

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE MUHALİF BİR
MİZAH DERGİSİ: TEF (1954-1955)

TEBESSÜM YILMAZ
07716011

TEZ DANIŞMANI:
Yrd. Doç. Dr. BAHRIYE ÇERİ

İSTANBUL
2010

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE MUHALİF BİR
MİZAH DERGİSİ: TEF (1954-1955)

TEBESSÜM YILMAZ
07716011

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:
Tezin Savunulduğu Tarih: 22/07/2010

Tez Oy birliği / ~~Oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad

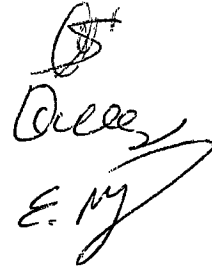
İmza

Tez Danışmanı:

Jüri Üyeleri: Yed. Doç. Dr. Behiye Şen Altınbaş

Prof. Dr. Cüneyd Okay

Doç. Dr. Elçin Macoç

İSTANBUL
TEMMUZ 2010

ÖZ

DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE MUHALİF BİR MİZAH DERGİSİ: TEF (1954-1955)

Tebessüm Yılmaz
Mart, 2010

Bu çalışmada Türk siyasal yaşamının önemli bir kesitine damgasını vurmuş olan Demokrat Parti dönemi, 1954-1955 yılları arasında yayınlanmış olan **Tef** siyasi mizah gazetesi aracılığı ile farklı bir gözle analiz edilmeye çalışılacaktır. Dergi, muhalif bir yayın olarak, ezici bir çoğunluk ile seçimleri kazanıp CHP iktidarını sonlandıran Demokrat Parti'nin düşünce yapısını, iktidar anlayışını, idareciliğini masaya yatırmakta ve tartışmaya açmaktadır. Böylelikle dönemin incelenmesi esnasında gözden kaçabilecek olan farklı bakış açıları sunmaktadır. Zengin bir yazar ve çizer kadrosuna sahip; dönemin entelektüelleri arasında sayılabilecek pek çok isme de bünyesinde yer vermiş olması açısından Türkiye siyasal tarihinde özgün bir yere sahiptir. 1953 yıllarının sonlarından itibaren filizlenmeye başlayan iktisadî krizin etkisiyle Demokrat Partililerin uygulamalarındaki değişikliklere; partinin idare biçiminin sosyal, iktisadî ve siyasî yaşama olan etkilerini ve bunun izdüşümlerine yer veren **Tef**, 'partici' bir dergi olmaktan ziyade, kendilerince yanlış ya da kusurlu buldukları her türlü uygulamaya, uygulayıcısı kim olursa olsun muhalefet etmekten çekinmeyen bir yayın olarak dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır. Bugün bile tartışma konusu olan Demokrat Parti iktidarının bir kesitini farklı bir kaynak üzerinden yeniden, okumamıza olanak sağlayan **Tef**, yüksek tirajlar elde ederek geniş bir okuyucu kitlesiyle buluşmuş; bir anlamda 'sosyal bir forum' görevi gören bir yayın olarak nitelikli tartışmalara katkı sunma potansiyeline sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Tef, Mizah, Karikatür, Demokrat Parti, Demokrasi, İktidar, İktisadî kriz.

ABSTRACT

A DISSIDENT HUMOR MAGAZINE IN THE ERA OF DEMOCRAT PARTY: TEF (1954-1955)

Tebessüm Yılmaz
March, 2010

In this study, a significant period in Turkish political life marked by the rule of the Democrat Party is put under the spotlight from a different perspective through an analysis of **Tef**, a politic humour magazine that ran through the years between 1954-1955. As a dissident magazine, **Tef** had quite a significant place in Turkish political culture. It was distinctive in terms of its writers and caricaturists among whom there were influential intellectuals of the time. **Tef**, which predominantly dealt with the changes in Democrat Party governance as a result of the financial crisis arising towards the end of 1953 and the impacts of the Party's governance on social, economic and political life, stood out with its principle of articulating opposition to any implementation it considered wrong regardless of the implementer rather than being a mere supporter of the Party. An analysis of **Tef**, emphasising its influence indicated by its steadily high circulation rates, enables a reinterpretation of a certain period of Democrat Party rule which is still a matter of debate through the use of a source that has not been the subject of scholarly interest so far. Taking into account its functioning as a 'social forum', it undoubtedly bears the potential of contributing to academic discussions.

Keywords: Tef, Humour, Caricature, Democrat Party, Democracy, Power, Economic crisis.

ÖNSÖZ

19. yüz yılda yayın hayatına atılan mizah dergileri, hem toplumun nabzını tutması bakımından hem de siyasal gelişmelere ayna tutması açısından büyük bir öneme sahiptir. Sivri dili, alaycı tavırları ve iğneleyiciliği ile her türlü iktidar odağını hedef alan mizah dergileri, Türk siyasal, toplumsal ve kültürel hayatının da adeta mütemmim cüzü haline gelmiştir. Kimi zaman ‘halkın sesi’ olmayı hedefleyen, kimi zaman bizzat ‘iktidarın sesi’ olan, kimi zaman da ‘aydınların’ halka ulaşmada bir araç olarak gördüğü bu yayınlar, siyasal ve toplumsal gelişmelerin farklı bir gözle incelenebilmesine olanak tanımaktadır. “Demokrat Parti İktidarı Dönemi’nde Muhalif Bir Dergi: **Tef** (1954-1955)” başlıklı tez çalışması da, yirmi üç yıllık Tek Parti iktidarının ardından 1946 senesinde Demokrat Parti’nin kuruluşu ile çok partili yaşama geçmiş ve ardından 1950’de Demokrat Parti’nin iktidarı devralmasına tanıklık etmiş Türkiye’nin, bahsi geçen dönemdeki siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel atmosferini farklı bir açıdan; bir mizah dergisinin bakış açısından incelemek ve irdelemek için hazırlanmıştır. Bu maksatla bilhassa politik olan ile doğrudan ilişkilendirebilecek başlıklar (örneğin iktidar-muhalefet ilişkileri, özgürlükler, toplumsal cinsiyet, vb.) dönemin sosyoekonomik ve politik gelişmeleri göz ardı edilmeksizin analiz edilmeye çalışılmıştır.

Hazırlanmış olunan bu tez çalışması, Demokrat Parti iktidarının 1954-1955 senesinde cereyan eden gelişmeleri farklı bir gözle okumaya çalışmaktadır. Söz konusu çalışmada, incelenen **Tef** siyasi mizah gazetesinde yer alan karikatürler ve yazıların sanatsal ve edebî niteliklerinin değerlendirilmesi, çalışmayı hazırlayan kişinin hem ilgi alanının hem de yeterliliğinin dışında yer almaktadır. Mercek altına alınan dergi, sanatsal niteliğinden ziyade siyasî ve toplumsal meselelere bakışı açısından ele alınmaktadır. Kendisini ‘muhalif’ olarak tanımlayan bir mizah dergisinin iktidara yönelik tutumu, meydana gelen her türlü meseleyi sığağı sığağına sayfalarına taşımış olması, sert bir üslup ile - sansüre ve her türlü baskıya maruz kalmalarına rağmen- ‘hatalı’ olarak değerlendirdikleri her türlü konuyu geniş okuyucu kitlesi ile paylaşmış olması, şüphesiz ki bu derginin ele alınmak istenmesinin nedenleri arasında yer almaktadır. Yayınlandığı dönem içerisinde yüksek tirajlara ulaşmış ve geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilen **Tef** mizah dergisi, görece toplumun nabzını tutan ‘popüler’ bir yayındır ve ülke gündemini meşgul eden meseleleri sayfalarına taşımaktadır.

Bu çalışmayı hazırlarken, pek çok kişiden yardım ve destek aldım. Öncelikle henüz tez danışmanlığımı üstlenmeden önce dahi bana cesaret veren; tezimi yazarken de ilgi ve yardımlarını benden esirgemeyen, fikirlerini ve bilgisini benimle paylaşan değerli tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Bahriye Çeri’ye teşekkürlerimi sunarım.

Bu tezi yazmam konusunda beni sürekli cesaretlendiren, destek veren, eleştirileri, yorumları ve fikirleri ile beni tekrar tekrar motive eden, kütüphane mesailerim sırasında bana eşlik etmekten hiç usanmayan ve bu tezin her satırını defalarca okuyan G. Gürkan Öztan'a ve sevgi dolu ailesine ne kadar teşekkür etsem azdır. Lisans yıllarımdan beri benimle daima ilgilenen, görüşlerini benimle paylaşan ve tezimin hazırlanma süresince bulduğum her detayı merakla dinleyen hocalarım sayın Prof. Dr. Birsen Örs ve Doç. Dr. Serpil Çakır'a ve yine yardımlarını benden hiçbir zaman esirgemeyen, beni yüreklendiren ve destekleyen Yard. Doç. Dr. İsmet Akça ve Prof. Dr. Fulya Atacan'a da sonsuz teşekkürler. Çok sevdiğim ve beni daima güzel yorumları ile yüreklendiren dostum Emel Ayyıldız Karabay ve Şafak Aykaç'a bana dostluğun ne kadar güzel bir şey olduğunu hiç unutturmadıkları için minnettarım. Sizler yanımda olmasaydınız, bu tez bu şekline asla kavuşamazdı.

Son olarak, 'küçük' umut kaynağım Egemen'e; bana sürekli inanan, güvenen, attığım her adımda arkamda olan, maddi ve manevi tüm olanaklarını benim için seferber eden sevgi dolu anne ve babama binlerce teşekkür borçluyum.

İstanbul; Mart, 2010

Tebessüm Yılmaz

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TEZ ONAY SAYFASI	
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. DEMOKRAT PARTİNİN KURULUŞU VE İKTİDARDAKİ İLK YEDİ YILI	7
2.1. CHP İçinde Muhalefet: Bütçe Görüşmeleri ve Toprak Kanunu Tasarısı	7
2.2. Demokrat Parti Kuruluyor	9
2.3. 1946 Belediye Seçimleri	10
2.4. 1946 Genel Seçimleri	12
2.5. DP’de Parçalanma ve Millet Partisi’nin Kuruluşu.....	17
2.6. 1948 Ara Seçimleri	19
2.7. 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve DP’nin İktidara Gelmesi.....	23
2.8. Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu	27
2.9. 1954 Genel Seçimleri	28
2.10. 1954 Seçimleri Sonrasında DP’nin İcraatları	29
3. TEF HAKKINDA BİLGİLER	34
3.1. Tef’in Kuruluşu ve Şekli Unsurları.....	34
3.2. Tef Kadrosu ve Dergideki Konu Dağılımı.....	37
3.3. Tef’in Siyasal Kimliği	41
3.4. Tef Hakkında Yapılmış Çalışmalar	46
4. TEF’İN EKONOMİK ELEŞTİRİLERİ VE POLİTİKA	49

4.1. Tef ve Demokrat Partinin Ekonomi Politikasının Eleştirisi	50
4.2. “Mücadele Edilmesi Gereken Bir İlet”: Karaborsacılık	68
4.3. Kalkınma ve Kentlilik	72
4.4. Hilton Oteli'nin Açılması ve Tef	75
4.5. Tef'te İktidar Sorunsalı ve Siyasetçi Profili	79
5. TEF VE ÖZGÜRLÜKLER	87
5.1. Siyasal Özgürlükler Örseleniyor: Basın Özgürlüğü Askıda	87
5.1.1. Demokrat Parti Muhafif Basına Karşı Sertleşiyor.....	90
5.1.2. Ahmed Emin Yalman, Peyami Safa ve Tef'in Eleştirileri....	95
5.1.3. İktidarın Basını Yıldırma Politikası Olarak Resmi İlanlar ve Kağıt Meselesi	103
5.2. Üniversiteler ve “Siyaset Yasağı” Meselesi	107
5.3. Partiler Arası Münasebetlerde “Bahar Havası” Esiyor	113
5.4. Demokrat Parti ve İrtica Meselesi.....	118
6. TEF'TE TOPLUMSAL CİNSİYET	127
6.1. Toplumsal Cinsiyet Kodlamaları ve Tef	129
6.2. Tef'te Aile Yaşamı.....	131
6.3. Tef'te Kadın İmgesi	136
6.3.1. Çalışan Kadınların Temsili	146
6.3.1.1. Bir ‘Tehdit’ Unsuru Olarak Sekreterler	146
6.3.1.2. ‘Aile Hayatını Tehdit Eden Kadınlar’ Olarak Hizmetçiler	149
6.4. Tef'te Erkek İmgesi	152
7. SONUÇ	157
KAYNAKÇA	161
EKLER	
Ek 1. Tef Yazarları	169
Ek 2. Tef makaleler bibliyografyası	175
ÖZGEÇMİŞ	201

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1:	Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi 36
Şekil 2:	Tef Kapak 37
Şekil 3:	Tef Kadrosu 38
Şekil 4:	Tef'ten Kurtulduk! 43
Şekil 5:	Tef Toplattırıldı 45
Şekil 6:	Müstehcen Mecmua 46
Şekil 7:	Asrileşen Köy 51
Şekil 8:	Buick 52
Şekil 9:	Oy ve Kredi 53
Şekil 10:	Anadolu Tanrıları 54
Şekil 11:	Enflasyon-Kriz-Pahalılık..... 55
Şekil 12:	'Haydut' Ev Sahibi 56
Şekil 13:	'Öcü' Ev Sahibi 56
Şekil 14:	Temel Atma Töreni 58
Şekil 15:	Zam Zam 58
Şekil 16:	Tren Seferleri Kaldırıldı 61
Şekil 17:	Muhalefet 64
Şekil 18:	Milli Servet 69
Şekil 19:	İstifçilik 70
Şekil 20:	Damlaya Damlaya 70
Şekil 21:	Bu Gidişle!... 74
Şekil 22:	Güliver 74
Şekil 23:	Hilton 77
Şekil 24:	Hilton'un Hazineleleri 78
Şekil 25:	Tavaf 78
Şekil 26:	Demokrasi-Kredi 80
Şekil 27:	Siyasetçi 81
Şekil 28:	Adnan Menderes 83
Şekil 29:	Muhtar Seçimleri 83
Şekil 30:	Küçük Valinin Maceraları 83
Şekil 31:	Hacı Baba ve Dört Karısı 84
Şekil 32:	Şak Şak 85
Şekil 33:	Bu Karikatür Siyasidir 91
Şekil 34:	Gazeteciler Mahallesi 94
Şekil 35:	Anti Demokratik Mevzuat 94
Şekil 36:	Miras 95
Şekil 37:	Kelepçe 95
Şekil 38:	Türkiye'de Kısılan Basın Hürriyeti 97

Şekil 39:	Sherlock Holmes	99
Şekil 40:	Basın Suçlarının Saçları Kesiliyor	100
Şekil 41:	Suç ve Ceza	101
Şekil 42:	Resmi İlan	103
Şekil 43:	Bayramlık	103
Şekil 44:	Basın Balosu	104
Şekil 45:	Mumyalar Müzesi	106
Şekil 46:	Medeni Cesaret	107
Şekil 47:	DP-CHP	107
Şekil 48:	Muhalefet	107
Şekil 49:	Talebeye Söz Hakkı	111
Şekil 50:	Muhabbet	115
Şekil 51:	Demokrasi Dışı Kanunlar.....	116
Şekil 52:	Temaslar	116
Şekil 53:	Yakınlaşma	118
Şekil 54:	Partiler Arası Durum	118
Şekil 55:	Bülent Nuri Esen	123
Şekil 56:	“Başımıza Taş Yağacak”.....	124
Şekil 57:	“Eskiden Demokrasi Yoktu”	124
Şekil 58:	Demokrasi Hatırası	124
Şekil 59:	Asrileşen Köy	124
Şekil 60:	Öcü	125
Şekil 61:	“Acaba Türkiye’de Miyim?”	125
Şekil 62:	“Bir Türlü Büyüyemedik”	135
Şekil 63:	“Uykum Geldi”	135
Şekil 64:	Küçük Olmanın Faydası	135
Şekil 65:	Baş Başa	135
Şekil 66:	Loca	138
Şekil 67:	Sinema	138
Şekil 68:	“Kabinde de Seyrecekler”	138
Şekil 69:	“Eyvah Kocam!...”	143
Şekil 70:	Eyvah Kocam (2)	144
Şekil 71:	Kabahat	145
Şekil 72:	Sekreter	147
Şekil 73:	İşe Kabul Edildim	147
Şekil 74:	Sürat Kraliçesi	148
Şekil 75:	Genç Değilsin... ..	148
Şekil 76:	Daktilo	149
Şekil 77:	Ders... ..	149
Şekil 78:	Yemeğin Tadı	150
Şekil 79:	“Kocanız Bizi Aldatıyor!”	150
Şekil 80:	Maske	151
Şekil 81:	Kömürlük	152
Şekil 82:	Tosun Gibi	154
Şekil 83:	Asri Yobaz	154
Şekil 84:	Zamane Delikanlısı	156

KISALTMALAR

CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CMP	: Cumhuriyetçi Millet Partisi
DP	: Demokrat Parti

1.GİRİŞ

“Homo est animal risibile.”

(İnsan, gülen hayvandır.)

(Marcianus Capella)

Toplumsal gerçekliğin hem ürünü hem de bir sonucu olan mizah olgusu, içinden çıktığı toplumsal koşullara sorgulayıcı, alaycı, eğlenceli bir gözle bakmaktadır. Mizah, toplumsal gerçekliklere dair güzellmeler yapmaz; eleştirel bir düzlemde sosyal bir mücadele alanı yaratmayı hedefler.¹ Dilimizde, Batı'daki *humour* kavramına karşılık olarak kullanılan mizah², sistemdeki adaletsizlikleri, bilhassa iktidarlardan kaynaklanan adaletsizlik ve eşitsizlikleri vurgulamaktadır.³ Bununla birlikte mevcut düzeni sorgulamakta olan mizah, çoğu zaman onu dönüştürme ve değiştirme potansiyeline de işaret etmektedir. Arthur Koestler'in belirtmiş olduğu gibi, insanın imgelem dünyasını harekete geçiren mizah, bireyin içinde bulunduğu ortamdan uzaklaşmasını sağlayan; baskı ve sıkıdenetimin hâkim olduğu mekânlarda dahi kişiyi (mizah) üretmeye iten bir yapıya sahiptir.⁴ En genel ifadesiyle mizah, insan yaşamının- ister özgürlükler ortamında isterse baskı ortamında olsun- ayrılmaz bir parçasıdır:

“Gülmek, engelleri yıkar, asidir, boyun eğmez ve en mahrem mekânlara

---

¹ Bkz. Yonca Güneş Yücel, “Aslında Don Quixote Kendisine Hiç Gül(dür)medi!”, **Birikim Dergisi**, s. 238 (Şubat 2009): 106.

² Batı'da kullanılan *humour* kelimesi, dilimizde çoğu zaman ‘gülme’, ‘gülmece’ gibi kavramlara karşılık olarak kullanılmaktadır. Ancak tek başına bu sözcükler *humour*'dan çok daha dar bir kapsamda olup ‘mizah’ kelimesinin kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Çeşitli kaynaklar ise yalnızca “mizah” kelimesinin orijinal anlamı karşılamakta yetersiz olduğu gerekçesi ile kimi zaman “gülme”, “gülmece” ve “güldürü” gibi kavramların da birbirleri yerine kullanıldığını belirtmektedirler. Bkz. Tan Oral, **Yaza Çize**, (İstanbul: İris Yayıncılık, 1998), 51; Turhan Selçuk, **Grafik Mizah**, (İstanbul: İris Yayıncılık, 1998), 200. Bu çalışma kapsamında “mizah” kavramı genel bir kategori olarak ele alınacak; bununla birlikte “gülme” ve “gülmece” sözcükleri de kimi zaman aynı anlamda kullanılacaktır.

³ Bkz. Artun Avcı, “Toplumsal Eleştiri Söylemi Olarak Mizah ve Gülmece”, **Birikim Dergisi**, s. 166 (Şubat 2003): 80.

⁴ Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Arthur Koestler, **Mizah Yaratma Eylemi**, (İstanbul: İris Yayıncılık, 1997), XXIII, XXIV.

kadar sızabilir. Tarih boyunca gülmek, mizah, komedyanın insanlığın özne olma bilincini ve mümkün insan olma özlemine ayakta tutmuştur. Özgürleştirici ve gerilim giderici yönü mülksüz ve eğitim olanağından yoksun bırakılmış geniş halk yığınlarının siyasal özgürlük umutlarını beslemiştir. Kurlsız ve denetimsiz bir çağın kalıntısı olarak gülme mevcut dünyanın olduğu gibi kabullenilmesini engeller, korkuyu ortadan kaldırır, var olan yaşamın yükü ve baskısını hafifletir.”⁵

Bir sebebe bağılı olarak vücuda gelen mizah, kimi zaman toplumsal bir başkaldırının sesi, kimi zaman sessiz çoğunluğun haykırışı, kimi zaman ‘hedef tahtası’na oturttuğu kişi yahut kurumların ‘felaket tellalı’ olarak işleyen bir yapıya sahiptir. Mizah, en çok da beklenmedik bir zamanda, beklenmedik şekilde gelen ve hem eleştirisine maruz kalanı hem de eleştiriye alkış tutanı şaşkırtan oldukça etkili bir araçtır. “Herkesin aynı havadan çaldığı bir ülke orkestrasında arada bir ayağa kalkan ve aykırı bir ses çıkaran solist gibi”⁶ hareket eden mizah, siyasal ve toplumsal değişimlerin cereyan ettiği mekânlarda toplumun derinliklerine kadar kök salar. Yaşamın ritmine ışık tutar mizah, ritim bozulursa devreye girer ve uyarı sinyallerini vermeye başlar. Çağlar boyunca alt ve orta sınıflar, sınırlı hatta kimi zaman hiçbir hakka sahip olmadıkları iktidarlar karşısında, seslerini duyurabilmek ve kendilerini görünür kılabilmek için mizaha başvurmuşlardır. Bu bağlamda ele alınacak olursa, mizahın bir tür siyaset yapma biçimi olduğu, iktidar ile iktidar ol(a)mayanlar arasındaki ilişkilerde ve bu ilişkilerin temsil edilme şekillerinde önemli bir rol oynadığı ifade edilebilir.

Yukarıda özetlenen bakış açısından hareketle, bu tez çalışmasında haftalık **Tef** siyasi mizah gazetesi üzerinden Demokrat Parti iktidarının bir kesitine bakılmaya çalışılacaktır. Türkiye’nin çok partili yaşama geçtiği ve demokrasi tartışmalarının gündemden hiç düşmediği bir dönemi, geniş bir halk kitlesi tarafından takip edilen bir mizah dergisi aracılığı ile irdelemeye çalışmanın siyaset ve mizah arasındaki ilişkinin ortaya konabilmesi açısından da yarar sağlayacağı ifade edilebilir.⁷ Büyük

---

⁵ Bkz. Artun Avcı, **agm**, 82.

⁶ Tan Oral, **age**, 52.

⁷ Daha önce bu alanda yapılan çalışmalarda **Tef** siyasi mizah gazetesinin ismi ancak satır aralarında anılmıştır. Örneğin Yasin Kayış, **Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür** isimli çalışmasında **Tef**e yalnızca üç sayfa ayırır ve künye bilgilerini vermenin ötesine geçmez. Hatta Kayış, derginin apolitik bir duruşu olduğunu iddia etmiştir. Turhan Selçuk, “Kapalı Dönemler Üzerine” başlıklı makalesinde döneme ilişkin yalnızca **Dolmuş** dergisinin adını anar. Yazar, **Grafik Mizah** isimli eserinde ise **Tef**’in ismine dahi rastlanmaz. **Tef** karikatüristlerinden Semih Balcıoğlu, 1950-1960

ölçüde toplumdaki hakim kültür tarafından şekillenen mizah, gözüne çarpan her türlü aksaklığa dikkat çeker; özellikle de iktidarı elinde bulunduran kurumlar ve kişiler de bu açıdan hep mizahın ve mizahçıların yakın takibi altındadırlar. Karikatür gibi görsel imgelerden de güç alan mizah, kitleleri etkileme ve harekete geçirme potansiyeline sahiptir. Aynı amaçla iktidarda yer alan kişiler de kimi zaman mizahın bu gücünü kitleleri mobilize etmek için seferber etmeye çalışmışlardır. Bu denli etkili olan mizah, kimi zaman iktidarın sesini duyurmak, kimi zaman iktidar karşısında muhalif kalanların itirazlarını, istek ve taleplerini ifade edebilecekleri bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Haftalık olarak yayınlanan **Tef** siyasi mizah gazetesi de muhalif seslerin yükseldiği bir yayın olarak bu bağlamda değer kazanmaktadır. Kendisinden önce yayınlanmış pek çok dergi arasında politik duruşu ile ayrı bir yere sahip olan **Tef**, bir anlamda **Markopaşa**'nın mirasını devam ettiren bir dergidir.

Türkiye'de çok partili yaşama geçişte Sabahattin Ali ve Aziz Nesin tarafından çıkartılan siyasi mizah dergisi **Markopaşa**, hükümet ve basın arasındaki ilişkilerin adeta özeti niteliğindedir.⁸ Kendisine has yeni bir üslup ve mizah anlayışına sahip olan **Markopaşa**, hem dönemin koşullarından beslenmiş hem de yine içinde bulunulan dönemin tüm olumsuzluklarından da nasibini almış bir dönem dergisi olmuştur.⁹ Derginin muhalifliği sadece iktidardaki CHP'ye karşı değildir; **Markopaşa**, ne demokratlarla ne de İslamcı muhaliflerle aynı cephede yer alacaktır.¹⁰ Muhalifliği, tirajı giderek artan derginin başına defalarca dert olmuş; pek çok kez toplatılmasına, hakkında dava açılmasına ve yazarlarının hapse girmesine sebebiyet vermiştir. Bir süre sonra oldukça büyük bir başarıya ve üne kavuşmuş olan **Markopaşa** gibi **Tef** de yayın hayatına atılır atılmaz pek çok güçlkle karşılaşmış, görece hem muhalefet partisi CHP'ye hem de iktidar DP'ye karşı tavır alabilmeyi

---

dönemi mizahından bahsederken **Tef**'in de ismini anar ancak detaylı bilgi vermez. Tan Oral'ın **Yaza Çize**'sinde ise yalnızca **Tef**'in zengin yazar ve çizer kadrosuna atıfta bulunur. Ferit Öngören ve Orhan Koloğlu gibi mizah tarihi yazarları ise sadece *50 Kuşağı* çizerlerinden bahsederken **Tef**'e gönderme yaparlar.

⁸ Levent Cantek, **Markopaşa Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2001), 14.

⁹ **Markopaşa** hakkında kapsamlı çalışmalar için bkz. Levent Cantek, **age**; Mehmet Ergün, **Sahte Markopaşa Bir Provakasyonun Öyküsü**, (İstanbul: Papirüs Yayınevi, 2003); Mehmet Saydur, **Markopaşa Gerçeği**, (İstanbul: Çınar Yayınları, 2001) ve Aziz Nesin, "Cumhuriyet Dönemi'nde Gülmeceye Baskı: Markopaşa Örneği", **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, c. 6, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1983).

¹⁰ **Age**, 47-50.

başarmıştır. Dergi, içinde yaşanan toplumsallığın farkına varabilmiş, aksayan ya da ters gittiklerine inandıkları şeyleri yaratmış oldukları ‘sivri dil’ ile okuyucularına aksettirerek adeta bir ‘ayna’ görevi üstlenmişlerdir.

Bu tez çalışmasının dayanak noktasını da mizah dergiciliğinin söz konusu çoklu yönü oluşturmaktadır. Demokrat Parti dönemindeki siyasî, iktisadî ve toplumsal meselelerin **Tef** mizah dergisi aracılığı ile incelenmeye çalışıldığı çalışmanın ikinci bölümünde ise, Demokrat Parti’nin tarih sahnesine çıkışını hazırlayan faktörler ve iktidara geliş süreci kısaca anlatılacaktır. Sonrasında DP’nin 1950–1954 ve 1954–1957 arası iktidar döneminin önemli olaylarına genel hatlarıyla değinilecektir. Bu bölümün hazırlanmasındaki esas amaç, **Tef**’in çıkışını önceleyen gelişmeler ve içine doğduğu sosyo-ekonomik ve politik atmosfer hakkında bilgi vermek; böylece **Tef**’in ‘muhalif’ duruşu ile odaklandığı başlıca konuları tespit edebilmektir.

Tezin üçüncü bölümünü ise derginin 1954–1955 tarihlerinde çıkmış olan sayılarının incelenmesi oluşturmaktadır. Esasen 1960 Askeri Darbesi’nin ardından bir süre daha yayınlanmış olan **Tef**’in söz konusu sayıları, darbe sonrası yaşanan süreçte hem siyasi konjonktürün değişmesi hem de iktisadî ve toplumsal zeminin farklılık göstermesi nedeniyle bu çalışmanın dışında tutulacaktır. Öncelikle geniş bir yazar ve çizer kadrosuna sahip olan derginin gelişen siyasi olaylar karşısında ne tür bir politik duruş sergilediğinin tespitine çalışılacaktır. Bu çerçevede **Tef** kadrosunun “muhalif bir yayın” olma iddiası da masaya yatırılacaktır.

Bilindiği üzere, tek parti iktidarının ardından, geniş halk kitlelerini de arkasına alarak yönetim bayrağını devralan Demokrat Parti siyasî, iktisadî ve kültürel bir takım hamlelerle ülkenin çehresini değiştirmeye çabalamıştır. **Tef** mizah dergisinin 1954–1955 tarihleri arasında yayınlanmış sayıları üzerinden öncelikle Demokrat Parti’nin izlediği iktisat politikalarına ayna tutulmaya çalışılacaktır. 1954 senesi ile birlikte hissedilir hale gelen ‘yokluk’lar, büyük bir ekonomik darboğazın habercisi olarak **Tef** sayfalarında da yerini almıştır.

Diğer taraftan Demokrat Parti’nin siyasî tutumunun ve dönemin siyasal-toplumsal gelişmelerinin yine dönemin aydınları olarak adlandırılabilir bir grup tarafından ne şekilde değerlendirildiği ve gelişmelerin topluma yansımalarının irdelenmeye

çalışıldığı bu bölümde birincil kaynak olarak **Tef**'ten yararlanılmış olsa da bir takım yardımcı kaynaklara yönelmemek de mümkün görünmüyor. Bu bağlamda özellikle, iktidarının ilk döneminde büyük bir başarılar elde eden Demokrat Parti'nin bahsi geçen politik macerasına Cem Eroğul, Feroz Ahmad, Çağlar Keyder gibi isimlerin çalışmaları temel alınarak genel hatlarıyla değinilmiştir. Dönem hakkında daha derin bir bilgi edinebilmek ve politik atmosferini yakalayabilmek için de yardımcı kaynak olarak kimi gazetelere başvurulmuştur. Özellikle **Dünya** gazetesi 'partisiz' bir gazete olması açısından hem de gazete bünyesinde yer alan bazı isimlerin (Bedii Faik [Akın] gibi), **Tef** kadrosunda da yer alması ve derginin sayfaları içerisinde değindikleri meselelerin bir kısmının gazeteler aracılığı ile öğrenilmiş olduğu gerekçesi ile bu tez açısından büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilir.

Tezin dördüncü bölümünde derginin kuruluşu ve yayınlanan sayıları hakkında kısaca bilgi verildikten sonra **Tef**'in şekli unsurlarına değinilmiştir. Öncelikle **Tef** kadrosu hakkında bilgi verilmiş ve dergi içerisindeki konu dağılımı tespit edilmeye çalışılmıştır. Derginin daha yakından tanınmasının amaçlandığı bu bölümde son olarak **Tef** hakkında yapılmış diğer çalışmalara değinilerek eksik kalan hususlar belirlenmek istenilmiştir.

Tezin beşinci bölümünde ise ikinci ve üçüncü bölümlerde anlatılanlara paralel olarak **Tef**'in öncelikle siyasal özgürlüklere ve iktidar-basın ilişkilerine yaklaşımı incelenmeye çalışılmıştır. Derginin incelenmesi sırasında elde edilen verilerle politik tartışmaların ana eksenleri belirlenmeye çalışılmış; yazar ve çizer kadrosunun 'iktidar' ve 'muhalif' olmaya dair görüşleri tayin edilmek istenmiştir. Partiler arasındaki münasebetlerin seyri, üniversitelerin mevcut durumu ve son olarak da "irtica" meselesi yine bu başlık altında tartışılmaya sunulmuştur.

Tezin altıncı bölümünü ise **Tef**'te yer alan toplumsal meseleler ve onların eleştirisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda öncelikle kadın-erkek ilişkilerinin toplumsal tartışmalar içerisinde ağırlıklı bir yere sahip olması, 'kadın' konulu karikatür ve yazılardan yola çıkılarak **Tef**'te kadın ve erkek kimliklerinin kurgulanış biçimini ele almayı zorunlu kılmaktadır. Sosyo-politik gelişmelerin etkisiyle kadınların kamusal ortamda daha 'görünür' hale gelmeye başlaması sürecinde değişen kadın ve erkek imgesinin dergi sayfalarına nasıl yansıdığı sorusuna cevap aranacaktır. Toplumsal

cinsiyet kategorileri yaratılarak da siyaset yapılabilceği ve hatta bunun siyasetin ayrılmaz bir parçası olduğu akıllarda tutulacak olursa, ‘kadın’ ve ‘erkek’ tahayyüllerinin dönemin yaygın bakış açısını tespit edebilmek açısından ipuçları verebileceği ileri sürülebilir.

2. DEMOKRAT PARTİNİN KURULUŞU VE İKTİDARDAKİ İLK YEDİ YILI

2.1. CHP İçinde Muhalefet: Bütçe Görüşmeleri ve Toprak Kanunu Tasarısı

II. Dünya Savaşı sonrasında Türk siyasi hayatında önemli gelişmeler göze çarpmaktadır. Türkiye savaşa katılmamasına rağmen ciddi sosyo-ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya gelmiştir. Bununla birlikte savaşın hemen ertesinde esmeye başlayan demokrasi rüzgârının da etkisiyle mevcut rejimin içindeki muhalefet de kendisini hissettirmeye başlamıştır. Özellikle 1945 yılının ortalarına gelindiğinde meclisteki tartışmalar, yeni bir muhalefet oluşumunun izlerini yansıtmaktadır.¹¹ *Toprak Kanunu Tasarısı* hakkındaki görüşmeler sırasında tasarımı eleştirerek dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu ile çatışan Menderes, 21 Mayıs 1945 tarihinde başlayan bütçe görüşmeleri sırasında da sert bir üslupla hükümeti eleştirmiştir.¹² Menderes'in yanı sıra Emin Sazak, Hikmet Bayur, Feridun Fikri Düşünsel gibi konuşmacıların da hükümeti sert eleştirilere tabi tuttuğu görüşmelerde; bütçe açığı ve bütçe açığına bağlı olarak sürekli artış gösteren devlet borçları, ölçsüz emisyon, hayat pahalılığı, kara borsa, dar gelirli ve memurların içinde bulunduğu koşullar, vurgunculuk, vergi sisteminin verimsizliği ve adaletsizliği başlıca tenkit noktalarını oluşturmuştur.¹³ 29 Mayıs 1945'te ise Celâl Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan, Fuat Köprülü, Emin Sazak, Hikmet Bayur ve Recep Peker bütçe tasarısına ret oyu vermişlerdir.¹⁴

Bütçe görüşmeleri dışında sert muhalefetin ortaya çıktığı bir diğer alan ise Toprak

---

¹¹ Cem Eroğul, **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**, 4. bs. (Ankara: İmge Kitabevi, 1990), 25.

¹² Age, 25 ve Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1976), 13.

¹³ Cem Eroğul, **age**, 25.

¹⁴ Mustafa Albayrak, **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**, (Ankara: Phoenix Yayınevi, 2004), 43 ve Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **age**, 13. Kemal Karpat, DP'nin gelecekteki kurucuları dışında kalan isimlerden Hikmet Bayur'un hükümeti uzun bir zamandan beri pek çok konuda eleştirdiğini, Recep Peker'in hükümetin mevcut iktisat politikasını beğenmediğini ve Emin Sazak'ın da zengin bir toprak ağası olmasından ötürü ret oyu vermiş olabileceklerini ifade eder. Kemal Karpat, **Türk Demokrasi Tarihi**, (İstanbul: İstanbul Matbaası, 1967), 129.

Kanunu tasarısıdır. CHP, *Toprak Kanunu Tasarısı* ile ülkenin toplumsal ve iktisadî yapısında değişiklikler meydana getirecek olan bir toprak reformu öneriyordu.¹⁵ Hükümetin getirdiği bu öneri, devlete ait topraklar ve ortakçılık usulü ile işletilen toprakların, topraksız ya da az topraklı köylülere dağıtılmasını öngörüyordu.¹⁶ Yasanın 17. maddesinde, yoğun nüfuslu bölgelerde 200 dönümden fazlasına sahip olan çiftçilerin arazisinin dörtte üçünün kamulaştırılması amaçlanmıştır.¹⁷ Tasarıya göre nüfusun diğer bölgelere oranla daha yüksek ve istimlâk edilecek dönüm miktarının daha büyük olduğu ülkenin batısındaki çiftçilerin tasarıdan görece daha fazla etkilenecek olması ve parti içi muhalefetin ağırlıklı olarak bahsi geçen coğrafi alanda toprak sahibi olan vekillerden oluşması dikkat çekicidir. Gerçekten de *Toprak Kanunu Tasarısı*, CHP içerisindeki ilk önemli bölünmeyi de beraberinde getirmiş; Menderes ve Koraltan başta olmak üzere toprak sahibi milletvekilleri, tasarıya ilk karşı çıkan isimler olarak muhalefet kanadını oluşturmuşlardır.¹⁸ Tek partili siyaset yaşamdan çok partili siyaset yaşama geçişte önemli iç dinamiklerden birini teşkil eden *Çiftçiye Topraklandırma Kanunu*'nun Meclis'ten çıktığı günlerde Celâl Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü, 7 Haziran 1945 tarihinde “Dörtlü

---

¹⁵ M. Asım Karaömerlioğlu, toprak reformunun daha 1930'lu yılların başlarından itibaren özellikle köycülük düşüncesi ile beraber güçlenen temelleri olduğunu ifade eder. 1945 senesinde yoğunlaşan tartışmaların ise, iktisadî gerekçelerden çok, siyaset, sosyal ve ideolojik gerekçeler çerçevesinde şekillenmiş olduğunu ancak konu hakkında yapılan çalışmalarda genellikle bu durumun gözden kaçırıldığını belirtir. CHP açısından toprak reformunun özellikle geniş köylü kitleleri toprağa, köylerine bağlayarak şehirlere akmasını önlemek ve sosyal huzursuzluk yaşanmasının önüne geçilmesi açısından değerlendirildiğini ileri süren Karaömerlioğlu, yönetici zümre açısından topraksız ya da az topraklı köylülerin toplumsal anlamda potansiyel bir huzursuzluk kaynağı olarak düşünüldüğünün altını çizer. Topraktan koparak şehirlere gelecek olan köylünün proleterleşmesinin toplum hayatını kökünden sarsacağı düşüncesi özellikle 1930'ların CHP elitinde başat konumdur. Bu bağlamda da toprak reformu, köylüyü yerinde tutarak proleterleşmesini önlemek için bir çare ve “komünist düşüncelere” karşı da bir panzehir olarak tahayyül edilmiştir. 1945 senesindeki tartışmalar ise tüm bu bahsi geçen düşünsel arka plan ile beraber değerlendirilmelidir. Ancak kuşkusuz söz konusu dönemin politik atmosferinin de Toprak Kanunu Tasarısı'nda büyük bir önemi vardır. İnönü ve yakın çevresinin, II. Dünya Savaşı sonrasında savaş nedeniyle ekonomik durumu bozulmuş olan köylünün sempatisini kazanmak, iktisadî buhranın faturasını özellikle küçük ve orta köylüyü ezen devlet politikalarından ziyade büyük toprak sahiplerine kesmeye çalışmak ve parti içinde filizlenmeye başlayan muhalefeti sinamak arzusu ile toprak reformu tartışmalarını, 17. Maddenin eklenmesiyle de başka bir platforma kaydırmaya çalıştıkları ileri sürülebilir. Detaylı bilgi için bkz. M. Asım Karaömerlioğlu, “Bir Tepeden Reform Denemesi: Çiftçiye Topraklandırma Kanunu'nun Hikayesi”, *Birikim*, s. 107 (Mart 1998): 31-47.

¹⁶ Çağlar Keyder, “Türkiye Demokrasisinin Ekonomi Politikası”, *Geçiş Sürecinde Türkiye* der. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak, (İstanbul: Belge Yayınları, 1998), 52. Ayrıca 1945-1950 tarihleri arasında toprak reformu ile ilgili gelişmeler hakkında detaylı bir değerlendirme için bkz. Sinan Yıldırım, “From “Imaginary” To “Real”: A Social History Of The Peasantry In Turkey (1945-1960)”, (Doktora tezi, BOU Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2009), 83-120.

¹⁷ Erick Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, 8.bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2000), 305.

¹⁸ Ç. Keyder, partili milletvekilleri arasında fiilen toprak sahibi olanların yalnızca %9 gibi bir oranda olduğunu ancak, parti-toprak ağası-kasaba tüccarları arasındaki çıkar ilişkilerinin yoğunluğunun, sert muhalefetin temelinde yatan unsur olduğunu ifade etmektedir. Çağlar Keyder, *agm*, 53.

Takrir” olarak bilinen bir önergeyi parti grubuna vermişlerdir.¹⁹

CHP içinde ıslahat yapılmasını arzulayan“Dörtlü Takrir”, Meclis’in hükümeti fiilen kontrol etmesini, anayasada yazılı hak ve hürriyetlerin tanınmasını, kanunlarda ve parti tüzüğünde yer alan antidemokratik hükümlerin tasfiyesini, birden fazla partiye dayanan siyasi faaliyetlerin gelişmesine imkân tanınmasını ve söz konusu tüm bu tekliflerin halka açık olarak tartışılmasını talep eden bir önerge dir.²⁰ Ancak “Dörtlü Takrir” Meclis grubunda tartışıldıktan sonra, bu türlü tekliflerin usulen gruba getirilemeyeceği gerekçesi ile 12 Haziran 1945’te reddedilmiştir. Takririn reddedilişinin arkasında yer alan sebebe dair iki temel görüş mevcuttur. Bunlardan ilki CHP’nin Mayıs ayında vermiş olduğu liberalleşme ve hürriyet vaatlerine rağmen henüz otoriter tepki verme sisteminin dışına çıkmayı başaramadığına dairdir. İkincisi ise, CHP’nin kendi içinden bir muhalefet partisi çıkartmak arzusu ile kasıtlı olarak takriri reddetmiş olduğuna ilişkindir.²¹

2.2. Demokrat Parti Kuruluyor

“Dörtlü Takrir”i izleyen günlerde Nuri Demirağ tarafından kurulan Milli Kalkınma Partisi fiilen etkili bir siyasi parti olamamasına rağmen, II. Dünya Savaşı’nı izleyen yıllarda çok partili siyasal yaşama geçilmesini sağlayan simgesel bir siyasal oluşumdur. Ancak bu bağlamda asıl önemli gelişme, takririn reddinin ardından muhalefeti giderek sertleştiren Fuat Köprülü ve Adnan Menderes’in 21 Eylül 1945 tarihinde partiden ihraç edilmesine karar verilmesidir. Daha sonra ihraç kararını eleştiren Koraltan’ın da tasfiye edilmesi ve 2 Aralıkta Celâl Bayar’ın CHP’den istifa etmesini takiben 7 Ocak 1946 tarihinde Demokrat Parti kurulmuştur.²²

Köken itibari ile CHP’nin içinden çıkan Demokrat Parti’nin kuruluşu, Halk Partisi ve hükümeti tarafından büyük ölçüde olumlu karşılanmıştır. Bunun arkasında yatan başlıca unsurlar ise CHP’lilerin siyasi rejimin esas itibariyle aynı kalacağı²³; DP’nin iktidar olmaya çalışmayacağı ve yavaş yavaş gelişen bir “süs” parti olacağına dair

¹⁹ Erick Jan Zürcher, *age*, 306.

²⁰ Kemal Karpat, *age*, 130.

²¹ *Age*, 130.

²² Cem Eroğul, *age*, 29.

²³ Çağlar Keyder, *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar*, 13. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008), 146.

düşünceleridir.²⁴ Bu süreçte İnönü'nün konumunun da sarsılmayacağı varsayılmıştır.²⁵ Ancak Demokrat Parti hızla gelişip her geçen gün listeye yeni üyeler eklenmeye ve parti örgütünün yurt çapında yayılmaya başlaması ile CHP'nin, partinin ilk kurulduğu günlerdeki dost tavrında değişiklikler gözlemlenmiştir.²⁶

Demokrat Parti, henüz kabul edilmiş bir parti programına sahip olmamasına rağmen Karpat'ın da altını çizmiş olduğu gibi sadece CHP hükümetine muhalif olmasından ötürü halk tarafından büyük bir destek görmüştür.²⁷ Demokrat Parti'nin kısa zamanda yükselişi, 1947 yılında yapılması planlanan seçimleri kazanabileceği yönündeki görüşlerin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur.²⁸

2.3. 1946 Belediye Seçimleri

Tüm bu gelişmeler karşısında Eylül 1946 tarihinde yapılacak olan belediye seçimlerinin Mayıs 1946'ya alınmasına karar verilmesi, 1947'de yapılacak olan genel seçimin de daha erken bir tarihte yapılabileceğinin sinyali olarak algılanmıştır.²⁹ Belediye seçimlerinin erkene alınması, henüz teşkilatlanmasını tamamlayamamış olan Demokrat Partililerce, partilerine karşı kurulmuş bir 'tuzak' olarak düşünülmüştür.³⁰ Bununla birlikte muhalefetin seçimlerin dürüst yapılabilmesi için gerekli koşulların tesisine dair de birtakım talepleri söz konusu olmuştur: Demokratlar CHP'den Basın, Cemiyetler, Polis Teşkilat kanunları başta olmak üzere antidemokratik kanunların değiştirilmesini istemişlerdir.³¹

²⁴ Kemal Karpat, *age*, 135.

²⁵ Ali Gevgilili bu konuda şunları ifade etmiştir: "*CHP ile yeni muhalefet partisi belli bir etkinlik sağladıktan sonra, ulusal şef olarak İnönü de bu iki kesimin üstüne yükselecek ve Çankaya'dan bir büyük hakem gibi oyunun kurallarının uygun bir şekilde oynanmasını denetleyecektir.*" Ali Gevgilili, **Yükseliş ve Düşüş**, 2.bs (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1987), 35.

²⁶ *Age*, 136. DP'nin özellikle taşra örgütlenmesinde karşılaştığı güçlükler, CHP'nin sıklıkla tenkit edilmesine neden olmuştur. DP Genel Başkanı Celâl Bayar, CHP'li yöneticilerden bahsederek şunları söylemiştir: "*Partiler karşısında tamamiyle tarafsız kalması icap eden Hükümet, vasıtalarını kendi menfaatine kullanmak, başka partiler aleyhine bir takım isnat ve tezvirlere bulunmak, gizli gizli tahrip ve tertiplere kalkışmak bunu yapan parti için de, memleket için de, felaketli neticeler doğurur. CHP şeflerinin bu türlü hareketleri doğru bulmayacaklarından şüphe etmek istemeyiz.*" Akt. Mustafa Albayrak, *age*, 77.

²⁷ Kemal Karpat, *age*, 136.

²⁸ "...Böylesine büyümekte olan Demokrat Parti'nin kısa zamanda Halk Partisine meydan okuyabileceği, 1947 başlarında yapılması tasarlanan seçimlerde iktidarı bile alabileceği artık Halk Partililerce de kabul edilir gibi gözüküyordu." *Age*, 136.

²⁹ *Age*, 136.

³⁰ *Age*, 136.

³¹ *Age*, 136.

10 Mayıs 1946 tarihinde toplanan Halk Partisi Kurultayı, yukarıda bahsi geçen talepler de göz önüne alındığında oldukça önemlidir. İnönü, kurultaydaki konuşmasında “memleketin iç ve dış şartlarının yeni seçimleri gerektirdiğine ve seçimleri daha demokratik bir şekle sokma ihtiyacına” değindikten sonra, seçimleri kaybetmeleri halinde parti başkanı sıfatıyla muhalefete geçeceğini açıklamıştır. İnönü’nün konuşmasının önemli taraflarından biri de “değişmez parti başkanlığı”ndan parti başkanının dört yılda bir yapılacak olan seçimlerle belirlenmesine ve “Şef” deyiminin de “parti başkanı” olarak değiştirilmesi için gerekli değişikliklerin yapılacağını belirtmiş olmasıdır.³² İnönü’nün Parti Genel Başkanı seçildiği kurultayı önemli kılan bir diğer faktör de, memlekette sosyal sınıfların bulunduğu ve mevcut sosyal sınıfların ekonomik çıkarları doğrultusunda siyasî dernekler kurabileceklerinin kabul edilmesi ve tek dereceli seçim sistemi ile bundan sonra bireylerin oylarını doğrudan doğruya kendilerinin kullanmasına imkan tanınmasıdır. Gerçekten de bu gelişmeler, CHP’nin “kaynaşmış, imtiyazsız, sınıfsız bir toplum” tezi ile görece taban tabana zıt olmakla beraber bir reform niteliği de taşımaktadır.³³

İnönü’nün konuşması muhalefet kanadı tarafından oldukça sert bir tepki ile karşılanmıştır. Bu çerçevede İnönü, seçimlerin 1947 senesinde yapılacağına dair verdiği sözünü tutmamakla itham edilmiştir. İnönü’nün parti başkanı olarak günlük politikaya karışmasından dolayı “cumhurbaşkanlığı masuniyetini” ve diğer imtiyazlarını, CHP lehine kullandığı iddia edilmiştir.³⁴ Ancak Demokratlar için adil ve dürüst seçim yapılmasına imkan tanıyan bir zemin yaratılmasını sağlamak birincil derecede önem taşımaktadır. Çünkü kendilerini iktidara taşıyacak olan şey, ilk etapta seçimlerin kendisiydi.³⁵

Siyasi partiler arasındaki bu çekişme devam ederken 26 Mayıs 1946 tarihine gelinmiş, belediye seçimleri yapılmıştır. Ancak DP, antidemokratik kanunların kaldırılmadığı ve iktidarın muhalefetin gelişmesini önlemek amacıyla hareket

---

³²Feroz Ahmad, **The Making of Modern Turkey**, (London: Routledge, 1996), 105, <http://gigapedia.com/items/164411/the-making-of-modern-turkey--the-making-of-the-middle-east-series->, [10.03.2008].

³³ **Age**, 106 ve Kemal Karpat, **age**, 137.

³⁴ **Age**, 138.

³⁵ Feroz Ahmad, **age**, 106.

ettiği gerekçesi ile seçimlere girmeme kararı almıştır.

Demokrat Partililerin muhalefet ettiği başlıca meseleleri gündemine taşıyan CHP, belediye seçimlerinden önce halkı seçimlere katılmaya çağırmak için il il dolaşmış ve iktidarının halka dayandığını göstermeye çalışmıştır.³⁶ Bunun yanı sıra, DP'ye yönelen desteği kırmak maksadıyla basın hürriyetini oldukça kısıtlayan Basın Kanunu'nun 5. maddesini değiştirmiş; basın suçlarının bir kısmı için af ilan etmiş ve yeni değiştirilen kanun maddesi uyarınca gazete kapatma yetkisini hükümetten alıp mahkemelere vermiştir. Ayrıca üniversite özerkliğinin tanınması yolunda adımlar atmış; sınıf temelli cemiyetler kurmayı yasaklayan *Cemiyetler Kanununu* değiştirerek bir dizi liberalleşme politikasına imza atmışlardır.³⁷ Serbestleşmenin derecesini belirleyen ve serbestlik sınırlarını çizen CHP, bu atmosfer içinde genel seçimleri erkene alarak 21 Temmuz 1946 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.³⁸

2.4. 1946 Genel Seçimleri

CHP, her ne kadar adil bir seçim olacağına dair beyanatlarda bulunmuşsa da Demokratlar 1946 seçimlerine isteksiz katıldılar.³⁹ Demokrat Partililerin, örgütlenmesini ve hazırlıklarını tamamlayamamasına rağmen ve hatta seçimleri kazanamayacağını düşünmelerine karşın seçime girme kararı aldığı ifade edilebilir. Bu kararda, Meclis'te temsil edilememek korkusu, partiyi halka tanıtmaya fırsatlarından mahrum kalma endişesi ve hükümetle doğrudan temasın kesilmesi tehlikesi rol oynamıştır.⁴⁰

21 Temmuz 1946'da gerçekleşen genel seçimlerde, seçmenlerin yaklaşık yüzde seksenbeşi oy kullanmıştır. Yoğun tartışmalar ve seçim yolsuzluğu iddiaları ile gerçekleşen seçimde, sonuçlar hem CHP hem DP için hayalkırıklığı olmuştur. 465 milletvekilliği için 273 aday gösteren DP'nin adaylarından 62'si seçilebilmiştir.⁴¹

---

³⁶ Age, 106 ve Kemal Karpat, age, 139, 140.

³⁷ Kemal Karpat, age, 141, Ali Gevgilili, age, 45, 46.

³⁸ Ali Gevgilili, age, 46.

³⁹ Demokrat Parti'nin yüksek kademelerindeki parti yöneticileri seçimleri boykot etme kararı almışlarsa da, partinin mahalli teşekküllerinden gelen istek doğrultusunda DP seçime girmiştir. Kemal Karpat, age, 141.

⁴⁰ Age, 141 ve Feroz Ahmad, age, 106.

⁴¹ Cem Eroğul, age, 36.

DP'nin bütün itirazlarına ve seçimi protesto eden kalabalıklara rağmen⁴² meclis açılmış ve Recep Peker yeni hükümeti kurmuştur. DP ile CHP arasındaki sert mücadele ise bir sonraki seçimlere kadar devam etmiştir. Öyle ki DP, seçim sonuçlarını kabullenmeyeceğini göstermek için ilk günden itibaren sesini yükseltmiştir. İnönü'nün cumhurbaşkanlığını kutlama aşamasında CHP'lilerin aksine onu ayakta alkışlamamışlar; meclis komisyonlarının seçimlerinde oy dahi kullanmamışlardır.⁴³

1946 seçimlerine dair genel bir değerlendirme yapıldığında CHP'nin iktidarını koruduğu fakat halk desteğini hızla kaybettiği ifade edilebilir. DP, iktidara yönelmiş bir parti olarak tahminlerin ötesinde bir gücü olduğunu fark etmiş ve muhalefetini bahsi geçen halk desteğine dayandırmıştır.⁴⁴ Bu çerçevede DP'nin halk desteği sağlamasında etkili olan konjonktürü değerlendirmek gerekli hale gelmektedir. Bilhassa sonraları 7 Eylül kararları olarak anılacak “devalüasyon deneyi” ve neden olduğu iktisadi gelişmeler, DP'nin muhalefetine kilit öneme sahip başlıklardan biridir. 7 Eylül kararları, çok temelde II. Dünya Savaşı yıllarında ortaya çıkan enflasyon, vurgunculuk ve karaborsa nedeni ile Türk parasının iç ve dış değerleri arasında beliren büyük farkı kapatmayı amaçlamıştır. Peker hükümetinin iktisadî faaliyetlerinden en fazla tepkiyi çekmiş olan bu devalüasyon kararı, aslında mevcut duruma resmiyet kazandırmıştır.⁴⁵ Bu doğrultuda CHP iktidarı, Türk parasının değerini düşürmüş; 1,83 TL olan bir Amerikan dolarının değeri bu kararın sonrasında 2,83 TL olarak belirlenmiştir.⁴⁶ Dış alım malları ise birkaç hafta içerisinde %50 pahalılaşmıştır.⁴⁷ DP, devalüasyon kararına muhalefet etmişti ve meclis kürsüsünden halkın geçim sıkıntısını dile getirmeye başlamıştır.⁴⁸ Geçim sıkıntısı ve diğer ekonomik problemleri vurgulayarak muhalefet etme pratiği, daha sonraki yıllarda da Türk siyasal hayatının önemli bir parçası haline gelmiştir.

7 Eylül kararlarının alınmasının arkasında yatan unsurlar aslında iktidarın artık yeni bir tür ekonomi siyaseti izleyeceğinin göstergesi olarak okunmaya imkân tanır. CHP,

---

⁴² Age. 36, 37, Kemal Karpat, age, 145, Ali Gevgilili, age, 47.

⁴³ Cem Eroğul, age. 38.

⁴⁴ Kemal Karpat, age, 147

⁴⁵ Cem Eroğul, age, 40.

⁴⁶ “İlk Büyük Devalüasyon”, *Cumhuriyet Ansiklopedisi 1941-1960*, 5.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005), 95.

⁴⁷ Ali Gevgilili, age, 48.

⁴⁸ Age, 49

1929 Krizinin de etkisi ile 1930'ların başından itibaren sıkı sıkıya bağlandığı devletçilik politikasını, Amerikalıların da baskısı ile terk etmek durumunda kalmış ve görece daha liberal bir ekonomi politikasının temellerini atmıştır.⁴⁹ Ülke içinde DP'nin başını çektiği muhalefet, CHP'yi 1947'ye kadar izlemiş olduğu iktisadi politikalar yüzünden sert bir biçimde eleştirmekte ve kendilerinin benimsediği iktisadi ilkelerin altını çizerek farklılıklarını vurgulamaya çalışmıştır. Demokratlara göre özel girişimciliğin bir önceliği olmalıdır. Devlet ancak ve ancak özel girişim sermaye sıkıntısı çektiği; bu sebeple de başarısızlığa düştüğü durumlarda devreye girmelidir. Kısacası DP'liler, devletin piyasada müdahaleci olmasını değil; devletin özel girişime destek sağlamasını talep etmişlerdir.⁵⁰

Tüm bu unsurların etkisiyle 7 Eylül kararlarını hayata geçiren iktidar, devalüasyonu takip eden günlerde 1946'da benimsemiş olduğu devlet denetimine ağırlık veren beş yıllık ekonomik planı terk etmiş ve "Türk Kalkınma Planı"nı kabul etmiştir. Plan genel hatları ile Demokratların taleplerine benzer öğeler içermekle beraber; serbest girişime öncelik tanıyan, ağır sanayiden ziyade tarıma ve tarımsal faaliyetlere öncelik veren, karayolları yapımına ve enerji sektörüne ağırlık kazandıran ekonomik eylemleri kapsıyordu.⁵¹

Söz konusu kararların alındığı ve uygulamaya konulduğu 1947 sonlarından itibaren iktisadi anlamda DP'nin devlet teşekküllerini satışa çıkarmak istemesine karşın, iktidarın bu fikre karşı çıkmasının dışında CHP ile DP arasında fazla bir fark kalmıyordu. 1947 senesini takip eden zaman dilimi içerisinde ekonomi politikaları bağlamında CHP, eski uygulamalarına göre daha liberal ve daha serbest bir iktisat politikasını benimsemiştir.⁵²

1946 yılının sonuna gelindiğinde hükümetin ülke içindeki muhalefetin yanı sıra uluslararası gerginliği⁵³ bahane ederek sert tedbirler aldığı göze çarpmaktadır.

---

⁴⁹ Amerikan yardımlarını çekebilmek için yeni iktisadi politikalarında yeni yönelimlere kayan CHP, aynı zamanda önceden başvurulmuş olan İMF'de üyelik hakkını da 7 Eylül Kararları ile kazanmış oluyordu. Erick Jan Zürcher, *age*, 313.

⁵⁰ *Age*, 313.

⁵¹ *Age*, 313, 314.

⁵² *Age*, 314.

⁵³ Washington'da bulunan Türkiye Büyükelçisi Münir Ertegün'ün vefatı üzerine naaşının 5 Nisan 1946 tarihinde Missouri zırhlısı ile İstanbul'a getirilmesi Türkiye ile Rusya arasında sorun yaratmıştır. Ali Gevgilili, *age*, 50.

Hükümetin değişen iktisadi politikasına rağmen, sosyal politikaları değişmemiş; II. Dünya Savaşından o tarihe kadar sürdürülen sıkıyönetim uygulaması, hükümet tarafından altı ay daha uzatılmıştır. DP'liler bu uzatma kararına tepki göstermiş ve hükümetin bu kararı “*İstanbul’da halk miting yapmasın ve istediği zaman gazeteleri kapatsın diye*” aldığını iddia etmiştir.⁵⁴ Gerçekten de aynı konjonktürde çeşitli gerekçelerle **Yeni Sabah** süresiz kapatılmış; **Vatan**, **Yeni Türkiye** ve **Tasvir** gazeteleri de mahkemeye verilmiştir.⁵⁵ Yine bu dönemde sol sendikalar kapatılıp sorumluları tutuklanmış; çeşitli sol dergiler yasaklanmış ve Türkiye Sosyalist Partisi ile Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi kapatılmıştır.⁵⁶ Parti yöneticileri tutuklanıp yargılanmıştır. **Yurt** ve **Dünya** dergisini yayımlayan Pertev Naili Boratav, Behice Boran, Niyazi Berkes, dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer tarafından topluca üniversitedeki görevlerinden alınmış ve akademi dışında bırakılmıştır. Benzer şekilde Mehmet Ali Aybar da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki görevini bırakmak zorunda kalmıştır.⁵⁷ “Soğuk Savaş”ın kendisini göstermesi ve Türkiye’nin Batı ittifakı içinde hareket etme eğilimi sergilemesi ile birlikte, sol üzerindeki baskılar artmış ve anti-komünizm, Türk siyasal yaşamında muhalifleri susturmak için sık sık araçsallaştırılmıştır.⁵⁸

Yukarıda kısaca bahsedilen gerginlik ortamında, DP ilk Büyük Kongresini toplamıştır. Kongre boyunca partinin kuruluşundan bahsedilmiş, karşılaştığı güçlükler sıralanmış ve demokrasiye engel teşkil eden unsurların kaldırılması için gerekli tedbirlerin neler olduğu tartışılmıştır. Samet Ağaoğlu’nun “*Bizi buraya hürriyet hasreti topladı. Şahıs idaresine, zümre hâkimiyetine son vermek kararı topladı*”⁵⁹ sözlerinden de anlaşılacağı üzere hürriyetçi bir havaya sahip kongrede Celal Bayar parti başkanlığına seçilmiştir. Kongreyi önemli kılan bir diğer unsur ise, “Hürriyet Misakı”nın oybirliği ile kabul edilmiş olmasıdır. Misak’a göre anayasaya aykırı, anti-demokratik yasaların kaldırılması, hükümetin seçim kanunu değiştirmesi,

---

⁵⁴ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *age*, 27.

⁵⁵ **Vatan**, **Yeni Türkiye** ve **Tasvir**, hükümete karşı saldırgan bir yayın politikası izlemekle suçlanmış; **Yeni Sabah** ise Fevzi Çakmak’ı eleştiren yeni genelkurmay başkanına muhalefet ettiği gerekçesi ile kapatılmıştır. Ali Gevgilili, *age*, s. 50. Ayrıca bkz. “Sol Basına Gözdağı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 101.

⁵⁶ Erik Jan Zürcher, *age*, 310.

⁵⁷ “DTCF’de Cadı Kazanı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 121.

⁵⁸ Derya Çağlar, **Hayali Komünizm- Soğuk Savaş’ın Türkiye Söylemleri**, (İstanbul: Berfin Yayınları, 2008).

⁵⁹ Akt. Cem Eroğul, *age*, 47.

devlet başkanlığı görevi ile parti başkanlığının aynı kişinin şahsında toplanmaması, yönetimin “partizanlık”tan çıkıp bağımsızlaşması, ön koşul olarak sunulmuştur.⁶⁰ Aksi takdirde DP’nin Meclisi bırakarak *sine-i millete* dönme kararı alacağı ilân edilmiştir.⁶¹ DP’nin “millete gitme” kararı, yeni türden bir siyasetin de habercisi olmuştur. Demokratlar üstü kapalı bir biçimde Millet Meclisi’nin iradesini inkâr etmiş ve halkın gerçek iradesini ancak kendilerinin temsil edebileceğini beyan ederek popülist bir politika güdeceğinin sinyallerini vermişlerdir.⁶² CHP ise DP’nin bu çıkışını sert bir dille eleştirmiş ve bizzat İç işleri Bakanı Şükrü Sökmensüer’in ağzından DP’nin “*komünist aracı*” olduğu ileri sürülmüştür.⁶³ DP ise bu iddiaları yalanlamıştır.⁶⁴

DP ile CHP arasındaki siyasal mücadele, yalnızca meclis kürsüsü ile sınırlı kalmamıştır. İki parti arasındaki çatışma, kentlerdeki büyük alanlara kaymıştır. Ancak burada da DP’nin kendisine daha kitlesel bir destek bulduğu ifade edilebilir. Bu esnada iç ve dış politikada çalkantılı günler yaşayan Türkiye ile ABD arasında Truman Doktrini çerçevesinde yeni ve yakın bir ilişki tesis edilmiştir. ABD başta olmak üzere Batı dünyasının siyasal ve ekonomik vizyonu ile uyum sağlama çabaları, bizzat İnönü’nün tasarrufunda 12 Temmuz Beyannamesine kadar götürmüştür. 12 Temmuz Beyannamesi, muhalefetin kendini büyük ölçüde güvence altında hissetmesini sağlamaya yöneliktir. İnönü cumhurbaşkanı olarak hem iktidar partisine hem de muhalefete karşı eşit düzeyde görevli olduğunu beyan etmiştir.⁶⁵ Ayrıca yine 12 Temmuz Beyannamesine göre iktidar, muhalefetin ihtilalci yöntemlere yönelmeyeceğine; muhalefet de iktidarın kendisini ortadan kaldırmak gibi bir hedefi olmadığına inanmak durumundadır.

Beyanname ile özellikle 21 Temmuz seçimlerinden sonra Recep Peker’e hükümet kurdurtmuş olan İnönü’nün tutumu büyük ölçüde netlik kazanmıştır. Eğer İsmet İnönü, Peker’den yana çıkmış olsaydı Demokratların meclisten çekilmekten başka seçenekleri olmayacaktı- ki meclisten çekildikleri durumda belirsiz bir gelecek

---

⁶⁰ Age, 49.

⁶¹ Ali Gevgilili, age, 54, 55; “DP ‘Sine-i Millet’e Dönme Kararı Aldı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941–1960)**, 114.

⁶² Çağlar Keyder, **Türkiye’de...**, 147.

⁶³ Ali Gevgilili, age, 55.

⁶⁴ “İktidar DP’yi Solculukla Suçluyor”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 115.

⁶⁵ Cem Eroğul, age, 59.

kendilerini beklediği için bu çok da tercih edilir bir seçenek olmamıştır.⁶⁶ Bu bağlamda DP'lilerin bazı muhalif isimler dışında beyannameye genel olarak olumlu baktıkları, hatta ona sıkı sıkıya sarıldıkları söylenebilir.⁶⁷

Beyannamenin ardından gergin hava yavaş yavaş dağılmış ve siyasi partilerin arasında adeta bir “bahar havası” esmeye başlamıştır. Recep Peker hükümetinin ise böyle bir politik atmosfer içerisinde daha fazla devam edebilmesi mümkün olmamış ve kısa bir süre sonra Recep Peker “sıhhi” sebeplerle istifasını vermiştir.⁶⁸ Peker'in istifasını takiben partilerin birbirini izleyen “iyi niyet gösterilerinin” arasında Hasan Saka hükümeti kurulmuştur. Saka, iyi niyet göstergesi olarak yeni kurduğu hükümetin programını meclise getirmeden evvel DP'ye götürmüştür.⁶⁹ 13 Ekim 1947 tarihinde program mecliste okunmuş ve güven oylamasına gidilmiştir. Neticede 1 bağımsız 4 DP'li olmak üzere 362 milletvekilinin oyu ile güvenoyu almıştır.⁷⁰

2.5. DP'de Parçalanma ve Millet Partisi'nin Kuruluşu

Hasan Saka hükümetinin kurulması ve partiler arasındaki “ılımlı ilişki”, muhalefet partisi olarak DP'nin işini hem kolaylaştırmış hem de zorlaştırmıştır. Öyle ki, bu yeni atmosfer içerisinde Demokratlar, sert muhalefetten ziyade; İnönü'yü ikna etmeye yönelik daha yumuşak, farklı tür bir siyaset yapma pratiği geliştirmiştir. DP'nin yeni tutumu ise parti içinden ve dışından yöneticilerin kendilerini CHP'ye “satmaları” şeklinde yorumlanmaya başlamış ve parti içerisinde ikililikler yaratmıştır.⁷¹

İnönü'nün, Peker'in istifasından üç gün sonra yanına Nihat Erim ve DP milletvekili

---

⁶⁶ Age, 59.

⁶⁷ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**, 3. bs (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990), 186-207.

⁶⁸ Recep Peker, 26 Ağustos 1947 tarihinde Meclis Grubu'nda güvenoyu istemiş ancak 35 kişi aleyhte oy kullanmıştır. CHP gibi oybirliğine alışkın bir partide aleyhte oy kullanılması büyük bir güvensizlik ifadesi olarak değerlendirilebilir. 4 Eylül'de ise gruptan kabine değişikliği için izin isteyen Peker, bu defa da 47 aleyhte oy ile karşılaşmıştır. İsteddiği bakanları değiştirmesine rağmen mevcut hükümetin daha fazla dayanamayacağı da yavaş yavaş belli olmuştur. 8 Eylül 1947'deki kabine toplantısının ardından içişleri bakanının 12 Temmuz beyannamesinin öngördüğü esasların yerine getirilebilmesi için elbirliği ile çalışılacağını bildiren bir genelge yayınlamasının ardından da Recep Peker, istifasını vermiştir. Cem Eroğul, age, 60.

⁶⁹ Ensar Yılmaz, **Türkiye'nin Demokrasiye Geçiş Yılları (1946-1950)**, (İstanbul: Birey Yayıncılık, 2008), 279.

⁷⁰ Age, 280.

⁷¹ Beyanname ile kimi DP'liler “DP'nin kurucular tarafından İnönü'nün kucacağına teslim edilmesi” olarak değerlendirmişlerdir. Metin Toker, age, 211.

Nuri Özsan'ı da alarak çıktığı Doğu seyahatinde cereyan eden gelişmeler, DP'nin parçalanma sürecinde bir katalizör görevi görmüştür. Sonraları DP'den atılan milletvekillerinin öne sürdüğü üzere, İnönü yolculuk sırasında Özsan'a partiler arasındaki ilişkilerin gerilmemesi için Sadık Aldoğan, Kenan Öner, Ahmet Tahtakılıç, Yusuf Kemal Tengirşenk gibi bazı isimlerin partiden atılması gerektiğini hissettirmiştir.⁷² Seyahatin sona ermesinden kısa bir süre sonra da Aldoğan ile parti yöneticilerinin arasının bozulmaya başlaması bu yöndeki iddiaları kuvvetlendirmiştir.⁷³ 17 Kasım'daki CHP Kurultayı'nda fiilen parti başkanlığından ayrılmaması ve Hürriyet Misakı'nın esasları doğrultusunda meclisten çekilme talebi, DP içindeki tartışmaları alevlendirmiştir. İstanbul İl Kongresi'nde yoğunlaşan gerginlik, kısa bir müddet içinde partinin genel merkezine taşmıştır. Meclis grubu, yenilenen yönetim kurulu seçimlerinde Fuat Köprülü'yü grup başkanvekilliğine bir daha seçmemiş ve Bayar da seçimin tüzüğe aykırı olduğunu gerekçe göstererek grup başkanvekilliğinden çekilmiştir. Beş gün sonra problemin giderildiğine ve grupta seçimin yenilendiğine dair bir bildiri yayınlanmıştır. Fakat bu ikinci seçimde de Köprülü seçilmemiştir. Sonrasında ise parti içindeki muhalifler bizzat Bayar tarafından yavaş yavaş ifşa edilmeye başlamış ve Mart ayında da bazı milletvekillerinin partiden ihraç edildiği haberleri duyulmuştur.⁷⁴

Partiden ihraç edilen ve istifa eden milletvekilleri, 1948 yılının Mayıs ayından itibaren örgütlenmeye başlamışlardır. DP grubundan ayrılan milletvekillerinin bir kısmı, büyük kongrenin kararını beklemek üzere "Müstakil Demokratlar Grubu"nu oluşturmuşlar; diğer bir kısım ise toplanarak Millet Partisi'ni kurmuşlardır.⁷⁵ Kenan Öner, Hikmet Bayur, Osman Bölükbaşı, Mustafa Kentli ve Enis Akaygen'in kurucuları arasında bulunduğu partiye Mareşal Fevzi Çakmak başkanlık etmeyi kabul etmiş ve yeni bir muhalefet partisi olarak harekete geçmişlerdir. Kurucuların,

---

⁷² Cem Eroğul, *age*, 63.

⁷³ *Age*, 63.

⁷⁴ General Sadık Aldoğan, Kemal Silivrili, Necati Erdem, Mithat Sakaroğlu ve Osman Nuri Köni, partiden ilk ihraç edilen isimler arasındadır. Söz konusu beş ismin ihracının ardından genel idare kurulundan da Yusuf Kemal Tengirşenk, Enis Akaygen, Emin Sazak, Ahmet Tahtakılıç, Ahmet Oğuz ve Hasan Dinçer de üyelikten çekildiklerini ve ihraç edilen kişilerle fikir birliği içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Bunun üzerine parti meclis grubu ihraç kararlarını tanımamaya karar vererek, Bayar'ın yerine başkanlığa Fuat Hulusi Demirelli'yi seçmiş, genel merkez de bu tutuma yeni ihraç kararları ile tepki göstermiştir. Genel idare kurulundan istifa edenlerin partiden çıkartılması ile de grup büyük bir sarsıntı geçirmiş ve böylelikle Demokrat Parti'nin bölünme süreci hızını arttırmıştır. *Age*, 65, 66.

⁷⁵ Deniz Bölükbaşı, **Türk Siyasetinde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı**, 3.bs. (İstanbul: Doğan Kitap, 2008), 86.

DP'nin önde gelen isimleri ile arasının açık olmasının da etkisiyle Millet Partisi, sadece CHP'ye değil DP'ye de cephe almış ve Demokratların CHP ile “danışıklı bir siyaset” izlediklerini ileri sürmüşlerdir.⁷⁶ MP'nin iddialarını yalanlayan DP'lilerin CHP'ye karşı aldıkları tavır da bu yeni politik atmosfer içerisinde daha sert bir mecraaya kaymak durumunda kalmıştır.⁷⁷

2.6. 1948 Ara Seçimleri

Demokrat Partililer, MP'nin iddialarını yalanlayabilmek kaygısıyla CHP'ye muhalefet edecekleri yeni konular arayışına girmişler ve iki partinin arasında süregelen “bahar havası”nı dağıtmanın yollarını aramaya başlamışlardır. 1948'in Ocak ayında hükümetin seçim kanununu değiştirmek için başladığı çalışmalar, üç dört ay içerisinde, DP'lilere bekledikleri fırsatı sunmuştur. Yeni tasarının yetersiz olduğunu ilan eden Demokratlar, yargıç denetimi meselesini ve giderek kötüleşen iktisadî durumu da gündemine ekleyerek CHP'ye karşı sert bir muhalefet yürütmeye başlamışlar ve 12 Temmuz Beyannamesi'nin yaratmış olduğu politik atmosferi ortadan kaldırmışlardır.⁷⁸ Bocalamakta olan Hasan Saka hükümeti, Peker dönemindeki gibi muhalefete sert tepkiler verememiş ve Saka istifasını verip Nihat Erim'in de içinde bulunduğu yeni bir hükümet kurmaya çalışmıştır. Ancak Hasan Saka'nın tüm çabalarına rağmen, CHP büyük bir huzursuzluk içerisindedir.⁷⁹ Bu sırada seçim kanunu tasarısını beğenmeyen Demokratların, güvensizlik gerekçesi ile yapılacak olan ara seçimlere katılmayacaklarını kamuoyuna duyurması, CHP'yi görece daha da güç bir duruma sokmuştur. DP'nin ardından MP'nin de seçimlere girmeyi reddetmesi, Halk Partisi'nin 17 Ekim 1948'de yapılan ara seçimlerde yalnız kalması ile sonuçlanmıştır. Üstelik seçimlerin ertesinde gelen yolsuzluk, baskı, usulsüzlük şikâyetleri ile CHP'ye duyulan “güvensizlik” artmış ve dürüst seçim talepleri daha da yükselmeye başlamıştır.⁸⁰

Seçim yapılması halinde iktidar olacağından emin olan Demokratlar, “Derhal seçim!” sloganıyla büyük kitlelerin katıldığı mitinglerde erken seçim taleplerini dile

---

⁷⁶ Cem Eroğul, *age*, 66.

⁷⁷ *Age*, 67.

⁷⁸ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *age*, 45, 46.

⁷⁹ Cem Eroğul, *age*, 69.

⁸⁰ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *age*, 47.

getirmeye başlamışlardır. Muhalefetinin şiddetini sürekli arttıran DP, aralık ayına gelindiğinde artık CHP'nin "hareket kabiliyetinin kaybettiğini" ifade etmiş ve nihayetinde 14 Ocak 1949'da Saka hükümeti istifasını sunmuştur.⁸¹ Saka'nın istifasının ardından muhalefetle iyi ilişkiler yürütmeyi hedefleyen Şemsettin Günaltay hükümet kurma görevini üstlenmiştir.

Göreve başlayan Günaltay vakit kaybetmeden muhalefet kanadının değişmesini istediği seçim kanunu üzerinde çalışmalara başlamıştır.⁸² Ancak tempoyu düşürmek istemeyen DP, çalışmalar tamamlanmadan "Derhal seçim!" isteğine geri dönmüş, CHP ise seçimlerin bir gün bile öne alınmayacağını söyleyerek erken seçim isteğine karşı çıkmıştır. Partiler arasındaki ilişkilerin her geçen gün gerginliğini arttırdığı bir dönemde de DP'nin ikinci büyük kongresi toplanmıştır.⁸³

Bayar'ın yine genel başkanlığa seçildiği kongre, genel hatlarıyla, iktidarın eleştirisine, seçim kanununun değiştirilmesine ve yargıç denetimi konularına odaklanmıştır. Ancak DP'nin ikinci büyük kongresinin önemi, yaklaşan genel seçimlerin usulsüz yapılması halinde ne yapılacağı sorusuna dair verdiği cevapta aranmalıdır. Kongrede, "*Antidemokratik kanunlar değiştirilmez, seçim kanunu emniyet verecek ve adli teminatı içerecek bir şekilde konmaz; nihayet az veya çok farklarla...21 Temmuz metotlarının tatbikine kalkışılacak olursa*", "millet iradesinin serbestçe tecellisinin önüne geçen iktidarın, milletin husumeti ile karşılaşacağını" beyan eden Demokratlar⁸⁴, böylelikle popülizme yaklaşan bir söylem benimsemiş oluyorlardı.⁸⁵

DP kongresinden bu kadar sert bir tepkinin geleceğini öngörememiş olan CHP'liler Demokrat Partilileri halkı baskı ve korku altına almaya çalışmakla itham etmişlerse de gerginlik çok uzun sürmemiş ve hükümet yaklaşan genel seçimleri de dikkate

---

⁸¹ Kemal Karpat, *age*, 197.

⁸² *Age*, 198, 199.

⁸³ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *age*, 55.

⁸⁴ Cem Eroğul, *age*, 76, 77.

⁸⁵ Zafer Toprak, siyasal popülizmin Türk siyasal hayatına DP ile girdiğini ifade eder. Bkz. Zafer Toprak, "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları", **Tarih ve Demokrasi: Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan**, (İstanbul: Cem Yayınevi, 1992), 62. Fulya Özkan ise DP'nin popülizmi siyasal bir strateji olarak benimsediğini bu sebeple de sadece söylem düzeyinde değil eylemsel düzlemde de Demokratların popülizme sarıldığını belirtir. Fulya Özkan, "1950'lerin Popülizm Açısından Bir İncelemesi", **Journal of Historical Studies**, 2 (2004): 33.

olarak demokrasi yolunda geciken adımlarını atmaya başlamıştır. İktidar, kendi tekelinde olan radyodan muhalefetin de yararlanabilmesine imkân tanınmış; İstiklal Mahkemeleri resmen kaldırılmış ve seçim kanunu tasarısı da tamamlanmıştır.⁸⁶ Atılan bu adımlara karşılık siyasi havada büyük bir endişe ve korku hissedilmektedir: CHP'liler iktidarı kaybetmeleri halinde iş başına gelecek olan Demokratların kendilerinden iktidar günlerine dair hesap soracağından, Demokratlar ise seçimlerde usulsüzlük yapılması halinde CHP'nin kendilerini tamamen tasfiye edebilme olasılığından çekinmişlerdir.⁸⁷ Siyasi arenada panik havası esmeye devam ederken seçim kanunu tasarısı üzerindeki çalışmalar da devam etmekteydi. Tasarıyla ilgilenen heyet, siyasi partilerden görüşlerini istemiş; Demokratlar seçim kanunu tasarısını yine oldukça yetersiz bulmuş ve 16 Ekim 1949'da yapılan ara seçimlere girmeyi reddetmiştir. Seçimlere katılımın düşük olması, adil bir seçim kanununun, demokrasinin yerleşmesi için olmazsa olmaz koşullardan biri olduğu CHP'liler tarafından da anlaşılmış ve iktidar sonunda seçimlerde yargıç denetimini kabul etmiştir.⁸⁸ İktidar-muhalefet ilişkisinde kilit öneme sahip Seçim Yasa Tasarısı, T.B.M.M' de görüşülerek, 16 Şubat 1950 tarihinde 12 MP'li vekilin olumsuz oyuna karşılık 342 olumlu oy ile kabul edilmiştir.⁸⁹ Söz konusu yasa ile CHP'li ve DP'lilerin ortak oyu ile “gizli oy, açık sayım” prensibi kanunlaşmıştır.⁹⁰

Seçim yasası tartışmaları ile yoğunluğunu hissettiren genel seçim havası, basına da yansımıştır. **Ulus** gazetesi, Demokratları “amatörlükle” itham ederken, **Zafer** gibi DP yanlısı basın da CHP'lilerin laiklik karşıtı olduğunu ileri sürdükleri politikalarından yakınmıştır.⁹¹

Prestijini kaybetmekte olan Halk Partisi'nin yaklaşan genel seçimlerde oy toplama gayesiyle özellikle muhafazakâr kesimlere yönelik bir takım faaliyetlerinden bahsedebilmek mümkündür. İlk olarak 1948 senesinde Meclis Grubu'ndaki

---

⁸⁶ **Age**, 78 ve Kemal Karpat, **age**, 199.

⁸⁷ Cem Eroğul, **age**, 79, 80.

⁸⁸ Mustafa Albayrak, **age**, 152.

⁸⁹ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, **age**, 61 ve 62.

⁹⁰ Mustafa Albayrak, **age**, 155.

⁹¹ **Zafer** gazetesinin başyazarı Mümtaz Faik Fenik, 10 Ocak 1950'de “En Büyük Tehlike” başlıklı yazısında, CHP'nin Ordu İl Kongresi'nde dağıttığını iddia ettiği ve içinde “Allah'ın ikilik yaratmaları sevmediği, İnönü'nün de gezilerinde bu ikiliği gidermek için çalıştığı” yolunda görüşlerin yer aldığı bir broşürden hareketle, CHP'nin laiklik karşıtı tavırlar sergilemekte olduğunu ileri sürmüştür. Akt. Mustafa Bayraktar, **age**, 156.

tartışmaların ardından, ilkokullarda din derslerinin seçmeli olarak okutulması kararlaştırılmış ve bu kararı İlahiyat fakültelerinin açılması önerisi izlemiştir.⁹² 1 Mart 1950 tarihinde Şemsettin Günaltay hükümetinin *Tekke Ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine Ve Türbedarlıklarla Bir Takım Unvanların Men Ve İlgasına Dair 677 Sayılı Kanunun* birinci maddesine yeni bir fıkra ekleyerek “Türk büyüklerine ait sanat değeri olan türbelerin açtırılması...” konusundaki tasarıyı yasalaştırması dikkat çekicidir.⁹³ Tıcani Tarikatı Şeyhi Kemal Pilavoğlu’nun CHP’ye kaydolduğuna dair çıkan haberler de Halk Partisi’nin dini siyasete alet etmekle suçlanmasında önemli adımlar olarak değerlendirilmiştir.⁹⁴

1950 genel seçimi yaklaştıkça iktidar ‘hoş görünme’ çabası içerisinde önce 22 Mart 1950’de sınırlı bir af yasası çıkartmış; memurlara vergi indirimini yapılmasını kararlaştırmış, ayrıca yine memurlara birer maaş ikramiye verilmesini sağlamıştır. Bazı bölgelerde gıda yardımında bulunmuştur. İstanbul ve İzmir’deki ekmek fiyatlarında da indirime gidilerek yıllardır devam etmekte olan yoksulluk neticesinde ekonomik sıkıntı içerisinde olan bazı kesimlerin sempatisini kazanmayı hedeflemiştir.⁹⁵

Memur ve köylüyü mobilize etmeye çalışan CHP, son olarak da *Çiftçiyi Topraklandırma Yasası*’nda büyük toprak sahiplerinin muhalefet ettiği maddeleri kaldırarak, seçim öncesinde köylerde kuvvetli nüfuza sahip toprak ağalarına ayrıcalık tanımıştır. Yine bu bağlamda Amerika’dan getirilen beş binden fazla traktörün de büyük toprak sahiplerine dağıtıldığı kaydedilmiştir.⁹⁶

CHP’nin oy toplamak için göz kırpmadığı yegâne zümrenin işçi sınıfı olduğu ileri sürülebilir. Gerçekten de iktidar, işçilere grev hakkını tanımamak için direnmiş ve

⁹² “CHP Militan Laikliği Terk Ediyor”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 134.

⁹³ İttihat ve Terakki’nin İslamcı kanadında yer almış olan Şemsettin Günaltay 1949 yılında başbakan olmuş ve onun hükümeti ile beraber CHP’nin dine yönelik tutumunda ılımlılık gözlemlenmeye başlamıştır. Dönemin en etkili yayınlardan biri olan İslamcı Sebilürreşad’da 30 Şubat 1949 tarihinde yayınlanan bir yazı Günaltay’ın İslamcı camiadaki yerinin tespiti için oldukça önemli ipuçları sunmaktadır: “*Vıcdanı köstekleyen bütün bağları kır, parala. Hiç korkma. Sen millete bu saadet ve hürriyeti verirken bu asil millet seni başının tacı yapar. Er geç bu iş olacaktır; milletin dini üzerindeki bu baskılar kalkacaktır. Temenni ederim ki bu büyük zaferi Allah sana nasip etmiş olsun. Çünkü senin bu milletin dinine, ilim ve irfanına çok hizmetin vardır.*” “CHP Militan Laikliği Terk Ediyor”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 134.

⁹⁴ Mustafa Bayraktar, **age**, 156, 157.

⁹⁵ **Age**, 158, 159.

⁹⁶ **Age**, 161.

DP, iktidar mücadelesi içerisinde işçilere grev hakkını vaat ederek bu kitlenin de görece sempatisini kazanmaya çalışmıştır.⁹⁷

2.7. 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve DP'nin İktidara Gelmesi

14 Mayıs 1950 günü yapılan genel seçimlerden DP büyük bir zaferle çıkmıştır. İsmet İnönü ve CHP, tahmin edemedikleri bir mağlubiyetle yüz yüze kalmıştır. Seçime katılım oranı %88,8'i bulmuştur. Oyların %53,3'ünü alan DP, meclisteki 487 sandalyeden 408'ini kazanmıştır.⁹⁸ CHP'nin ise seçimlerin ardından mecliste elde ettiği sandalye sayısı yalnızca 69'dur.⁹⁹ DP, 22 Mayıs 1950'de iktidarı resmen devralmış ve Celal Bayar aynı gün cumhurbaşkanı seçilmiştir. Bayar'dan hükümeti kurma görevini alan Menderes, zaman geçirmeden hükümeti kurmuştur. Kabinede Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı, Rükneddin Nasuhoğlu İçişleri Bakanı, Hasan Polatkan Çalışma Bakanı, Halil Özyörük Adalet Bakanı, Muhlis Ete İşletmeler Bakanı, Nihat Eğriboz Tarım Bakanı, Nuri Özsan Gümrük ve Tekel Bakanı, Nihat Reşat Belger Sağlık Bakanı, Tevfik İleri Ulaştırma Bakanı, Refik Şevket İnce Milli Savunma Bakanı, Zühtü Velibeşe Ekonomi ve Ticaret Bakanı, Fahri Belen ise Bayındırlık Bakanı olarak görev almıştır.¹⁰⁰

Adnan Menderes hükümet programını 29 Mayıs 1950 tarihinde meclise sunmuştur. DP'nin sunduğu programın ilk kısmı, CHP'nin geçmiş dönemdeki icraatlarının eleştirisine ayrılmış; geri kalan bölümünde ise partinin temel görüşlerinin daha genişletilmiş bir versiyonundan oluşmaktadır.¹⁰¹ Söz konusu program doğrultusunda hükümetin hedefleri şu şekilde sıralanmıştır: Üretim hacminin ve istihdamın artırılması, hayatın ucuzlatılması, maliyetlerin düşürülmesi, vergi adaletinin sağlanması, gümrük tariflerinin toptan gözden geçirilmesi, özel girişim alanının genişletilmesi ve devlet teşekküllerinin devrine ilişkin meselelerin düzenlenmesi, yabancı sermayenin teşviki, grev hakkının “içtimai nizamı ve iktisadi ahengi

---

⁹⁷ Muhalefet yıllarında işçiye grev hakkı tanınacağını ifade eden Menderes'e, iktidar olduktan sonra işçilere grev hakkı vaadini hatırlatanlara, Türkiye'nin grev hakkının tanınmasından önce ekonomik kalkınmaya ihtiyacı olduğunu, kalkınma gerçekleştikten sonra grev konusunu düşünecekleri karşılığını vermiştir. Feroz Ahmad, *age*, 110.

⁹⁸ Ali Gevgilili, *age*, 74.

⁹⁹ Erick Jan Zürcher, *age*, 316.

¹⁰⁰ Cem Eroğul, *age*, 98.

¹⁰¹ Ali Gevgilili, *age*, 80–85.

bozmayacak surette” kanunlaştırılması, antidemokratik kanun hükümlerinin kaldırılması ve “aşırı sol”un ezilmesi.¹⁰²

Program görüşülürken, Menderes’in eleştirilere cevap vermesinin ardından muhalefete söz hakkı tanınmadığı gerekçesi ile CHP’li vekiller meclisi terk etmişler ve DP iktidara gelir gelmez iktidar-muhalefet ilişkilerinin yumuşak bir atmosferde geçmeyeceğinin ilk sinyallerini vermişlerdir.¹⁰³ Her şeye rağmen 2 Haziran’da hükümet meclisten güvenoyu almıştır.¹⁰⁴

DP, aldığı oylara da güvenerek kendisini “milli irade”nin temsilcisi olarak her şeyi yapmaya muktedir görmüş; ülkeyi değiştirmek için gereken mutlak yetki ve meşruiyet, DP’lilerin demokrasi tasavvurlarına göre çoğunluk tarafından sadece kendilerine verilmiştir.¹⁰⁵ CHP ise Demokratlarla kıyaslandığında halka inandırıcı seçenekler sunmaktan ziyade, hükümeti yaptığı her eylemi sert eleştiri yağmuruna tutmayı yeğlemiştir. İktidar da CHP’lilerin kendi meşruiyetlerini sindiremediklerini düşünerek muhalefete yüklenmiştir. Özellikle seçim yenilgisine rağmen, İnönü’nün sorgulanmayan ve sarsılmayan konumu, İnönü’nün arkasında bürokrasinin ve ordunun sınırsız desteği olduğu inancı, DP’liler de büyük bir korku uyanmasına sebep olmuştur.¹⁰⁶ Özellikle ilk üç yılında bilhassa iktisadi alanda büyük ilerleme kaydeden DP (*paşa faktörü* olarak da bilinen) duyduğu korku sebebiyle iktidarda olduğu müddetçe kendisini güvende hissedememiştir.¹⁰⁷

DP’nin iktidara gelir gelmez yaptığı işlerin başında silahlı kuvvetlerin üst kademesinin değiştirilmesi gelmiştir.¹⁰⁸ Demokratlar, CHP’nin örgütsel dayanakları olan geniş bürokrasi sınıfından ve ordudan korkuyorlardı. Eski iktidardan devraldıkları bu zümreleri denetimleri altına almak istemişlerdir.¹⁰⁹ Bir askeri darbeden çekinen Menderes, Cumhurbaşkanı Bayar’a danışarak Genelkurmay Başkanı dâhil olmak üzere çok sayıda askeri görevden almıştır.¹¹⁰

---

¹⁰² Cem Eroğul, *age*, 98, 99.

¹⁰³ “CHP Seçimi Kaybetti, DP İktidarda”, *Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)*, 165.

¹⁰⁴ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *age*, 71.

¹⁰⁵ Erick Jan Zürcher, *age*, 322, 323.

¹⁰⁶ *Age*, 323.

¹⁰⁷ *Age*, 323 ve Feroz Ahmad, *age*, 110.

¹⁰⁸ Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, *age*, 71.

¹⁰⁹ Erick Jan Zürcher, *age*, 322 ve Cem Eroğul, *age*, 98.

¹¹⁰ Ali Gevgilili, *age*, 77.

DP'nin bir diğere uygulaması ise Arapça ezan yasağı hakkındaki yasanın kaldırılmasına ilışkindir. İlgili kanun, 16 Haziran 1950 tarihinde tüm meclisin oyu ile kaldırılmıştır.¹¹¹ Böylece ezanın Arapça okunmasının önünde yasal engel kalmamıştır. DP'nin bu hamlesi, daha sonraki yıllarda "irtica" tartışmalarına konu olmuştur.¹¹²

DP'nin ilk icraatları arasında sayılabilecek bir diğere başlık ise genel affin çıkarılmasıdır. Yeni iktidar, 14 Temmuz 1950'de genel affi çıkarmış ve böylece "toplumsal hoşgörü"yü önemsediğine dair kamuoyuna mesaj vermiş ve geğmişin tasfiye edilmesi yolundaki adımlarından bir diğere daha atmıştır.¹¹³

DP'nin bir sonraki adımı ise beş altı kalem mal dışında gümrük kapılarının yabancı mallara açılmasına ilışkindir. Dışa açılımin yanı sıra özel sermayeyi güçlendirmek, yerli ve yabancı sermayenin sanayiye katılımına teşvik sağlamak amacı ile Türkiye Sınai Kalkınma Bankası kurulmuştur. Özel bir müessese olan bu bankanın kuruluşu ile hem yurt içindeki yerli burjuvaziyi desteklemek hem de Amerikalıların dikkati çekilmek istenmiştir.¹¹⁴

Dış ticarete liberalizasyon hamlesinin başlatıldığı dönemde Kore Savaşı'nın patlak vermesi, özellikle Amerika ile yakın ilışkiler kurmak isteyen DP'ye görece büyük bir imkân sunmuştur. Kore'ye asker göndermeye karar veren hükümet, ideolojik olarak da bunun "kıızıl komünistlere" karşı verilen bir savaş olduğunu ilan ederek "hür dünyanın" simgesi Amerika lehine yurt çapında bir propaganda yürütmüştür.¹¹⁵

---

¹¹¹ Cem Eroğul, *age*, 101.

¹¹² Bu konuya dördüncü bölümdeki *Demokrat Parti ve İrtica Meselesi* alt başlığında detaylı bir biçimde değinilecektir.

¹¹³ *Age*, 101.

¹¹⁴ *Age*, 103.

¹¹⁵ Amerika propagandası, antikomünizm ile perçinlenerek yurt içindeki "komünizm ile mücadele davası", kısa bir süre içerisinde "komünist avı"na dönmüş; 13 Ocak 1951 tarihinden itibaren de pek çok kişi komünistlikle suçlanarak tutuklanmıştır. Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. Maddelerinin değiştirilmesi ve Demokrasiyi Koruma Kanun Tasarısı da böyle bir düşünsel ortamda cereyan etmiştir. *Age*, 102 ve 106. Eisenhower'ın 3 Mart 1952 tarihinde Türkiye'ye gelmesine dair *Dünya* gazetesinde yer alan bir makalede: "Kızıl cepheye karşı hürriyet cephesini kuranların Başkomutanı General Eisenhower" 'in Türkler tarafından ne kadar sevilen bir komutan olduğu ve askeri başarıları detaylı bir şekilde anlatıldıktan sonra, Türklerin vatanlarını korumak için hiçbir şeyden kaçmayacakları ancak Amerika'nın da bu savunmayı iktisadi ve askeri olarak desteklenmesi talep edilmektedir. Takip eden satırlarda "hürriyet bloku" olarak anılan NATO'nun Türkiye'ye niçin "ihtiyaç duyacağı" okurlara aktarılmaktadır: "Müttefiklerimiz Türkiye'nin hürriyet cephesine

Kore'ye asker gönderilmesi, NATO üyeliği için 'altın bilet' işlevi görmüştür. Gerçekten de Atlantik Konseyi, 1951 Eylülünde Türkiye'nin pakta üyeliğini kabul etmiş; 18 Şubat 1952'de de NATO'ya girmiştir.¹¹⁶

İktidara geldikten sonra yaptığı hamlelerle eski iktidardan farklı olduğunu göstermeye çalışan DP, ilk önemli sınavını ise 3 Eylül 1950 ara seçimlerinde vermiştir.¹¹⁷ Genel seçimlerde büyük bir hezimetle uğramış olan CHP, yapılacak yerel seçimlere büyük bir önem vermiş ve kaybını telafi edebileceğini düşünmüştür. İnönü, seçimlerden kısa bir süre önce radyodan yaptığı bir konuşmasında şöyle demiştir: *"Yeni büyük seçimler oluncaya kadar yeni idarenin bütün mahzurlarını memleket çekecektir. Maruz bulunduğumuz zararları ihtimalleri belediye seçimleri ile bir derece durdurmak ihtimali vardır. Bu seçimlerde Demokrat Parti'ye oy vermemek lazımdır."*¹¹⁸ Lakin CHP'nin tüm propagandasına rağmen, Demokratlar 600 belediyeden 560'ını kazanmışlar, Halkçılar ise ancak 40 belediyeyi alabilmişlerdir. Adnan Menderes, seçim başarısının ardından *"Türk Milleti Halk Partisi'ni 14 Mayıs'ta iktidardan tasfiye etmişti, 3 Eylül'de de muhalefetten tasfiye etti"*¹¹⁹ diyerek aslında ara seçimlerin sonuçlarının iktidar-muhalefet arasındaki ilişkilerin seyri açısından da büyük bir önem taşıdığını belirtmiştir. 15 Ekim 1950 tarihinde yapılan il genel meclisi seçimleri de yine 55 ilde DP'nin galibiyeti ile sonuçlanmış ve Demokratlar böylelikle siyasal iktidar kurumları, bürokrasi ve yerel yönetimleriyle devlet mekanizmasında görece büyük bir üstünlük sağlamıştır.¹²⁰

---

*yapabileceği en büyük yardımın kendi sınırları içinde, kendi toprağını ve bölgesini müdafaa etmek olduğunda birleşmelidirler. General Eisenhower'in hiçbir sabit fikre saplı olmaksızın bizi dinleyeceğine şüphe etmiyoruz. Şunu da hemen ilâve etmeliyiz ki Türkiye'nin hürriyet blokuna girmesi, **hürriyet bloku** içinde kendi vazifelerini yapması ve hele kendi bağımsızlığını korumak için sonuna kadar bütün imkânlarını kullanması bakımından, bu memlekette hiçbir fikir ve his ayrılığı yoktur.*"(vurgu bana ait). "Dünya", Eisenhower Türkiye'de", **Dünya**, 3 Mart 1952, 1. Kore'de savaşıyan Türk askerlerinin "hürriyet", "istiklâl" ve "medeniyet" için savaştıkları vurgusu Kore Savaşı boyunca Dünya gazetesinde yinelenmeye devam etmiştir. Birkaç örnek için bkz. "Türkiye Medeniyeti, Hürriyeti Müdafaa İşinde Çok Azimlidir", **Dünya**, 17 Mart 1952, 1 ve 5; "Koreye Gidecek Kahramanlar", **Dünya**, 23 Mart 1952, 1 ve 6; "Kızillara Esir Düşen Subay ve Erlerimiz", **Dünya**, 11 Nisan 1952, 1 ve 5 (vurgu bana ait); "Dost Amerikan Donanması Geldi", **Dünya**, 12 Nisan 1952, 1 ve 5; "Kore'de Altı Komünist Uçağı Düşürüldü", **Dünya**, 14 Nisan 1952, 1; "Koreden Yurda Dönen Yaralı Kahramanlarımız", **Dünya**, 8 Mayıs 1952, 1 ve 5; "Korede Komünistler Yeni Takviye Kuvveti Almakta", **Dünya**, 10 Haziran 1952, 3. Ayrıca bkz. Derya Çağlar, **age**, 109-116.

¹¹⁶ Feroz Ahmad, Bedia Ahmad, **age**, 94.

¹¹⁷ Cem Eroğul, **age**, 103.

¹¹⁸ "Belediye Seçimleri", **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 165.

¹¹⁹ **Agm**, 165.

¹²⁰ "İl Genel Meclisi Seçimlerini İstanbul'da D. Parti Adayları Kazandı", **Milliyet**, 17 Ekim 1950, 1 ve 5; Cem Eroğul, **age**, 104.

2.8. Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu ve Petrol Kanunu

1947 senesinde CHP tarafından yürütülmeye başlanan ekonomi politikası, yabancı sermayenin teşvikini de içermiştir. Bu amaçla da CHP iktidarı, çıkardığı çeşitli kararnameler ve 1 Mart 1950 tarihinde çıkarmış olduğu bir kanunla yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi için çalışmıştır.¹²¹ 1947 sonlarından itibaren ekonomi politikaları bağlamında CHP ve DP arasında fazla bir fark kalmamış; DP iktidara geldikten sonra birkaç yeni hamleyle yabancı yatırımlarını çekmek için çabalamıştır.¹²² 1 Ağustos 1951’de “Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu” kabul edilmiş¹²³ ve söz konusu kanun vesilesiyle ulaştırma, bayındırlık, turizm, maden, enerji ve sanayi alanlarına yabancı sermayeyi çekmeyi amaçlamıştır.¹²⁴ Ancak yeni kanun bahsi geçen yatırımları çekebilecek kadar liberal olmadığından DP’liler, 1954’e gelindiğinde kanunu iktisadi anlamda daha liberal bir çerçeveye oturtmaya çalışmışlardır.¹²⁵ Öyle ki 1954 tarihli Yabancı Sermaye Kanunu¹²⁶ ile ana sermayenin transferi serbest bırakılmış ve yabancı ülkelere kâr transferiyle ilgili kısıtlamalar kaldırılmıştır.¹²⁷ Fakat daha da önemlisi Türkiye’de faaliyet gösteren yabancı sermayedarların yerli girişimcilere tanınan muafiyet ve kolaylıklardan yararlanması öngörülmüştür.¹²⁸

18 Mart 1954 tarihinde kabul edilen Petrol Kanunu da tıpkı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu gibi ülkeye yabancı sermayenin girmesini kolaylaştırma yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilebilir. Ancak yabancı sermaye, Demokrat Parti döneminde, bahsi geçen yasal imkânlardan görece az yararlanmıştır.¹²⁹

2.9. 1954 Genel Seçimleri

1954 genel seçimleri hem DP hem de CHP açısından büyük önem taşımıştır. Zira

---

¹²¹ Age,108.

¹²² Kaya İbrahim, **Social Theory and Later Modernities The Turkish Experience**, (Liverpool: Liverpool University Press, 2004), 94, <http://gigapedia.com/items/282686/social-theory-and-later-modernities--the-turkish-experience--liverpool-university-press---studies-in-european-regional-cultures->, [08.02.2010].

¹²³ Feroz Ahmad, Badia Ahmad, **age**, 87.

¹²⁴ Kemal Karpat, **age**, 353.

¹²⁵ Feroz Ahmad, Badia Ahmad, **age**, 87.

¹²⁶ “Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu Kabul Edildi”, **Milliyet**, 19 Ocak 1954, 1 ve 7.

¹²⁷ Cem Eroğul, **age**, 135

¹²⁸ **Age**, 135.

¹²⁹ **Age**, 136.

seçim sonuçlarının DP lehinde olması iktidarın zaferine işaret edecekken CHP'nin oylarını arttırması durumunda muhalefet umutlanacaktır. 1954 Martında önce DP ve CHP'nin yoklamaları yapılmıştır. Yoklama sonuçlarına göre meclise girmek isteyen adayların sayısı oldukça yüksektir. Cem Eroğul, her iki partiye aday olmak için yaklaşık toplam 14000 kişinin başvurduğunu aktarır.¹³⁰ 12 Nisanda asılan kesin listelerde DP'nin 256 milletvekilinin yeniden aday olduğu görülmüştür.¹³¹

Seçim öncesi CHP, DP'ye yüklenirken DP de ilk dört yılda yaptığı icraatları ve yapmayı planladıklarını halka anlatmaya çalışmıştır.¹³² Doğrudan tarım alanlarını genişleten DP, dört yıllık ilk iktidar döneminde tarımda makineleşmeye önem vermiştir.¹³³ Diğer yandan şeker, çimento, madencilik, dokuma gibi farklı kollarda sanayi alanında ilerlemeler görülmüştür. Ayrıca iktidar partisi, yol ve köprü inşaatı başta olmak üzere altyapı çalışmalarını hızlandırmıştır. DP'nin ilk iktidar döneminde milli gelirden yaşanan artış, Demokratların siyasi nüfuzunu perçinlemiştir. Seçim öncesine denk getirilen temel atma törenleri ve açılışlar ise DP'nin kalkınma doğrultusunda giriştiği eylemleri sembolik olarak da desteklemiştir. Bu ekseninde örneğin 1954'ün Nisanında Samsun limanının temelleri atılmış, İzmit'teki üçüncü kâğıt fabrikası açılmış ve Mersin limanının inşaatına başlanmıştır.¹³⁴ Tüm bu gelişmeler, görece DP'nin ikinci iktidar dönemini hazırlamıştır.

2 Mayıs 1954 tarihinde %88,63'lük bir katılım oranı ile genel seçimler yapılmıştır. Türkiye'deki toplam 10.262.063 seçmenden 9.095.617'si 43.174 sandıkta oy kullanmıştır.¹³⁵ Sayım sonuçlarına göre DP, 1950'deki oy oranını yükseltmeyi başarmış ve büyük bir seçim zaferi kazanmıştır.¹³⁶ Bu ekseninde Mustafa Albayrak, DP'nin oylarını 1 milyon civarında arttırdığını ifade etmiştir.¹³⁷ CHP oyların ancak %34,78'lik kısmını alırken DP %56,61'lik bir oy oranına ulaşmıştır.¹³⁸ Çoğunluk

---

¹³⁰ Age, 139.

¹³¹ "D.P. Aday Listeleri", **Dünya**, 13 Nisan 1954, 6 ve "D.P. Aday Listeleri", **Dünya**, 14 Nisan 1954, 6; "Demokrat Partinin Aday Listesi", **Milliyet**, 13 Nisan 1954, 1 ve 7.

¹³² "İnönü C.H.P.'nin İçtimai, Mali ve Ticari Görüşünü Dün Açıkladı", **Dünya**, 14 Nisan 1954, 1 ve 7.

¹³³ Cem Eroğul, makineleşmenin yerli sanayiye değil de ithalata dayanmasının sonucu olarak dışa bağıllığın attığını iddia etmektedir. Age, 146, 147.

¹³⁴ "Mersin Limanının Temeli Atıldı", **Dünya**, 26 Nisan 1954, 1 ve 7.

¹³⁵ Mustafa Albayrak, age, 258

¹³⁶ "D.P. İktidarda Kaldı", **Dünya**, 3 Mayıs 1954, 1 ve 5; "Halk Muhalefeti Tasfiye mi Etti?", **Dünya**, 4 Mayıs 1954, 1 ve 7.

¹³⁷ Mustafa Albayrak, age, 258.

¹³⁸ Cem Eroğul, age, 140.

sisteminin etkisi ile DP mecliste %93'lük bir çoğunluğa sahip olmuştur.¹³⁹

1954 genel seçimleri sonrasında meclis ilk toplantısını 1954 yılının 14 Mayısında yapmıştır. Meclis başkanlığına Refik Koraltan seçilmiş; Menderes kabinesi ise istifa etmiş; hükümeti kurma görevi yeniden Adnan Menderes'e verilmiştir. 17 Mayıs 1954 tarihinde Adnan Menderes yeni kabinesini ilân etmiştir.¹⁴⁰ Menderes kabinesinde Fatin Rüştü Zorlu Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanı, Osman Şevki Çiçekdağ Adalet Bakanı, Namık Gedik İçişleri Bakanı, Fuat Köprülü Dışişleri Bakanı, Hasan Polatkan Maliye Bakanı, Celal Yardımcı Milli Eğitim Bakanı, Behçet Uz Sağlık Bakanı, Hayrettin Erkmen Çalışma Bakanı, Muammer Çavuşoğlu Ulaştırma Bakanı, Fethi Çelikbaş İşletmeler Bakanı, Kemal Zeytinoğlu Bayındırlık Bakanı, Nedim Ökmen Tarım Bakanı, Sıtkı Yırcalı İktisat ve Ticaret Bakanı, Mükerrerem Sarol ve Osman Kapani de Devlet Bakanı olarak görevlendirilmiştir. Kabineden anlaşılacağı üzere üçüncü bir devlet bakanlığı koltuğu tahsis edilmiştir. Yeni Menderes hükümetinin programı 23 Mayıs 1954 tarihinde DP meclis grubunda okunmuştur.¹⁴¹ Görüşmelerden sonra grupta oylamaya katılan 411 milletvekilinin oybirliği ile güvenoyu alınmış; daha sonra 26 Mayıs 1954'te üçüncü Menderes hükümeti için güven oylaması yapılmıştır.¹⁴² Meclisten güvenoyu alan hükümet görevine başlamıştır.

2.10. 1954 Seçimleri Sonrasında DP'nin İcraatları

DP'nin 1954 seçimleri sonrasındaki ilk icraatlarından biri, Malatya ilinin Malatya ve Adıyaman olmak üzere ikiye bölünmesi ve Kırşehir ilinin ilçe haline getirilmesidir.¹⁴³ Bilindiği üzere Kırşehir halkının önemli bir kısmı önce Millet

---

¹³⁹ Age, 159.

¹⁴⁰ "Menderes Yeni Kabineyi Kurdu", **Dünya**, 18 Mayıs 1954, 1 ve 7.

¹⁴¹ "Menderes Programını Dün Okudu", **Dünya**, 25 Mayıs 1954, 1 ve 7.

¹⁴² Mustafa Albayrak, **age**, 265.

¹⁴³ "Kırşehir Vilayet Merkezi Nevşehir'e Naklediliyor", **Dünya**, 30 Mayıs 1954, 5; "Kırşehir Vilayetinin Lağvı Derin Tepkiler Uyandırdı", **Dünya**, 30 Mayıs 1954, 1 ve 7; "Kırşehir Protesto Ediyor", **Dünya**, 1 Haziran 1954, 4; "Kırşehir ve Malatya huzursuzluk içinde", **Dünya**, 1 Haziran 1954, 1 ve 7; Kırşehir'den Şehrimize 19 Kişilik Heyet Geldi", **Dünya**, 7 Haziran 1954, 7; "Kırşehiri Parçalayan Tasarı Kabul Edildi", **Dünya**, 24 Haziran 1954, 1 ve 7; "Kırşehir'i Parçalayan Tasarı Meclise Verildi", **Dünya**, 29 Haziran 1954, 1 ve 7; "B.M.M. de Dün Seçim Kanunu ve Kırşehir Tasarıları Kabul Edildi", **Dünya**, 1 Temmuz 1954, 1 ve 7.

Parti'sine sonra da onun devamı niteliğindeki CMP'ye oy vermiştir.¹⁴⁴ DP, 30 Haziran 1954 tarihli *Kırşehir Vilayetine Kaldırılmasına ve Nevşehir Kazasında (Nevşehir) Adıyla Yeniden Bir Vilayet Kurulmasına Dair Kanun* ile Kırşehir'i adeta cezalandırmıştır. Yine aynı dönemde çıkarılan *Milletvekilleri Seçim Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun* ile muhalefet üzerindeki baskı görece arttırılmıştır. Bahsi geçen kanuna göre memurlar aday olabilmek için seçimden altı ay önce istifa etmek zorunda kalacak; bir partiye başvurup adaylığı kabul edilmeyen şahıslar ise aynı seçim döneminde bir daha aday olamayacaktır.¹⁴⁵ Aynı kanun siyasal partilerin halka seslenmek için radyoyu kullanmasını da engellemiştir. Eroğul'a göre bu hüküm radyonun sadece muhalefete kapatıldığını göstermiştir. Çünkü iktidar partisi, hükümet olma vasfı ile radyodan arzu ettiği ölçüde yararlanma yolunu açık bırakmıştır.¹⁴⁶

1954 yılının sonbaharına gelindiğinde ülkenin gündemine muhtarlık seçimleri gelmiştir. 1954 kasım ayında muhtarlık seçimleri yapılmıştır.¹⁴⁷ Seçim sonuçlarına göre CHP 7000 muhtarlık alırken DP 33000 muhtarlık kazanmıştır.¹⁴⁸ Aynı dönemde DP ile muhalif basın arasındaki ilişkiler iyiden iyiye gerilmiştir. Aynı tarihlerde üç gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın¹⁴⁹, Cemal Sağlam ve Nihat Erim ağır cezalara çarptırılmıştır. 1954'ün Kasımında ise **Millet** gazetesinin sahibi Fuat Arna ve hemen ardından yazar Bedii Faik¹⁵⁰ tutuklanmıştır. CHP, bahsi geçen tutuklamalara karşı oldukça sert bir tutum sergilemiş; bizzat İsmet İnönü, hapisteki gazetecileri ziyaret etmiştir.¹⁵¹ Hüseyin Cahit Yalçın'ın 80'inci doğum gününde, 7 Aralık 1954 tarihinde gösteri yürüyüşü yapılmıştır.¹⁵² DP, tepkiler üzerine Bedii Faik konusunda geri adım atmış ama Hüseyin Cahit Yalçın üç ay daha hapiste kalmıştır. Nihayetinde Celal Bayar af yetkisini kullanmıştır. Fakat gazeteci mahkûmiyetleri 1955 senesinde de devam etmiştir. Metin Toker, Mükerrerem Sarol'a hakaret ettiği gerekçesi ile 1955'in

---

¹⁴⁴ Mustafa Albayrak, **age**, 266.

¹⁴⁵ "Seçim Kanunu Tadil Tasarısı Müzakereleri", **Dünya**, 18 Haziran 1954, 1 ve 7; "Seçim Kanununun Tadili Dün Kabul Edildi", **Dünya**, 19 Haziran 1954, 1 ve 7; "Tasfiye Kanunu Tasarısını D.P. Grubu dün Kabul Etti", **Dünya**, 3 Temmuz 1954, 1 ve 7.

¹⁴⁶ Cem Eroğul, **age**, 165.

¹⁴⁷ "Muhtar Seçimleri Bugün Yapılıyor", **Milliyet**, 07.11.1954, 1 ve 7.

¹⁴⁸ "Muhtar Seçimlerinin Kat'î Neticeleri", **Dünya**, 21 Kasım 1954, 1 ve 5.

¹⁴⁹ "26 Ay Hapse Mahkûm Edilen Yalçın'ın Cezası Dün Tasdik Edildi", **Dünya**, 30 Kasım 1954, 1 ve 7.

¹⁵⁰ "Bedii Faik Tevkif Edildi", **Dünya**, 24 Kasım 1954, 1 ve 7.

¹⁵¹ "İnönü, H. Cahit Yalçın'ı Cezaevinde Ziyaret Etti", **Dünya**, 4 Aralık 1954, 1 ve 7; "Bedii Faik'i, İnönü Dün Sabah Ziyaret Etti", **Dünya**, 5 Aralık 1954, 1 ve 4.

¹⁵² Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **age**, 131.

Nisanında hapse mahkûm edilmiştir.¹⁵³

Tüm bu gelişmeler DP ile CHP'nin birbirine karşı daha tahammülsüz davranmasına yol açmıştır. Örneğin 20 Temmuz 1955'te CHP Isparta il kongresi zabıta tarafından dağıtılmıştır.¹⁵⁴ CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek ise Zonguldak'ta yaptığı bir konuşma nedeni ile tahkikata uğramıştır.¹⁵⁵ Yaklaşan yerel seçimler de tansiyonu arttırmış ve 1955 Ağustosunda CHP ve CMP yerel seçimlere katılmayabileceklerini deklare etmiştir.¹⁵⁶ Sonbahara gergin giren ülkede, 6-7 Eylül olayları yaşanmış ve büyük insani dramlar ortaya çıkmıştır. Namık Gedik İçişleri Bakanlığından istifa etmiş yerine bakması için Ethem Menderes atanmıştır.¹⁵⁷ 6-7 Eylül Olaylarında hükümetin rolü ve konumu ise uzun yıllar tartışma konusu olmuştur.

DP ile muhalefet arasındaki ilişkiler bu denli gerginken DP, 15 Ekim 1955 tarihinde Ankara'da bini aşkın delege ile dördüncü büyük kongresini yapmıştır.¹⁵⁸ Kongrenin açılış konuşmasını yapan Adnan Menderes, parti içindeki çekişmelere değinmiş¹⁵⁹ ve muhalefete yüklenme geleneğini sürdürmüştür. Kongrenin ikinci günü yapılan seçimlerde Adnan Menderes 1284 delegeden 1247'sinin desteği ile yeniden genel başkan; Fuat Köprülü, Refik Koraltan, Samet Ağaoğlu, Sıtkı Yırcalı, Atıf Benderlioğlu, Osman Şevki Çiçekdağ, Rıfki Salim Burçak, Remzi Birant, Mükerrer Sarol, Kamil Gündeş, Celal Ramazanoğlu ve Rauf Onursal ise genel idare kuruluna seçilmiştir.¹⁶⁰ Menderes, kongrenin ardından parti içi muhalefeti başarı ile uzaklaştırmış bir lider olarak, Albayrak'ın ifadesi ile "CHP'nin Genel Başkanı İnönü'nün partisi içindeki konumu"na ulaşmıştır.¹⁶¹

1956 yılına gelindiğinde DP, hem iç hem de dış siyasette çeşitli zorluklarla

---

¹⁵³ DP'nin gazetecilere yönelik tutumu tezin, *Tef ve Özgürlükler* bölümünde daha ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

¹⁵⁴ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *age*, 139.

¹⁵⁵ Cem Eroğul, *age*, 170.

¹⁵⁶ "C.M.P. Seçimlere Girmiyor, C.H.P. Yarın Karar Verecek", *Milliyet*, 4 Ağustos 1955, 1 ve 7; "C.H.P. de Belediye Seçimlerine Girmiyor", *Milliyet*, 6 Ağustos 1954, 1 ve 7.

¹⁵⁷ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *age*, 140.

¹⁵⁸ "D.P. Büyük Kongresi Toplanıyor", *Milliyet*, 15 Ekim 1955, 1 ve 7.

¹⁵⁹ DP içinde huzursuzlukların ilk belirtilerinden biri 1955 Ocak ayında DP'li dört milletvekilinin (Kenan Akmanlar, Haluk Timurtaş, Feridun Ergin ve Ekrem Cenani) hükümetin ekonomi politikasını eleştiren bir rapor kaleme alması ile başlamıştır. Mayıs 1955'te ise DP'li 10 muhalif milletvekili, meclise İspat Hakkı önergesi vermiştir. Ardından DP Manisa İl Kongresinde partinin iktisat politikaları eleştirilmeye devam edilmiştir. Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, *age*, 132 ve 135, 136.

¹⁶⁰ Cem Eroğul, *age*, 182.

¹⁶¹ Mustafa Albayrak, *age*, 275.

karşılaşmaya başlamıştır. Özellikle Hürriyet Partisinin kurulması DP için yeni bir politik sorun olmuştur. Ayrıca ağırlaşan ekonomik problemler nedeni ile muhalefet hükümete yönelttiği eleştirileri sertleştirmiştir. Tüm bu gelişmeler üzerine DP bir kez daha yasal düzenlemeler yolu ile muhalefeti bastırma seçeneğini uygulamaya koymuştur. Hükümet 5680 sayılı Basın Yasasında 1956 yılında bir dizi değişiklik yapmak istemiştir. Basına yeni sınırlamalar getirmeye yönelik yasa tasarıları, hem muhalefet hem de Hüseyin Cahit Yalçın'dan İhsan Ada'ya kadar basının birçok önemli isimi tarafından eleştirilmiştir.¹⁶² Ancak bahsi geçen eleştirilere rağmen, Basın Yasasında değişiklik yapan 6733 sayılı yasa 6 Haziran 1956 tarihinde mecliste kabul edilmiştir.¹⁶³ Bu gelişmeler ışığında DP-basın ilişkileri ilerleyen tarihlerde daha da kötüleşecektir.¹⁶⁴

DP iktidarının muhalefete karşı aldığı tedbirlerden bir diğeri ise *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası*'nın kabulü olmuştur. Adnan Menderes, muhalefetin seçimlere iki yıl olmasına rağmen memleketi miting alanı haline getirdiğini ve bu durumun kabullenilemeyeceğini iddia ederek yasa tasarısını savunmuştur.¹⁶⁵ Muhalefetin bütün çabalarına rağmen 6761 sayılı *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası*, 27 Haziran 1956'da kabul edilmiştir.¹⁶⁶ Bunun üzerine muhalefet partileri, 11 Temmuz tarihine kadar meclisi boykot etmiştir. Yine aynı dönemde CHP'li dört milletvekilinin (Sırrı Atalay, İbrahim Us, Kamil Kırıkoğlu ve Osman Alışiroğlu) dokunulmazlıkları, hükümetin manevi şahsiyetini tahkir etmek iddiası ile kaldırılmış¹⁶⁷ ve DP ile CHP'nin arası daha da açılmıştır.

Muhalefet üzerindeki hükümet baskısı muhalefet partilerini birbirine yaklaştırmıştır. *Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası* kabul edildikten sonra CHP, CMP ve Hürriyet Partisi¹⁶⁸ iktidarı ortak bir bildiri ile eleştirmiştir.¹⁶⁹ İşbirliği yapmak üzere

---

¹⁶² Age, 285, 286.

¹⁶³ “Basın Kanunu bugün Meclis’te Görüşülecek”, **Milliyet**, 6 Haziran 1956, 1 ve 5; “Basın Kanununun Müzakeresi Sırasında Mecliste Fırtına Koptu”, **Milliyet**, 6 Haziran 1956, 1 ve 3.

¹⁶⁴ DP-basın ilişkisi tezin, *Tef ve Özgürlükler* bölümünde daha ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

¹⁶⁵ Mustafa Albayrak, **age**, 287.

¹⁶⁶ “Toplantılar ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkındaki Miting Kanunu Kabul Edildi”, **Milliyet**, 28 Haziran 1956, 1 ve 3.

¹⁶⁷ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **age**, 152.

¹⁶⁸ Hürriyet Partisi, Demokrat Partiden ayrılan on dokuz vekil tarafından 20 Aralık 1955 tarihinde kurulmuş; genel başkanlığını Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu yapmıştır. Ergün Ataoğlu, **Adnan Menderes**, (İstanbul: Noktakitap, 2008), 144.

¹⁶⁹ Feroz Ahmad, Bedia Turgay Ahmad, **age**, 152 ve Erick Jan Zürcher, **age**, 337.

muhalefet partileri arasında gayri resmi görüşmeler yapılmıştır. Fakat üç muhalefet partisinin bu ortak çabası, sonraki dönemde çeşitli politik nedenlerden dolayı devam etmemiştir. 19 Eylül 1957 tarihine gelindiğinde “Milli Muhalefet Cephesi” kurulması yönündeki tüm çabalar başarısızlık ile sonuçlanmıştır.¹⁷⁰ Ülke böyle bir politik iklimde adım adım 1957 genel seçimlerine gitmiştir.

Bundan sonraki bölümlerde yukarıda kısaca anlatılan dönemde DP iktidarının politik, ekonomik ve sosyal olaylarının **Tef** haftalık siyasi mizah gazetesine (1954-55) nasıl yansıdığı çeşitli örnekler yardımı ile analiz edilmeye çalışılacaktır.

---

¹⁷⁰ Mustafa Albayrak, **age**, 293.

3. TEF HAKKINDA BİLGİLER

3.1. Tef'in Kuruluşu ve Şekli Unsurları

Haftalık siyasi mizah gazetesi başlığı ile **Tef**, ilk defa 7 Ağustos 1954 tarihinde yayın hayatına atılmış, 6 Ağustos 1955 tarihinde de son sayısı yayınlanmıştır. 1960 senesinde askeri darbenin hemen ardından da yeniden yayınlanmaya başlamıştır.¹

Tablo 1: Tef Yayın Listesi

TARİH	CİLT	SAYI
Ağustos 1954	1	<i>No.1 (7 Ağustos 1954) * Müstehcenlik gerekçesi ile toplantılmıştır No.2 (14 Ağustos 1954) No.3 (21 Ağustos 1954) * Müstehcenlik gerekçesi ile toplantılmıştır No.4 (28 Ağustos 1954)</i>
Eylül 1954	1	<i>No.5 (4 Eylül 1954) No.6 (11 Eylül 1954) No.7 (18 Eylül 1954) No.8 (25 Eylül 1954)</i>
Ekim 1954	1	<i>No.9 (2 Ekim 1954) No.10 (9 Ekim 1954) No.11 (16 Ekim 1954) No.12 (23 Ekim 1954) No.13 (30 Ekim 1954)</i>

¹ Tef dergisinin ikinci yayın dönemi 27 Mayıs sonrasında rastlamıştır. Dergi, 22 Haziran 1960 tarihinde yeniden çıkmaya başlamış ve yayın hayatını 17 Mayıs 1961'e kadar sürmüştür. Bu dönemde toplam 48 sayı yayınlanan Tef dergisinin ilk 24 sayısına Yassıda duruşmaları damgasını vurmuştur. Derginin ikinci yayın dönemini Yassıda duruşmaları çerçevesinde ele alan bir çalışma için bkz. Levent Gönenç ve L. Cantek, "Karikatürün Sosyal ve Siyasal Olayları Etkileme Gücü Üzerine", **Toplumsal Tarih**, s.193 (Ocak 2010): 33-36.

Kasım 1954	1	<i>No.14 (6 Kasım 1954)</i> <i>No.15 (13 Kasım 1954)</i> <i>No.16 (20 Kasım 1954)</i> <i>No.17 (27 Kasım 1954)</i>
Aralık 1954	1	<i>No.18 (4 Aralık 1954)</i> <i>No.19 (11 Aralık 1954)</i> <i>No.20 (18 Aralık 1954)</i> <i>No.21 (25 Aralık 1954)</i>
Ocak 1955	1	<i>No.22 (1 Ocak 1955)</i> <i>No.23 (8 Ocak 1955)</i> <i>No.24 (15 Ocak 1955)</i> <i>No.25 (22 Ocak 1955)</i> <i>No.26 (29 Ocak 1955)</i>
Şubat 1955	2	<i>No.27 (5 Şubat 1955)</i> <i>No.28 (12 Şubat 1955)</i> <i>No.29 (19 Şubat 1955)</i> <i>No.30 (26 Şubat 1955)</i>
Mart 1955	2	<i>No.31 (5 Mart 1955)</i> <i>No.32 (12 Mart 1955)</i> <i>No.33 (19 Mart 1955)</i> <i>No.34 (26 Mart 1955)</i>
Nisan 1955	2	<i>No.35 (2 Nisan 1955)</i> <i>No.36 (9 Nisan 1955)</i> <i>No. 37 (16 Nisan 1955)</i> <i>No.38 (23 Nisan 1955)</i> <i>No.39 (30 Nisan 1955)</i>
Mayıs 1955	2	<i>No.40 (7 Mayıs 1955)</i> <i>No.41 (14 Mayıs 1955)</i> <i>No.42 (21 Mayıs 1955)</i> <i>No.43 (28 Mayıs 1955)</i>
Haziran 1955	2	<i>No.44 (4 Haziran 1955)</i> <i>No.45 (11 Haziran 1955)</i>

		<i>No.46 (18 Haziran 1955)</i> <i>No.47 (25 Haziran 1955)</i>
Temmuz 1955	2	<i>No.48 (2 Temmuz 1955)</i> <i>No.49 (9 Temmuz 1955)</i> <i>No.50 (16 Temmuz 1955)</i> <i>No.51 (23 Temmuz 1955)</i> <i>No.52 (30 Temmuz 1955)</i>
<i>Ağustos 1955</i>	3	<i>No.53 (6 Ağustos 1955)</i> <i>No.54 (13 Ağustos 1955)</i>

Fiyatı elli kuruş olan **Tef**, Çağlayan Yayınevi tarafından çıkartılmış ve Şehir Matbaasında basılmıştır. Yayınevi adına sahipliğini Ertem Eğilmez yapmıştır. Müfit Duru'nun yazı işlerinden sorumlu olduğu dergide karikatür sekreterliğini de Altan Erbulak üstlenmiştir. Samanlı kâğıda basılmış olan derginin kapak karikatürleri renkli olup, yayının içerisinde yer alan karikatürler ise siyah beyaz çizgilerden oluşmaktadır. Derginin künye bilgileri üçüncü sayfanın başında, **Tef** logosunun hemen yanında yer almaktadır.

Şekil 1: Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi

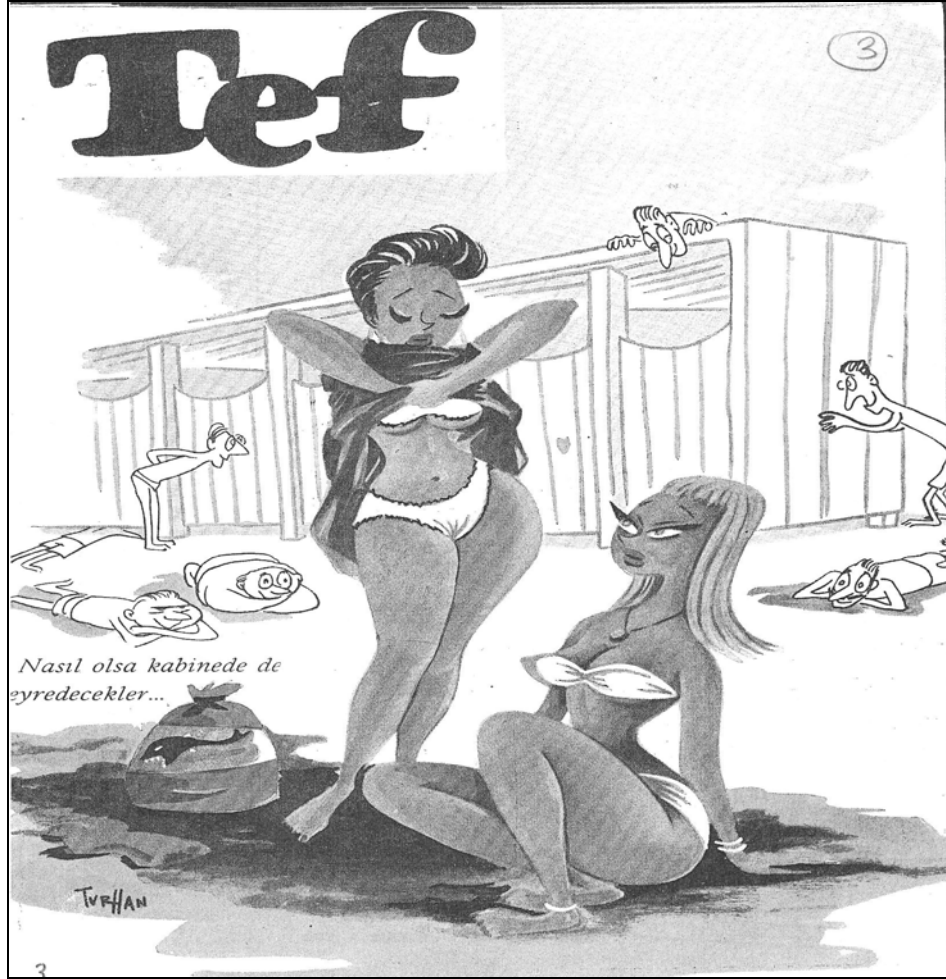

Tef, c.1, s.3 (1954): 3

Derginin kapakları ise çoğunlukla cinsiyetçi göndermelerle doludur. Kadın-erkek ilişkilerine değinen ön ve arka kapaklar, aldatma, çapkınlık, plaj eğlenceleri gibi konuları temel alan karikatürlerden oluşmaktadır. Derginin toplam yüz sekiz

kapağında yüz dört kapağının bahsi geçen temalarla ilgili olduğu belirtilebilir. Karikatürler ve Tef logosunun dışında kapaklarda başka herhangi bir bilgi yer almamıştır.

Şekil 2: Tef Kapak

Tef, c.1, s.3 (1954) ön kapak

3.2. Tef Kadrosu ve Dergideki Konu Dağılımı

Zengin bir yazar ve çizer kadrosuna sahip olan **Tef**'te: Çetin Altan, Refik Halit Karay, Adalet Cimcoz, Suavi Süalp, Bülent Oran, Doğan Nadi, Semih Balcıoğlu, Ratip Tahir, Ferruh Doğan, Mıstık (Mustafa Eremektar), Turhan Selçuk başta olmak

üzere dönemin pek çok ünlü ismi yer almıştır.²

Tef
H A F T A L I K
M I Z A H
G A Z E T E S İ

Kapak
TURHAN SELÇUK
KLİŞELER:
KENAN KLİŞE FABRİKASI
MUHARRİRLER :

Çetin Altan	Zahir Güvemli
M. C. Anday	R. H. Karay
Server Bedî	Orhan Kemal
Adalet Cimcoz	Yaşar Kemal
Müfit Duru	R. E. Koçu
N. R. Efe	Doğan Nadi
İlhan Engin	Bülent Oran
Refik Erduran	Cemal Refik
Bedî Faik	S. İ. Sedes
Burhan Felek	Suavi Süalp
R. N. Güntekin	

KARİKATÜRİSTLER :

Ali Ulvi	Orhan Enez
Altan	Oorhaan
Atilla	Ratip Tahir
Bayram Küçük	Semih Balcıoğlu
Bedri	Sinan Bıçakçioğlu
Beytullah	Selma Emiroğlu
Eflatun Nuri	Suat Yalaz
Ferruh Doğan	Şadi Dinççağ
Fikret Özelçi	Tonguç
Filiz	Turhan Selçuk
Mıstık	Yalçın
Nehar	Yalçın Çetin
Oğuz	Ziya Zorlu

Abone şartları :
Seneligi : 24 Lira
Altı Aylığı : 12 Liradır.

ÇAĞLAYAN YAYINEVİ
Ankara Caddesi 48
İ S T A N B U L
FİYATI : 50 KURUŞ

Şekil 3: Tef Kadrosu

Yazar ve çizer kadrosunun kalabalıklığından da anlaşılacağı üzere **Tef**, çizgiyi ve yazıyı aynı potada eritmeyi başarmış bir dergi olarak karşımıza çıkmaktadır. “50 Kuşağı” olarak adlandırılan bu karikatüristler, kendilerine özgü estetik anlayışlarını ve üsluplarını Türk karikatürüne taşımışlardır.³ Dergi bünyesinde karikatürlerin yanı sıra kısa öyküler, tefrika halinde yayınlanan hikâyeler ve dünya mizahından seçmeler gibi pek çok türe aynı anda yer verildiği göze çarpmaktadır.

Tef mizah dergisine yakından bakılacak olduğunda iki temel bölümden oluştuğu göze çarpmaktadır. Dergi kadrosundakiler tarafından böyle bir ayırım yapıldığına dair herhangi bir açıklama olmasa da, yaklaşık ilk altı sayfasının gündemdeki siyasi olaylara ve onların eleştirilerine ayrıldığı ifade edilebilir. Siyasi partiler arasındaki ilişkiler,

² **Tef** mizah mecmuasının yazar kadrosu şu isimlerden müteşekkildi: Adalet Cimcoz, Bedî Faik [Akin], Burhan Felek, Bülent Oran, Cemal Refik [Delibaş], Çetin Altan, Doğan Nadi, İlhan Engin, M. C. Anday, Müfit Duru, N. R. Efe, Orhan Kemal, Refik Erduran, Reşat Ekrem Koçu, Reşat Nuri Güntekin, Server Bedî[Peyami Safa] (Derginin ikinci sayfasında yer alan muharrirler başlığının altında Server Bedî takma adıyla Peyami Safa'nın ilk on bir sayı içerisinde yer almaktadır. On ikinci sayıdan itibaren ise ismi, muharrirler arasında bulunmamaktadır.), Selami İzzet Sedes [S. İ. S], Suavi Süalp, Yaşar Kemal, Zahir Güvemli. Çizer kadrosunda ise: Ali Ulvi Ersoy, Altan Erbulak, Atilla Bayraktar, Bayram Küçük, Bedri Koraman, Beytullah, Eflatun Nuri Erkoç, Ferruh Doğan, Fikret Özelçi, Filiz, Mıstık (Mustafa Eremektar), Nehar Tüblek, Nihat Bali, Nurettin Atalay, Oğuz Aral, Orhan Enez, Oorhaan [Orhan Doğu?], Osman Filiz, Ratip Tahir, Semih Balcıoğlu, Sinan Bıçakçioğlu, Selma Emiroğlu, Suat Yalaz, Şadi Dinççağ, Tonguç, Turhan Selçuk, Yalçın, Yalçın Çetin, Yaşa Gazi, Yılmaz Karaca ve Ziya Zorlu yer almaktadır. Burada bahsi geçen isimler derginin ilk sayısında bizzat derginin kendisi tarafından sıralanmıştır. Ancak derginin incelenmesi sırasında yukarıdaki satırlarda bahsi geçen yazarlardan, Server Bedî (Peyami Safa), Yaşar Kemal, Zahir Güvemli, Melih Cevdet Anday, Doğan Nadi gibi bazı yazarlara rastlanmamıştır. Reşat Nuri Güntekin'in ise sadece bir yazısı tespit edilmiştir. Elimizde konu hakkında yeterli veri olmaması nedeniyle, **Tef**'in başlangıçta bu isimlerle birlikte yola çıktığı ancak çeşitli sebeplerden dolayı beraber çalışmadıkları düşünülebilir.

³ 50 Kuşağı hakkında detaylı bilgi için bkz. M. Bilal Arık, **Değişen Toplum Değişen Karikatür**, (İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1998), 21–25 ve Atilla Özer, **İletişimin Çizgi Dili Karikatür**, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994), 59.

partililerin açıklamaları, iktisadî durum, zam haberleri gibi politik ve ekonomik meselelere ayrılmış olan sayfalarda genellikle ilgili konuları destekleyen karikatürlere de yer verilmiştir. Derginin söz konusu güncel politika ağırlıklı olan bu bölümünde, çeşitli yorum ve eleştiri yazıları yazan isimlerin de belirgin bir süreklilik arz ettiği söylenebilir. İlk sayfa yazılarını kaleme alan Burhan Felek, Bedii Faik [Akın] ve Müfit Duru dışında, yine ilk sayfada Ferruh Doğan tarafından hazırlanan ve çeşitli gazetelerden toplanan haberlere dair çizilmiş karikatürlerin bulunduğu *Haftanın Hatları* köşesi bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü sayfalarda ise genellikle, *Ankara'dan* köşesini yazan Çetin Altan, *İstanbul'dan* köşesini kaleme alan Cemal Refik [Delibaş]'ın ve Selami İzzet Sedes'in de yazıları yer almaktadır. Ancak, söz konusu yazarların makaleleri, her zaman aynı sayfalarda bulunmamakta, doğrudan gündeme ayrılmamış olan sayfalarda da yer alabilmektedir.⁴

Güncel siyasi meselelerin tartışıldığı bu sayfalarda yer alan farklı bir isim ise Bülent Oran'dır. Genellikle kadın-erkek ilişkileri hakkında mizahi hikayeler kaleme alan Oran'ın yazıları da kimi zaman Altan, Sedes ve Delibaş'ın yazılarını öncelediği göze çarpmaktadır. Mizahi öğeleri ön planda olan bu yazılarda yazar, sayıca az olmakla beraber bazen de kaleme aldığı hikayeleri üstü örtülü ya da açık bir biçimde gündemi meşgul eden siyasi ve iktisadi olaylara da göndermeler yaparak politik bir üslup ile şekillendirmiştir.⁵

Ayrıca Ferruh Doğan, Oğuz Aral, Nihat Bali, Mustafa Eremektar başta olmak üzere derginin çizer kadrosu tarafından işlenen konulara paralel olarak hazırlanmış karikatürlere de eleştiri/yorum yazıları ile aynı sayfalarda yer vermek derginin genel eğilimidir.

Derginin komik öğeleri daha ağır basan ikinci bölümü olarak adlandırabileceğimiz bölüm ise okuyucuyu güldürmeye odaklıdır. Genellikle toplumsal cinsiyet kodları ile

---

⁴ Örneğin genellikle Çetin Altan ve Cemal Refik'in dördüncü sayfada yer alan köşeleri, kimi zaman beşinci, kimi zaman ise altıncı sayfalarda yer alabilmektedir.

⁵ Bülent Oran, "Farecik", *Tef*, c.1, s.5 (1954): 4; Bülent Oran, "Altı İdam", *Tef*, c.1, s. 11, (1954): 4; Bülent Oran, "Dedem Bunadı", *Tef*, c. 1, s. 21, (1954): 4; Bülent Oran, "Donjuanlığın Sırrı", *Tef*, c.1, s.15 (1954): 4.

örülü kadın-erkek ilişkilerinin ele alındığı hikâyeler, her türlü konuya ilişkin mizahî fıkralar, dünya mizahından çeviri kısa öyküler ve komik unsurları ön plana çıkartılmış karikatürlerin bulunduğu ikinci kısım ise ilk bölümün aksine güncel siyasete fazla değinmez. Birinci bölümde olduğu gibi, her sayıda değişmekle beraber yaklaşık on sayfadan oluşan ikinci kısımda da ağırlıklı olarak aynı isimlere rastlamaktayız. Kadın-erkek, karı-koca ilişkilerine dair hikâyeler ya da farklı konulardaki mizah yazıları çoğunlukla Süavi Sualp, Bülent Oran, Adnan Tahir, Orhan Boran gibi gülmece yazarları tarafından kaleme alınmıştır. Karikatürler ise yine derginin çizer kadrosu tarafından değinilen konulara uygun olarak çizilmiştir. Plaj, moda, birbirlerini aldatan eşler, kadın-erkek arası ilişkiler karikatürlerin değışmez öğeleri arasındadır.

Genel bir ifade ile derginin güncel siyasete değinen bölümüyle komik unsurlara ayrılmış ikinci bölümü arasında yazar kadrosu açısından bir ayırım gözetilmiştir. İlk bölümde yazan isimlerin, ikinci bölümde ve ikinci kısımda yazanların da güncel siyasete dair kaleme alınan bölümlerde çoğunlukla yer almadığı belirtilmelidir. Bununla birlikte dergide pek çok imzasız yazı ve köşe bulunmaktadır. *Nemruttan Nasihatler*, *Seçme Sözler* gibi köşelerin altında herhangi bir isim, takma ad bulunmamaktadır. Kimi zaman Tef, Tef Ailesi gibi ortak imzalı yazılara yer verilmiş; kimi zaman da Köşklü, Fitne-Fücur [Adalet Cimcoz] gibi takma isimlerle yazılar kaleme alınmıştır.

İçerik olarak bakıldığında Markopaşa geleneğini devam ettiren dergi, gerçek anlamda gündemi takip eden ‘siyasi’ bir mizah dergisi olabilmeyi başarmıştır. **Tef**, kadın erkek ilişkileri, aile, köyden kente göç, belediyeçilik faaliyetleri, kadrolaşma, güncel iç ve dış politika meseleleri başta olmak üzere, yayın hayatı boyunca pek çok konuyu ele almıştır. Genel manada **Tef**’in bir ‘taraf’ dergisi olmadığını söyleyebilmek büyük ölçüde mümkündür. Dönemin iktidar partisi DP başta olmak üzere, mevcut tüm siyasi partiler ve dergi kadrosu tarafından ‘yanlış’ uygulandığına inanılan her türlü politika ve faaliyet hedef tahtasına oturtulmuştur.

3.3. Tef'in Siyasal Kimliği

1954 senesinde, Demokrat Parti iktidarının sıkıntı içine girdiği bir dönemde yayınlanmaya başlayan **Tef**, gerçek anlamda ‘muhalif’ bir yayındır. 1954-1955 yılları arasındaki ilk yayın döneminde dergi, gerçekten de hem Demokrat Parti hükümetinin ‘uygunsuz’ bulduğu eylem ve tavırlarını, hem 27 yıllık uzun soluklu bir iktidarın ardından artık muhalefet koltuğunda oturan Cumhuriyet Halk Partisi’nin “sözde” muhalifliğinden yakınmakta ve siyasal partilere karşı oldukça mesafeli bir tavır takınmaktadır. Türkiye’de gerçek manada sosyal içerikli karikatürleri ilk çizen ve “kızıl karikatürist” olarak anılan; **Markopaşa**’da çizdiği dönemde “komünist” olduğu gerekçesi ile mahkûm edilen Mustafa Uykusuz⁶ başta olmak üzere Çetin Altan, Burhan Felek, Bedii Faik, Refik Halid Karay gibi önemli ve iktidar katında pek de muteber olmayan isimlerinin yer aldığı dergi ilk sayısından itibaren ‘muhalefet’ yapmak üzere bir araya geldiklerini ilân etmiştir.

Bedii Faik, “Bir Katre” adlı köşesinde, **Tef**’te yazmayı nasıl kabul ettiğine dair kaleme almış olduğu “Besmele” başlıklı ilk yazısında şunları dile getirmiştir: “...Siyasal tandansınız ne merkezde bilmem lazım. Mesela ben muhalefet yapmak isterim.”⁷ Dergi, muhalif kişiliğine sahip çıkmakla birlikte aynı zamanda fikir özgürlüğünden yana olduğunu da beyan etmiştir: Bünyesinde yer alacak olan yazarların her türlü görüşüne saygı duyacağını ve kendi kanaatlerinde onları özgür bırakacaklarını, baskı uygulamayacaklarını belirtmiştir. Yine Bedii Faik aynı yazısında, **Tef**’in sırf bu beyanatu ile bile ‘muhalif’ olduğunu ifade etmiştir: “*Malûm ya, kanaat serbestisini tanımak ve her türlü fikre hürmet etmek, doğrudan doğruya bugünkü iktidarın zıddı olmak demektir?*” ve kendisi ile görüşmeye gelen **Tef** kurucularından biri de şu cevabı vermiştir: “*Prensibimiz icabı bu kanaatinize dahi ilişemeyiz*”.⁸ Her ne kadar **Tef**’in kurucu ve yazarları, ilk sayıdan itibaren açık sözlülükle ‘muhalif’ olduklarını dile getirmişlerse de derginin içeriği ve dergide yer alan yazılardan ötürü, iktidar tarafından baskı göreceklerine dair büyük bir endişe taşımışlardır. Gerçekten de kısa bir süre içinde bu endişelerinde haklı oldukları

⁶ Semih Balcıoğlu, **Memleketimden Karikatürçü Manzaraları**, (İstanbul: Can Yayınları, 2003), 295, 296.

⁷ Bedii Faik, “Besmele”, **Tef**, c.1,s.1 (1954): 5.

⁸ **Agm**, 5.

ortaya çıkmıştır. **Tef**'in ikinci sayısında derginin kurucuları tarafından “*Sayın İstanbul Halkına Bir Açıklama*” adlı bir yazı kaleme alınmıştır.⁹ Yazıda dergi yayın hayatına başlamadan hemen önce İstanbul radyosuna ilân verilmek istendiği, ancak herhangi bir sebep dahi bildirilmeksizin bu ilânların idare tarafından kabul olunmadığını belirtmişlerdir.¹⁰

İlk sayıda Bedii Faik yazısında alaycı bir üslupla sırf kendisi bile bu dergide yer alacağı için radyoların ilânlarını yapmak istemeyeceğini, dergiye kâğıt tedarik edilemeyeceğini; hatta DP'ye oy vermeyen Kırşehir'in ilçe yapılmasına göndermede bulunarak dergide yazan ve çizen isimlerin doğmuş oldukları illerin, hükümet tarafından birer kazaya dönüştürülebileceklerini belirtmiştir.¹¹ **Tef**'in ikinci sayısındaki bu yazıdan da anlaşılacağı üzere, **Tef** kurulur kurulmaz iktidarın çekim alanına girmiş, dikkatleri üzerine toplamıştır.

Bu olay derginin bundan sonraki gidişatında ve muhalif tutumunu sergilemesinde de oldukça önemli bir yer tutmuştur. Dergi yayın süresi boyunca iktidarın muhalif her türlü sesi bastırmak için elinden geleni yaptığını, bu hususta hukuk devletini ve onun kanunları hiçe saydığını, anayasayı ve insan haklarını kale almadığı iddiasını sıklıkla dile getirmiştir.¹²

Tef kadrosunun tüm bu kuşkuları devam ederken derginin ilk sayısı ve 21 Ağustos

---

⁹ **Tef** Kurucuları imzası ile yayınlanan “Sayın İstanbul Halkına Bir Açıklama” başlıklı metin şöyledir: “Evvvela size bir vak'a anlatalım. **Tef**'in çıkacağı günün arifesinde yayınlanmak üzere geçen hafta Perşembe günü İstanbul radyosuna onar, yirmişer kelimelik birkaç reklam yolladık. Bunlardan bazıları idare tarafından kabul olunmadı. Reddedilenler arasında şu yüzde yüz zararsız ilân da var: ‘Refik Halid Karay, Reşat Nuri, Burhan Felek, Bedii Faik, Doğan Nadi, vesaire... Hepsi Çağlayan Yayınevinin yarın çıkacak **Tef** Mecmuasında. Dikkat: **Tef**. Reklamları radyoya götürün arkadaş bu yazıda ne mahzur görüldüğünü nazikâne sorduğu zaman alâkalı memurlardan şu haşin cevabı almış: ‘Size izahat vermeğe mecbur değiliz!’ Şimdi gelelim açıklamamıza: Hatırlarsınız, Bedii Faik geçen sayımızdaki yazısında şöyle diyordu: ‘**Tef**'in kurucuları benden yazı istedikleri zaman tereddüt ettim, benim yüzümden zorluklarla karşılaşmalarından korktum. Öyle ya mecmuada benim ismim var diye meselâ radyo idaresi reklamlarını koymayabilir. Yahut ta doğdukları vilâyetler kaza yapılır.’ Biz bu yazıyı okuyunca şaka diye gülmüştük ama, bakın ilk dediği çıktı. Onun için ne olur ne olmaz... Haber vermesi bizden: Hepimiz İstanbulluyuz.” Bkz. **Tef**, c.1, s.2 (1954): 5.

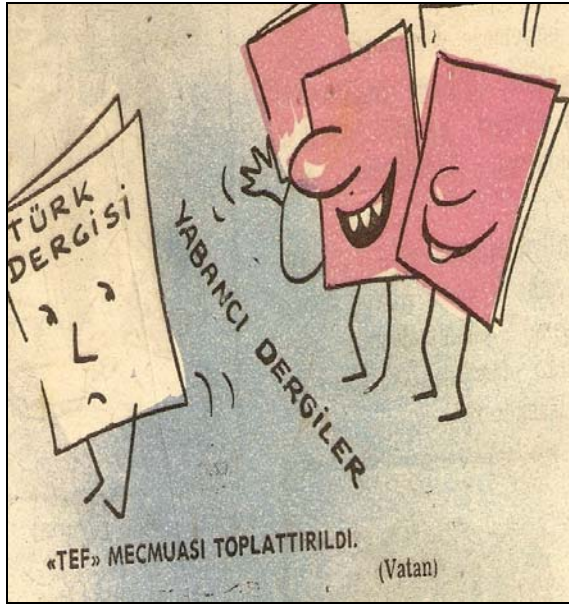
¹⁰ **Agm**, 5.

¹¹ Bedii Faik, “Besmele”, **Tef**, c.1, s.1 (1954): 5.

¹² Bedii Faik, “Fedakâr İktidar!”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 5; Köşklü, “Attım, Attın, Attı...”, **Tef**, c. 2, s. 35 (1955): 6; Bedii Faik, “Nalınacı Keseri”, **Tef**, c.1, s.16 (1954): 5; Çetin Altan, “Ne Yazabiliriz ki?”, **Tef**, c.1, s.20, (1954): 6. Derginin söz konusu iddiaları özellikle özgürlük meselesinin konu edildiği üçüncü bölümde detayları ile tartışılmış ve mevcut örnekler sergilenmiştir.

1954 tarihinde yayınlanan üçüncü sayısı “halkın ar ve hayâ duygularını rencide edici karikatürler neşrettiği” bir başka ifadeyle “müstehcen” olduğu gerekçesi ile toplatılmıştır.

Şekil 4: Tef Toplattırıldı

Tef, c.1, s.5 (1954): 3

Öncelikle belirtilmesi gereken- ki derginin dördüncü sayısında da çokça tartışılacağı üzere- “müstehcenlik” sıfatının içeriğinin ne olduğu bilinmemekle beraber iktidarın da “müstehcenlik” ile neyi kastettiği anlaşılmamaktadır. Üstelik bu konuda suç unsuru teşkil eden herhangi bir şey beyan edilmemiştir. **Tef** ile benzer şekilde, **Akbaba** gibi dönemin çok satan bir başka mizah mecmuasında da benzer karikatürlere ve çizimlere yer verildiği bilinmektedir. Fakat hükümetin toplatma kararı yalnızca **Tef** için geçerli olmuştur. Daha sonraki bölümlerde tartışılacağı üzere derginin toplatılması, Demokrat Parti’nin ‘muhalif’ olarak değerlendirdiği yayınlara karşı izlediği yanlı tutumun bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Derginin toplatılmasının hemen ardından 28 Ağustos 1954 tarihinde çıkan sayısında ise **Tef** kurucuları imzası ile tam sayfalık eleştirel bir yazı kaleme alınmıştır. Söz konusu yazıda Demokrat Parti’nin iktidara gelirken ve iktidar olduktan sonra da

sıklıkla Türkiye’de basın ve fikir özgürlüğünün varlığından bahsettiğini; kendilerinin de bu özgürlük havasından hareketle bir mizah mecmuası çıkarmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. “*Tatlı dille tenkitten hiç korkmaması icap eden DP*”¹³, o halde niçin **Tef**’i toplatma kararı almıştı? **Tef** kurucularının yazısında ve derginin bahsi geçen dördüncü sayısında pek çok yazar bu soruya cevap aramaktadır. Kendileri gibi resim ve karikatürlere sıklıkla yer veren **Akbaba** dergisindeki benzer hatta çok daha “müstehten” karikatürlerden de örneklere yer verdikleri bu sayıda **Tef** kadrosu, açıkça “muhalif” bir kimliğe sahip oldukları için DP’nin dergi aleyhine toplama kararı aldığı ifade etmiştir. Bununla birlikte derginin bahsi geçen dördüncü sayısında “müstehten” sıfatı ile neyin anlatılmak istendiği üzerinde de sıkça durulmuştur.¹⁴ Bedii Faik, “*müstehten, Türkiye’de mecmua toplatmak, gazeteye ve gazeteciye zarar vermek için icad edilmiş ultra demokratik bir kelimedir! Ne manâsı, ne tarifi ne de hududu vardır*” diyerek meseleyi sadece **Tef** bazlı olmaktan çıkarmışsa da söz konusu gerekçe ile toplatılan tek dergi **Tef** olmuştur. DP’nin **Tef**’e yönelik bu icraatı karşısında **Tef** yazarları hem uygulamanın hem de iktidarın “antidemokratik” olduğu hususunda hem fikirdirler. Gerçekten de Müfit Duru, “Köşeden Bucaktan” adlı köşesinde Demokrat Partinin iktidara gelene dek CHP’nin uygulamaları için “antidemokratik” sıfatını bolca kullandığını, ancak iktidar olduğundan beri kendilerinin de “antidemokratik icraatlar” gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.¹⁵

Bununla birlikte meseleye farklı açıdan yaklaşanlar da söz konusudur. Örneğin Burhan Felek “Toplama” başlıklı yazısında, asıl “müstehten” olanın “*Florya, Moda, Suadiye sahillerinde ve hatta sokaklarında bikinileriyle dolaşan yosmalar ve onları takip eden hayran erkekler ile dolup taşarken, kendilerinin bunu sadece karikatürize ettiklerini ve bunun hayvani hisleri tahrik etmekten oldukça uzak*” olduğun ifade ederek meseleye oldukça ahlakçı bir perspektiften yaklaşmıştır. 1950’li yılların plaj eğlenceleri ve plaj modası dönemin pek çok yayınında ahlâkçı sayılabilecek kaygılarla ele alınmış ve eleştirilmiştir.

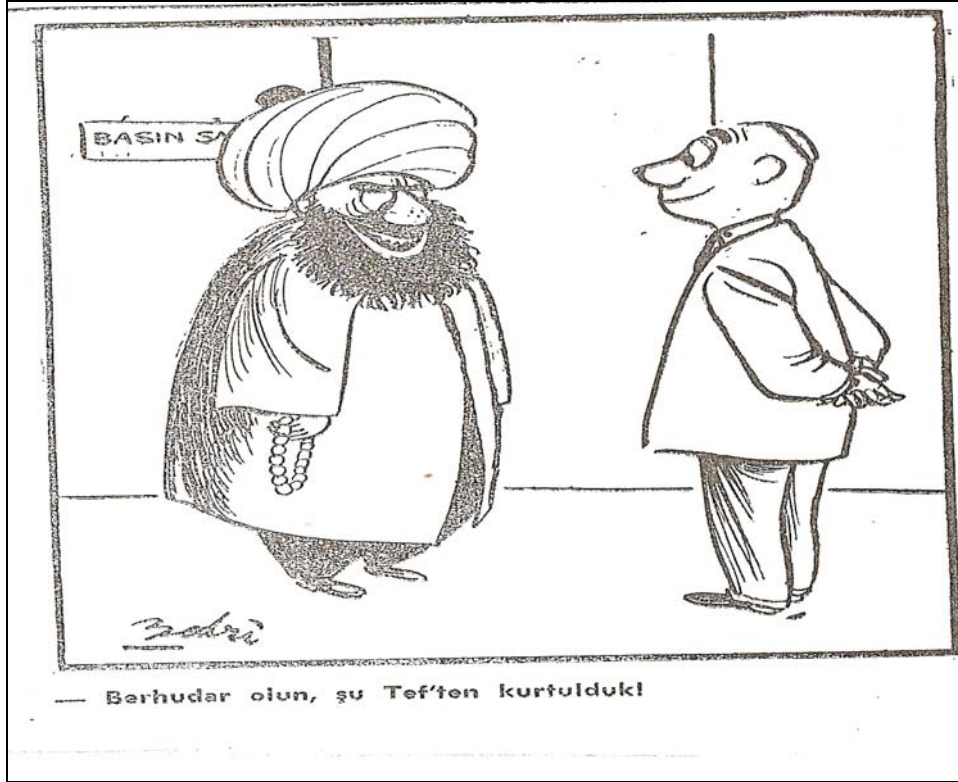
¹³ Bkz. “Aziz Okuyucular!”, **Tef**, c.1, s.4 (1954): 1.

¹⁴ **Tef** dergisinin dördüncü sayısında “müstehtenlik” meselesini tartışan başlıca yazılar şunlardır: Bedii Faik “Müstehten”; Burhan Felek “Toplama”; Cemal Refik “Kalemin ve Fırçanın günahı”; Müfit Duru “Esbab-ı Mucibe” ve “Uzmanlar”; Reşat Nuri Güntekin “Medeni Ayrı”; Selâmi İzzet Sedes “Müstehten”, **Tef**, c.1, s.4 (1954).

¹⁵ Bkz. Müfit Duru, “Uzmanlar”, **Tef**, c.1, s.4 (1954): 13.

Toplatılma kararının ardından dergide konuya dair iki tane oldukça önemli ve eleştirel karikatür yer almıştır. Bu karikatürlerden ilkinde, başında kavuğu, elinde tespah olan uzun sakallı bir “yobaz” ile konuşmakta olan bir politikacı tasvir edilmiştir. Karikatürün altında ise şu yazı yer almıştır: “*Berhudar olun, şu Tef’ten kurtulduk!*”. Bedri Koraman’a ait olan bu karikatürde Tef’in toplatılmasının ardında iktidarı boyunca irtica ile suçlanan Demokrat Parti’nin bu konuda da “dinciler” ile işbirliği yaptığı, dahası onların çıkarını korudukları ifade edilmeye çalışılmıştır.¹⁶

Şekil 5: Tef’ten Kurtulduk!

-Berhudar olun, şu Tef’ten kurtulduk!

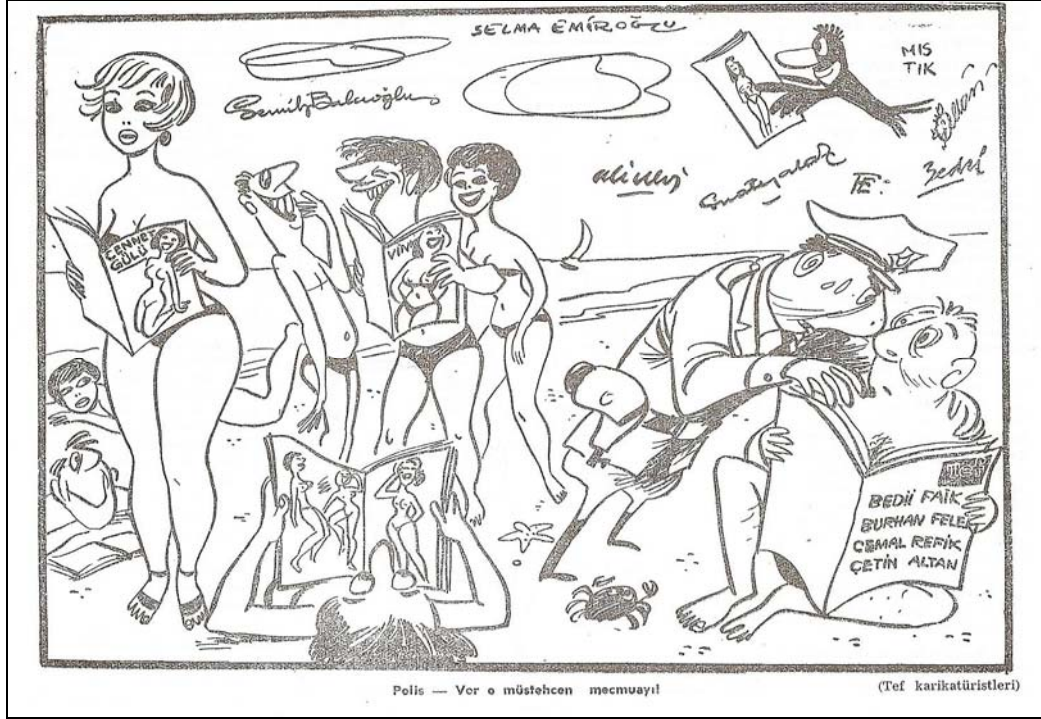
Tef, c.1, s.4 (1954): 2

Tef Karikatüristleri imzası ile yer alan ikinci karikatürde ellerinde çıplak kadın resimleri ile süslü pek çok dergi tutan bikinili kadın ve erkeklerin bulunduğu bir plaj yer almaktadır. Karikatürün sağ köşesinde ise elinde Tef dergisini tutmakta olan bir adama polisin saldırdığı ve elindeki dergiyi almaya çalıştığı görülmektedir.

¹⁶ Bkz. Bedri Koraman, Tef, c.1, s.4 (1954): 13.

Karikatürde **Tef**'in kapağında herhangi bir resim yer almazken sadece Bedii Faik, Çetin Altan, Burhan Felek ve Cemal Refik isimleri bulunmaktadır.

Şekil 6: Müstehcen Mecmua

Polis: “Ver o müstehcen mecmuayı!”

Tef, c.1, s.4 (1954): 13

Görüldüğü gibi **Tef** kadrosu, derginin “müstehcenlik” gerekçesi ile toplatıldığını inandırıcı bulmamış; derginin bünyesinde yer alan muhalif isimler yüzünden kendilerine baskı uygulandığını anlatmaya çalışarak derginin toplatılma kararının haksızlığına vurgu yapmak istemişlerdir.

3.4. Tef Hakkında Yapılmış Çalışmalar

Cumhuriyet dönemi mizahı ya da daha genel bir ifade ile Türk grafik-mizahı üzerine yapılan çalışmalarda, tek parti iktidarının ardından neredeyse 1960’lı yıllara kadar özellikle karikatüristler tarafından CHP sempatanlığı yapıldığı, dahası “kayıtsız şartsız CHP’yi destekledikleri” iddia edilmiştir. Örneğin Ahmet Sipahioğlu, konu

hakkında şunları söylemiştir: “...İşin ilginç ve “bize özgü” yanı ise, dönemin karikatür çizerlerinin hemen tümünün, hiç soruşturmaksızın, kayıtsız ve şartsız CHP’yi desteklemeleridir. Bu “bize özgü” yanı biraz açmak istiyorum: Karikatür de tıpkı roman gibi, Osmanlı dünyasına hayli gecikerek, 19. yüz yıl ortalarında girmiştir. Başlangıcından beri Türk karikatürünün Batı’dan farkı- Batı karikatürünün özerk bir düşünce yapısıyla her zaman muhalefette olmasına karşın Türk karikatürünün, Osmanlı karikatürünün bizzat Aydınlanmacı, Batılı ve Devrimci düşüncenin ülkede iktidar olması ile, bu muhalefet ve özerlik potansiyelini tümüyle yitirmesidir. Bu durum aslında, 1960’lı yılların sonlarına kadar devam etmiştir. Türk karikatüristinin kendisi de aydın elite göre şartlanmış bir düşünce yapısına sahiptir ve yaptığı muhalefet ve getirdiği ironik eleştiri aslında “kaybedilmiş bir iktidarı” geriye getirmek istemekten başka bir şey değildir”¹⁷.

Tef mizah dergisinin incelenmesi sırasında elde edilen veriler, söz konusu iddianın görece bir takım önyargılardan ve araştırmalardaki eksikliklerden kaynaklandığını düşündürmektedir. Araştırmacılar tarafından uzunca bir dönem göz ardı edilen **Tef** mizah dergisi hakkında yazılanlar oldukça sınırlı ve genel geçer ifadelerden oluşmaktadır. Dergi, “apolitik” olduğu iddiası ile siyasal açıdan incelenmeye değer bulunmamıştır.¹⁸

1950–1960 yılları arasındaki Türk mizahı üzerine yapılan kimi incelemelerde -daha önce giriş bölümünde değinildiği üzere- **Tef**’in ismi anılsa dahi politik içeriğine değinilmemiş ya da çok sınırlı bilgi verilmiştir. Orhan Koloğlu ve Ferit Öngören gibi yazarlar **Tef**’i dönemin çok okunan bir diğer mizah gazetesi **Dolmuş** ile beraber ele almışlardır. Ferit Öngören, söz konusu dergilerin önemli yayınlar olduğunu belirtmiş olmakla beraber politik tutumları hakkında net bir bilgi vermemiştir. **Tef** ve **Dolmuş**’un siyasal kimliklerine değinmeksizin önemlerinin zengin yazar ve çizer

---

¹⁷Ahmet Sipahioğlu, **Türk Grafik Mizahı 1923-1980**, (İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1999), 65.

¹⁸ Demokrat Parti Döneminin siyasi karikatürlerinin incelendiği bir çalışmada dahi, **Tef**’te yer alan karikatürlerin oldukça az bir kısmına yer verilmiş; derginin genel anlamda “apolitik bir duruşa sahip” olduğu iddiası sıklıkla yinelenmiştir. Bahsi geçen çalışma öncelikle bir yüksek lisans tezi olmasına rağmen, aradan on yıl gibi bir süre geçmiş ve araştırmada herhangi bir değişiklik yapılmadan 2009 senesinde yayınlanmıştır. Açıkça görülüyor ki, derginin incelenmesi için gereken özen gösterilmemiş; geliş güzel bir biçimde sadece birkaç sayfa **Tef**’e ayrılmıştır. Yasin Kayış, **Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür (1950-1960)**, (İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 2009).

kadrosundan ileri geldiğini ifade etmiştir. Öngören bahsi geçen iki yayın hakkında şunları yazmıştır: “1950–1960 arasının ikinci grup dergileri içinde en önemlileri olarak **Tef** ve **Dolmuş** mizah dergileri anılmalıdır. **Tef** ve **Dolmuş** mizah dergileri, bir çok yönden önem taşımaktadır. Nitekim bu iki dergi, çok zengin yazar ve çizer kadrosunu tanıtmakla özellik kazanacaktır. **Tef** ve **Dolmuş** mizah dergileri, elbette günün partileri karşısında belli bir tutum takınmışlardır. Ancak bu politik duruşlarının dışında, **Tef** ve **Dolmuş** dergilerinin asıl kimliği; bol yazar, çizer kadrosunun eserlerini sergilemekte beliriyor. Zengin bir yazar, çizer kadrosunun oluşmasını, bunların okuyucu ile bağlantı kurmasını sağlıyorlar. Bir kuşağın ustalaşmasına neden oluyorlar.”¹⁹

Her ne kadar zengin yazar ve çizer kadrosuna sahipse de **Tef** gibi politik içeriğe sahip bir mizah dergisinin, siyasi ve iktisadi meselelere yaklaşımı; basın özgürlüğü gibi temel hak ve hürriyetler konusunda konumlanması, siyaseti algılayış biçimi bu tez çalışması açısından birincil öneme sahiptir.

---

¹⁹ Ferit Öngören, **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi**, 4. bs. (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983), 104.

4. TEF'İN EKONOMİK ELEŞTİRİLERİ VE POLİTİKA

Daha önce de belirtilmiş olduğu gibi Demokrat Parti, İkinci Dünya Savaşının ardından değişen konjonktür ile birlikte çok partili yaşama geçilmesinin bir neticesi olarak kurulmuş ve 1950 senesinde de iktidara gelmiştir. İktidarının ilk yıllarında hızlı bir yükseliş içerisinde olan parti, CHP'nin iktidar koltuğunda oturduğu dönemdeki ekonomik bunalımı ve halkın bıkkınlığını, politik bir söyleme çevirmeyi başarmıştır.²⁰ Daha önce ifade edildiği gibi, zorlu savaş yılları boyunca katlanmak zorunda kaldığı ekonomik sıkıntılardan büyük ölçüde CHP'lileri sorumlu tutmaktaydı, kendileri büyük bir fakirliğin içindeyken, CHP'li siyasetçiler ve bürokratların refah içerisinde yaşamalarını sindirememişlerdir. Durumun hassasiyetinin farkında olan DP üyeleri, sürekli olarak halka 'biz sizdeniz' imajını vermeye çalışmış; CHP'lileri ima ederek, "devletin vatandaştan kopuk kalması"nı kıyasıya eleştirmişlerdir.²¹ Halkın belleğinde II. Dünya Savaşı sırasında yaşadığı yoksulluğun izlerinin henüz çok taze olması sebebiyle DP'ye duyulan sempati ve ilginin, bu yeni partinin hızlı ve önlenemeyen yükselişinde büyük bir rolü olmuştur.²²

4.1. Tef ve Demokrat Partinin Ekonomi Politikasının Eleştirisi

---

²⁰ Demokrat Parti'nin 1950 seçimlerinde iktidar koltuğuna oturmasına yardımcı olan etkin propaganda faaliyetleri ve sağlanan halk desteği hakkında detaylı bilgi için bkz. Sinan Yıldırım, "The Mass Mobilization in the Elections of Democrat Party Period", (Yüksek Lisans Tezi, BÜ Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, 2002), 99-128. DP'nin içinde bulunduğu siyasî ve iktisadî konjonktürden faydalanarak etkin bir söylem üretmesi hususunda bir değerlendirme için ayrıca bkz. Tanıl Bora, "Adnan Menderes", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce cilt: 7/Liberalizm** ed: Ahmet Çiğdem, 2. bs., (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 491.

²¹ Altan Öymen, anılarında dönemi anlatırken şöyle der: "*Devlet harcamaları kısulsun... Devlet adamları, diğer vatandaşlar gibi yaşasın... Lüks arabalar kalksın... Büyük binalar küçülsün... Bunlar biraz da DP sözcülerinin yaptığı propaganda konuşmalarının sonucuydu. DP'nin CHP iktidarına hücumlarının konu başlıklarından bazıları "Devletin vatandaştan kopuk kalması"ydı. "Devleti yönetenlerin ayrıcalıklı bir sınıf gibi yaşaması"ydı. O zaman sık sık kullanılan deyimle "resmî araba saltanatı"ydı*". Bkz. Altan Öymen, **Değişim Yılları**, 4.bs. (İstanbul: Doğan Kitap, 2004), 423.

²² Bkz. Ergün Ataoğlu, **age**, 76 ve Tanel Demirel, "Demokrat Parti", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce cilt: 7/Liberalizm**, ed. Ahmet Çiğdem, 2. bs., (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 493.

Yeni iktidar olan Demokrat Parti'nin iktisadi alana ilgi duyması, halk kitlelerinin kendisine destek vermesi ile yakından ilişkilidir.²³ “Dörtlü Takrir” ile nüveleri oluşan DP'nin çıkışındaki görece siyasal liberal hava, ekonomi politikasına da sirayet etmiştir.²⁴ Demokratların iktisat politikasındaki liberalizm sadece özel girişim ve özel sermayeyi değil, belirli bir oranda devletin de katılımını öngörüyordu. Ancak nüfusun %80'inin tarımsal faaliyetler ile geçimini sağladığı bir toplumda geleneksel tarım ekonomisinin de devlet tarafından desteklenmesi bir zaruret olarak değerlendirilmiştir.²⁵

Demokrat Parti'nin ekonomi politikasının tayininde, Amerikan yardımlarının ve tavsiyelerinin büyük bir önemi olduğunu belirtmek gerekmektedir.²⁶ Henüz iktidar adaylığındayken DP, her alanda ekonomik büyüme vaat etmiştir. Büyümeyle gerçekleştirebilmek içinse başlıca tasarısı yabancı yatırım ve yardımlarını ülkeye çekebilmek ve buna paralel olarak da köylüye ucuz kredi sağlayarak elde edilen tarımsal çıktının fazlasını ihraç edebilmektir.²⁷ Tarımsal faaliyetlere ağırlık veren parti -ki bu durumda Menderes'in “taşra” kökeninin de köylü kitle ile arasında bir bağ oluşturduğu iddiasının rolü azımsanamaz²⁸- büyük halk kitlelerini kendisine çekmeyi başarmıştır. Bu çerçevede Demokratlar, daha çok kısa süre içinde cevap verebilecek hızlı üretim artışı ile alakadar olmuşlardır.²⁹ Gerçekten de, 1950–1953 yılları arasında tarımsal üretim miktarı, Cumhuriyet tarihinin en üst seviyesine ulaşmıştır.³⁰ Ayrıca Amerikan tavsiyelerinin içinde de yer alan tarımda

---

²³ Bkz. Yaşar Baytal, “Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950–1957)”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, s.40 (Kasım 2007): 550.

²⁴ **Agm**, 550.

²⁵ Adnan Menderes hükümet programı dolayısıyla yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu: “Nüfusumuzun %80'inin işteğal mevzuunu ve geçim vasıtasını, milli ekonomimizin temelini, sanayi ve ticaretimizin ana kaynağını teşkil eden ziraatımız büyük bir dikkat ve ehemmiyetle ve ön planda ele alınacaktır.” Akt. Yaşar Baytal, **agm**, 551.

²⁶ **Agm**, 562–567.

²⁷ Emre Tarım, “Political Economy During The Democrat Party Era and Turkey's Development Efforts”, (Yüksek Lisans Tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), 72.

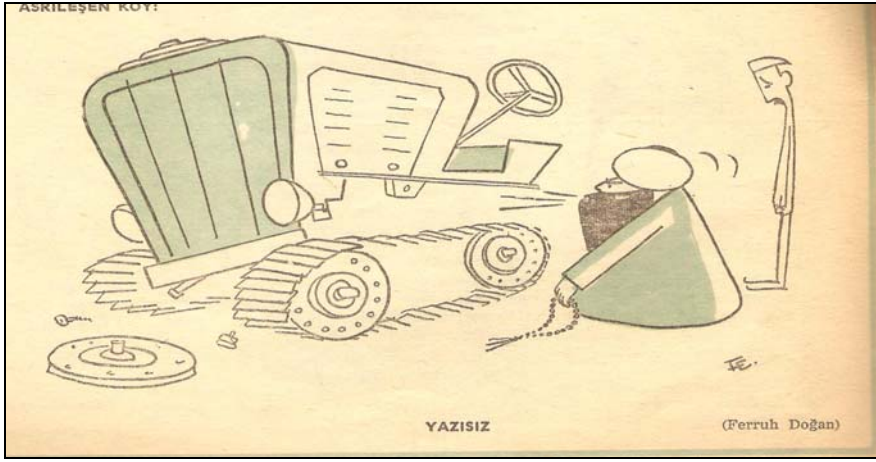
²⁸ O. S. Dikilitaş, Menderes ve Bayar'ın köye ve köylüye dair görüşlerini ve onlarla olan ‘bağını’ aktaran çeşitli örnekler vererek söz konusu iddianın kısa bir değerlendirmesini yapar. Bkz. Osman Sait Dikilitaş, “Demokrat Parti Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)”, (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 251 ve 252 ve Feroz Ahmad, **The Making Of...**, 114..

²⁹ Bkz. Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945–1980)**, çev. Ahmet Fethi, (İstanbul: Hil Yayın, 1996), 137 ve Sinan Yıldırım, “The Mass Mobilization...”, 7.

³⁰ Bu dönemde yıllık ekonomik büyüme oranı %13 seviyesine gelmiş ve büyük bir ekonomik getiri elde edilmesine imkân tanımıştır. **Age**, 140.

makineleşmeyi teşvik eden Demokrat Partinin iktidar döneminde yaklaşık 25,000–27,500 aile makineleşme programından yararlanmışır.³¹ Fakat yedek parça sorunu olduğu için traktörlerin bir kısmı kullanılamaz hale gelerek bir “kenara atılmış”³²; traktörler ve yedek parçasızlık karikatürlere konu olmakta gecikmemiştir. Ferruh Doğan’ın aşağıda yer alan “Asrileşen Köy” karikatürü bunun en güzel örneklerinden birisidir.

Şekil 7: Asrileşen Köy

Tef, c.2, s. 42 (1955): 11

Tarımda makineleşme, verim artışına paralel toprak ağalarının tüccarlaşmasına sebebiyet vermiştir. Diğer yandan tarım sektörünün asıl belkemiğini oluşturan yaklaşık 2,5 milyon küçük çiftçi de söz konusu makineleşme cereyanının dışında kalarak topraktan kopmaya başlamıştır.³³ Yine de olumlu hava koşulları ve Kore Savaşı’nın da etkisiyle -Kore Savaşı boyunca Türkiye adeta tahıl ambarı olarak faaliyet göstermiştir- fiyatlar sürekli yükselmiş ve Demokrat Parti iktidarı pek çok yeni zengin yaratmıştır.³⁴ Özellikle tarımsal gelirlerin vergi dışı bırakılması nedeniyle toprak ağaları daha da zenginleşmiş ve büyük servetler biriktirmeyi

³¹ Bkz. Morris Singer, *The Economic Advance of Turkey 1938–1960*, (Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1977), 203. Ayrıca DP dönemi tarımda makineleşme hakkında detaylı bilgi için bkz. Ronnie Margulies ve Ergin Yıldızoğlu, “Tarımsal Değişim. 1923–70”, *Geçiş Sürecinde Türkiye* der. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak, (İstanbul, Belge Yayınları, 1998), 301, 302.

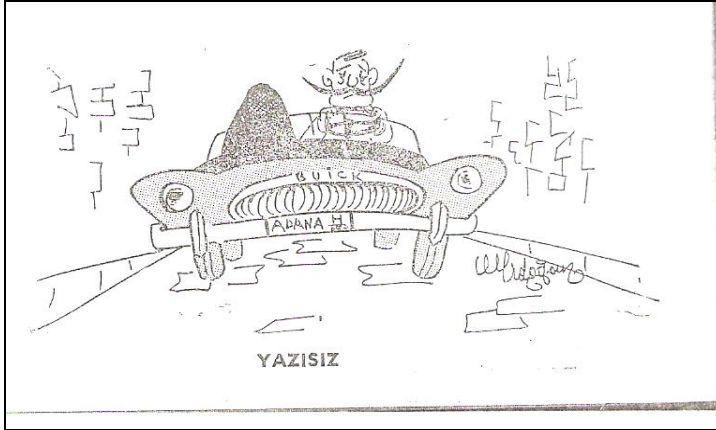
³² Cemal Refik, “Onlar ve Biz”, *Tef*, c.1, s.23 (1954): 6.

³³ Osman Sait Dikilitaş, *age*, 252 ve Sinan Yıldırım, “The Mass Mobilization...”, 11.

³⁴ Cüneyt Arcayürek, Kore Savaşı sırasında “aranan mal” haline gelen pamuğun, Adana ve çevresindeki toprak sahipleri tarafından yüksek fiyatlarla satıldığını ve bir yaz içerisinde kendilerini milyoner yaptığını ifade etmektedir. Bkz. Cüneyt Arcayürek, *Yeni İktidar Yeni Dönem 1951–1954*, (Ankara, Bilgi Yayınevi, 1983), 113.

başarmışlardır.³⁵

Şekil 8: Buick

Tef, c.2, s.52 (1955): 16

Yine aynı dönemde kira fiyatları düşmüş; şeker, kömür ve ekmek fiyatları ucuzlamıştır. Bu gelişmeleri takiben de tedavüldeki para miktarı artmış; şehirlerde ekmek ve kömür sıkıntısı boy göstermiştir. Böylece savaş sırasında tarımsal ekonominin izlediği yükseliş ve gelişmenin aslında aldatıcı bir süreklilik izlenimi yaratmış olduğu da kısa bir süre içerisinde anlaşılmıştır.³⁶ Ülkenin büyük bir kesimini oluşturan köylülere kredi sağlamanın, seçimlerde partiye ‘destek’ olarak geri dönmesini hedefleyen Demokratlar³⁷, görece popülist olarak nitelenebilen bir iktisat politikası izlemiştir.³⁸

Tef siyasi mizah gazetesi yazarlarından Cemal Refik de bu görüşü paylaşan isimlerden biri olarak 1954 yerel seçimlerinin arifesinde genel seçim sonuçlarından hareketle kaleme aldığı bir yazısında Demokrat Partililerin seçim öncesi köylere gidip propaganda yaparak oy toplamaya çalıştığını ifade etmiştir. Refik, köylüye vaat edilenlerin sadece birer seçim politikası olduğunu, aslında köylüyü düşünmediklerini ima ederek genel bir tablo çizme gayretiyle şöyle demiştir: “...*Son seçimin ilk tatilinde ödeneklerini, yolluklarını ceplerine istif eden mebuslarımız Ankara’dan*

³⁵ Bkz. Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde...**, 142.

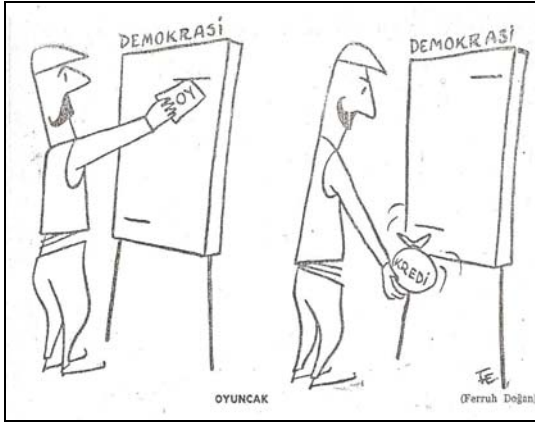
³⁶ Bkz. Ronnie Margulies ve Ergin Yıldızoğlu, **agm**, 298.

³⁷ Emre Tarım, **age**, 90.

³⁸ F. Özkan, DP’nin iktisadi popülizminin siyasi popülizmini öncelediğini ve siyasal popülizminin de büyük ölçüde izlemiş olduğu tarımı destekleme yönündeki iktisat politikasından doğduğunu ifade etmiştir. Fulya Özkan, **agm**, 37.

kanat çırparak seçim bölgelerine dağıldılar. Köylere de uğrarlar, asmalarında serçeler civıldaşan çardaklı köy kahvelerinin önünde mola verip seçmenleriyle yârenlik ederek dertlerini dinlerler, isteklerini sorarlar. Bu sohbet esnasından ceplerinden paketlerini çıkarırlar, sigaralarını yaktıktan sonra kalemlere el atarlar. Paketlerin sırtı çevrilir, kemâli ciddiyetle notlar sıralanır. Köyün yolu yapılacak, su getirilecek, elektrik getirilecek, mektep tamir ettirilecek, öğretmen gönderilecek, vergiler indirilecek. Köye sağlık memuru da lâzım. Ve daha neler, neler... Köylü dayı ertesini gün köyün sınırında, yol kenarında boş sigara paketini bulur, eline alır, arkasındaki kargacık burgacık karalamaları görünce içini çekip hayıflanır: -Tuuh... Şu bizim mebus bey köyümüze çok şeyler yapacaktı ama, akıl defterini cebinden düşürmüştü! ”.³⁹

Şekil 9: Oy ve Kredi

Tef, c.2, s.36 (1955): 6

Peyami Safa, Demokrat Parti'nin ağzından, Parti'nin esas aldığı ana fikri şöyle özetlemiştir:

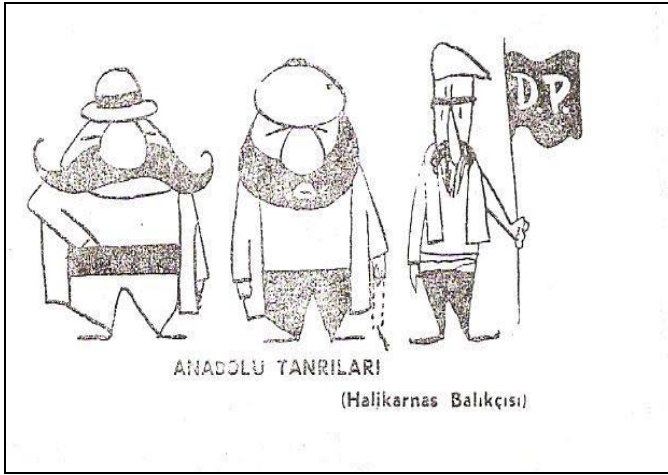
“Köylünün paraya ve istihsal vasıtalarına ihtiyacı var. Ziraat bankasının kasalarını açtık. Zirai krediyi bir milyara kadar arttıracacağız. Marshall Planı yolları yapıyor ve üretim tekniğimizi arttırıyor. Tabiat da bize yardımını esirgemiyor: Mahsul bereketli. Köylünün yüzü gülüyor. Bu memleketin yüzde sekseni bize bağlandıktan sonra geri kalanlardan pervamız yoktur. Yüzde yirmiyi zor dolduran aydın, memur, emekli öğretmen, üniversiteli, tüccar, sanayicinin muhalefeti bize vız gelir.”⁴⁰

³⁹ Cemal Refik, “Akıl Defteri”, Tef, c.1, s.6, (1954): 6.

⁴⁰ Peyami Safa'dan akt. Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: DP'nin Altın Yılları 1950-1954**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990), 186.

Safa'dan alıntılanan bu sözler, Demokrat Parti'nin hem iktisat hem de muhalefet anlayışını göstermesi açısından büyük bir öneme haizdir. Örneğin Ferruh Doğan'ın çizgilerinde halk, sandık başında Demokrat Parti'ye oy vererek onun yüzünü güldürüyor, Parti de bunun karşılığında kendisini seçen köylüye kredi veriyordu.⁴¹ Partinin iktisat politikalarının yardımı ile toprak ağalarının daha da zenginleştikleri, CHP döneminde katı bir biçimde uygulanan lâiklik politikalarının yumuşatılarak köylünün ve “mütedeyyin kesimin” sempatisinin ve daha da önemlisi seçim zamanı oylarının kazanıldığı iması işlenmiş ve aşağıda yer alan karikatürde olduğu gibi karikatürlere de temel teşkil etmiştir.

Şekil 10: Anadolu Tanrıları

Tef, c. 2, s.39, (1955):3

Ancak hükümetin çarpık ekonomik büyümeye sebebiyet veren bu politikasının temellerinin görece pek de “sağlam” olmadığı kısa sürede anlaşılmıştır.⁴² Kore Savaşı'nın sona ermesi ve 1954 senesinden itibaren hava şartlarının giderek kötüye gitmesinin Demokrat Parti'nin ekonomi politikasını oldukça olumsuz bir yönde etkilemiş olması, bu durumun açık göstergelerinden biri olarak da yorumlanabilir. Bununla birlikte, ekonomik büyüme ile kalkınmanın aynı olduğuna inanan Demokrat Parti'nin tüm çabalarına rağmen yaptığı kalkınma hamleleri meyvelerini vermemiş ve 1950'li yılların özellikle ikinci yarısında büyük bir hayat pahalılığı baş

⁴¹(Haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, Tef, c.1, s.9 (1954): 3; “Köylüye Toprak...”, Tef, c.2, s. 29 (1955): 16.

⁴²İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak, “Uluslar arası Boyut: Ticaret, Yardım ve Borçlanma”, Geçiş Sürecinde Türkiye der. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak, (İstanbul: Belge Yayınları, 1998), 365.

göstermiştir.⁴³ 1953 senesinde tarımdaki patlama birdenbire sona ermiş ve üretim durgunluğa girmiştir.⁴⁴ Tüm bu gelişmeler üzerine 1954 yılında ithalata bir takım sınırlamalar getirilmiş, fiyatlar kontrol edilmeye çalışılmış, ekonomik spekülasyon önlenmek istenmiştir.⁴⁵

Alınan tüm tedbirlere⁴⁶ rağmen ticaret açıkları, mal kıtlığı, vurgunculuk, karaborsacılık ve spekülasyon artan bir hızla devam etmiş; enflasyon ülke ekonomisini krize sokacak derecede hızlı bir yükselişe geçmiştir.⁴⁷

Şekil 11: Enflasyon-Kriz-Pahalılık

Tef, c.1, s.7 (1954): 1

Kiraların serbest bırakılacağına dair çıkan haberler üzerine Tef'te de ev sahiplerinin kiralara sık sık zam yaptığı ima edilerek ev sahipleri yüzü maskeli, sivri dişli "saldırgan" görünümlü bir "haydut" olarak; hatta bazen de birer "öcü" gibi tasvir

⁴³ Cem Eroğul, *age*, 171–173. Emre Tarım'a göre DP, ekonomik sorunun nereden kaynaklandığına dair bir girişimde bulunmaktan çok, büyük ölçüde ortaya çıkan ya da çıkması muhtemel problemlerin mevcut belirtileri ve onların anlık çözümleri ile ilgilenmiştir. Emre Tarım, *age*, 97

⁴⁴ Bkz. Çağlar Keyder, "Türkiye Demokrasininin Ekonomi Politikası", *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 57.

⁴⁵ Bu süreçte iktidar, kısa dönemli olarak alınan borçlarla cari işlemler açığını kapatmak istemiştir. Ancak, alınan borçların geri ödenmesi daha da büyük bir ekonomik probleme yol açmıştır ve bu sorun 1958 senesine gelindiğinde de yüksek oranlı devalüasyon olarak kendisini göstermiştir. Bkz. Çağlar Keyder, *age*, 58

⁴⁶ DP'nin almış olduğu iktisadî önlemler için bkz. Bkz. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak, "Uluslar arası Boyut: Ticaret, Yardım ve Borçlanma", *Geçiş Sürecinde Türkiye*, 365 ve Feroz Ahmad, *age*, 144, 145.

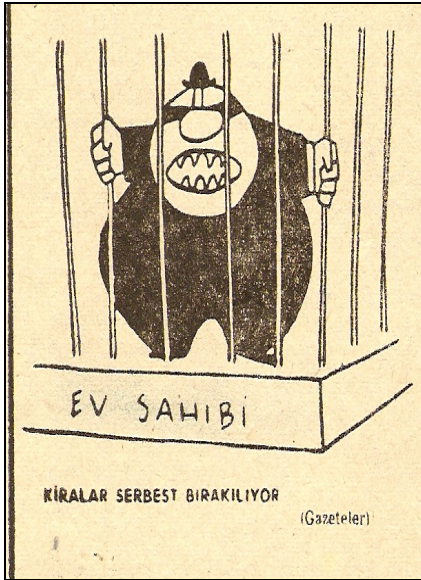
⁴⁷ Bkz. Nevin Coşar, "Demokrat Parti Dönemi Maliye Politikası", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, s. 60: 1 (2005): 36; Feroz Ahmad, *The Making of Modern Turkey*, 145.

edilmişlerdir.⁴⁸

Ekonomik bir darboğazın içinde olan halk; artan enflasyon, süreklilik kazanmış zamlar ve neticesindeki hayat pahalılığı karşısında giderek zorlanmıştır. Özellikle ekmek fiyatlarındaki sürekli artış, yakacak ve gıda maddelerine gelen zamlar ile ev kiralalarının artışı bu bağlamda işaret edilen noktaların başında gelmektedir.⁴⁹ Müfit Duru, Bedii Faik gibi isimlerinde yer aldığı **Dünya** gazetesi başta olmak üzere, basında çıkan haberler **Tef**'te yer alanlar ile büyük bir paralellik arz etmiştir.

Şekil 12: 'Haydut' Ev Sahibi

Tef, c.1, s.23 (1954): 3

Şekil 13: 'Öcü' Ev Sahibi

Tef, c.2, s.42 (1955): 3

Çetin Altan ise kira meselesinin Avrupa'da kiralaların dondurulması usulüyle çözülmüş olduğunu; ancak Türkiye'de iktidarın her şeyi "serbest bıraktığını" ve mesken politikasının da bu eğilimin bir parçası olduğunu ifade ederek Demokrat

⁴⁸ Bkz. Şekil 9 ve Şekil 10.

⁴⁹ Hayat pahalılığı, kıtlık ve ardı arkası kesilmeyen zam haberleri de gazete sayfalarını sıklıkla doldurmaktadır. Hemen hemen her gün bir zam haberleri yahut yaşam şartlarının zorluğuna değinen gazete makalelerine rastlamak mümkündür. Bkz. "Şehir Meclisinde Vapur Zamları Tenkid Edildi", "Şehir Hatlarındaki Zamlar Ne Zaman İndirilecek?", **Dünya**, 12 Ekim 1954, 1; "Kömür Darlığının Sebeplerini Açıkıyoruz", **Dünya**, 27 Ekim 1954, 1 ve 7; **Dünya**, 6 Ekim 1954, 1 ve 7; Falih Rıfki Atay, "Zam Havadisleri Üzerine", **Dünya**, 2 Ocak 1955, 1 ve 3; "Hayat Pahalılığının Başlıca Sebepleri", **Dünya**, 7 Ocak 1955, s. 1 ve 7; "Dolmuşlara da Zam Yapılıyor!", **Milliyet**, 8. 10. 1954, 1; "Sinema Zammı", **Milliyet**, 8. 10. 1954, 1; "Mesken Kiraları Vurgunculuğu", **Milliyet**, 27. 10. 1954, 1; "Tekel Zamları ve Dar Gelirliler", **Milliyet**, 29. 06. 1955, 1 ve 3;

parti hükümetini eleştirmiştir. Altan, “milli irade”ye sık sık gönderme yapan Demokratların iktidarının aslında “şahsi irade” olduğunu ve yalnızca kendi refahlarını düşündüklerini belirtmiştir: “...*Elbette ki bu durum, milleti temsil edenlerin gitgide ev sahibi olamaya başlamalarından değil, fakat artan refah ve saadet neticesinde temsil edilen milletin, bizzat kiracılıktan kurtularak, akar ve irat sahibi haline gelmesinden doğuruyor... Böyle olmasaydı da, iktidarlar milletten önce kendilerini düşünerek kararlar alsalardı hiç onlara “Milli İrade” adı verilir miydi? Olsa olsa şahsi irade denirdi... Malûm ya iktidar azınlığın tersidir. Azınlık kiracıysa iktidar ev sahibidir. Azınlık parasızsa iktidar paralıdır. Azınlık hür değilse iktidar alabildiğine hürdür. Bu itibarla muhalefet partilerinin sıkıntıdan, kiraların artmasından, baskıdan dem vurmaları iktidarın ne kadar rahat, zengin ve mesut olduğunun en büyük delilidir...*”⁵⁰

Gerçekten de, söz konusu yıllarda yayınlanan gazeteler, zam ve hayat pahalılığına dair haberlerle adeta dolup taşmaktadır; hem gazete içindeki makalelerde hem de yurdun çeşitli yerlerinden derlenen haber köşelerinde özellikle tekel maddelerine, ev kiralarına ve yiyecek maddelerine yapılan zamlara dair kaleme alınan satırlar ilk etapta göze çarpmaktadır.⁵¹ Uzunca bir müddet bu tip haberlerle şekillenen gazeteler, kendilerini büyük bir dikkatle takip eden mizah basınına da etkilemiş; hayat pahalılığı, geçim sıkıntısı ve yokluklar, dönemin mizah ürünleri içinde kendine görece geniş bir yer bulmuştur.⁵²

Şekil 14: Temel Atma Töreni

⁵⁰ Çetin Altan, “Kör Kör Parmağım Gözüne”, **Tef**, c.1, s.15 (1954): 6.

⁵¹ 1954 senesinin **Dünya** gazetesinde yer alan hayat pahalılığı ve zamlarla ilgili haberlerden yalnızca bir kaç: “Aralık ayında fiyatlar yüzde 7, 11 kadar arttı”, **Dünya**, 08.01.1955, s. 2; “Çanakkale’de şeker vesikaya bağlandı!”, **Dünya**, 08.01.1955, s.7; “Pamuk fiyatı yükseliyor”, **Dünya**, 10.01.1955, s.3; “Altın fiyatları dün de yükseldi!”, **Dünya**, 12.01.1955, s. 3; “Hayat Gittikçe Pahalılanıyor”, **Dünya**, 19.01.1955, s. 1 ve 7.

⁵² Demokrat Parti döneminin ilk dört yılında karaborsa, yokluklar, geçim sıkıntısı, hayat pahalılığı, sayısı sürekli artan bankalar ve alınan borçlar hakkında yayınlanan karikatürlerin bir kısmı için bkz. **Fantazya Çok Para Yok Karikatürlerle Bir Borç Ekonomisinin Tarihi (1874-1954)**, ed. Behiç Ak, Tan Oral, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2003, s. 230-142.

yazılarıyla tanınan Çetin Altan, Müfit Duru, Cemal Refik[Delibaş] gibi yazarlar satırlarında hayat pahalılığına, ekonomik sıkıntılara, yokluklara ve etkilerine değinmişlerdir. **Tef**'in 7 Ağustos 1954 tarihli ilk sayısında “Sert-Mülâyim” başlıklı yazısında Burhan Felek, “*Su yok, şeker yok, ilaç yok...Para yok*” diyerek aslında içinde bulunulan ekonomik durumu oldukça kısa ve net bir biçimde ifade etmiştir.⁵⁴ Şeker sıkıntısına değinen bir başka **Tef** yazarı da Cemal Refik'tir. C. Refik, siyasetçilerin sürekli toplantılar düzenleyip durduklarını ancak piyasada temin edilemeyen gıda maddeleri hakkında hiçbir şey yapmadıklarını söylemiş ve “*hastalarının, çocuklarının ihtiyacı için biraz şeker alabilmek ümidiyle bakkala koşan(n)*” halkın hayal kırıklığından bahsetmiştir.⁵⁵

Su ve şeker sıkıntısının yanına çok geçmeden kömür sıkıntısı da eklenmiştir. Özellikle 1953 senesinin sonlarında ve 1954'ün ilk aylarından itibaren baş göstermiş olan “kömürsüzlük” ve buğday sıkıntısı, DP iktidarının iktisadî alanda en fazla eleştirildiği alanlardan biri haline gelmiştir. Demokrat Parti'nin “Küçük Amerika” olma ve “her mahalleye bir milyoner”⁵⁶ iddiaları ile ardı ardına açılan fabrikalara⁵⁷ rağmen Kore Savaşı sırasında “tahıl ambarı” olan ülkede buğday sıkıntısının yaşandığı ve yurtdışından buğday ithal edilmeye başlanacağı haberleri kulaktan kulağa yayılırken⁵⁸ diğer taraftan da devam etmekte olan ‘kömür yokluğu’ mizah dünyasında kısa bir süre için ekonomik bunalımın adeta bir sembolü haline

⁵⁴ Burhan Felek, “Sert- Mülâyim”, **Tef**, c.1, s.1 (1954): 3. Ayrıca benzer ifadeler için bkz. Metin Gökçe, “Suuuu!...”, **Tef**, c.1, s.5, (1954): 5; Çetin Altan, “Akşam Sefası”, **Tef**, c.1, s.3, (1954): 6; (haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.4, (1954): 3; (haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.6, (1954): 3; Cemal Refik, “Fasit Daire”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 4.

⁵⁵ Cemal Refik, “Toplantısız Olsa!”, **Tef**, c.2, s.33 (1955): 4.

⁵⁶ Menderes'in ateşli, konuşmaları eşliğinde birbirini takip eden temel atma törenleri, kalkınma hamlesinin sembolü haline gelmiş bulunuyordu. Özellikle 1954 senesinde neredeyse birer gün arayla temelleri atılan barajlar, fabrikalar, termik santraller iktisadî kalkınmanın mihenk taşlarını teşkil ediyor: 16 Eylül 1954 Afyon Çimento Fabrikası, 17 Eylül 1954 Tunçbilek Termik Santrali, 18 Eylül '54 Eskişehir Çimento Fabrikası, 19 Eylül Konya Şeker Fabrikası ve 20 Eylül 1954 Ayrancı Barajı'nın temel atma törenleri; 21 Eylül 1954 Amasya Şeker Fabrikası'nın açılışı, 26 Eylül 1954 Gökpınar Santrali'nin açılışı ve yine aynı gün Denizli Elektrik Santralinin hizmete girişi, ...vb. bu örneklerin her biri içinde bulunulan iktisadî coşkunun mahiyetine işaret etmektedir. Ve Başbakan Menderes 1 Ekim 1954'te günlüğüne şunları not alıyordu: “*Temel atma törenlerinde tatlı bir yorgunluk yaşadık. Halkın nasıl bir sevgiyle, nasıl samimi ve içten gelen hararetle tezahüratla bizleri karşıladığı anlatılamaz. Bütün yorgunluğumuz geçti gitti. Ülkeye şimdi daha çok döviz girecek. Kalkınma hamlesi alabildiğince yürüyor. Yeni bir slogan ürettim. “Her mahallede bir milyoner yaratacağız!..”*”(vurgu bana ait.). Taşkın Tuna, **Adnan Menderes'in Günlüğü**, (İstanbul: Şule Yayınları, 2002), 180, 181.

⁵⁷ Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c.1, s.16 (1954): 10, 11.

⁵⁸ Burhan Felek, “Hocanın Kedisi”, **Tef**, c.1, s.14 (1954): 3; Çetin Altan, “Kör Kör Parmağım Gözüne”, **Tef**, c.1, s.14 (1954): 6; Cemal Refik, “Ha Gayret!”, **Tef**, c.1, s.15 (1954): 6.

gelmiştir.⁵⁹ Gerçekten **Tef**'in yayın hayatı içerisinde üzerinde ısrarla durulan meselelerden biri haline gelen 'kömür sıkıntısı', gerek karikatürlerde, gerekse dergi içindeki yazılarda sıkça işlenmiştir.⁶⁰ Kömürsüzlükten bazı tren seferlerinin kaldırıldığı, bazı hatlarda ise seferlerin azaltıldığına dair çıkan haberler çok geçmeden **Tef**'in sayfalarında kendisine yer bulmuştur.⁶¹ Dönemin İşletmeler Vekili Fethi Çelikbaş'ın "üretim ve tüketim hadlerini dengeleyebilmek amacı ile kömürden tasarruf etmek gerektiği"ne dair beyanatları da yine kaleme alınan yazılarda sert bir üslupla eleştirilmiştir.⁶² Bu bağlamda Cemal Refik'in "Başarılarımız" başlıklı yazısı ise oldukça ilgi çekicidir. DP iktidarı süresince ulaşma, gıda ürünlerine, yakacağa zam yapıldığını belirten yazar, açıkça DP politikalarını eleştirmiştir:

"1- Zam Başarısı. Tren, vapur biletlerine zam yapıldı. Şimdi sinemacılar, şöförler, armatörler ve bilmem kimler ağız birliği ederek zam istiyorlar. "Başarı bunun neresinde? Zam da bir başarı sayılır mı?" demeyin. Gazeteler buna zam diyorlar amma, aslında zam değil ayarlamadır. Ayarımız bozulmuştu da onu düzeltiyoruz!

*2- Tasarruf başarısı. İşletmeler Vekili istihsâl ile istihlâki ayarlamak için kömürden tasarruf etmek lazım geldiğini söylemişti. Kömürsüzlük yüzünden bazı tren seferleri kaldırıldı. Acaba daha nereelerde tasarruf tedbirleri alınacak, diye düşünüyorduk. Nihayet bunun da kolayı bulundu. Kömür depolarında bir dirhem kömür kalmadı, kapıya levha asıldı Kok kömürü geldiğinde 21 Eylül 1954 tarihli ordinolar kömür alacaklardır. Kömür tasarrufunu bu kadar kestirme bir yoldan düzene koymak başarı değildir de nedir?!"*⁶³

Yine bazı tren seferleri'nin kaldırılması üzerine dergide yer alan bir karikatür de oldukça ilgi çekicidir. Önüne bağlanmış hayvanlara çektirilen bir trende makinist, trenin üstüne çıkmış ve hayvanları koşmaları için kamçulamakta; biri kondüktör

---

⁵⁹Cemal Refik 1954 Ekiminde kaleme aldığı bir yazısında baş gösteren kömür sıkıntısı hakkında şöyle der: "...Eskiden kömür buluyorduk ve tonunu kırk beş liraya alıyorduk. Şimdi kömürün tonu altmış dokuz lira. Buna da razıyız. Bulabilsek altmış dokuza da, yetmiş dokuza da alacağız amma, bulamıyoruz ki." Cemal Refik, "Tencere Dibin Kara", **Tef**, c.1,s.12 (1954): 5.

⁶⁰Kömür sıkıntısı hakkında kaleme alınmış bazı örnekler için bkz. Burhan Felek, "Kömüre Dair...", **Tef**, c.1,s.10 (1954): 3; Selami İzzet Sedes, "Soğuğa Dair", **Tef**, c.1, s.10 (1954): 9; "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c.1, s.11 (1954): 12; Suavi Süalp, "Kömür Darlığı", **Tef**, c.1, s.11 (1954): 15; Müfit Duru, "İhtimaller", **Tef**, c.1,s.26 (1954): 5; Çetin Altan, "Üç Nasihat!..", **Tef**, c.2,s.27 (1954): 4.

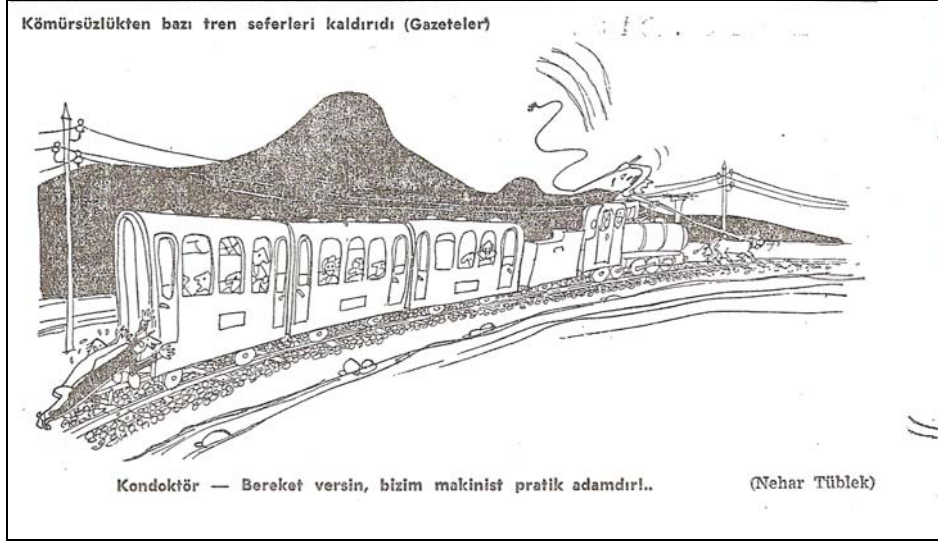
⁶¹**Tef**, c.1, s.9 (1954): 5.

⁶²Burhan Felek, "Deniz Bitince!..", **Tef**, c.1, s.25, (1955): 3.

⁶³Cemal Refik, "Başarılarımız", **Tef**, c.1, s.10, (1954): 6. Yine kömür sıkıntısı hakkında çarpıcı örnekler için bkz. Burhan Felek, "Kömüre Dair...", **Tef**, c.1,s.10 (1954): 3; Selami İzzet Sedes, "Soğuğa Dair", **Tef**, c.1, s.10 (1954): 9; (?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c.1, s.11 (1954): 12; Suavi Süalp, "Kömür Darlığı", **Tef**, c.1, s.11 (1954): 15; Müfit Duru, "İhtimaller", **Tef**, c.1,s.26 (1954): 5; (?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c.2,s.52 (1955): 15.

olmak üzere iki adam ise adeta yolda kalmış bir arabayı iter gibi treni itmeye çalışmaktadırlar.⁶⁴

Şekil 16: Tren Seferleri Kaldırıldı

Tef, c.1, s.9 (1954): 5

Yaşanan iktisadî krize rağmen Demokrat Parti iktidarı, çıkan haberleri yalanlamış sıklıkla yaşam seviyesinin yükseldiğini iddia etmiştir.⁶⁵ Haklarındaki eleştirileri yalanlayan Demokratlar işbaşına gelmeleri ile birlikte halkın ekonomik anlamda ferahladığını, yaşanan kimi olumsuzlukların hızlı kalkınma temposundan kaynaklanan “muvazenesizlik”ten ibaret olduğunu ifade etmişlerdir.⁶⁶ Çetin Altan’ın kaleme aldığı şu satırlar bu ifadelerin eleştirisi bağlamında oldukça önemlidir:

“Şaka, fantezi bir yana, her şey ateş pahasına çıkmaya başladı. Ev kiralari yükseliyor, giyecekler yükseliyor, yiyecekler yükseliyor.

Neden yükseliyor diyorsunuz?

Hayat seviyesi yükseliyor da ondan diyorlar.

Bu mübarek seviye, öylesine yükseliyor ki, hayat peşinden yetişemez oldu. Ve neticeyi kelâm, seviyeyle hayatın bu ayrılışından ekonomimize hayatsız bir seviye, tabii bize de seviyesiz bir hayat kaldı.”⁶⁷

Cemal Refik ise tüm DP ileri gelenlerinin toplumun refah seviyesinin arttığını, hayat

⁶⁴ Nihar Tüblek, **Tef**, c.1,s.10 (1954): 5.

⁶⁵ Cemal Refik, “Emniyet Tedbiri!”, **Tef**, c.1, s.9 (1954): 6; Burhan Felek, “Asansörden Çıkalım”, **Tef**, c.1, s.15 (1954): 3 ve Bülent Oran, “Donjuanlığın Sırrı”, **Tef**, c.1, s.15 (1954): 4.

⁶⁶ Tanıl Bora, “Adnan Menderes”, **age**, 493.

⁶⁷ Çetin Altan, “Seviye”, **Tef**, c.1,s. 17 (1954): 13.

pahalılığının olmadığını söylediklerini belirterek kaleme aldığı makalesinde “Söylentileri dinleyerek gönül ferahlığı içinde yaşıyorduk. Dinlediklerimiz malûm. Hükümet erkanı ve iktidar partisi ileri gelenleri nutuklarında, beyanlarında hep şu sözleri tekrarlıyorlar: “Bu memlekette hayat pahalılığı yoktur. Muhalefet partisi mensuplarının vatandaşları işgal ederek Demokrat Parti aleyhine çevirmek kastiyle ortaya attıkları pahalılık, hakikatte pahalılık değil, fiyat yükselişidir. Fiyat yükselişi de vatandaşın hayat seviyesinin yükselmesine delâlet eder. Biz iktidara gelince halkın hayat seviyesini yükselttik, satın alma kudretini arttırdık. İşte bu sayede yurttaşlarımız her şeyi yüksek fiyatla alıyorlar, refah içinde yaşıyorlar.” Bu nutukları beyanları radyolarda dinledikçe seviniyor; “Oh, diyorduk. Pahalılık ta bir dert mi? Muhalipler ne derlerse desinler, onlara kulak asmayalım, biz refah içinde keyfimize bakalım.”” dedikten sonra, bütçe müzakereleri sırasında “Demokrat Partililer de dahil olmak üzere mebusların, iktisadî durumumuzun bozukluğu, bu yüzden pahalılığın mütemadi artışı, döviz darlığı sıkıntısı, döviz açığımızın alabildiğine genişlemesi mevzuları üzerindeki sert tenkitlerini bir yana bırakalım, Bütçe Encümeninin raporunda da aynı noktalara temas ediliyor ve deniliyor ki: “Dış ticaret ve emisyon vaziyeti, mal sıkıntısının ve pahalılığın önümüzdeki yıllarda tahmin olduğundan daha fazla şiddetleneceğini göstermektedir.” Hoppala! Biz yükselen hayat seviyemizin refahı içinde yaşarken... şu Bütçe Komisyonu azâsı neler söylüyorlar?” diyerek DP’yi eleştirmektedir.⁶⁸

Muhaliplerin eleştirileri karşısında Demokratlar, çıkan haberlerin CHP’liler tarafından üretilen “dedikodular” olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁶⁹ Başta Menderes olmak üzere DP liderleri, “milletin yararına yapılan çalışmalara karşı takındığı [olumsuz tavır ile] İnönü’nün Türkiye’nin kalkınmasını istemediğini” belirtmişler hatta “haykırmışlardır”.⁷⁰ Başbakan Adnan Menderes Meclis’teki bir konuşmasında şöyle demiştir:

*“Bu memlekette bir iktisadî kalkınma vardır. Fakat Halk Partisi onu söylemez. Söylediği hayat pahalılığıdır. İktisadî hayat deyince Halk Partisinin veya İsmet Paşanın aklına, belki başka şeyleri olmadığı için, sadece endeksler gelir.”*⁷¹

⁶⁸ Cemal Refik, “Hepsi Haklı!”, Tef, c.1, s.26 (1955): 4.

⁶⁹ Cüneyt Arcayürek, **Yeni İktidar Yeni Dönem 1951-1954**, 60-62.

⁷⁰ Age, 62.

⁷¹ Adnan Menderes’in III. Hükümeti döneminde yaptığı bu konuşma için bkz. Faruk Sükan, **Başbakan**

Tef yazarlarından Selami İzzet Sedes'e göre, iktidar olan Demokrat Parti, hayat pahalılığının olmadığını, aksine yaşam standartlarının kendi iktidarları ile beraber yükselişe geçtiğini beyan etmiştir. Bununla birlikte iktidarın, ortalıkta yokluğa dair dolanan "dedikodular"ın CHP'nin kabahati olduğunu, kendilerinin yıkık bir ekonomi devralarak ülkeyi kalkındırmaya çalıştıklarını iddia etmekte olduğunu; tüm bu iddialara karşı CHP'nin ise, var gücüyle Demokrat Parti'yi eleştirdiğini/suçladığını ifade etmiştir.⁷² Sedes, durumun CHP-DP arasındaki basit bir kavgaдан ibaret olamayacağını, söylenenin/iddia edilenin gerçekleri yansıtmadığını belirtmiştir.⁷³

Yukarıdaki satırlar dikkate alındığında **Tef** yazarlarına göre asıl sorunun 'muktedirin konumu'na dair olduğu dikkate çarpmaktadır. Türk siyasal hayatının pratiklerine bakarak muktedir olanın 'saflığını' kaybettiği, dejenere olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında iktidar koltuğunda kimin oturduğunun çok da bir önemi yoktur. Derginin genel eğilimi, muhalefet olduğunu iddia eden partinin, esasen kendi geçmiş deneyimlerine aldırış etmeden muhalefet ettiği, iktidarın ise boş sözlerle halkın açlığına "göz yumduğu" yönündedir. Öyle ki; muhalefet koltuğunda oturan CHP, **Tef**'e göre, "boş saldırıların" ötesine geçememekte ve esasen yaşananlar karşısında gerçek manada bir muhalefet yürütememiş, yaşananlara ve ülkenin içinde bulunduğu duruma yalnızca seyirci kalmıştır⁷⁴ ve deyim yerindeyse muhalefet artık ayaklar altındadır.

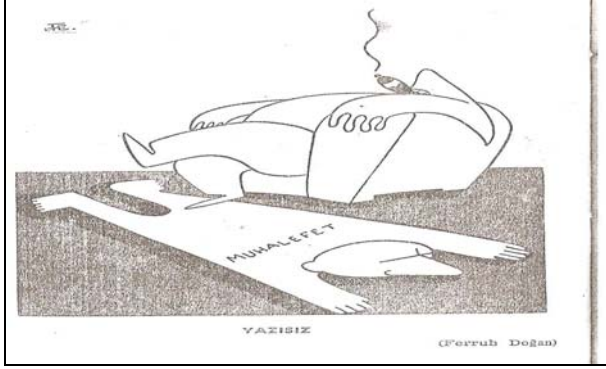
Adnan Menderes'in Meclis Konuşmaları TBMM 1950-1960, (Ankara: Kültür Ofset Limited Şirketi, 1991), (?).

⁷² SİS, "Az Gittik Uz Gittik", **Tef**, c.1, s.15 (1954): 5.

⁷³ **Agm**, 5.

⁷⁴ Tefçi, "Nakarar", **Tef**, c.2, s. 29 (1955): 3.

Şekil 17: Muhalefet

Tef, c. 2, s. 34 (1955): 5

Bu bakış açısına paralel olarak **Tef**'in on sekizinci sayısında Selami İzzet Sedes, gerçek muhalifliğin her türlü yanlışa ses çıkarılması olduğunu belirterek CHP'nin Demokrat Parti'ye yüklenmesini şu fıkra aracılığı ile aktarmıştır:

“Fatih’in defterdarı, padişahın:

*Akrep ve yılan sokmasına deva var mıdır? Sualine:

Vardır efendimiz, Hintliler panzehir diye yılan ve akrep sokan adama, suda ezilmiş köpek tersi yedirirler, cevabını vermiş.

Koca Fatih biraz düşünmüş:

*Osman Çelebi, demiş, bunu kendi gözünle gördün de mi söylüyorsun, yoksa duydun da tekrarlıyor musun?

Gözümle gördüm, Hindistan’da bulunduğum zaman gördüm.

Orada zehirlenip ölmek için halk suda ezilmiş köpek tersi yer...

Fatih kakkahayla gülmüş:

* Anlaşıldı Çelebi, o haltı sen de yemişsin... ”⁷⁵

Sedes'in yazdıklarından hareketle yaşanan durum her iki partinin de suçu olarak görüldüğünü belirtmek mümkün. Örneğin Çetin Altan, iktidar olmadan evvel pek çok vaatte bulunulmasına rağmen, iktidar koltuğunda oturanların kısa bir süre içerisinde tavırlarının değiştiğini fakat mesuliyet sahibi olmayı beceremediklerini ifade etmiştir. Çetin Altan, Amerikan siyasal hayatı ile karşılaştırarak şöyle yazmıştır:

“Bir Amerikan dergisinde gördüm. Truman’ı uzun uzun metheden bir

⁷⁵ Selami İzzet Sedes, “Sen de Yemişsin...”, **Tef**, c.1,s. 18 (1954): 15.

makalede, tesadüfün başa geçirdiği bir adam Cumhurbaşkanı olmadan önce bir fareydi, fakat hadiseler kendisini öylesine bir yetiştirdi ki altı ay içinde bir aslan oldu deniyordu... Gerçekten şanslı şu Amerikalılar... Fareden bir aslan çıkarabiliyorlar. Hâlbuki siyasi hayatta daha çok rastlanan bunun tersi, yani mesuliyetleri yokken atıp tutan aslanların, koltuklara oturunca şaşırıp fareleşmeleridir. Hatta atalarımızın dili bundan öyle yanmış ki, günlük lisanda pek sık tekrarladığımız bir de darbimesel yapmışlar: Dağ fare doğurdu.”⁷⁶

Yukarıdaki satırlardan da anlaşılacağı üzere yazarlara göre aslında Demokrat Parti üzerinden güçlendiğini belirttikleri ekonomik söylemine rağmen verdiği sözlerin hiçbirini yerine getirmemiş; aksine mevcut ekonomik krizi görmezden gelmiş ve dahası inkâr etmiştir. Genel bir ifade ile hükümetin oldukça tartışılmış olan ‘yokluğun reddi’ politikası da adeta bir “kandırmaçadan” ibarettir.⁷⁷

Benzer bir şekilde Cemal Refik [Delibaş] de bir yazısında DP kadrolarının hayatı ucuzlatmak vaadi ile iş başına geldiklerini, ancak iktidara geldikten sonra sözlerini tutmadıklarını hatta aksine hayat pahalılığının daha da arttığını vurgulamıştır.⁷⁸ Bilindiği üzere, 1946–1953 yılları arasında II. Dünya Savaşı yıllarına nazaran tüm kesimlerde reel ücretlerde gözle görülür bir artış meydana gelmiştir. Fakat özellikle 1953 senesi ile birlikte yavaş yavaş dar boğaza giren hükümetin iktisat politikaları neticesinde tarım-dışı kesimdeki reel ücretlerde bir düşüş yaşanmıştır. Söz konusu kesimler arasında da düşüşten en fazla ücretli çalışan kesim, özellikle de memurlar etkilenmiştir.⁷⁹ **Tef** yazarlarından Çetin Altan, “kara bahtlılar” olarak nitelendirdiği memurların hayat pahalılığı karşısında açlık sınırında yaşam mücadelesi verdiklerini ifade etmiştir. Altan, DP’nin iktidara gelmeden önce vermiş olduğu sözlerin hiçbirini yerine getirmediğini ileri sürmüştür:

“ Ah o eski vaadler ah. Hani neredeler. Hani bundan böyle memurun maaşı artacak, refah artacak, teminatlı otoritesi, rahatı artacaktı?.. Hemen hemen

⁷⁶ Çetin Altan, “Şuradan Buradan”, **Tef**, c.1, s.19 (1954): 6.

⁷⁷ Örneğin Bedii Faik, hükümetin ‘yokluk’ iddialarına karşı çıkmasını eleştirdiği “Bir Nasihatçı!” başlıklı yazısında karşılıklı iki kişiyi konuşurarak şunları demiştir: *Faraza düşün bakalım; memlekette herhangi bir malın yokluğu ne zamanlarda baş göstermiştir?/ Hiç şüphesiz azaldığı zaman./ İşte avanakça bir laf daha!..Ne münasebet? Memlekette bir malın yokluğu, onun bol olduğu gazetelerde yazıldığı ve resmî ağızlarda söylendiği zaman görülür. Şeker öyle olmadı mı? Kömür öyle olmadı mı? ”.* Bedii Faik, “Bir Nasihatçı!”, **Tef**, c.1, s.12 (1954): 5.

⁷⁸ Cemal Refik, “Ağam Eğleniyor”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 6; Burhan Felek, “Zımpara Kâğıdı”, **Tef**, c.1, s.9 (1954): 3. Burhan Felek, “Asansörden Çıkalım”, **Tef**, c.1, s.15 (1954): 3.

⁷⁹ Korkut Boratav, “İktisat Tarihi 1908-1980”, **Yakınçağ Türkiye Tarihi 1**, (İstanbul: Milliyet Yayınları, y.t.), 346.

tam tersi oldu”⁸⁰

Tef'te, hükümet tarafından üst üste yapılan zamların arkasının kesilmeyeceğini ve zaten ekonomik durumu bozulmuş olan halkın, zamlar neticesinde belinin giderek bükülmekte olduğunu ifade eden yazılar ve karikatürler yayınlanmıştır.⁸¹ Doğan Nadi de benzer şekilde hayat pahalılığından yakınmıştır: “Aklı Başında Bir Deli” başlıklı yazısında, Bedii Faik’in “aşırı sinir” şikâyeti ile doktora gittiğini ve döndüğünde doktora gidiş sebebi hakkında girdikleri diyaloga yer vererek insanların evine kömür, gaz, su alamadığından şikâyet etmiştir:

“(…) Doğan Nadi: Başka nen var?

Bedii Faik: Evde de sinirleniyorum.

D.N.: Hoppalaaaa....Ayol insan evde sinirlenmez olur mu? Gaz yok, su yok, kömür yok. Biz sinirlenmemek için ekseriya eve gitmiyoruz bile. Bunun için doktora ne lüzum var?”⁸²

Demokrat Parti'nin iktisadî programı üzerine olan eleştirilerin yoğunlaştığı diğer noktalar ise partinin “Amerika’ya bağımlı” bir ekonomi politikası izlediği ve “kaynakları plansız kullandığı” iddialarıdır.⁸³ II. Dünya Savaşı müddetince İsmet İnönü iktidarının sakladığı altın stokunun Demokrat Parti iktidarının iktisadî hamleleri ile tükenmeye başlaması ve 50’li yıllarının başlarında olumlu iktisadî koşulların değişmesiyle de DP’liler “milli servet”i kemiren haşere olarak görülmeye başlamıştır.⁸⁴

Ülke, sürekli atılan temeller⁸⁵ ve kesilen kurdeleler ile ilk bakışta görkemli bir kalkınmanın ortasındaymiş gibi görünse de muhalefet cephesinde yapılmakta olan yatırımların planlı olmadığına dair bir kanaat vardır. Hükümet, ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için ise yabancı sermayenin ülke sınırlarına çekilmesi ve

⁸⁰ Çetin Altan, “Kara Bahtlılar”, **Tef**, c.1, s.11 (1954): 6.

⁸¹ Konu hakkında çarpıcı birkaç örnek için bkz. “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.11 (1954): 3; Bedii Faik, “Halis Demokrasi!”, **Tef**, c.1, s.11 (1954): 5; “Sinema, Muhallebi, Dolmuş Fiyatlarına da Zam Yapıldı”, **Tef**, c.1, s.20 (1954): 3; (?), “Günlük Gazetelerden İlhamlar”, **Tef**, c.2, s.49 (1955): 15; (?), “Nemrutan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.49 (1955): 16.

⁸² Doğan Nadi, “Aklı Başında Bir Deli”, **Tef**, c.1, s.20 (1954): 9.

⁸³ “Plânsız Ekonomi”, **Dünya**, 19 Ocak 1955, 1 ve 7.

⁸⁴ **Tef**, c.2, s.35 (1955): 4.

⁸⁵ Bedii Faik, temel atma törenlerinin görünen yüzü olarak düşünülen Adnan Menderes için “yer yüzünün temel atma şampiyonu” yakıştırmasını yapar. Bedii Faik, “Arı Bu!”, **Tef**, c.1, s.9 (1954): 5.

yabancı yardımlarının alınması elzem görmüş, dahası kalkınma hamlesini büyük ölçüde bu şekilde finanse etmek istemiştir. II. Dünya Savaşı'nın ardından oluşan siyasi konjonktürde, daha önce de belirtildiği gibi Türkiye giderek Amerika'ya yakınlaşmış ve dış borçların alınacağı, kredi sağlanacağı adres olarak da Amerika işaret edilmeye başlamıştır.⁸⁶ İktisadî kalkınma konusunda, Menderes dönemi Türk dış politikasının mimarı sayılan Fatin Rüştü Zorlu, (daha sonraları biyografisini yazacak olan) Semih Günver'e şöyle demiştir:

“Eğer Türkiye’yi, güçlü, büyük ve saygın bir ülke haline getirmek istiyorsak, önce onu ekonomik açıdan geliştirmek gerekir. Bu onurlu ama zor görevi siyasi işler makamı değil ama bu makam başarabilir.”⁸⁷ Bak! Tüm Avrupa Amerika’nın peşinde. Marshall Planı ve Truman Doktrininden sonra ne oldu? Biz uyurken herkes Washington’dan yardım alıyor. Bu masayı yabancı yardımları ve ekonomik ilişkileri bu büronun çatısı altında şekillendirebilmek için tertipleddim. Sen de bu masaya başkanlık edeceksin ve biz birlikte çalışacağız.”⁸⁸

Yabancı sermaye, kredi ve bilhassa Amerikan yardımlarını ülkeye çekme projesine paralel olarak, ülke içinde her geçen gün bir yenisi atılan fabrika temelleri de kalkınma arzusunun adeta simgesi haline gelirken, köprü, yol gibi temel altyapı hizmetlerine ağırlık verilmiş; madencilik, dokuma, çimento ve şeker gibi alanlar başta olmak üzere sanayi yatırımlarına hız kazandırılmaya çalışılmıştır.⁸⁹ Ancak, belirli bir program dahilinde yürütülemeyen proje, iktisadî güçlüklerin yaşanmaya başlaması ile birlikte muhalefetçe eleştirilmeye başlamıştır.

Yurdun dört bir yanından zam haberleri, gıda, ham madde, yakacak sıkıntısı içerisinde olduğuna dair yayılan haberler, girilen çıkmaz sokağı işaret eder niteliktedir. Su, şeker, buğday sıkıntısı yaşanırken bir süt fabrikasının temellerinin

---

⁸⁶Feroz Ahmad, **The Making Of Modern Turkey**, 118. Gerçekten de kredi meselesi başta Menderes olmak üzere DP için büyük bir önem arz etmektedir. Menderes’in 21 Nisan 1954 tarihinde Trabzon’daki konuşmasında sarf ettiği şu sözler bu bağlamda hayati bir önem taşımaktadır: “Sürekli geliştirmek ve kalkındırmak kredinin mucizevî vasfıdır. Bugünkü medeniyet kredi üzerine kurulmuştur, kredi medeniyettir.” (akt.) Tanıl Bora, “Adnan Menderes”, **age**, 493.

⁸⁷Zorlu’nun kastettiği Dışişleri Bakanlığı’na bağlı Ticaret ve Ekonomi Bürosu’dur. Feroz Ahmad, **The Making Of Modern Turkey**, 118.

⁸⁸Akt. Feroz Ahmad, **The Making Of Modern Turkey**, 118.

⁸⁹Feroz Ahmad, özellikle 1954 genel seçimleri öncesinde temel atma faaliyetlerinin hız kazandığını; temel atma törenlerinin, iktidarın kendisine oy veren seçmenlerini maddi olarak ödüllendirebilecek kuvvete sahip oluşunun bir simgesi haline geldiğini ve birçok şeker ve çimento fabrikasının “seçim fabrikaları” olarak isimlendirildiğini belirterek, durumun tek başına ‘hızlı kalkınma hülyası’ndan ibaret olmadığını gösterir. Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**, 70.

atılacağı haberinin gelmesi trajikomik bir duruma işaret etmektedir ve mizahçılar için de kaçırılmayacak bir fırsattır. Suyu akmayan, kurumuş bir çeşmenin altına “*bir süt fabrikası kurulacak*”⁹⁰ yazısı düşülür. Buğday ve kömürün ardından şekerin de dışarıdan ithal edileceğinin duyulmasıyla birlikte, Cemal Refik “*törenlerle, nutuklarla temelleri atılan ve yine kordelâları kesilen şeker fabrikalarının sayılarını şaşırdık*” diyerek DP’lilerin idarecilikte uzağı göremediklerini sadece biçimsel bir takım faaliyetlerde bulduklarını ancak bunların da uzun ömürlü olmadığını⁹¹, hatta ülkenin git gide içine kapandığını ve “taş devrine doğru gidildiğini” iddia eder.⁹² Bu noktadan hareket ile aşağıda daha ayrıntılı şekilde anlatılacağı üzere, **Tef**’in genel eğilimi, plansız olduğuna inandıkları icraatların, zamların, yokluğun, hayat pahalılığının halkı, buhranı “fırsat bilen” kişilerle uğraşmak zorunda bıraktığına dairdir.

4.2. “Mücadele Edilmesi Gereken Bir İlet”: Karaborsacılık

Toplumun ve ekonominin önündeki tüm sınırları kaldırarak, Batıdan esen değişim rüzgârına kendilerini bıraktıkları takdirde Türkiye’nin kısa bir süre içinde gelişmiş Batı ülkelerini yakalayabileceklerine inanan, başta Menderes olmak üzere Demokrat Partililer, tüm bürokratik kısıtlamaları ortadan kaldırmak eğilimiyle iktidara gelmişlerdi.⁹³ Bu bağlamda yeni iktidarın ajandasına koyduğu öncelikli hamle Türkiye’nin izolasyon politikasını kaldırması ve Amerika tarafından idare edilen savaş sonrası yeni dünya sistemine entegre olmasıydı. Daha önce de belirtildiği gibi Demokratlar, ilk iş olarak ekonomiyi ele aldılar. Ancak onların ekonomiyi düzene koyma biçimi F. Ahmad’ın da altını çizdiği üzere, bir plan çerçevesinde hareket etmekten ziyade gelişigüzel konuşmalardan ve girişimlerden ibarettir.⁹⁴ Önceki bölümlerde detaylı bir biçimde değinildiği üzere, DP iktidarının ilk yıllarında büyük

⁹⁰ “Bir Süt Fabrikası Kurulacak”, **Tef**, c.1, s.17 (1954): 3.

⁹¹ Cemal Refik, “Foya!”, **Tef**, c.1, s.17 (1954): 6. Benzer örnekler için bkz. Cemal Refik, **Tef**, c.1, s.23 (1954): 6 ve Burhan Felek, “Zımpara Kâğıdı”, **Tef**, c.1, s.9 (1954):3.

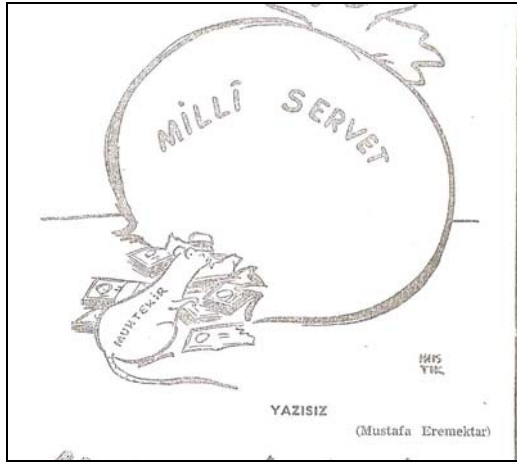
⁹² Cemal Refik, “Taş Devri”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 6.

⁹³ Tek parti rejimi boyunca oluşan ve oluşturulan bürokratik kesim, bir anlamda halkın gözünde kendilerinin karşısında yer alan bambaşka bir topluluğu temsil etmekteydi ve bürokratlar CHP ile adeta özdeş hale gelmişti. DP ise CHP’nin içinden doğan ancak bürokrat kesimden ziyade kökü yerel tabana dayanan gruplardan oluşmaktaydı ve Demokratlar kendilerini bizzat ‘halkın kendisi’ olarak lanse edip ‘bürokrat sınıfın partisi’ CHP karşısında kendilerini halkın sesi olarak konumlandırmaktaydı. “Yeter, söz milletindir” sloganı ile siyaset arenasında kendisine yer edinen DP’nin bu sloganı seçmesi tesadüfî değildir. Detaylı bilgi için bkz. Kaya İbrahim, **age**, 93 ve 94.

⁹⁴ Feroz Ahmad, **The Making Of Modern Turkey**, 114, 115.

bir refah ve bolluk yaşıyan halk kısa bir süre içerisinde plansız iktisadî kalkınma çabasının sonuçları ile karşılaşmaya başlamıştır. Gazetelerde kendine sayfalar dolusu yer bulan zam haberleri; “partiler arası münasebetler”in iniş çıkışlı seyrini bile geride bırakmaya başlamıştır. Yükselen hayat pahalılığı her geçen gün yeni zamların habercisi haline gelmiş, her yeni zam da akabinde hayat pahalılığının giderek artmakta olduğunu göstermiştir.

Şekil 18: Milli Servet

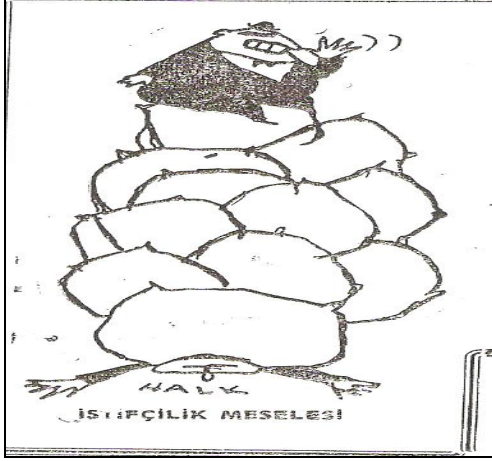

Tef, c.2, s.35 (1955): 4

Bununla birlikte ardı arkası kesilmeyen zamlar, hayat pahalılığı şeker, kâğıt, kömür gibi maddeleri artık piyasada kolay kolay bulunamaz hale getirmiştir. Mevcut olan ürünler ise istifçi ve karaborsacıların elinde fahiş fiyatlara satılmaktadır. İktisadî buhranın temel bileşenleri olarak değerlendirilmeye başlanan karaborsa ve vurgunculuk, aynı zamanda toplumsal bir bölünmeye de işaret etmektedir. Krizden yararlanan “vurguncular”, “karaborsacılar” ve “istifçiler”, iktisadî buhranın tetikçileri olarak değerlendirilmiş ve bu kimseler halkın omuzlarına binen ikinci bir yük olarak görülmeye başlanmıştır.⁹⁵

⁹⁵ Ali Naci Karacan, “El’Aman Karaborsadan”, *Milliyet*, 2 Temmuz 1955, 1.

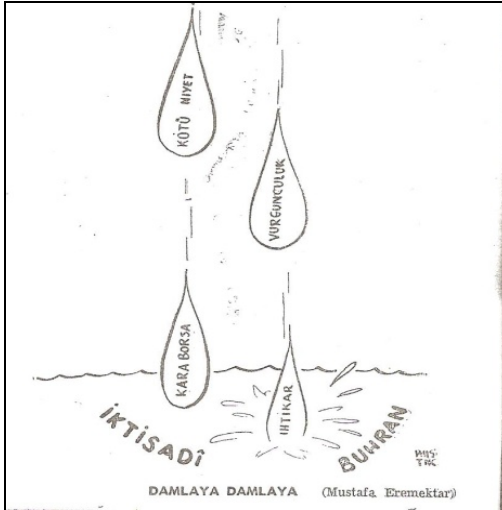
Şekil 19: İstifçilik

Tef, c.3, s. 53 (1955): 8

Tef'te de “istifçi”, “karaborsacı” ve “vurguncuların” halkı “sömürdüğü” düşüncesine rastlamak mümkündür. Menderes hükümetinin sürekli iktisadî kalkınmadan bahsetmesine rağmen karaborsacılık ve vurgunculuğun var gücüyle “halkı yiyip bitirdiği” ifade edilmiştir.⁹⁶

Şekil 20: Damlaya Damlaya

Tef, c.2, s.35 (1955): 6

Artan hayat pahalılığına karşın karaborsacıların her geçen gün daha da zenginleşmesi ve sosyal adaletin silikleşmesiyle birlikte devletin ‘hukuk devleti’ olma nosyonunu kaybettiğinin de altı çizilmiş; meclis’ten çıkartılacak kanunlar aracılığıyla kara borsa

⁹⁶ “...Bizdeki vurgunculuğun, karaborsacılığın Avrupa’da eşini bulanın ahını karışlarım. Zaman zaman baş kaldırıp sırtarak üzerimize saldıran ilaç, rontgen filmi, şeker kahve buhranlarının bir benzerini Avrupa memleketlerinde gören varsa beri gelsin...”. Cemal Refik, Tef, c.2, s.36 (1955): 6; Tef, “Karapazarıcılar”, Tef, c.2, s.50 (1955): 3; (?), “Nemruttan Nasihatler”, Tef, c.1, s. 26 (1955): 13.

ile mücadelenin sonuna kadar götürülmesi istenmiştir. Karaborsaya imkân sağlayanların, hukuk devleti olmanın bir gerekliliği olarak da işin arkasındaki “büyük sinekler”in yakalanması arzu edilmiştir.⁹⁷ **Tef** için kara borsacılık faaliyetleri sadece iktisadî açıdan değil hukukî ve toplumsal boyutları ile ele alınıp değerlendirilen çok yönlü bir tartışmadır.

Görüldüğü gibi, Demokrat Parti’nin bilhassa ekonomik anlamda altın yılları sayılan 1950-1954 yılları arasında dahi, iktidarın iktisadî icraatlarının yoğun bir biçimde eleştirildiği, söz konusu eleştirilerin 1954 yılının sonlarından başlayarak, 1955 yılı boyunca artan bir hızla devam ettiğini söyleyebilmek mümkündür. “Ekonomik mucize” yaratmak niyetiyle pek çok girişimde bulunan hükümet, başta tarım sektörü, altyapı tesisleri olmak üzere pek çok atılım gerçekleştirmeye çalışmıştır. Lakin özellikle 1952 senesinden itibaren gündeme gelmeye başlayan hayat pahalılığı ve kısa bir süre sonra karşılaşılan “yokluklar dönemi”, eleştiri oklarını hükümetin üzerine çekmiş; dar boğaza giren hükümet sorunlarla yüzleşmek yerine genellikle onları inkâr etmeyi yeğlemiş; hatta yokluk olduğunu “iddia” edenlerin cezalandırılması bile gündeme gelmiştir.⁹⁸ Halkın ekonomik kalkınma hamlesi bünyesinde bu tip ‘ufak tefek’ sıkıntılara katlanması gerektiğini belirtmiş ve bunu kalkınmanın ödenmesi gereken bedeli olarak nitelendirmiştir.

Ekonomik buhranın filizlenmesi ile birlikte gelen eleştirilere tahammül edemeyen iktidar, çeşitli önlemlerle eleştirilerin önüne geçmeye çalışmış; mevcut sorunların tespiti ve ortadan kaldırılması ile uğraşmak yerine onların yansımaları ve yansınları ile uğraşmayı yeğlemiştir. Muhalefetin elinde artık güçlü bir koz vardır: Sokaktaki insan yokluktan, hayat pahalılığından anlıyordu; sıradan halkın gündelik yaşamı etkileniyor ve muhalefet de bundan yararlanarak geniş halk kitlelerini etkileyebileceğini düşünmüştür.⁹⁹

---

⁹⁷(?), “Nemrutan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 16.

⁹⁸ 1955’in ilk ayından gazete manşetlerine taşınan şu haber ilginç bir örnektir: “‘Şeker yok ha!’ sakın böyle bir iddiada bulunmayın. Vali şeker isteyen esnaf dernekleri başkanına dün bu lafı tekrarladıkları taktirde kendilerini şiddetle cezalandıracağını söyledi.” Bkz. “Şeker Yok Ne Demek!”, **Dünya**, 29.01.1955, s. 1.

⁹⁹ Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**, 66 ve Süleyman Güngör, **Muhalefette CHP**, (Ankara: Alternatif Yayınları, 2004), 278.

4.3. Kalkınma ve Kentlilik

Demokrat Parti'nin büyük önem atfetmiş olduğu 'kalkınma hamlesi' çok geçmeden farklı yönlerden eleştirilmeye başlamıştır. İktisadî eleştirilerin yanı sıra meseleyi daha toplumsal bir boyutla ele alarak 'kentlilik' penceresinden yaklaşan yorum ve eleştirilere de rastlamak mümkündür. Özellikle İstanbul'un imar hamlesi ile kentlilik bilincini vurgulayan yazılar kaleme alınmaya başlamıştır. Ancak iktidar çevrelerine göre başta Menderes olmak üzere DP, İstanbul'un imarına büyük bir önem vermektedir. Mesele belediyeçilik faaliyetlerini aşar mahiyette bulunduğundan "turizm davası" içerisinde ele alınmalı ve "cumhuriyet nesli" İstanbul'a "borcunu"¹⁰⁰ bu vesileyle ödemelidir.¹⁰¹ Menderes, "İstanbul'un imarı re'sen ele alınacaktır" demiş ve tek başına belediyenin kaynaklarının da meseleyi halledemeyeceğini ifade etmiştir:

"İstanbul, bütün tarihi ve turistik güzellikleriyle meydana çıkarılacak, su yol ve bütün medeni ihtiyaçları karşılanacaktı. Adnan menderes, İstanbul'u imarı vazife olarak deruhte ediyordu. İlk hamlede ele alınacakları sıralıyordu; Boğaz içinde dört ayrı yol yaptırılacak, Maslak yolu terk edilecek, Dolmabahçe-Karaköy yolu açılacak, Beşiktaş Yıldız'dan, Zincirlikuyu'ya bağlanacak, Beyazıt- Topkapı- Yeşilköy yolu açılacak..."¹⁰²

Menderes'in bu sözleri de aslında iktidarın imar konusundaki bakış açısını ortaya koyması açısından oldukça manidardır. Dikkat edilecek olursa, Başbakanın "dünya kenti" olmasını arzuladığı İstanbul'un imarı için öngördüğü şeylerin temelinde yol yapmak/açmak vardır. Bu bağlamda kalkınma hamlesinin bir parçası olarak değerlendirdikleri aşikâr olan imar konusunun temelini, yol yapımının teşkil etmesi anlamlıdır. Ancak bir şehrin dönüştürülebilmesi için tek gerekli şeyin altyapı tesisi inşa etmek olarak algılanması, 'şehircilik vizyonu'ndan ne kadar uzak olunduğunun da somut bir kanıtıdır.¹⁰³ Üstelik 1950'lerde oldukça bakımsız ve pek çok kentsel gereksinimlere ihtiyacı olan bir şehir olarak İstanbul, Menderes iktidarı için yurt

---

¹⁰⁰ Yeni ulus devletin Ankara'yı başkent olarak seçmesi ile birlikte, "Osmanlı'nın payitahtı" İstanbul geri planda bırakılmış ve Ankara'nın imarı Erken Cumhuriyet Döneminin başlıca meselelerinden biri haline gelmiştir. Adnan Menderes'in "İstanbul'a borçlu olmak"tan kastettiği şey de aslında budur; ona göre, İstanbul'un imarı iktidarları tarafından yeniden ele alınarak, İstanbul bir 'dünya kenti' ne dönüştürülecek ve "borç" ödenecektir. "İstanbul'da Deprem Gibi İmar", **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, c.2, 5.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005), 295.

¹⁰¹ **Celal Bayar: Başvekilim Adnan Menderes**, ed. İsmet Bozdağ, (Baha Matbaası: İstanbul, y.t.?), 160-162.

¹⁰² **Age**, 276.

¹⁰³ (Haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.2, s.28 (1955): 3.

içinde oy yatırımı, yurt dışında ise Türkiye'nin gücünü gösterecek bir 'vitrin' şehir olarak algılanmıştır.¹⁰⁴

Yapılması tasarlanan projelerin 'kent vizyonu'nun noksan oluşu, başta İstanbul çevresi olmak üzere halkın dikkatlerinin projeye yönelmesine sebebiyet vermiştir. Bilhassa İstanbul çevresinden yükselen bu sesler arasında **Tef** yazarlarının da yer aldığını belirtmek gerekir. Hilton Oteli'nin açılışı başta olmak üzere toplumsal ve iktisadî açıdan olduğu kadar estetik bir kaygı güdülerek yaklaşılan 'imar meselesi' özellikle 1955 senesinden itibaren **Tef**'te sıklıkla işlenen temalardan biri haline gelmiştir. **Tef**'e göre iktidarın hayata geçirdiği ve geçirmeyi planladığı tasarılar 'kentlilik' vizyonuna sahip değildir ve idareciler adeta "*memleketi babalarının çiftliği sanıp istedikleri gibi idare etmeğe kalkışmışlardır*".¹⁰⁵ Hem kırsaldan kente göçün giderek yoğunlaşması hem de "hacı ağa ve dört karısı" olarak tasvir edilen yeni zenginlerin daha görünür hale gelmeye başlaması ile birlikte 'alışılmadık' manzaralar ile karşılaşmaya başlanmıştır. **Tef**'te işaret edilen noktalardan birisi de budur. Milyonluk otomobiller arnavut kaldırımlarında yürütülmeye çalışılıyor(!), geçmiş yaşamdan gelen kimi 'geleneksel değerler', 'modern' unsurlar ile iç içe giriyor ve "garabet" bir görünüm arz ediyordu.¹⁰⁶ Bu düşünceleri, somut olarak yazılarda ve karikatürlerde kimi zaman bir apartmanın çatısını öküzü ile sürmeye çalışan bir köylünün; kimi zaman daracık ve karmaşık yollarda sıkışıp kalan otomobillerin çizimi ile hayat bulmuştur.¹⁰⁷ Hızlı "kalkınma psikolojisi"nin bir neticesi olarak köy yaşamı ile şehir yaşamı birbirine karışıyor ancak ortaya çıkan şey, **Tef** yazarları ve çizerlerine göre ahenkten ziyade büyük bir uyumsuzluk yaşandığını ortaya koymuştur.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ "İstanbul'da Deprem Gibi...", **age**, 296.

¹⁰⁵ Çağlayan, "Belediyenin Çalışması", **Tef**, c.2, s.33 (1955): 7.

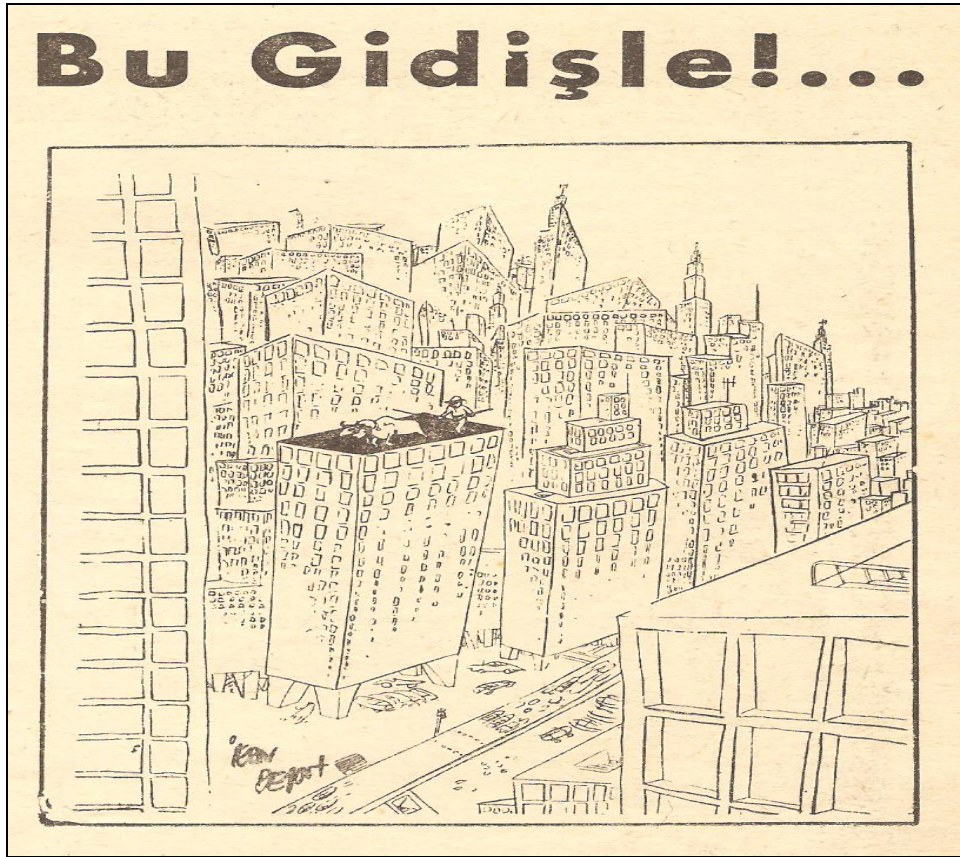
¹⁰⁶ (Haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.23 (1955): 3; (?), "Nemruttan Nasihatler", **Tef**, c.2, s.29 (1955): 13; Nihat Bali, "Küçük Valinin Maceraları", **Tef**, c.2, s.39 (1955): 5.

¹⁰⁷ "Bu Gidişle!...", **Tef**, c.2, s.50 (1955): 13, Yalçın Çetin, "Güliver Cüceler Ülkesinde", **Tef**, c.2, s.54 (1955): 9.

¹⁰⁸ (Haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.2, s.30 (1955), 3.

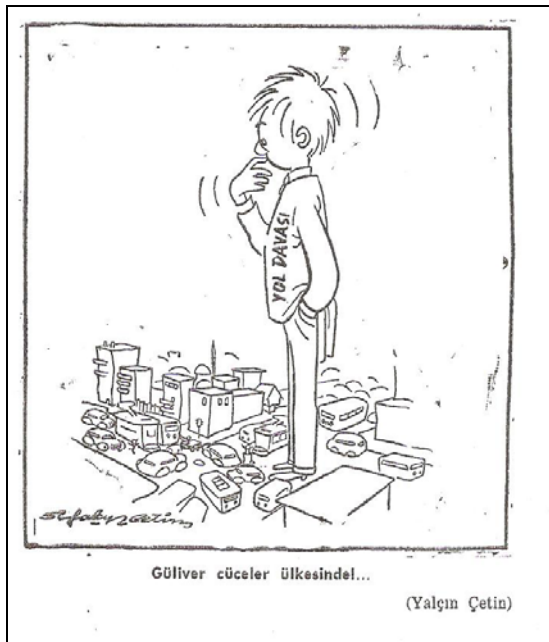

Şekil 21: Bu Gidişle!...

Tef, c.2, s.50 (1955): 13.

Şekil 22: Güliver

Tef, c.2, s.54 (1955): 9

4.4. Hilton Otel'in Açılması ve Tef

'Bitmeyen şantiye görünümü'nün kentin estetiğini bozduğu en çok dile getirilen unsurlar arasında yer alırken tartışmalar, Hilton Oteli'nin açılmasına kilitlenmiştir.¹⁰⁹ Demokrat Parti hükümetinin bir süredir gündeminde olan İstanbul'a "modern bir otel" inşa etme düşüncesi, Amerikalı "oteller kralı" Conrad Hilton'un İstanbul'da bir otel inşa ederek dünyaya açılma projesi ile örtüşmüş ve İstanbul'da Hilton Oteli'nin kurulması için görüşmeler başlamıştır.¹¹⁰ DP'liler için İstanbul'da "büyük" ve "modern" bir Hilton Oteli'nin açılması Türk turizmi açısından önemli bir ilerleme olarak değerlendirilmiştir. Altan Öymen anılarında Hilton'un inşasının siyasi ve ekonomik avantajlarının, Demokrat Parti'nin Amerika ile yakın ilişkiler yürütme siyaseti ile yakından ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Altan Öymen'e göre bir Amerikalı olan Conrad Hilton ile anlaşmak, ABD ile pek çok alanda gelişen ilişkilere yeni bir ivme kazandırabilir; İstanbul'da Amerikan tarzı bir otelin varlığının başta Amerikalı iş adamlarını ve zengin turistleri olmak üzere Batı ülkelerinden de pek çok turistin gelmesini ve ülkeye döviz akışının sağlanmasına imkân sunabilirdi.¹¹¹ Ayrıca Otelin inşası sırasında Marshall yardımı bünyesindeki "proje kredileri"nden faydalanmak da söz konusu olduğundan 'Hilton projesi' Demokrat Parti için büyük bir önem taşımıştır.¹¹²

Ülkenin toplumsal, siyasî, ekonomik değişimine yanı sıra ulusal mimariden uzaklaşarak beynelmilel mimari biçimlerinin benimsendiği bir dönemde, yeni uluslararası üslubun ilk örneği¹¹³ olarak Hilton Oteli, dikkatleri üzerine çekmiştir. Öyle ki; henüz inşası sırasında **Tef** yazarlarından Refik Halid Karay, otelin kentin doğal ve tarihi görünümüne zarar verdiğini ima eden satırlar kaleme almıştır. Karay, bir karganın ağzından okuyucularına şunları aktarmıştır:

¹⁰⁹ "Hollywood Dün İstanbul'a Geldi", **Milliyet**, 10 Haziran 1955, 1 ve 7; "Hilton Oteli Dün Merasimle Açıldı", **Milliyet**, 11 Haziran 1955, 1 ve 7.

¹¹⁰ Altan Öymen, **Öfkeli Yıllar**, 8.bs (İstanbul: Doğan Kitap, 2009), 554 ve 555.

¹¹¹ **Age**, 555 ve 556.

¹¹² **Age**, 556. Gerçekten de Hilton, Amerika ile yürütülen iktisadi ilişkiler ışığında, otelin açılışını yeni bir 'umut kaynağı' olarak değerlendiren DP'lilerin beklentilerini karşılamıştır. Hilton'un açılışında Conrad Hilton'un "*Hilton Oteli, Türk Amerikan dostluğunun ilerlemesi için kurulmuş bir müessesedir*" cümlesinin ardından açılış törenini takip eden çok kısa bir süre içerisinde Türkiye'deki Amerikan Haber Servisi, Amerika'nın yeni bir "acil yardım paketi" ile otuz milyon dolar daha yardımda bulunacağını açıklamıştır. **Age**, 562, 563.

¹¹³ "Hilton Oteli ve Mimaride Uluslararası Üslup", **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, c.2, 5.bs. (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005), 277.

“Biz kargalar, muhafazakâr mahlûklarız, her münasebetsizliğe tuzu benden diye koşmayız. O civarda canım Taş Kışla'nın kiremitli damı, Dolmabahçe Camiinin narin minareleri dururken ne diye Hilton'un tepesine konayım? Sittin senedir alıştığım, bağdaştığım yerler, ötekiler! Yakıştı mı manzaraya bu, incecik bacaklar üzerinde tutunan transatlantik bozması alelâcaip heyüla? Nereden baksan gözü tırmalıyor...”¹¹⁴

Hilton açılır açılmaz, dergide yer alan eleştiri yazıları da artmıştır. **Tef** kadrosu, İstanbul gibi “büyük ve güzel bir şehir”e büyük bir otelin gerektiğine inandıklarını ancak, Hilton'un sadece gösteriş için açılmış olduğunu, şehre ve şehir halkına hizmet etmediğini; buna rağmen otelin sahibi Conrad Hilton'a Fahrettin Kerim Gökay tarafından fahri hemşerilik verilmesine anlam veremediklerini ifade etmiştir.¹¹⁵ 25 Haziran 1955 tarihli sayısında dergide İcinizden Biri imzası ile bir yazı kaleme alınır. Yazıda şöyle demektedir:

“...Otel, otel, otel lazım dedik bu şehre. Senelerce. Bir şey kırk kere söylenince olur derler. Kırk bin kere söyledik. Nihayet bir otel diktiler boğazın üstüne. Bilmem kaç odalı, bilmem kaç sofalı. Şu kadar mutfağı, bu kadar adamıyla bir otel!. Yıldızlı kapıları, altın tokmakları, gümüş bardakları var bu otelin...Ve bir sabah odalarında uyuyan müşteriler bilmem nereden gelen misafirler için bavullarıyla kapı dışarı edilirler. Bu otelin sahibi bu şehrin hemşehrisidir. Kırk bin birinci defa söylüyoruz: Bu şehre bir otel lâzım...”¹¹⁶

Günlük gazetelerin sürekli olarak Hilton'dan bahsetmeleri, durumun “tek mühim mesele”ymiş gibi algılandığını ima etmişler; Terry Moore gibi otelin açılışı için Hollywood'dan gelen artistler hakkındaki dedikodular¹¹⁷ **Tef** kadrosunu genel olarak rahatsız etmiştir.¹¹⁸ Hilton'un adeta günlük hayatın içine yerleşmesi ile ‘Hilton sevdası’nın hastalık boyutuna ulaştığını ima eden karikatürlerin yanı sıra, duruma kinayeli bir biçimde “hiltonomani” adını takmaktan da çekinmemişlerdir.¹¹⁹

¹¹⁴ Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi Ki...”, **Tef**, c. 1, s. 8 (1954): 10, 11.

¹¹⁵ İcinizden Biri, “Bu Şehr-i İstanbul”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 1 ve (haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, c.2, s.47 (1955), 1.

¹¹⁶ **Agm**, 1.

¹¹⁷ “Hollywood Dün İstanbul'a...”, **age**, 1 ve 7.

¹¹⁸ (?), “Erkeklik”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 4; (?), “Hilton da Hilton!...”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 6; (?), “Holivud'tan Son Haberler”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 6; (?), “Benzettik”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 9; Ürolog Suavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 12; (?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.47 (1955): 13.

¹¹⁹ **Tef**, c.2, s.47 (1955): 10, 11.

Şekil 23: Hilton

Tef, c.2, s.47 (1955): 11

Bununla birlikte, iktisadî krizin etkisiyle yaşamını idame ettirmekte zorlanan halkın içerisinde bulunduğu koşulların giderek ağırlaştığı bir dönemde Hilton'un yapımı için emekli sandığının devreye girmiş olmasına¹²⁰ dikkat çekmişler ve aşağıda örneği görüleceği üzere emekli sandığını, adeta "Hilton'un hazinesi" olarak değerlendirmişlerdir.

¹²⁰ Hilton Otel'i'nin inşası Emekli Sandığı tarafından karşılanmış ve Sandık döner sermayeyi de sağlamıştır. Hilton ile yapılan yirmin yıllık ortaklık mukavelesine göre, otel kâr ederse üçte ikisini emekli sandığı alacak, zarar ederse zararı Sandık tazmin edecektir. Hilton'un anlaşmayı fesih etme hakkına karşılık, Emekli Sandığı'nın fesih hakkı yoktur. Mehmet Ö. Evliyazade, **Onları Anlatıyorum**, (İstanbul: Yeni Doğu Matbaası, 1960), 77, 78.

Şekil 24: Hilton'un Hazinesi

Tef, c. 2, s. 47 (1955): 3

İnsanların yaşanan yokluğa rağmen “parayı bastırarak” oteli görmeye gitmeleri¹²¹; sürekli Hilton hakkında konuşmaları, otel için methiyeler düzmeleri, abartılarak aşağıda yer alan karikatürde olduğu gibi Ferruh Doğan’ın çizgileriyle Kâbe’yi tavaf etmeye benzetilmiştir:

Şekil 25: Tavaf

Tef, c.2, s.47 (1955): 3

¹²¹ “...Bu Hilton bizi bitirdi. Orta Çağda Roma sokaklarına son model otomobil, Roma havalarına tepkili uçak salsaydınız ortalık bu derece karışmazdı. Ömrümüzde otel denilen şeyi görmediğimiz bu suretle meydana çıkmış oldu. Gördük de rahatladık galiba...Biletler bin liraya satılmış. İki günde tuvalet yaptırmak için beş altı bin lirayı bastıranlar kıyamet gibiymiş. Halimize bin şükür iktisadi vaziyetimiz gayet yüksek olmasa böyle haltiler karıştırabilir miyiz? Her şeyin bir manası var.” (?), “Erkeklik”, Tef, c.2, s.47 (1955): 4.

4.5. Tef'te İktidar Sorunsalı ve Siyasetçi Profili

1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması ile beraber başlayan çok partili hayat, Türk siyasal hayatında artık geri dönülmesi mümkün olmayan yılların başlangıcını oluşturmuştur. Kuruluşundan önce CHP kadrosunda yer alan; siyaset yapmayı ve siyasetin pratiklerini Halk Partisi'nin içinde öğrenen Demokratların aslında tek partinin otoriter zihniyetine sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Henüz muhalefette oldukları yıllarda baskıcı oldukları gerekçesi ile Halk Partisi'ni eleştiren DP kadrosu, iktidara geldikten kısa bir süre sonra benzer otoriter eğilimleri taşıdığını göstermeye başlamış ve ilerleyen süreçte her türlü muhalif sesi denetim altına almaya çalışmış, kontrol edemediklerini ise susturma yolunu seçmiş ve bu nedenle demokrasiyi sindiremedikleri eleştirisine maruz kalmıştır.¹²²

Yine de çok partili hayata geçiş siyasal, toplumsal ve ekonomik yaşam açısından ehemmiyet kazanmıştır. Artık seçimlerin nasıl yapıldığı, hangi partinin kazanacağı ve kazandıktan sonraki faaliyetleri önemli bir mesele haline gelmiş; iktidar olmak ve iktidarda kalabilmek için halkı ikna ve mobilize etmek, ona gözle görülür icraatlar sunabilmeyi gerektirmiştir. Dolayısıyla, siyasî partiler arasında bir rekabet ve bu rekabetten doğan bir muhalefet söz konusudur.

CHP'nin yirmi yedi yıllık iktidarını kaybedişi ve Demokrat Parti'nin halkın oyuyla, "milli irade"ye dayanarak iktidara geldiğini ilan edişi, ilk bakışta büyük bir değişimin olacağı kanısını uyandırmıştır. DP'nin mantığına göre en çok oyu alıp iş başına gelen parti, halk böyle istediği için her şeyi yapmaya muktedir, icraatlar için gereken tek şey halkı ikna etmektir ve iknanın gücü bir politikacı olarak iyi bir demagog olmaktan geçiyor ve seçimlerden önce yapılan tüm hamlelerin, gerçekleştirilen faaliyetlerin seçim zamanı oy olarak geri dönmesi bekleniyordu.¹²³

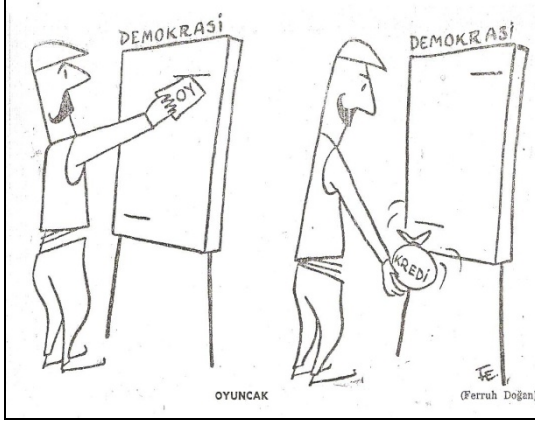
---

¹²² Bayram Kaçmazoğlu, *age*, 152.

¹²³ Yasin Kayış, *age*, 94.

Şekil 26: Demokrasi-Kredi

Tef, c.2, s.36 (1955): 6

Yukarıdaki satırlarda da değinildiği üzere, çok partili bir siyasal yaşam rekabet demektir ve böyle politik bir atmosferde önemli olan tek şey de halkın oylarının sahibi olabilmektir. Yaşanan gelişmeler ışığında DP, kendisini adeta “demokrasi havarisi” ilan etmiş¹²⁴, CHP ise halkın gözüne girebilmek için yeni yönelimler içerisine girmek zorunda hissetmiştir. Ancak tahmin edilebileceği üzere, bu yeni siyasal ortam, karikatürcülere çok zengin bir malzeme sağlamıştır ve bunu yansıtmakta pek de gecikmemişlerdir.

Tef siyasi mizah gazetesindeki makaleler ve karikatürler incelendiğinde ‘yeni bir siyasetçi tipi’nin ortaya çıktığını düşündükleri ifade edilebilir. Öyle ki; partilerin, siyasetçilerin adı değişebilmekte ama siyasetçi profili aşağı yukarı hep aynı kalmaktadır.¹²⁵ Siyasetçiler, milletvekilleri partilerinden bağımsız olarak ortak bir profile sahiptir. Siyaset ise “*gelene aғam, gidene paşam demektir*”.¹²⁶ Ayrıca **Tef**’te halkın yüz yüze geldiği zorlu iktisadî koşullara rağmen, siyasetçilerin zenginleştiği düşünülmüş ve bahsi geçen algılama karikatürlere de yansımıştır. Öyle ki çoğu zaman yüzünde haydut maskesi olan, elinde içki kadehi yahut puro tutan, göbekli,

¹²⁴ DP’nin hem muhalefetteki, hem de iktidardaki ilk yıllarında sadece partililer kendilerini değil; halkın büyük bir çoğunluğu, aydınların bir kısmı ve büyük bir ölçüde de basın demokrasi adına DP’den çok şey ümit etmekteydi. Mustafa Tokmak, “Basın-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti ve Ankara Radyosu”, (Yüksek Lisans Tezi, HÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2007), 48 ve 49.

¹²⁵ Tefçi, “Nakarat”, **Tef**, c.2, s. 29 (1955): 3 ve Selami İzzet Sedes, “Sen de Yemişsin...”, **Tef**, c.1, s. 18 (1954): 15.

¹²⁶ Bülent Oran, “Farecik”, **Tef**, c.1, s.5 (1954): 4

tıknaз adamın, bahsi geçen siyasetçi imgesi ile birebir örtüştüğü farz edilmiştir.¹²⁷

Şekil 27: Siyasetçi

Tef, c.1, s.15 (1954): 3

Tef'e göre fraklı, papyonlu, silindir şapkalı siyasetçiler, kürsülerde konuşmaktan başka bir şey yapmamaktadır. Aynı Partiye mensup milletvekilleri bile meslektaşlarının icraatlarını “sadece iş yapmak için yaptığını” ileri sürerek münakaşa etmektedirler.¹²⁸ Siyasetçi demek, duyguları olmayan, düşünemeyen, fikir üretmeyen düğmesine basında yürüyen konuşan robotlar demektir: *“Her şey senin elinde insan oğlu. Yaptığın insanın yularları senin elinde. Bas düğmeye yürüsün. Bas düğmeye konuşsun. Bas düğmeye... Bu satırları okuduğunuz yerden çok uzaklarda bir adam yaptılar dostlarım. Basbayağı. Ama üzülmeyin, onların, zafer, mucize, insan emeği diye isimlendirdikleri mahlûku biz çok evvel yarattık. Kendi kendimize. İçimizden biri. Onu, yüzü, bini, binlercesi... Nasıl mı? Peki, **beni saatlerce kapısında bekletip sonra git deyiveren o adam kim? Ya onun kapıcısı? Şu göbekli zatın arkasında yürüyüp, yalnız evet demek için düğmeye basılmış o iki büklüm adam kim? Ya onun peşi sıra yürüyen? Ya onun arkasındaki?..Ya bu? Ya bu?***

¹²⁷Tef'te yayınlanmış olan değişen siyasetçi tipinin gözlemlenebileceği ve iktidarın algılanış biçimlerine dair yaklaşık olarak yirmi tane karikatür tespit edilmiştir.

¹²⁸ 1955 senesinde Maarif Vekaletinin bütçesi görüşülürken DP'li eski maarif vekilinin yine DP'li yeni maarif vekili ile tartışmaya girmesi Tef yazarı Cemal Refik'in makalesine konu olmuştur. On iki yıl olan lise eğitiminin on bir yıla düşürülmesinin; mevcut liselerde öğretmen açığı olmasına rağmen açılması planlanan yeni okulların sadece “okul açtık” diye övünmekten ibaret olduğunu, arkasında nam bırakmayı tasarladığını ve bu tip göstermelik icraatlarla halkı kandıramayacaklarını ifade etmiştir. Cemal Refik, “Erbabı Bilir!”, Tef, c.1, s. 25 (1955): 4.

Makinalara yaraşan bir gururla otomobilinden inen ve bir balon gibi koltuğuna çöktükten sonra bütün gün konuşmayan bu adam kim? Böyle inci dizileri gibi sıralanıp, hep birden evet deyip, hep birden küfür edip, hep birden hayır diyen bu adamlar kim? ... Kim bu adamlar yarabbi? Fikirsiz, beyinsiz! Bunları da biz yarattık! Onlara inat! Düğmeleri bizde bunların. Bas düğmeye yürüsün. Bas düğmeye konuşsun. Bas düğmeye... ”¹²⁹

Tef imzası ile yayınlanan bu yazıda mevcut siyasal sistem bir bütün olarak ele alınmış ve eleştirilmiştir. Sadece mecliste oturarak siyaset yapanlar değil, seçmeniyle takipçisiyle, “şakşakçısıyla” sistemin var olmasını, işlemlerini ve devamlılığını sağladığına inandıkları mekanizmanın açık bir eleştirisi görölmektedir.

Bununla birlikte politik yaşamda birer sembol haline gelmiş Adnan Menderes, İsmet İnönü ve de Fahreddin Kerim Gökay gibi isimler özel olarak çizilmiş ve yukarıda aktarılmaya çalışılan genel siyasetçi imgesinin dışında, kendileri ile özdeşleş(tiril)miş unsurlarla okuyucunun karşısına çıkartılmıştır. Özellikle Adnan Menderes karikatürleri, neredeyse daha önce başka bir siyasetçiye nasip olmamış bir biçimde sıklıkla gazete ve dergilerde boy göstermiştir.¹³⁰ İsmet İnönü’den bahsetmek istendiğinde, ağır işiten kulağını simgeleyen bir kulaktan söz açılması¹³¹ ya da Gökay’ın boyunun kısalığından ötürü “minik adam” olarak çizilmesi hatta “Küçük Valinin Maceraları” isimli bir çizgi bant olarak okuyucuya aktarılması yahut Adnan Menderes’in devasa ölçüde çizilen burnu adeta hafızalara kazınmıştır. Menderes’in burnunun abartılı çizimlerinin bazen çift yönlü bir amaca hizmet ettiği de iddia edilebilir. Özellikle muhalefete yönelik sert tutumunun kronik hale gelmeye başlaması ve muhalefetin sözüne kulak asmayışı, onun burnunun dikine giden bir Başbakan olarak görölmesine yol açmış ve durum kimi zaman Ferruh Doğan tarafından çizilmiş ve aşağıda yer verilen karikatürlere de yansıdığı gibi yukarıya bakan dimdik, koca bir burun ile ifade edilmeye çalışılmıştır.

¹²⁹ Tef, “Bas Düğmeye”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 5 (metin içindeki vurgu bana ait).

¹³⁰ Her ne kadar **Tef** mizah dergisinde yer almamış olsa da, özellikle CHP yandaşı yayın organlarında Menderes’in iktidarını pasifize etmek hatta onun iktidarını elinden alarak ‘iktidarsızlaştırmak’ için Menderes’in ‘erkekliği’ ile oynamak ve onu kadın bedeniyle resmetmek oldukça popüler bir eğilim olarak karşımıza çıkar. Söz konusu bu eğilim, aynı zamanda iktidar kavramının ataerkil bir bakış açısı ile değerlendirildiğinin de bir göstergesidir. Detaylı bilgi için bkz. Levent Cantek ve Funda Şenol Cantek, “Siyasi Muhalefetin Bir Biçimi Olarak Tahkir: Erken Cumhuriyet Dönemi Politik Mizahında Kadınlık Halleri Ve Kadınsı Erkekler”, **Toplum ve Bilim**, s.116 (2009): 55–83.

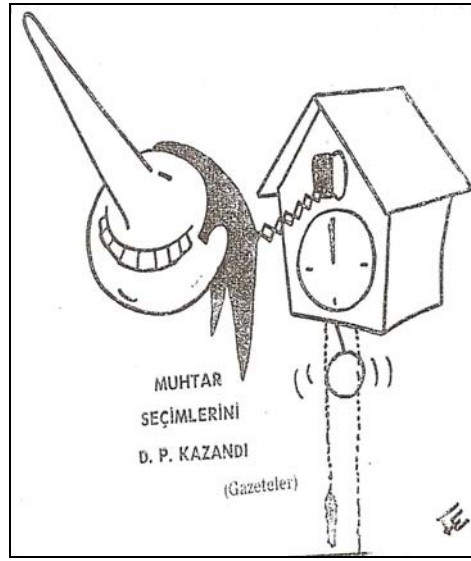
¹³¹ Bülent Oran, “Altı İdam”, **Tef**, c.1, s. 11 (1954): 4; ayrıca **Tef** c.1, s.22 (1955): 12.

Şekil 28: Adnan Menderes

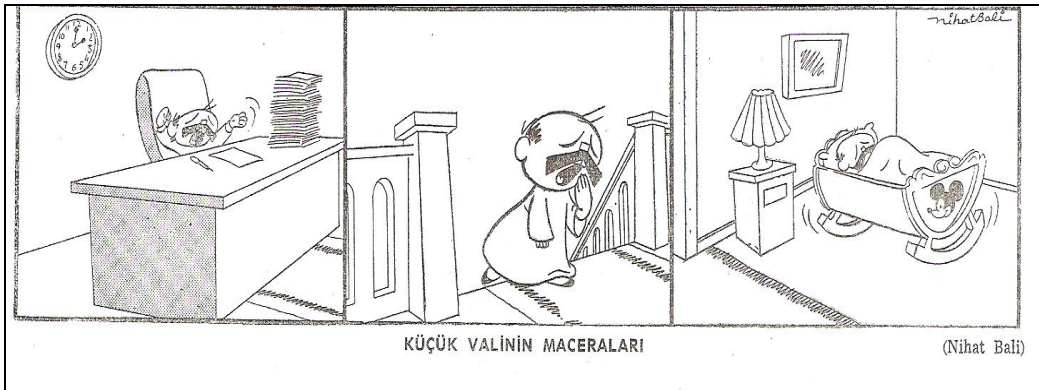
Tef, c.1 , s.14 (1954): 3

Şekil 29: Muhtar Seçimleri

Tef, c.1 , s.16 (1954): 3

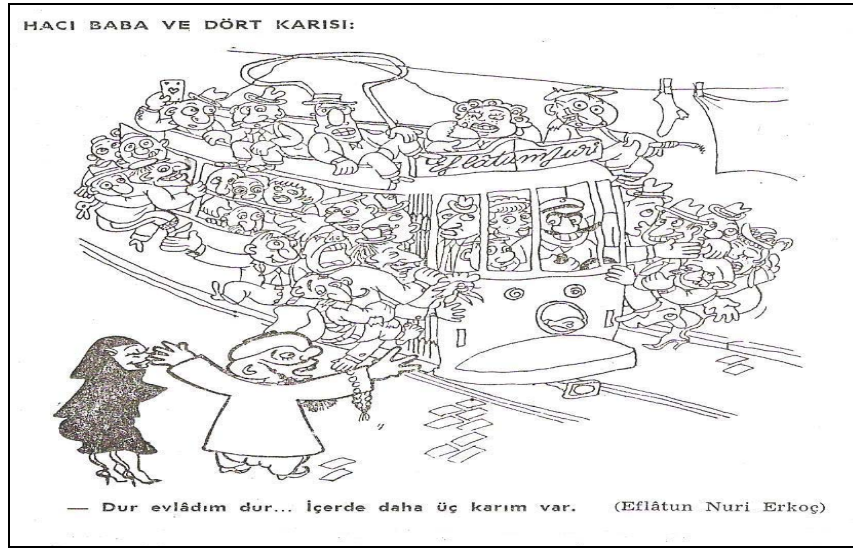
Şekil 30: Küçük Valinin Maceraları

Tef, c.2, s.30 (1955): 4

Tüm bunların dışında, “hacı ağa (baba) ve dört karısı” karikatürlerinin aslında DP’lilerin siyasi kimliklerine ve politik olarak durdukları yere atıfla çizildiklerini belirtmek de mümkündür. DP her ne kadar “söz milletindir” demiş olsa da birincil hedef kitlelerini toprak ağaları ve köylüler teşkil etmiş ve bununla birlikte izlenilen iktisat politikası, II. Dünya Savaşı koşullarının yarattığı yeni harp zenginleri sınıfının özellikle iktisaden beslenmesine de imkân tanımıştır. DP’yi destekleyenlerin itici gücünü de görece Anadolu toprak ağaları ya da Anadolu’dan kente gelmiş yeni kesimler oluşturmaktadır ve bu durum karikatürlere yansımaktadır. Ayağı şalvarlı ağalar, çoğu zaman da birer “mürteci” olarak tasvir edilmekte ve DP’nin irticai faaliyetlere göz kırptığı ima edilmek istendiğinde bu figürlere başvurulmaktadır.

Şekil 31: Hacı Baba ve Dört Karısı

Tef, c. 2, s. 31 (1955): 10

Yeni bir siyasetçi tipinin doğması ile birlikte iktidarın içeriği de değişmiş; “iktidar” olmaya yeni anlamlar yüklenmiştir. İktidara gelen ve ona yaklaşan isimler değişse de aslında “iktidar” artık kavramsal olarak içi boşaltılmış bir iktidardır; gelen simalar değişse de niyet değişmemektedir ve iktidar bu hali ile başlı başına “tehlikelidir”.¹³² Öyle ki “halk için” iktidara geldiğini iddia edenler kısa bir süre sonra oy topladığı kitleleri unutmakta ve sadece kendisini düşünmektedir.¹³³ Seçim zamanı geldiğinde de siyasetçiler sadece kürsülere çıkıp konuşmaktadırlar. İktidar olmak demek, başta **Tef** olmak üzere çoğu mizahçı için iktidarın ‘açtığı kapılar’dan fayda sağlamak demektir.¹³⁴

Tef’te bilhassa Çetin Altan, *Ankaradan* köşesinde kaleme almış olduğu yazılarda, küçük çaplı da olsa iktidar meselesini sorunsallaştırmaya çalışmıştır. Yalnızca söz konusu dönemde değil, DP öncesi dönemde de aslında Türkiye’de iktidarın sadece küçük bir zümrenin isteklerine kulak astığını, iktidarın iddia ettiğinin aksine halkın refah içinde yaşamadığını hatta büyük kesiminin sefalet içinde, mutsuz bir yaşam

¹³² Bu eksenle örneğin Ferruh Doğan, iktidarı “adam öldüren sandalye” olarak nitelendirmektedir. (Haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.8 (1954): 3.

¹³³ “Efendim meselenin kökünde bir bozukluk var. Halk partililere göre bugün memleketin başındaki en büyük dert Demokrat Parti’nin iktidarda oluşu. Sonra yine halk partililer, “Demokrat Partinin iktidara gelmesine biz müsaade ettik” diyorlar. Peki, demokrat parti iktidarının dert olduğu ve başımıza kendileri tarafından getirildiği doğruysa, halk partisinin yeni bir iktidar devresinden sonra başımıza daha büyük bir dert bırakıp gitmeyeceği ne malum?”. (?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 13.

¹³⁴ Benzer bir yorum için bkz. Yasin Kayış, **age**, 94.

sürdürdüğünü dile getirmiştir. Yine iktidarın başlıca söylemlerinden biri olan “hürriyet” in sadece iktidar yanlıları için geçerli olduğunu ifade eden Altan, halkın giderek azınlık haline geldiğini ve bu azınlığın hür olmadığını buna mukabil iktidarın da aynı ölçüde hür olduğunu belirtmiştir. İktidarda olan DP’nin özgürlük söyleminin söz konusu dönem itibari ile içi boş laflardan öteye gidemediğini ima ederek bu vesileyle eleştirmiştir.¹³⁵ Mevcut sorunların sadece iktidarda olan parti ile alakalı olmadığını dahası yaşananlardan dolayı tek bir partinin sorumlu tutulamayacağını ifade edilmiş; meselenin çok daha büyük ve derinlere kök salmış olduğu, durumun ‘iktidar olmak’ ile ilgili olduğu belirtilmiştir.¹³⁶ İktidar ve iktidardakiler giderek yozlaşmakta, halkın gözünde de ‘iktidar’ itibar kaybetmektedir. Siyasi partilerin etraflarını “şakşak imalatçıları”, “kraldan çok kralcılar”¹³⁷ ve iktidarın karşısında deyim yerindeyse “el pençe divan duranlar” sarmıştır.¹³⁸ **Tef** kadrosu ise, kendi ifadelerine göre, karşı çıktıkları şeylere muhalefet edemeyeceklerse; “*aman efendim, yaman efendim*” demektense susmayı tercih edeceklerini ifade etmiştir.¹³⁹

Sekil 32: Şak Şak

Tef, c.2, s. 40 (1955): 13

Tef kadrosunun nazarında iktidara yakın olmak, artık sadece “iş gördürebilmenin” aracı anlamını taşımaktadır. Sesini duyurabilmenin tek yolu “arka” sahibi olmaktan geçmektedir. Hatta öyle ki sevap işlemek için bile arka sahibi olmak gerektiğini ileri sürmüşleridir(!).¹⁴⁰ “*Arka devrinde yaşadığımızı bilmiyor musun a bayım?*” der

¹³⁵ Çetin Altan, “Kör Kör Parmağım Gözüne”, **Tef**, c.1,s.14 (1954): 6.

¹³⁶ Benzer bir görüş için bkz. Cemal Refik, “Refahiye”, **Tef**, c.1, s. 22 (1954): 6.

¹³⁷ Çetin Altan, “Hayır”, **Tef**, c.1, s.21 (1954): 6 ve Cemal Refik, “Şakşakçılar!”, **Tef**, c.1,s. 11 (1954): 6.

¹³⁸ **Tef**, “Bas Düğmeye”, **Tef**, c.1, s.26 (1955): 5

¹³⁹ Selami İzzet Sedes, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7.

¹⁴⁰ Ce. Re., “Yumurtanın Sarısı”, **Tef**, c.2, s.44 (1955): 8.

Cemal Refik, “*Bu devirde adamı olmayanın, korunacak hakkı da olamaz tabii!*”¹⁴¹ Siyasî partilere girenlerin büyük bir kısmının siyaseti bir ‘iş kapısı’ olarak gördüğü; ‘partili’ ve ‘partici’ olmanın “ tıklar tıklar para kazanmayı” kolaylaştırdığına inandıklarını ifade etmişlerdir.¹⁴² Derginin kırkinci sayısında Cemal Refik anlattığı bir hikâyede ise tarafları şöyle konuşurmuştu: “- *Senin işler tıklarına girmiyor demek./ - Kolay şey mi? Arka meselesidir bu. İnsana mutlaka bir arka lâzım. / - Arka bulamıyorsun demek?/ - Ne gezer? Bu işin erbabı olacaksın. Nabız yoklayacaksın, kavuk sallayacaksın, külâh giydireceksin, ağızından girip burnundan çıkacaksın. Bunları becerebilirsen bu dünyada sırtın yere gelmez. Uzun sözün kısası seçim dünyasında herkes bir yol tutturup gidiyor...*”¹⁴³

1954–1955 arasında çıkan **Tef**’in yayın hayatı içerisinde, çok sayıda siyasetçi karikatürüne yer veren ve yayınladıkları yazılarda değindikleri, taşıdıkları siyasetçi profili, demokrasi, basın hürriyeti, özgürlükler, iktisadî kriz gibi kendilerini hayal kırıklığına uğratan her türlü konuda tamamlayıcı unsur olarak kendisine yer bulmuştur. Kimi zaman eli tespihli, şalvarlı, sakallı bir “hacı ağa” karikatürü aracılığı ile, kimi zaman iğneleyici bir yazının satırları arasında kimi zaman da genel geçer haydut maskeli, tıknaz bir politikacı imgesi ile karşımıza çıkan siyasetçiler, derginin olmazsa olmaz malzemeleri arasında yer almıştır.

---

¹⁴¹ Cemal Refik, “Hasanın Böreği”, **Tef**, c.2, s.32 (1955): 4.

¹⁴² Ce. Re., “Neden Olmasın?”, **Tef**, c.2, s.39 (1955), 6; Ce. Re., “Bir Parti Kuralım Dedik”, **Tef**, c.2, s.41 (1955): 8; Cemal Refik, “Bir Hikayecik”, **Tef**, c.1, s.21 (1954): 6.

¹⁴³ Ce-Re, “Yağlı Kuyruk”, **Tef**, c.2,s. 40 (1955): 6.

5. TEF VE ÖZGÜRLÜKLER

5.1. Siyasal Özgürlükler Örseleniyor: Basın Özgürlüğü Askıda

“Hürriyeti yalnız istemek değil, onu kullanmayı bilmek lazım gelir. Ve her şeyden olduğu gibi hürriyet de kullanılabilceği ölçü ve derecede verilir. Hürriyet, onu başına geçirir gibi geçirip palyaço gibi ortaya çıkacaklar için bir felâket teşkil eder.”¹

(Adnan Menderes)

1925 yılındaki Şeyh Sait isyanının ardından susturulan basın, hem erken cumhuriyet yıllarında hem de Milli Şef döneminde büyük ölçüde sessizliğini korumaya devam etmiştir. Sansür uygulaması ile daha da ‘renksizleşen’ basını, içinde olduğu keşmekeşten kurtarmayı vadeden Demokrat Parti; basın üzerindeki tahakkümü, hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmayan bir durum olarak gördüğünü bilhassa belirtmiş ve her fırsatta basın hürriyetinin gerekliliğini vurgulamıştır. Menderes’in nazarında muhalefetin ve vatandaşların elindeki en büyük silah, en etkili mücadele aracı olan basın, “vatandaşın, fikir ve görüş kalesi” mahiyetinde hizmet verecek kadar da önemlidir.²

Muhalefet koltuğunda olduğu 1946-1950 yılları arasında DP’liler, iktidara gelmeleri halinde basın ve fikir hürriyetini tanıyacıklarını, dahası bunun demokratik bir hukuk devletinin ayrılmaz bir parçası olduğunu sıklıkla vurgulamışlardır.³ Hatta henüz Demokrat Parti kurulmamışken, “Dörtlü Takrir”i takip eden günlerde, zaten

---

¹ F. Sükan, *age*, (?).

² Süleyman İnan, *Muhalefet Yıllarında Adnan Menderes*, (Ankara: Liberte Yayınları, 2006), 464, 465.

³H.Bayram Kaçmazoğlu, *age*, 150.

CHP'lilerin eleştirisi oklarını üzerlerine çeken Bayar grubu (Celal Bayar, Refik Koraltan, Fuat Köprülü ve Adnan Menderes), basın hürriyetinin önündeki engellerin kaldırılması gerektiğini dile getirmeye başlamıştır. Mevcut Basın Kanunu'nun gazete kapatma yetkisini hükümete veren 50. maddesinin değiştirilerek, bu yetkinin mahkemelere verilmesini; benzer şekilde gazete ve dergi çıkarmak isteyenlere uzun bürokratik işlemlerin neticesinde ruhsat almaya tabi kılan 17. maddenin değiştirilmesini talep ettiklerini beyan etmişlerdir.⁴ Diğer yandan dönemin gazetecileri başta olmak üzere, basın mensuplarının büyük bir çoğunluğu da Demokrat Parti'yi desteklemiştir.⁵ 1946–1950 yılları boyunca Demokrat Parti'den yana büyük umutları olan basın içinde başta tarafsız olanlar bile yavaş yavaş DP'nin saflarına geçmeye başlamıştır. Sadun Tanju, baskı rejimi yürütmekte olan CHP'ye karşı DP'nin basın özgürlüğüne dair sınırsız vaatlerle bir 'hayal'e işaret ettiğini yazmıştır.⁶

Gerçekten de DP'nin 1950'de iktidara gelir gelmez ilk el attığı meselelerden biri 'basın sorunu' olmuş, derhal bir kanun tasarısı hazırlanmış ve meclise sunulmuştur. 15 Temmuz 1950'de kabul edilen basın kanunu oldukça da 'liberal' bir kanundur ve devletin basın üzerindeki denetimini neredeyse tamamen ortadan kaldırmaktadır. Gazete ve dergi çıkarmak için artık hükümetlerin izni koşul olarak aranmayacak, sadece bildirmek yeterli olacaktır. "Kötü ünlü" kişilerin yani hükümete muhalif olan kara listelerdeki isimlerin gazetecilik yapmasına engel teşkil eden eski maddeler değiştirilmiş, basın suçlarının yargılanması özel mahkemelere (Toplu Basın Mahkemeleri'ne) verilmiştir. Basın özgürlüğünün tesisi doğrultusunda cevap hakkı

---

⁴14 Haziran 1945 günü **Vatan** gazetesi Celal Bayar'ın yeni basın kanunu tasarısını büyük harflerle manşetten vermiş ve Bayar'ın sözleri büyük yankı uyandırmıştır. Ergün Ataoğlu, **age**, 30, 31.

⁵Öyle ki, İnönü, 10 Mayıs 1947 tarihli kurultayda basın hürriyetinin memleketin huzurunu altüst edecek biçimde kullanıldığını ileri sürerek, gazetecilerin memleketi karıştırıp ortalığı ateşe vermek için bir "gazeteciler cephesi" kurduklarını söyleyecek ve partiden ayrılanların yanı sıra en büyük darbeyi basın mensuplarından yemiş olduklarını sözlerine ekleyecektir. Akt. Ergün Ataoğlu, **age**, 44.

⁶Sadun Tanju, basının DP'ye olan desteğini ve halk üzerindeki etkisini anlatmak için 1959 yılında şunları kaleme almıştır: "1946-1950 yılları arasında basının manzarası şuydu: Zaman ilerledikçe muhalefeti destekleyen gazetelerin sayısı gittikçe artıyordu. Artmamasına da sebep yoktu. Zira muhalefet, düşünce ve eylemde her şeyin en mükemmelini öne sürüyordu. Genellikle aydınlar demokrasinin bütün nimetlerinin elde edileceği hayali ile etkilenmişlerdi. Halk ise adalet ve eşitlik çığlıkları arasında, sigaranın beş kuruluşa içileceği, şekerin ucuza yeneceği günleri düşünmeye başlamıştı. Muhalefete çok geniş bir kredi açılmıştı. İktidara ise o ölçüde hasis davranılıyordu... Basın, halkı coşturuyor, düşünmeye değil, bilmeye, habere önem veriyordu. İki seçim dönemi arasındaki dört yıl, bitmez tükenmez bir seçim kampanyası olarak devam etti. Basın halkın heyecanını daima taze tuttu..." akt. Hıfzı Topuz, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**. (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003), 192.

yeniden düzenlenmiş, suç sayılan bir yazıdan dolayı cezai sorumluluğu ilgili gazeteciye ve yazı işleri müdürüne yükleyen ve böylelikle gazete sahiplerini cezai sorumluluktan kurtararak gazetelerin sık sık kapatılmasının önüne geçilmesi sağlanmıştır.⁷ Bu gelişmeler ışığında da 1952 senesinde gazetecilerin sosyal ve ekonomik haklarını yasal güvence altına alan, gazetecilere sendika kurma hakkı tanıyan, sosyal sigortadan yararlanma imkânı sunan, kıdem tazminatı ve iş sözleşmesi gibi koruyucu hükümleri içeren 5033 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir.⁸

1954 seçimlerini ezici bir üstünlükle kazanan Demokrat Parti, siyasal iktidarını ve mevcut otoritesini bir kat daha pekiştirmiş; ilk dönem izlediği politikaların eksiklik yahut kusurlarına dair herhangi bir kuşkusuna kalmamış⁹ ve Eroğul'a göre kısa bir süre içerisinde "sınırsız bir güce" sahipmişçesine hareket etmeye başlamıştır.¹⁰ Siyasî anlamda elini güçlendirmiş olan DP, iktisadî anlamda ise bir dizi zorlukla karşı karşıya kalmaya başlayacağı günlerin eşliğindedir. Söz konusu durum, DP'nin siyasî tutumunu derinden etkilemiş ve muhaliflerin eleştiri oklarını bu vesileyle kendi üzerine çekmiştir.

Ekonomik anlamda dar boğaza girmeye başlayan Demokrat Parti, iktisadî bunalım ile birlikte bir dizi hürriyeti engelleyebilecek nitelikteki uygulamaları hayata geçirmiştir. Giderek otoriter bir görünüm sergilemeye başlayan DP iktidarı, siyasal özgürlüklerin önüne görece set çekmeye başlamıştır. CHP iktidarı zamanında antidemokratik kanunları yürürlükten kaldıracığını ve hukuk devletinin gerekliliklerini yerine getireceğini beyan eden DP, 30 Mart 1951 tarihli programında din ve vicdan özgürlüğünün sağlanacağını, fikir ve basın hürriyetinin tesis edileceğini belirtmiştir.¹¹ Meclisteki bir konuşmasında da Adnan Menderes şöyle demiştir: "*Matbuat hürriyetini hattâ bütün bir hürriyetlerin teminatı saymak çok yerinde olur. Bu itibarla matbuat hürriyetinin büyük bir hürmet ve hassasiyetle muhafazasına çalışılacağına hiçbir tereddüde mahal bırakmayacak katıyetle ifade etmek isteriz... Bir gazete çıkaran insanın, politika hayatında olsun, hususi*

⁷H. Nedim Şahhüseyinoğlu, **Dünden Bugüne Düşünceye ve Basına Sansür**, (Ankara: Paragraf Yayınları, 2005), 77; Alpay Kabacalı, **Türkiye'de Basın Sansürü: Başlangıcından Günümüze**, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1990), 164; Alpay Kabacalı, **Türk Basınında Demokrasi**, (Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994), 231 ve Hıfzı Topuz, **age**, 193.

⁸ Korkmaz Alemdar, "Demokrat Parti ve Basın", **Tarih ve Toplum**, Mayıs 1988, s. 53: 275.

⁹ Faroz Ahmad, **The Making Of Modern Turkey**, 112.

¹⁰ Cem Eroğul, **age**, 163.

¹¹ H.Bayram Kaçmazoğlu, **age**, 150.

hayatında olsun herhangi bir vatandaşı yarın şöyle yazar tehdidi altında bulundurması, hürriyetlere tecavüz manasından başka bir mana ifade etmez.”¹² Yine 20 Aralık 1952 tarihinde DP tarafından düzenlenen basın toplantısında “basın hürriyeti önündeki mahzurları ortadan kaldırmaya yönelik” meseleler ile birlikte Menderes’in bizzat belirttiği üzere, “hükümet erkânı ile basın temsilcileri arasında fikir müdavelesi sistemi”¹³ oluşturmaya yönelik hususlar dile getirilmiş ve gazetecilerin soruları yanıtlanmaya çalışılmıştır.

5.1.1. Demokrat Parti Muhalif Basına Karşı Sertleşiyor

Kısa bir süre içerisinde DP’nin vaat ettiği ‘basın özgürlüğü’nün, muhalif sesleri bünyesinde barındıran yayın organları için söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.¹⁴ Muhalefet koltuğundan iktidar koltuğuna yükselirken arkasında basının büyük desteğini bulan Demokrat Partililer, basın mensupları tarafından da görece uzunca bir müddet “özgürlük havarisi” olarak değerlendirilmiştir. Ancak bir süre sonra çarklar tersine dönmeye başlamış ve başta muhalif yayın yapan basın organları olmak üzere (özellikle CHP’nin yayın organı olan ve Nihat Erim tarafından çıkarılan **Ulus** gazetesi) tüm basına gözdağı vermeye çalışmışlardır.¹⁵ Gerçekten de Demokrat Parti, ikinci bölümde de kısaca ifade edildiği üzere, 1953 yılında antidemokratik olarak nitelendirilebilecek bir kanun tasarısı hazırlamış ve neticesinde basın özgürlüğünü büyük ölçüde zedelemiştir.¹⁶ Başta iktidar yanlısı olmayan gazeteler olmak üzere,

¹² F. Sükan, *age*, (?).

¹³ Akt. Ahmed Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerimiz ve Geçirdiklerimiz 2 (1922-1971)**, (İstanbul: Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., 1997), 1620.

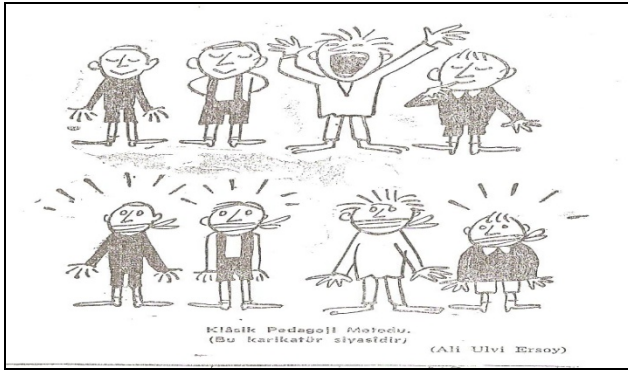
¹⁴ Mustafa Tokmak, *age*, 51-85. Demokrat Partililerin, iktidara geldikten sonra antidemokratik kanunları yürürlükten kaldırma hususundaki vaatlerini yerine getirmeyişini eleştiren bir yazı için bkz. Köşklü, “Attım, Attın, Attı...”, **Tef**, c. 2, s. 35 (1955): 6.

¹⁵ Dönemin ünlü gazetecilerinden Cüneyt Arcayürek, Demokrat Parti ve basın arasındaki ilişkileri değerlendirirken şunları ifade ediyor: “*Aklımıza bile getirmezdik. Hele 1950 öncesini yaşayan gazeteciler, DP iktidarının bütün hissiyle Türk basınına karşı saldırıya geçeceğine asla inanamazlardı. 1950 öncesinde de, 1950’de de gelen taze iktidarın ilk günleri herhangi biri ortaya çıkıp “Menderes, Bayar, Ağaoglu...Her biri ve DP iktidarının tümü, Türk basınına cendereye sokacak” deseydi, bu kişinin aklını yitirdiğini söyledik. O denli, özgürlük havarisi, o denli basın yanlısı idiler ki, bu kadronun, özellikle muhalefet basınına susturmak, öteki basına gözdağı vermek için yasalar çıkaracağını düşlerimizden bile kovardık. Basın özgürlüğüne, basına öylesine sarılmışlardı ki... Bu yakınlığın, içtenliğinden kuşku duymadığımız bu benimseyişin hiçbir etki altında kalmayacağından en ufak kuşkumuz yoktu. Patentli Sıtkı Yırcalı’ya ait olan “basın, yatak odalarımıza girecektir” sözü, âdeta DP’nin bize karşı takındığı tavrın bir simgesi gibiydi, dilimizden düşmüyordu.” Bkz. Cüneyt Arcayürek, **Yeni İktidar Yeni Dönem 1951-1954**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1983), 240.*

¹⁶ 1953’te alınan yasal önlemler neticesinde 1953 Temmuzunda sıfat ve hizmetlerinden dolayı bakanlara yapılan hakaretin takibi şikâyete bağlıyken, artık savcının, bakanın olurluğunu alarak re’sen takibine bırakılması kabul edilmiştir. Bkz. Korkmaz Alemdar, *agm*, 277.

muhalif basının bertaraf edilmesi için çeşitli uygulamalar hayata geçirilmeye çalışılmıştır. 1954 seçimleri ile siyasal nüfuzunun artmasına paralel olarak muhalefet, DP'ye yüklenmeye başlamış ve ekonomik krizin etkisi ile artan eleştirilerden hoşnut olmayan iktidar, basını, özellikle de muhalif basını kontrol altına almaya yönelik girişimlerde bulunmuştur.¹⁷ Bu gelişmeler de aşağıda örneklendiği üzere **Tef**'e yansımıştır.

Şekil 33: Bu Karikatür Siyasidir

Tef, c.2, s.34 (1955): 4

Yukarıda görülen ve Ali Ulvi Ersoy'a ait bu karikatür oldukça ilgi çekicidir: Muhalif olanın sesini kısmak için, tüm öğrencilerin ağzının kapatıldığı karikatürde, ilk etapta daha 'ılımlı', 'munis' tavır takınanların da cezaya tabi tutulmalarını şaşkınlıkla karşıladıkları görülmektedir. Demokrat Parti iktidarının muhalif basını kontrolü altına almak amacıyla uygulamaya koyduğu sert yaptırımlar neticesinde esasen tüm basın bir şekilde zarar görmüş ve giderek 'güdümlü' bir basın yaratılmak istenmiştir. Söz konusu karikatür de bu bağlamda oldukça etkileyicidir.

DP'nin 1953 yılındaki basın hürriyetini örseleyen kanunun ardından gerçekleştirdiği ilk girişim, 1954 yılında Basın Kanununda yapılan değişikliklerdir. 1954 yasası "*devletin siyasi ve mali itibarını sarsacak veya ammenin telaş ve heyecanını mucip*

¹⁷ Basının büyük desteğini de arkasına alarak iktidara gelen Demokrat Parti'nin özellikle ilk iki yıl içerisinde basın özgürlüğünün tesisi hususunda pek çok adım attığı ancak bu tarihten sonra Demokratların yavaş yavaş iktidar olmadan önce verdikleri sözleri unuttuğu **Dünya** gazetesinde kaleme alınan bir yazı da ifade edilmiştir: "*Demokrat Parti'nin muhalefette iken, basın hürriyeti ve hâkim teminatı mevzuunda sarf ettiği sözler, ciltler dolusudur. Türkiye meydanlarının dili olsa da, söylesek. Doğrusunu isterseniz iktidarlarının ilk iki yılında, kendileri de henüz bu sözlerini unutmuş görünmüyorlardır. Ama sonra, ne olduysa oldu, bir kötü sihirbazın değneği sanki bizim Demokrat Partinin omuzlarına değiverdi. Artık ara ki, o hürriyet kahramanlarını bulasın!*". Bedii Faik, "Mirasyedi!", **Dünya**, 7 Ocak 1955, 3.

olacak yalan haber veya havadislerin veya bu mahiyetteki vesikaların yayının 1 yıldan 3 yıla kadar hapis, 2500 liradan az olmamak üzere para cezası ile cezalandırmaktadır.”¹⁸ DP’nin Basın Kanunu’nda yapmış olduğu değişikliklerin neticesinde sansür¹⁹ uygulamasının ‘olağan’ hale gelişi, muhalif olarak adlandırılabilir gazeteciler hakkında davaların açılması ve neticesinde **Tef** kadrosundan da kimi isimlerin yer aldığı pek çok gazetecinin hapse girişi ve hapisanede maruz kaldıkları uygulamalar, 1950’li yılların ikinci yarısına girerken en çok tartışılan meselelerin başında gelmiştir. Gerçekten de 1954’teki Basın Kanunu değişikliğine dayanılarak 23 Eylül 1954’te üç gazeteci ağır cezalara çarptırılmış; Hüseyin Cahit Yalçın yirmi altı ay hapse mahkûm edilmiş, Cemal Sağlam 65 ay hapis ve para cezasına çarptırılmış, **Yeni Ulus**’un sahibi Nihat Erim (35.222 lira) ağır para cezasına; 17 Kasım 1954’te ise Millet gazetesinin sahibi olan Fuat Arna sekiz ay hapse mahkûm edilmiştir.²⁰ Tüm bu yaşanan gelişmelere paralel olarak **Tef**’in kimi sayılarında fikir hürriyetinin engellenişine dair pek çok yazı kaleme alınmış ve pek çok karikatür yayınlanmıştır.²¹ Ancak **Tef** yazarlarından Bedii Faik’in tevkifata uğraması²², Hüseyin Cahit’in 26 ay hapis cezasına çarptırılmasıyla ve yetmiş dokuz yaşında olan Yalçın’ın cezaevine girmesiyle birlikte eleştiriler de had safhaya çıkmıştır. **Tef** yazarları, basın sansüründen sürekli şikâyet etmiş, basın ve fikir özgürlüğünün ve buna bağlı olarak hukuk devletinin ortadan kaldırılmak üzere olduğunu ifade etmişlerdir. Bedii Faik’in tevkifatının ardından Çetin Altan şöyle yazmıştır:

“Olaylar öylesine geliyor ki, Tef’in yazılarını on gün öncesinden hazırlamak icap ettiğinden aktüalitesini kaybetmeyecek konular bulmamız gerekiyor. Şimdilik on günde, yirmi günde, yüz yirmi günde değişmeyeceğinden maalesef emin olduğumuz tek şey, hayatını yazıyla kazanmak zorunda olanlar için

¹⁸ Korkmaz Alemdar, **agm**, 277.

¹⁹ Selami İzzet Sedes, “Elbirliği...”, **Tef**, c.1, s. 23 (1954): 15.

²⁰ Cem Eroğul, **age**, 167.

²¹ Bu bağlamda en önemli yazılardan biri, Bedî Faik’in 20 Kasım 1954 tarihinde kaleme aldığı yazısıdır. İktidar yanlısı kimselerin bilhassa iktidar taraftarı basının her türlü özgürlüğe sahip olmasına karşın muhalif kesimde yer alanların hiçbir özgürlüğe sahip olmadığı aksine, herhangi bir faaliyette bulunmaya çalıştıkları vakit derhal engellenmeye çalıştıklarını, önlerinin kesildiğini ifade etmiştir. Bkz. Bedî Faik, “Nalıncı Keseri”, **Tef**, c.1, s.16 (1954): 5. Basın özgürlüğü ve daha geniş bir çerçevede özgürlük meselesine ilişkin **Tef**’te yaklaşık otuz beş adet karikatür yayınlanmıştır. Ancak bu tez çalışmasında yalnızca en etkileyici örnekler yer verilmiştir.

²² “Fazla suç işlemesine mâni olmak için tevkifine karar veril(en)” Bedii Faik, Menderes’e hitaben yazılmış bir özür mektubunun neticesinde affedilerek hapisaneden salıverilmiştir. Ancak söz konusu mektup Faik’in kendi kaleminden yazılmaması, **Dünya** gazetesinin sahibi ve arkadaşı olan Falih Rıfkı’nın kaleminden, basına sızdırılmaması şartıyla ve hatta “Bedii Faik’in bile duyması mümkün değildir!” teminatını alması ile kağıda alınmıştır. Ancak Menderes, mektubu alır almaz radyoya vermiş ve özür mektubu Bedii Faik’in ağzından yazılmış olarak radyodan okunmuştur. Bedii Faik, **Matbuat Basın Derkeen...Medya**, c.3, 2. bs. (İstanbul: Doğan Kitap, 2003), 171-174.

*doğmaya başlayan siyah güneş...
Artık yazı yazmak Galip Dede'nin Hüsnü Aşkında olduğu gibi ateşten nehirleri
mumdan gemilerle geçmeye benziyor...
Yazmaktan vazgeçtik, okumanın dahi tehlikeli olduğu bir devre girdik...”²³*

Görüldüğü gibi basın hürriyetinin muhalif taraf için askıya alınmış olmasına verilen tepki, anlık bir tepki olmaktan ziyade, geleceğe dair duyulan güvensizliğin de belirtisi ve bir anlamda da habercisi olarak okunabilmektedir. İktidar, muhalif basını halkı ‘galeyana getirdiği’ gerekçesi ile suçlamış; hayat pahalılığı ve yapılan zamlara dair haberleri vermemelerini talep etmiş²⁴; iktisadî gidişatın olumsuzluğundan bahsedenleri ise adeta “vatan haini” olmakla itham etmiştir.²⁵

Tef kadrosunda yer alan isimler arasından davalarla, soruşturmalara ve sansür ile ‘tanışan’ yalnızca Bedî Faik olmamıştır. Özellikle 1955’i takip eden dönemde, basın yasasının giderek sertleştirilmesine paralel olarak **Tef**’te çizmiş olan başka isimler için de ardı arkası kesilmeyen davalar açılmıştır. Gerçekten de, Ratip Tahir’e karşı on yıllık DP iktidarı süresince tam elli dört dava açılmış; bu davaların elli üçünden beraat eden çizer, birinden on altı ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Üstelik Tahir’in suç teşkil ettiğine inanılan karikatürü, resmi gazetede yayınlanmadığı için henüz yürürlüğe girmemiş olan basın yasası temel alınarak değerlendirilmiştir.²⁶ Oysa ki; henüz yayınlanmamış bir yasanın hukuki olarak geçerliliği olmadığından verilen kararın hukukiliği de tartışma konusu olmuştur.

Tef’in kapanmasının ardından bir müddet sonra yayın hayatına başlayan **Dolmuş** dergisindeki karikatürleri nedeniyle, Turhan Selçuk’un da başı iktidar ile sık sık derde girmiştir. Benzer şekilde **Tef** mecmuasında yayınlamaya başladığı “asrileşen köy” karikatürlerini 1956 yılında *Asrileşen Köy* adlı bir karikatür kitabında toplayan Ferruh Doğan’ın bahsi geçen kitabı kısa sürede toplatılmıştır.²⁷ Yine Bedri Koraman ve Oğuz Aral’ın karikatürleri için zaman zaman “müstehcenlik” iddiası ile

²³ Çetin Altan, “Ne Yazabiliriz ki?”, **Tef**, c.1, s.20, (1954): 6.

²⁴ Şöyle yazar Burhan Felek: “Kuraklığı, pahalılığı, istifçiliği, ihtikârî önleyemiyorsak bari bu zararlı yazmayı yasak etmeliyiz! O zaman yağmur da yağar, fiyatlar da ucuzlar, istifçilik de kalkar, su da bollaşır, muhtekir de ihtikârdan vazgeçer. Mesele basında... Bir kere onun dili dursa üst tarafı işten bile değil!”. Burhan Felek, “Hükümet Yasağı”, **Tef**, c.1, s.21 (1954): 3.

²⁵ “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.45 (1955): 13.

²⁶ Çetin Yetkin, **Siyasal İktidar Sanata Karşı**, (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1970), 265.

²⁷ **Age**, 267-273.

soruşturmalar açılmıştır.²⁸

Basın Kanunu'ndaki değişikliklerin ardından, 1955 senesinde Ceza Kanunu'nda yapılması planlanan değişikliklerin duyulması²⁹, **Tef** bünyesinde büyük yankı uyandırmış ve DP'nin antidemokratik olarak nitelendirilen tavrının Nazi Almanyası dönemindeki uygulamaları anımsattığı ve bu kanunlarla ülkeyi hapishaneye çevirmeye çalıştıkları ileri sürülmüştür.³⁰ Bu çerçevede aşağıda örnekleri görüleceği üzere, Ceza Usulü Kanununa eklenecek olan iki yeni tevkif sebebi ile gazetecilerin çok daha rahat bir biçimde 'korkutulacağı' ve kolayca hapis cezalarına mahkûm olacakları düşünülmüştür.

Şekil 34: Gazeteciler Mahallesi

Tef, c. 2, s.41 (1955), 3

Şekil 35: Anti Demokratik Mevzuat

Tef, c. 2, s.35 (1955), 8

Hazırlanması beklenen mevzuatın antidemokratik olduğuna inanılmaktadır ve mevzuat, Ferruh Doğan'ın çizgisinde Hitler'in kitabı *Kavgam*'ı çağrıştırmaktadır.³¹ Aynı dönemde dergide Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ı hedef alan yazılar yayımlanmaya başlamıştır. **Tef**, mevcut kanunların zaten hürriyetleri tehdit ettiğini, bu iki "tevkif sebebi"nin de diktatör rejimlerden alındığı; Bakan'ın geçmiş tecrübelerden istifade ederek(!), bu sayede aleyhlerinde yazı çıkmasını engellemeye çalıştığı söylenerek Çiçekdağ'ın sorumluluğu vurgulanmıştır.³²

²⁸ **Age**, 284.

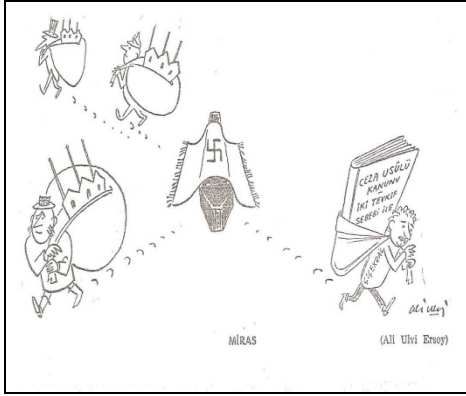
²⁹ "Ceza Usulü Kanununda Yapılacak Değişiklik", **Milliyet**, 13 Şubat 1955, 1 ve 7.

³⁰ Çetin Altan, "Kuzum Yapmayın!", **Tef**, c.2, s.35 (1955): 6.

³¹ Ferruh Doğan, "Kavgam", **Tef**, c.2, s.35 (1955): 8.

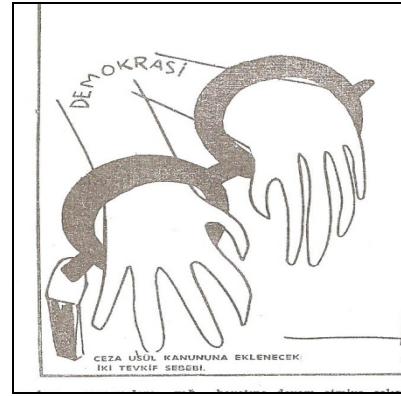
³² "...Kılıç Kuşananın", **Tef**, c.2, s.35 (1955): 8.

Şekil 36: Miras

Tef, c.2, s.35 (1955): 5

Şekil 37: Kelepçe

Tef, c.2, s.35 (1955): 3

5.1.2. Ahmed Emin Yalman, Peyami Safa ve Tef'in Eleştirileri

Bununla birlikte, “yeter söz milletindir” diyen ve “çoğunluğun sesi” olma iddiasını taşıyan DP'nin, giderek sadece iktidar yanlılarının sesi haline geldiği savı da söz konusu ortamda sıklıkla dile getirilmeye başlamıştır. Demokrat Parti'nin kuruluşundan itibaren büyük bir destekçisi olan gazeteci Ahmed Emin Yalman'ın³³, sahibi olduğu **Vatan** gazetesinde kaleme almış olduğu iktidara yönelik “olumlu” ve hatta “yanlı” yazılar da açıkça eleştirilere hedef olmuştur. Esasen Ahmed Emin Yalman'ın kendi hatıralarında da sözünü etmiş olduğu gibi, Demokrat Parti ile yakın ilişkiler kurmaya başlaması 1946 senesi ile olmuş; zaman zaman parti ile sıcak temaslarda bulunan Yalman'ın zaman zaman da başta Menderes olmak üzere DP'liler ile arası açılmıştır.³⁴ Ancak Yalman, uzunca bir müddet Demokrat Partililerin icraatlarını ve bilhassa basın özgürlüğü konusundaki tavrını desteklemiştir. 1954 seçimlerinin ardından Yalman şunları dile getirmiştir:

“1954 seçimlerinde iktidarın kazandığı büyük başarının ve muhalefetin uğradığı ağır bozgunun bütün dünya demokrasisi hesabına üzerinde

³³Bkz. Feroz Ahmad, *age*, 112. Ayrıca, 1946'den başlamak suretiyle DP ile bilhassa da Adnan Menderes ile yakınlaşan Ahmed Emin Yalman, Menderes ile birlikte 14 Mayıs seçimlerinden birkaç hafta sonra Nazilli'ye giderken Menderes'in planladığı kalkınma ve ilerleme hamlesini dinledikten sonra Menderes için şu ifadeleri kullanır: “Ben de Fevzi Lûtfi de bir sihirbazın ağzından dökülür gibi gelen müjdeleri hayranlıkla dinliyorduk. Ben bütün bir uzun ömrü Doğu'yla Batı'yı birbirinden ayıran iki nevi idarenin tahliliyle geçirmiştim, buna dair binlerce sayfalar dolusu yazılar yazmış, her fırsatta dert dökmüştüm, fakat işte büyük işler görmeye hazırlanan bu genç akıncı politika ve idare adamı, belli ki benim islahat rüyamdan çok güzellerini görmüş, bunları benim hiçbir zaman beceremeyeceğim kadar canlı bir tarzda ifade edebilmenin imkanını bulmuştu...”. Bkz. Ahmed Emin Yalman, *age*, 1533, 1544 ve 1553.

³⁴Öyle ki Demokrat Parti adına uzunca bir müddet demokrasi havariliği yapan Yalman, 1959 yılında basın kanunu ihlal ettiği gerekçesi ile hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Bkz. Semih Balcıoğlu, **Önce Çizdim Sonra Yazdım**, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001), 59-62.

durulmaya layık olan bu İktidar-Basın işbirliği sisteminin neticesi olduğu muhakkaktır. Şu noktanın da hatırdan çıkarılmaması lâzımdır ki Hükümet'le basın arasındaki işbirliği, Türkiye'de aydınlar arasında barış ve yakınlık uyandırmaya ve dış tahrikleri hükümsüz bırakmaya da yaramıştır.”³⁵

Altını çizmek gerekir ki, Yalman'ın savunduğu basın özgürlüğü, sadece sınırlı bir gazeteci zümresi için geçerlidir ve hükümetle ilişkilerinin iyi olduğu ifade edilen basın da aslında bu gazeteci zümresinden oluşmaktadır. Kaldı ki ilerleyen yıllarda, Yalman'ın başka ifadelerinde de bu durum somut bir hal kazanmıştır. 1954 seçimlerinden kısa bir müddet sonra Ahmed Emin Yalman'ın kendisi de iktidarla ve bizzat Menderes ile arası açılmaya başladığı zaman, DP'ye karşı muhalefete başlamıştır. Fakat Yalman'ın muhalefet edişinin temel nedeni, büyük ölçüde kendi ayrıcalıklı konumlarının avuçlarının arasından kayıyor olmasından ileri gelmekte ve aslında kendisinin basın özgürlüğü hususundaki yanlı tutumunu da ortaya koymaktadır:

“1950 ile 1954 arasında basının Hükümetle sıkı bir işbirliği halinde bulunmasına, muhalefetin haksız hücumlarına karşı, devamlı surette kalkan vazifesini görmesine rağmen başarı iktidarın başını döndürdü. Basınla yıllardır devam eden samimi işbirliği hiçe sayıldı. 2 Mayıs'tan hemen sonra Ankara'da başbakanın makamına gittim. Kendisini tebrik ettim malum olan nezaketine rağmen karşımda çok değişmiş bir adam buldum. Bana dedi ki: Seçimler vatandaşların benim tuttuğum yolun ne kadar beğendiğini açığa vurdu. Şimdiye kadar ben siz gazetecilerle danışmaya değer veriyordum. Asaba ilaç diye aspirin mi yoksa optalidon mu kullanmak münasiptir diye fikrinizi soruyordum. Halkın coşkun güveni şimdi bunu belli ediyor ki böyle bir danışmaya ihtiyacım yoktur. Ben kendi kendime son kararı vereceğim. Dilersem aspirin dilersem optalidon kullanacağım.” Bu sözlerle başbakan seçme bir gazeteci grubuyla devamlı işbirliği yürütmek yolundaki gidişe tekme vuruyor ve bunu yıkıyordu. Bundan sonra yaptığı basın konferansları bütün gazetecilere açıktı. Aradaki şahsi dostluklar bütün bütün yıkılmamakla beraber on beş kişilik bir seçme grubu bir nevi ikinci meclis haline koymak yolundaki gidişe son verildi. Bununla beraber Menderes ve Köprülüyle olan şahsi münasebetimiz derhal bozulmadı.”³⁶

Ahmed Emin Yalman'ın “yanlı tutumu”, söz konusu yıllarda kendisinin “döneklik” ile itham edilmesine sebebiyet vermiştir. Demokrasinin temel taşı olarak “herkes için eşitlik” fikrini esas alan **Tef** yazarları da Yalman'ı sadece kendi zümresini ve çıkarlarını düşündüğü ve bu zümrenin dışında kalan kesimlerin farklı ve bilhassa muhalif görüşlerine yaşama imkânı tanımadığı gerekçesiyle sıklıkla tenkit etmişler

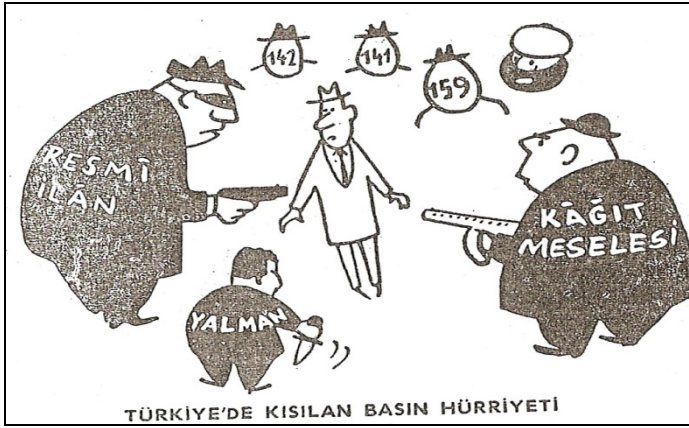
³⁵ Ahmed Emin Yalman, *age*, 1621.

³⁶ *Age*, 1639, 1640.

ve sert eleştirilerin merkezine oturtmuşlardır.³⁷ Hükümete “yaranarak” **Vatan** gazetesinin satışlarını arttırmaktan başka bir şey düşünmediği³⁸, önemli memleket meselelerini yazmaktan kaçınarak, “bahardan ve genç kızlar”dan bahseden yazılara yer verdiğini³⁹ iddia etmişlerdir. Yalman’ın, Demokrat Parti’yi adeta “demokrasi havarisi” ilân ettiğini, hiçbir sorun yokmuşçasına tüm basın mensupları, gazeteci ve yazarlar adına basın özgürlüğünün mevcut olduğunu söylemesinin “pervasızca” konuşmak olduğunu ve gerçeği yansıtmadığını belirten **Tef** kadrosu, açıkça Yalman’ı basın özgürlüğü önündeki engellerden biri olarak değerlendirmiş ve “*Türk basınının yağlı kazığı*”⁴⁰ olarak görmüşlerdir.

Şekil 38: Türkiye’de Kısılan Basın Hürriyeti

Tef, c.1, s. 16 (1954): 3

³⁷ Ahmed Emin Yalman hakkında **Tef**'te yayımlanmış örnek yazılar için bkz. **Tef**, c.1, s. 21 (1954), 15; Müfit Duru, “Keramet”, **Tef**, c.2, s.22 (1955): 5; Köşklü, “Attım, Attın, Attı...”, **Tef**, c.2, s.35 (1955): 7; (?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.40 (1955): 13.

³⁸ “Nemrut’tan Nasihatler” köşesinde “Ahmed Emin Yalman’la alıp veremediğiniz nedir? Hangi prensipleriyle uyuşamıyorsunuz?” şeklinde gelen bir soruya Yalman’ın partiler arasındaki ilişkilere nasıl baktığına da değinilerek şu cevap verilmiştir: “Şaka bertaraf, bugün Ahmed Emin’in hükümete yaranmak ve bir yandan da gazetesinin satışını arttırmak için ümitsizce gayretler sarf etmekten başka ne prensibi vardır? Baksanıza, 18 Şubat tarihli **Vatan**’da bir “milli misak” için hazretin ileri sürdüğü iki “prensip” nelerdir: 1. Harice karşı milli birlik siyasi hayatın mukaddes bir esasıdır. İç ihtilâflar dış meselelere sirayet ettirilemez...2. Türk cemiyetinde ancak ahenkli bir iş bölümü vardır. Sınıf, zümre, ırk, mezhep gibi mevzuların vatandaşları birbirinden ayırmasına ve böyle ihtilâfların politika sahalarında istismar edilmesine cevaz yoktur. Gördünüz mü fetvayı! Bütün cemiyetlerde zümre menfaatlerini temsil eden muhtelif partilerin çekişmeleri politika hayatına esas olurken, iç ve dış siyaset bu mücadelenin neticesine göre ayarlanırken, zaten politikanın mânası da buyken, bizim memlekette böyle küstahlıklara “cevaz” olmayacak. Sadece belediye işlerini görüşüp geri kalan zamanda “fazilet, namus, müsamaha, fedakârlık, akıncı ruh” filan diye yaveler geveleyerek birbirimize sırtıp duracağız. Böylece teşekkül edecek “ahenkli iş bölümü”nde de Ahmed Emin üstadımıza bu budalaca koronun şefliği vazifesi düşecek. Sizin anlayacağınız... Bendeniz bu adamın herkesi enayi yerine koyma prensibiyle uyuşamıyorum.” Bkz. (?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.30 (1955): 13.

³⁹ **Tef**, c.2, s.41 (1955): 13.

⁴⁰ Çetin Altan, “Kazık Babında”, **Tef**, c. 2, s.34 (1955): 5.

Tef kadrosu, **Vatan** gazetesinde kaleme aldığı yazılarında muhalif sesleri “şer kuvvetleri” olarak gören gazetecinin⁴¹, 1950’de kurulması kararlaştırılan Uluslararası Basın Enstitüsü’nde Türkiye’yi temsil etmesi ve Avrupa- Amerika seyahatlerinde diğer ülkelerin gazetecilerine Türkiye’deki basın hürriyeti hususunda dile getirdiklerinin sadece Demokrat Partisi yanlı bir söylemin neticesi olduğundan da emin görünmektedir.⁴² Derginin 1954 yılında yayınlanmış olan yirminci sayısındaki bir yazı bu açıdan büyük bir öneme sahiptir. Sahte okuyucu mektuplarının alaycı ve sert bir üslupla cevaplandığı *Nemrut’tan Nasihatler* köşesinde gelen bir mektupta şöyle denmiştir:

“Sizin Ahmed Emin Yalman yine Avrupalarda gazetecilerle görüşüyor, Türkiye’de tam bir basın hürriyeti olduğuna adamcağızları iknâ etmek için çırpınıp duruyor. Bu işe bir diyeceğiniz yok mu?”

Soruya verilen cevap oldukça kinayeli olmakla birlikte, **Tef** kadrosu Ahmed Emin Yalman’ın Demokrat Parti yanlısı olması sebebiyle bir yandan içinde bulunduğu ayrıcalıklı konumun altı çizmekte, diğer yandan da kendisinin Avrupa’da görüşmeler yapması ve adeta tüm basın mensupları adına konuşuyor olması; basın hürriyeti aleyhindeki gelişmeleri ve mevcut problemleri görmezden gelişi de bu bağlamda eleştirilmiştir:

“(cevap): Ne diyeyim, hazret yerden göğe kadar haklı. Kendisi gibi bir adamın gazete çıkarmasına müsaade edilen bir memlekette basın hürriyeti olmaz olur mu?”⁴³

“Moskof emellerine hizmet eden vatan düşmanları ile boğuşan”⁴⁴ Ahmed Emin Yalman’ın ardından hedef tahtasına oturtulan bir diğer isim ise edebiyat dünyasının

⁴¹Ahmed Emin’in her fırsatta “şer kuvvetleri”nden bahsettiğini iddia eden ve bu durumu alaycı bir üslupla eleştiren bir yazı için bkz. “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s.17 (1954): 15.

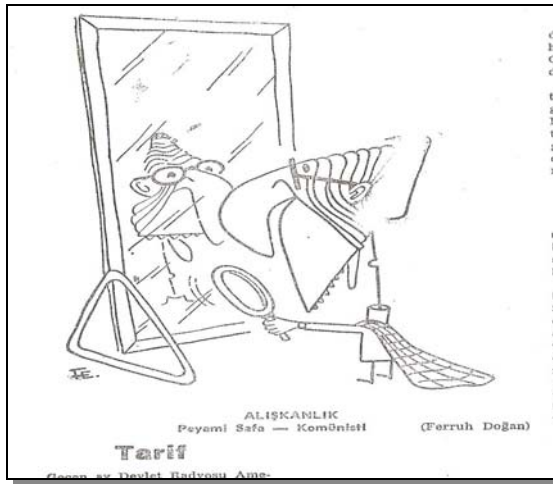
⁴² 1954 senesinde basın özgürlüğünün önüne büyük bir set çeken yeni basın kanununun gündemde olduğu bir dönemde Yalman’ın uluslar arası basın enstitüsünün dergisinde bu kanunu ve hükümetin basın politikasını savunan bir yazısı yer almıştır. Üstelik bu yazı Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ’ın, Hitler’in *Kavgam*’na benzetilen, yasa tasarısı hakkındaki görüşleriyle de büyük paralellikler taşımaktadır. Yalman yazısında şöyle dermiştir: “*Muhalefet partilerinin isterik saldırılarıyla onların arkasına gizlenen komünistlerin yıkıcı çalışmaları arasında bir ayırım çizgisi çekmeye imkan yoktur. Hürriyet yalnız bir hoşgörü havası içinde yaşayabilir. Ceza yasalarındaki değişiklikler muhalefet partileri dâhil, belli başlı gazete yazarlarına danışılarak hazırlanmıştır. Biz hürriyetimiz için bu değişikliği kabul ettiğimizi bildirdik. Ondan sonra Adalet Bakanlığı’nın temsilcileri ile beş uzun celse düzenleyerek İngiltere, İsveç, Almanya, İsviçre, Fransa ve İtalya’daki yayın yoluyla hakaret cezaları incelendi. Bütün ömrünü Türkiye’deki hürriyet ve demokrasi hizmetlerine vakfetmiş bir gazeteci sıfatı ile size söyleyebilirim ki bugünkü durumu bir takım kistaslarla ölçmek yanlıştır.*”. Bkz. Nuri İnuğur, **age**, 300.

⁴³(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s.20 (1954): 12.

⁴⁴(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s.22 (1955): 15.

oldukça yakından tanıdığı Peyami Safa'dır. Tek Parti iktidarı döneminde koyu bir CHP'li olan Peyami Safa, Demokrat Parti iktidarı ile birlikte DP hakkında olumlu yazılar yazmaya başlamıştır. Özellikle Bergson'dan etkilenen Safa, 'maneviyat'ı ve 'maneviyatçılığı' ön plana çıkarmıştır. Özellikle **Türk Düşüncesi** dergisinde kaleme aldığı yazılarında ise antikomünizm eleştirileri dikkat çeker. 1950'li yılların ikinci yarısına gelmeden **Tef** kadrosu tarafından, Peyami Safa'nın "kızıl hastalığına müptela" olduğu belirtilmiştir.⁴⁵ Adeta 'komünist avı'na çıkan Safa⁴⁶, dergide iz peşindeki Sherlock Holmes gibi çizilir ve çeşitli fıkralara dahi konu olmuştur.⁴⁷

Şekil 39: Sherlock Holmes

Tef, c.2, s.34 (1955): 8

Bununla birlikte, tıpkı Ahmed Emin Yalman gibi, **Tef** dergisi, Safa'yı da "döneklik" ile itham etmektedir ve Safa'nın "kimin arabasına binerse onun düdüğünü çaldığını" söylemiştir:

"Komünist düşmanı geçinir; 9 uncu Hariciye Koğuşu adlı eserini firarî Nazım Hikmet'e ithaf eder. C.H.P.nin aday listesine girer. Bir koltuk kapmak ister. Kapamaz. Oturur, "Matmazel Noralya'nın Koltuğu"nu yazar. Ulus'ta Halk Partisi'ni, Milliyette D.P'yi metheder. Hitler zamanında Nazizmin; Eisenhower zamanında demokrasinin felsefesini (!) yapar. Bu arada punduna

⁴⁵ **Tef**, c. 2, s.37 (1955): 10. Peyami Safa'nın komünizm aleyhtarlığına benzer bir propaganda Ahmed emin Yalman tarafından da yürütülmektedir. Yalman, muhalif olan seslerin 'Moskova'nın uşaklığı' nı yaptığını ileri sürmektedir. 1953 senesinde Yeni Sabah gazetesinden Safa Kılıçoğlu hakkında da Yalman benzer iddialarda bulunmuş, Kılıçoğlu'nun Yeni Sabah'ı "memleketin nizamını ve rejimi kundaklamak için kullandığı, ara bozmak, mesele çıkarmak için her şeyi yaptığı" nı, dahası "Moskova'dan aldığı vazifeyi yapmak için hayasızca ve küstahça her tarafa saldırmakta" olduğunu ileri sürmektedir. Bkz. Emin Karaca, **Türk Basınında Kalem Kavgaları**, (İstanbul: Gendaş, 1998), 220-228.

⁴⁶ Peyami Safa ve komünizm meselesi konusunda dergide çıkan bir yazı için bkz. "Nemrutan Nasihatler", **Tef**, c.2, s.34 (1955): 13.

⁴⁷ Bkz. **Tef**, c.2, s.34 (1955): 8.

getirip bir kitap yazar: “Bir Tereddüdün Romanı.” Ortalığı birbirine katmak ister. Muvaffak olamaz. “Cingöz Recai'nin Maceraları”nı kaleme alır. Bergson Bouvier Greseyse Sprito, Salazar ve Rosenberg karışığı fikirler taşır. Çıkardığı mecmuanın adını “Türk Düşüncesi” koyar. Müptela olduğu müzmin fobi tesiriyle her tarafta hayaller görür, fıkralarının başlığı ise şu ismi taşır: “Objektif”. Nedir o bil?”⁴⁸

Yürütölmekte olan basın özgürlüğü tartışmaları, hapiste olan gazetecilerin saçlarının kesildiğı haberleri duyulunca giderek alevlenmiştir. Açık bir insan hakkı ihlali olan bu durum, hapse atılan gazetecilere indirilen bir diğer darbe olarak büyük infial yaratmıştır.⁴⁹ İktidarın, kendi egemenliklerini tehdit eden gazetecilere, bilhassa muhalif gazetecilere karşı takındığı tavrın askerlikteki uygulamaları hatırlatması nedeniyle de esasen bir tür yola getirme ve disipline etme çabası olarak okunabileceğı ileri sürülebilir. Basın dünyasında tek sesliliğın- ki bu sesin aslında iktidarın sesini yansıttığı ölçüde muteber olabilecektir ancak- arzulandığı bir dönemde gazetecilerin muhalif tavırları ve kamuoyunu etkileme gücü göz önünde bulundurulduğunda iktidarın tavrının nedeni daha da belirginleşmektedir. Gazetecilerin saçlarını traş edilirken gösteren çizgilerin yanı sıra konuya sert tepkiyle yaklaşan yazılara da Tef sayfalarında aşağıda örnekleri görüleceğı üzere yer verilmiştir.

Şekil 40: Basın Suçlarının Saçları Kesiliyor

Tef, c.1, s.19 (1954): 3

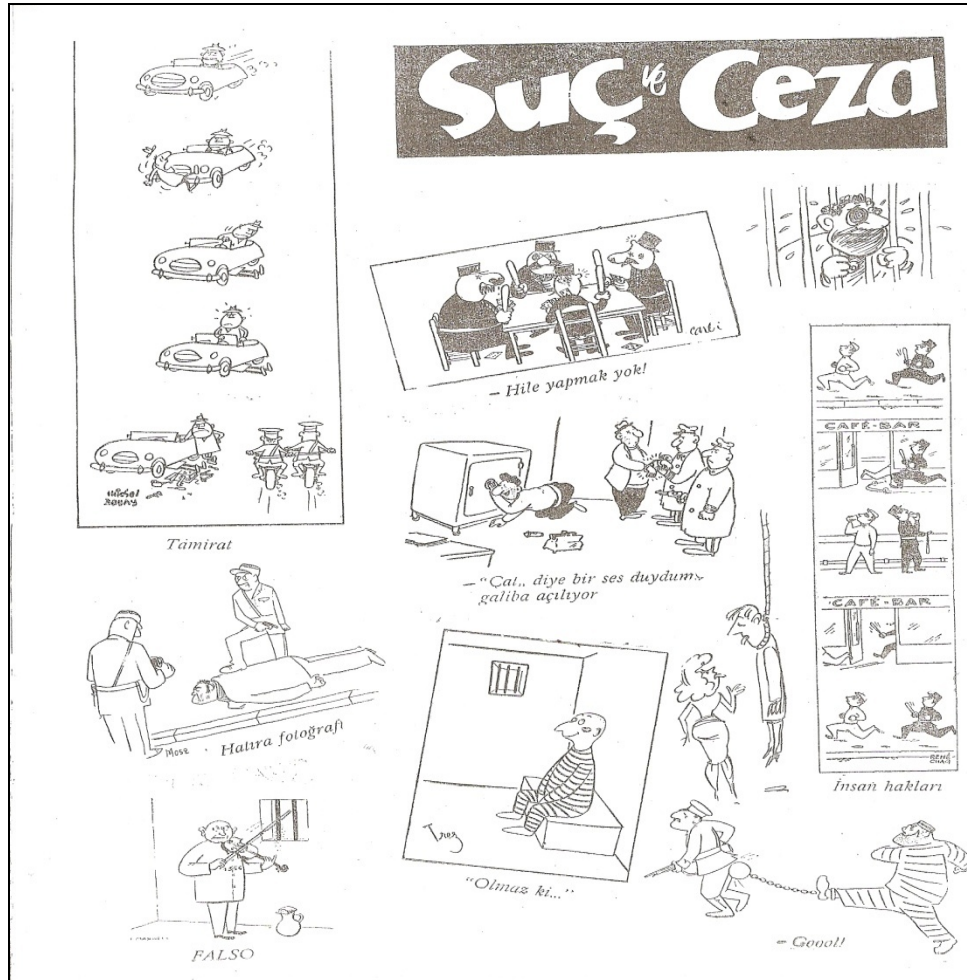
⁴⁸ “Bilmece”, Tef, c.2, s.34 (1955): 8.

⁴⁹ Gazeteler ve gazeteciler üzerinde giderek arttırılan bu baskıların yine sadece bu dertten muzdarip olanlar tarafından anlaşıldığı, milletvekillerinin yaşananlar karşısında sessizliklerini korudukları belirtilmiştir. Tef’teki bir yazı da durum şöyle eleştirilmektedir: “Gazetelere baskıdan mı şikâyet var? Alır bir mebusu yazı işleri müdürü yaparsın. Hapishanede saç mı kesiliyor? Atarsın bir tanesini içeri tamam...Sonra kanun da değişir, talimatnamede...”. Bkz. “Çare”, Tef, c.2, s.30 (1955): 5.

Derginin on dokuzuncu sayısında, “Nemrut’tan Nasihatler” köşesinde yer alan şu satırlar bu bağlamda oldukça manidardır:

“Askerlikte arkadaşların saçlarını makineyle traş ede ede bu işin ustası oldum. Şimdi terhisten sonra bir berber dükkânı açacağım. Ama öyle saç kesip düzeltmek filân gibi ince işlerden çakmıyorum. Yalnız makineyle traş! Sıfır numara, bir numara, iki numara...Dükkân için en münasip semt neresi? / - dükkâna boş ver de bana uğra, konuşalım. Maaşlı berber diye seni Gazeteciler Cemiyetine tavsiye edeceğim. Cezaevlerindeki makinelerin temizliğinden şüphelenip üzülüyorlar.”⁵⁰

Şekil 41: Suç ve Ceza

Tef, c.1, s.18 (1954): 7

İktidarın gazetecilere yönelik sert tutumunun giderek şiddetini arttırdığını da söyleyebilmek mümkündür. Çetin Altan, gazetecilerin uydurma sebeplerle gözaltına alınıp, aç susuz bırakıldığını ifade ederken⁵¹; sebepsiz yere yahut “sudan bahaneler”

⁵⁰ “Nemrut’tan Nasihatler”, Tef, c. 1, s.19 (1954): 16.

⁵¹ Çetin Altan, “Bir Polis Hikâyesi”, Tef, c.2, s.43 (1955): 6.

ile gözaltına alınan gazetecilere uygulanan baskı ve bir nevi “yıldıрма politikası” niteliğindeki eylemlere her gün bir yenisi daha eklenmeye başlamıştır. **Akis** dergisinde Demokrat Parti aleyhine yazdığı iddia edilen bir yazıdan ötürü Cüneyt Arcayürek, tevkif edilerek kendi deyimi ile “*kâtil ve hırsızlar gibi adi suçlardan yargılanan mahkûmların arasına*” konmuştur.⁵² Arcayürek, henüz cezası kesinleşmemiş olmasına rağmen uzun bir süre hapiste tutulmuş; ayrıca Arcayürek’in ziyaretçilerle özellikle de gazeteci arkadaşları ile görüşmesine izin verilmemiştir.⁵³ Menderes’in talimatı ile tutuklanan gazetecinin, sonrasında Menderes’in konuşmalarından da anlaşılacağı üzere “suç işlemenin önlenmesi amacıyla”, henüz ortada suç teşkil edecek bir vaziyet bulunmamasına karşın Ankara cezaevine konduğu anlaşılmaktadır.⁵⁴ Durumun ciddiyeti, **Tef** yazar ve çizerleri nazarında da kendisini göstermiştir. Örneğin Cemal Refik, bundan böyle “*hâkimin ufak bir sezintisi, maznunu hüküm giymeden içeriye tıkmağa kâfi gelecek.*” diyerek gazetecilerin bir hiç uğruna, Arcayürek’in deyimiyle “terbiye edilmek” ve “hizaya girmelerini sağlamak” amacıyla rahatlıkla ceza evine konulabileceğini ifade etmiştir.⁵⁵

“Kedi-fare” başlıklı yazıdan dolayı tutuklanan Arcayürek’in tevkifatının ardında esasen başka sebepler bulunmaktadır. Dönemin önde gelen muhalif yayın organlarından **Akis**, İnönü’nün damadı Metin Toker tarafından çıkarılmaktadır ve söz konusu yazı, aslında Toker’in kendisi tarafından kaleme alınmıştır. Amaç muhtemelen Toker’i cezalandırmaktır fakat sorumlu yazı işleri müdürü olduğu için DP iktidarı, Arcayürek’i hedef almıştır. Bu bahiste Arcayürek şöyle demiştir: “*Bu yazı bir bahaneydi. Asıl sorun, yüzde 58’e yakın oyu alan, ulusun büyük çoğunluğunca onaylanan bir insanın eleştirilemeyeceğini kimi gazetecilerin anlamadığı idi. Milletın çoğunluğu yanında bu üç beş “kara haber tellallığı yapan” insanlar da kim oluyordu ki?... Amacı yazının içeriğinde suç olup olmadığını*

---

⁵² İki gün tecritte kalmasının ardından - sonraları Ankara Hilton’u olarak anılacak olan-Ankara Cezaevinde 7. koğuşa sevk edilen Arcayürek, anılarında koğuştan bahsederken şunları dile getirmektedir: “*7. koğuş yetmiş seksen kişilik bir koğuştu. Katiller, büyük hırsızlar, benzeri büyük suçlardan mahkemesi görülenlerle hüküm giymiş olanlar bu koğuştaydı; aralarında idâm mahkûmları da vardı. İki katlı tahtadan ranzaların uzayıp gittiği, bu iki kat ranzaların arasındaki dar bir koridorun tuvaletle sonlandığı 7. koğuşta “siyasî mahkûm” sayıldığım için- bir saygı eseri- bana bırakılan, kapıdan girişte, soldaki ikinci ranzanın üst bölümüne yerleştim.*” Bkz. Cüneyt Arcayürek, **Bir İktidar Bir İhtilal**, 57, 58.

⁵³ Çetin Altan, “Gardiyan ve Ötesi...”, **Tef**, c.2, s.44 (1955): 6.

⁵⁴ Bkz. Cüneyt Arcayürek, **Bir İktidar Bir İhtilal**, 70.

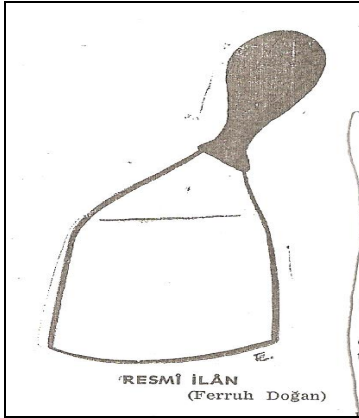
⁵⁵ Bkz. Cemal Refik, “Valinin Rüyası”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 4.

saptamak değildi. Menderes'i tedirgin eden kişinin içeriye atılmasıydı...’’⁵⁶

5.1.3. İktidarın Basını Yıldırma Politikası Olarak Resmi İlanlar ve Kâğıt Meselesi

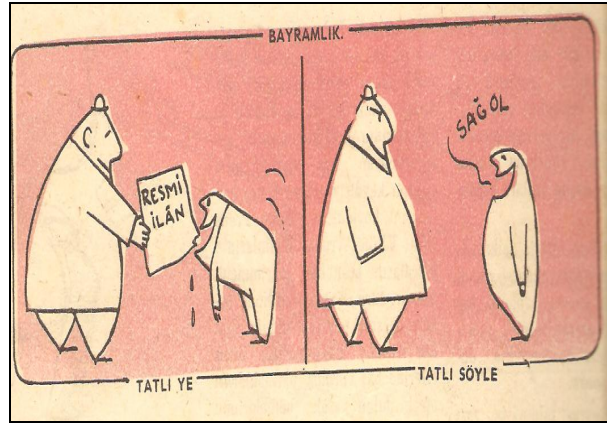
İktidar tarafından yürütülen “yıldırma politikası”, sadece gazetecilerin yargılanması, hapsedilmesi ya da para cezasına çarptırılması gibi uygulamaları içermemiştir. Bunların yanı sıra, resmi ilan yayınlanması zorunluluğu ve kâğıt tedarik meselesi de basın hürriyetini görece tehdit eden başlıca unsurlar arasında yer almaktadır. Resmi ilanlar, **Tef**'te adeta idama giden bir mahkûmun kafasına geçirilen çuvala benzetilmektedir.

Şekil 42: Resmi İlan

Tef, c.2, s.35 (1955): 7

Şekil 43: Bayramlık

Tef, c.2, s.43 (1955): 3

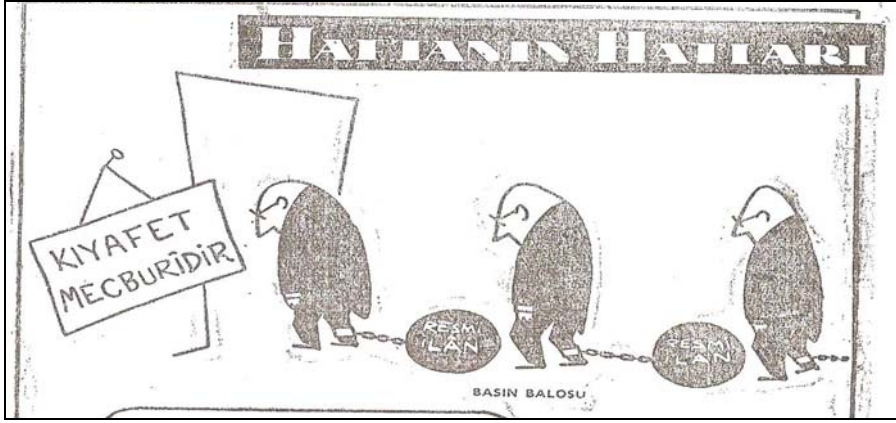
Gazetelere getirilen resmi ilan zorunluluğu gerçekten de muhalif basın için büyük bir darbe olmuştur. İlanlar sadece iktidara yakın duran gazetelere verilmektedir⁵⁷ ve bu hali ile resmi ilan **Tef** sayfalarında gazetecilerin ayaklarına vurulan prangadan farksızdır.

⁵⁶ Bkz. Cüneyt Arcayürek, **Bir İktidar Bir İhtilal**, 39.

⁵⁷ Osman Bölükbaşı'nın hayatını anlatan *Türk Siyaseti'nde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı*, adlı kitapta, Demokrat Parti'nin bilhassa muhalif basını susturmaya yönelik faaliyetlerinin daha partinin iktidara geldiği ilk yıllarda baş gösterdiği ifade edilmektedir. Resmi ilanların sadece, iktidarın yanında saf tutan gazetelere dağıtıldığı ve resmi ilan alamayan gazetelerin de kapanmaya mecbur kaldıkları belirtilir: “Kamu kaynaklarıyla basına hakim olmayı düşünen DP iktidarı devlet reklamları yoluyla muhalif gazetelerinin kapanmasını sağlarken, iktidarın icraatını iyi gösteren gazetelere, meddahlık derecelerine göre, resmi ilan adı altında büyük paralar aktarmıştır...”. Bkz. Deniz Bölükbaşı, **age**, 136.

Şekil 44: Basın Balosu

Tef, c. 2, s.34 (1955): 3

Gazete ve dergilerin yayın hayatına devam edebilmesi için elzem olan kâğıdı tedarik etmek oldukça güçleşmiştir. Bunun başlıca sebeplerinden biri, piyasadaki kâğıt sıkıntısıdır. Ancak İzmit'teki kâğıt fabrikasından alınacak kâğıt tutarına da iktidar karar vermektedir ve iktidar çoğunlukla muhalif basına verilecek olan tutarı kısmıştır. Tef dergisi de, kendi yazdıklarından anlaşıldığı üzere, fabrikadan kendilerine kâğıt verilmediği için oldukça zor şartlar altında yayın hayatına devam etmiştir. Maddi imkânlarını zorlayarak kimi zaman karaborsadan temin ettikleri kâğıt ile kimi zaman da hamallardan buldukları ile dergiyi hazırlamışlardır. 1955 yılının mart ayında dergide "Kâğıt Meselemiz" başlıklı yazıda soruna değinerek şunlar ifade edilmiştir:

"...Belki ilk bakışta biraz garip görünüyor fakat hakikatin tâ kendisi bu kâğıt yok. Veya fabrika bize vermiyor. Bizim bakımımızdan her ikisi de aynı kapıya çıkar. Bizim yokuşun en büyük derdi haline gelmiştir artık kâğıt. Günlük gazeteler yüz binleri geçen tirajlar yaparlar, fakat Tef ve diğer mecmualar intişâr ederler, hemen her gün bir kitap piyasaya sürülür fakat kâğıt yoktur. Tuhaf bir vaziyet değil mi izah edelim: ...Bizler İzmit'e üç ayda bir ihtiyaç miktarlarımızı bildiririz. Buna karşılık meselâ 100 ton istemişsek 20 ton verirler. Burada ufak bir nokta var: Kâğıt vermezler, tahsis ederler. Yani fabrika top halinde kâğıt imaline başlarsa vereceğiz derler. Bir türlü de başlamazlar...Tabiatıyla biz de kâğıt alamayız, tabii fabrikadan. Yoksa İstanbul piyasası kâğıt doludur. İsteddiğiniz kadar alabilirsiniz. Gazeteden başka şey basılamayacak olan fligranlıya kadar. Arada da sadece ufak bir fiyat farkı vardır. Fabrikadan 15 lira civarında alabileceğiniz kâğıdı 24-26 liraya bulabilirsiniz. İşte biz de Tef'i ancak böyle çıkarabiliyoruz. Hamallardan bulduğumuz kâğıtlarla. Allah onlardan razı olsun."⁵⁸

⁵⁸ "Kâğıt Meselemiz", Tef, c.2, s.33 (1955): 3.

Çok geçmeden **Tef** dergisinin kurucuları “Tef’in Çektikleri” başlıklı bir yazı kaleme alırlar. Bu yazı, aslında İzmit’teki Kâğıt Fabrikasının müdürüne hitaben bir açık mektup niteliğindedir. Dergi mensupları, açıkça fabrikanın kâğıtların tahsisi hususunda taraflı davrandıklarını ve eşit muamele etmediklerini ileri sürmüşlerdir. Kendilerinin dergiyi çıkarabilmek için gerekli olan kâğıdı temin etmek amacıyla hamallara başvurduklarını, ancak hamalların da karaborsadan kâğıt bulamaması durumunda kısa bir süre içerisinde derginin kapanacağını söylemişlerdir:

“Sayın Bay,

Şimdi size bir haberimiz var: Bir iki haftaya kadar hamallar her zamanki dehalarını gösterip karaborsa kâğıdı bulamazlarsa Tef kapanıyor. Ve satışsızlıktan değil, sizin kağıt vermemenizden dolayı bu kararı almak zorunda kaldık. Yoksa Tef bu memlekette şimdiye kadar hiçbir mizah gazetesinin vasıl olamadığı bir satışa maliktir...”⁵⁹

Aynı satırları takiben bu defa dergi, okuyucularına seslenmiş ve kâğıdın yalnızca karaborsadan sağlanabilmesinin ardındaki sorumlu olarak kâğıt fabrikasını işaret etmekte ve fabrikanın, karaborsa satışı teşvik ettiğini beyan etmiştir:

“...Geçen hafta da yazdık: Kâğıt karaborsada. Ve bu karaborsayı fabrika âdeta teşvik etmektedir. Baskısı ve satışı 2-3 bin civarında olan gazetelere çok bol miktarda kâğıt verilmekte ve bu kâğıtlar bu ellerden karaborsaya intikal etmektedir. Bu işi yapan gazeteleri de teker teker saymak bizim için kabil. Fakat buna lüzum görmüyoruz.”⁶⁰

1955 yılının Nisan ayına gelindiğinde ise, **Tef**, artık çareyi Mükerrerem Sarol’a seslenmekte arayacaktır. Yüksek tirajına rağmen bir türlü dergiye yeterli kâğıdın sağlanamıyor oluşu, derginin sırf bu sebepten ötürü kapatılma ihtimali, tüm kadroyu telaşa sürüklemiş ve Çetin Altan tarafından Mükerrerem Sarol’a açık bir mektup yazılmıştır. Oldukça ağır ve uzun olan bu mektubun aşağıda yer alan satırları bu eksende dikkate değerdir:

“...Şu elinizde bulunan haftalık, birkaç gencin iştirakiyle çıkan, umumî efkârda itibarı büyük fakat resmî makamlar nezdinde sırf gençlere ait olduğu için fazla önemi bulunmayan bir avuç istidatlı kalemin mahsulüdür. İçlerinde ne vaktiyle milletvekili olmak için seksensekiz partiye kafa sallamış muhteris göbek sahipleri, ne çıkarı için her boyaya giren bir sümüklü mendil pisliğinde buruşmuş mâlum kimseler mevcuttur... Yaşları 18 ile 30 arasındaki çizgi pırıltularına kucaklarını açan ve Türk mizah dehasının ilerde bir projektör olacak bugünkü ateş böceklerine bahçelik etmek isteyen bu haftalığa, bütün uğraşmalara, savaşmalara rağmen tirajının icap ettirdiği kâğıdı maalesef vermiyorlar sayın Sarol. Tef istihkakını el altından karaborsaya intikal

⁵⁹ Tef Kurucuları, “Tef’in Çektikleri”, **Tef**, c.2, s.34 (1955): 9.

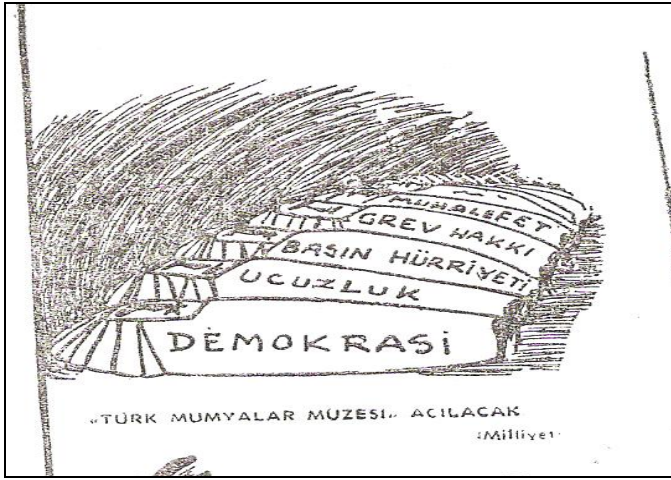
⁶⁰ Tef, “Okuyucularımıza”, **Tef**, c. 2, s.34 (1955), 9.

ettirecek bir Babiâlî madrabazı kadar bile iltifat görmüyor... Hamallardan aldığı yüksek fiyatlı kâğıtlarla neşir hayatına devam etmeye çalışıyor. Ne yazık ki artık bıçak kemiğe dayandı... Son ümit olarak aklımıza siz geldiniz... Türk gençliğine yapılan methiyelerin demogojik çılgınlardan ibaret olmadığını isbat ederek, istikbalde hepimizin beraber övüneceğimiz şu genç sanatçılara hakları olan bu ufak yardımı lütfen esirgemeyiniz. Basın alanından genç ve namuslu olmanın hüznüyle kalemlerini ceplerine sokup, boyunları bükük ayrılmasınlar... ”⁶¹

1955 senesinin daha ilk aylarında, **Tef** kadrosu gelinen noktada artık basın hürriyetinin, demokrasinin, muhalefetin Türkiye için birer “mumya”ya dönüştüğünü ifade etmişlerdir.

Şekil 45: Mumyalar Müzesi

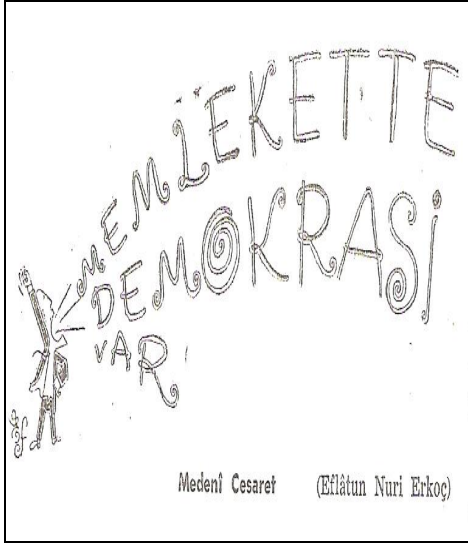

Tef, c.2, s.32 (1955): 3

Tef'i yayınlayan kadro, aşağıda örnekleri görüleceği üzere, ülkede “basın hürriyetinin öldüğünü”, demokrasinin tükenmiş olduğunu; basın hürriyeti başta olmak üzere özgürlüklerin iktidar tarafından engellenmeye çalışıldığını beyan etmiştir. Onların nazarında Demokrat Parti, ülkenin içerisinde bulunduğu “kötü durum”un farkında değildir; muhalefet ise görevini yap(a)mamakta, yaşananlar karşısında sessizce oturmaktadır.

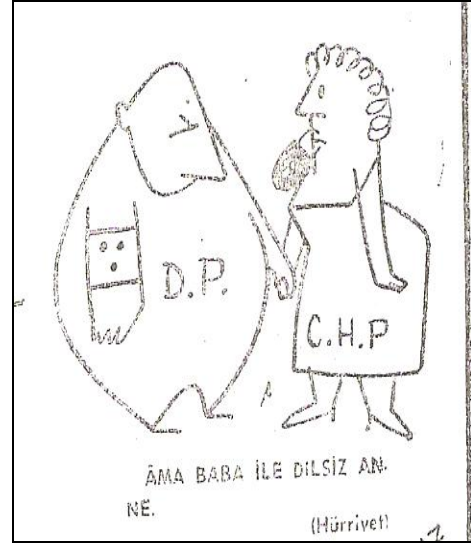
⁶¹ Çetin Altan, “Açık Mektup!”, **Tef**, Çağlayan Yayınevi, c. 2, s. 35 (1955), 3.

Şekil 46: Medeni Cesaret

Tef, c.2, s.35 (1955), 6

Şekil 47: DP-CHP

Tef, c.2, s.38 (1955), 3

Şekil 48: Muhalefet

Tef, c. 1, s.20 (1954): 6

5.2. Üniversiteler ve “Siyaset Yasağı” Meselesi

Demokrat Parti'nin yukarıdaki satırlarda da değinilen ve giderek sertleşen politikaları, 1954 seçimlerinin hemen öncesinde kendisini iyiden iyiye hissettirmeye başlamış, seçimin ardından hız kazanmış ve partinin iktidarda olduğu müddetçe de görece devam etmiştir. Muhalif basını susturma ve ”güdümlü” hatta dönemin tabiriyle belirtecek olursak “besleme” bir basın yaratma çabası, iktidarı Basın Kanunu'nda kimi değişiklikler yapmaya ve sert cezai uygulamaları hayata geçirmeye yöneltmiştir. Hükümetin bu eksenindeki politikalarına çok zaman geçmeden bir yenisi

daha eklenmiş; üniversite profesörlerine siyaset yapma yasağı getirilmiştir. 1954 genel seçimlerine hazırlanırken 16 Temmuz 1953 tarihinde Parti Meclis Grubu olağanüstü bir toplantı yaparak hükümetten, mevcut adli, toplumsal ve de siyasi düzeni korumak maksadıyla kanun tasarıları hazırlanması isteğini oybirliği ile kararlaştırmıştır. “Üniversite kapısından siyasetin girmesini engelleme” çabasındaki parti, Üniversiteler Kanunu’ndaki değişiklik ve Vicdan Özgürlüğünü Koruma Kanunu’nu 23 Temmuz 1953’te Meclis’ten geçirmeyi başarmıştır.⁶² Kaçmazoğlu’na göre Demokrat Parti’nin üniversite profesörlerine yönelik bu tutumu, muhtemelen pek çok üniversite hocasının fiilen CHP’de görev alması ve CHP’ye duydukları sempatiden ileri gelmektedir.⁶³ Demokrat Parti’nin amacı, büyük ölçüde üniversite içerisindeki CHP taraftarlarını saf dışı bırakmaktır. Çok geçmeden üniversite hocalarını hedef alan ikinci bir uygulama gelmiştir. 5 Temmuz 1954’te Meclis, profesörleri ve meslekte 25 yılını doldurmuş yahut 60 yaşını geçmiş olan yargıçları da kapsayan devlet görevlilerinin geçici olarak görevden alma ve bir dönem sonunda emekliye ayırma yetkisini hükümete veren bir yasayı kabul ederek, bürokrasinin yürütmeden bağımsızlığına büyük ölçüde son vermiştir. Söz konusu kanunun ikinci maddesinde belirtildiği üzere; milli eğitim bakanı, ilgili üniversitenin senato görüşünü aldıktan sonra istediği üniversite üyesini işinden atabilecektir ve esasında bakanın, ilgili senato kararına uymak yükümlülüğü de bulunmamaktadır.⁶⁴

Kısacası iktidar, fikri olarak anlayamadığı yahut tasvip etmediği herhangi bir üniversite üyesinin işten atılmasını bakanı aracılığı ile sağlayabilme yetkisini elinde bulundurmaya başlamıştır.⁶⁵ Güngör’e göre iktidarın muhalefet üzerindeki baskısı, yalnızca yasal ve siyasi değil; aynı zamanda psikolojiktir. Hocaların siyasetten uzaklaştırılması, yargıç ve savcılarının herhangi bir memur gibi bakan emriyle emekliye sevk edilmesi, DP’nin psikolojik baskısının etkili birer aracı konumundaydı.⁶⁶

---

⁶² Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**, 68.

⁶³ Bayram Kaçmazoğlu, **age**, 153.

⁶⁴ Örneğin, Siyasal Bilgiler Fakültesi Turhan Feyzioğlu siyaset yaptığı gerekçesi ile üniversitenin Senato kararına rağmen, Bakanlık tarafından görevden alınmıştır. “Siyasal Bilgiler’de Hükümete Tepki”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, 294.

⁶⁵ Cem Eroğul, **age**, 167. Bu görüşü doğrular nitelikte, Siyasal Bilgiler Fakültesi Turhan Feyzioğlu’nun siyaset yaptığı gerekçesi ile, Senato kararına rağmen bakanlık Feyzioğlu’nu görevden almıştır.

⁶⁶ Süleyman Güngör, **Muhalefette CHP**, (Ankara: Alternatif Yayınları, 2004), 282.

Yaşanan gelişmeler karşısında, Menderes'in aydınlar arasındaki popülaritesinde düşüş başlamış; muhalefet yıllarındaki vaatlerini unutan ve baskıyı her geçen gün arttıran Başbakan, ilk zamanlarında desteğini aldığı aydınları yavaş yavaş kaybetmiştir.⁶⁷

Üniversite profesörlerine getirilen siyaset yapma yasağının ardından, üniversite öğrencilerinin de siyaset yapmasının engelleneceği haberleri, kulaktan kulağa dolaşmaya başlamış ve tartışma daha da alevlenmiştir. Özellikle İstanbul ve Ankara gibi üniversite şehirlerinde (bilhassa da siyasetinin nabzını tutan Ankara'da) üniversite öğrencilerinin siyasi meselelerle aktif bir şekilde ilgilendiği bilinmektedir. 1954'te CHP gençlik kolları merkez komitesi oluşturulmuş; Bülent Ecevit, Altan Öymen gibi isimlerin de yer aldığı merkez komite, özellikle üniversite gençlerini örgütleyebilmek adına Ankara ve İstanbul gibi üniversite şehirlerinde yoğun faaliyetler içine girmiştir.⁶⁸ Benzer şekilde Demokrat Parti iktidarından yana olan üniversite gençliğinin de örgütlendiği bilinmektedir.⁶⁹ Üniversitelilerin, bilhassa üniversitelerin açılış toplantılarında siyasi atmosfer ile ilgili görüş bildirmeye ve açıklamalar yapmaya başlamaları, üniversite öğrencilerini siyasetten men etme çalışmalarına hız kazandırmıştır. Mesele önce günlük gazetelerde yer almaya başlamış⁷⁰; gazetecilerin hakkında yorum yaptığı başlıca konulardan birini teşkil etmiş⁷¹ ve neticesinde **Tef** mizah mecmuasında da kendisine yer bulmakta

⁶⁷ Feroz Ahmad, **Demokrasi Sürecinde Türkiye**, 74.

⁶⁸ Süleyman Güngör, **age**, 251.

⁶⁹ "Üniversitelilerin Politika ile Uğraşmaları Men Ediliyor", **Milliyet**, 6 Kasım 1954, 7.

⁷⁰ Üniversite öğrencilerine getirilmesi planlanan siyaset yasağı tartışması dönemin günlük gazetelerinde kendisine yer bulmuştur: "*Üniversitenin politika ile bizzat iştiğal etmemesine dair bir kanun mevcutken her açılış devresinde Üniversitelilerin, Üniversiteyi bir politika meydanı haline getirmemeleri için bazı tedbirler alınmasının gerektiği düşünülmektedir... Kuvvetli bir ihtimalle Üniversitelilerin politika ile uğraşmamaları hakkında bir milletvekili Meclise bir kanun teklifi verecektir. Bu teklifi hükümetin de destekleyeceği söylentiler arasındadır... Diğer taraftan Ziraat Fakültesi Talebe Derneği Başkanlığı tarafından da bu hususta bir tebliğ yayınlanmıştır. Tebliğde üniversite öğrencilerinin politika ile münasebetleri şahsî kanaat zavâyesinden ele alınarak "Üniversitenin bir münevver olduğunu, istikbalin kurucusu ve üstelik siyasetle uğraşmayı kendisine hak tanıdığı ve memleket meseleleri ile ilgilenmesini bir vazife telakki ettiği" belirtilmektedir.*"⁷⁰

Bkz. "Üniversitelilerin Politika ile Uğraşmaları Men Ediliyor", **Milliyet**, 6 Kasım 1954, 7. Konu hakkında başka haberler için bkz. Ali Naci Karacan, "Üniversiteliler Politikaya Karışmalı mı?", **Milliyet**, 7 Kasım 1954, 1; "Üniversitelilerin Siyasetle Uğraşması", **Milliyet**, 7 Kasım 1954, 1 ve 7; "Üniversite ve Politika", **Milliyet**, 8 Kasım 1954, 1 ve 7.

⁷¹ Nadir Nadi, üniversite öğrencilerine getirilmesi planlanan siyaset yasağını duyduğunda 7 Kasım 1954'te şunları yazar: "*Yüksek öğrenim gençliğinin CHP ileri gelenlerine karşı Üniversite açılış töreni sırasında belirttiği sevgi gösterileri, bazı DP çevrelerini sınırlandırmış görünüyor... Önümüzdeki günlerde hükümet tarafından büyük Millet Meclisine bir kanun tasarısı sunulurak, yüksek öğrenim gençliğine politika ile uğraşmanın şiddetle yasak edilmesi yolunda tedbirler alınacağına dair havadisler duyuyoruz. Bir açılış töreni günü muhalefet hakkında bir kısım öğrenciler*

gecikmemiştir.

Yayınlanmaya başladığı tarih itibariyle **Tef**'te profesörlere getirilen siyaset yasağına dair doğrudan yazılar bulunmamakla beraber, üniversite öğrencilerine siyaset yasağının getirileceği haberleri karşısında her iki konuyu “üniversite muhtariyeti” açısından ele alan çeşitli yazılara yer verilmiştir. Üniversite özerkliği meselesinin, gerçekten de **Tef** kadrosu için büyük bir önem taşıdığı ifade edilebilir. Özgürlükler konusu içerisinde değerlendirdikleri üniversitelerdeki siyaset yapma yasağının mümkün olduğunca çabuk kaldırılarak, üniversitelere muhtariyetinin geri verilmesi gerektiğini ve görevlerinden atılan profesörlerin kürsülerine iade edilmesinin önemini belirtmişlerdir. Bununla birlikte profesörlere getirilmiş bulunan siyaset yapma yasağının uygulanışı konusunda, Demokrat Parti'nin asıl amacının, muhalif üniversite hocalarının önünü kesmek olduğunu ve fiiliyatta görevden alınan profesörlerin de sadece muhalif gruplar arasında olduğunu, siyasetle uğraşan başka pek çok profesör olmasına rağmen DP yanlısı olmaları sebebiyle kendilerine dokunulmadığını belirtmişlerdir. **Tef**'in önde gelen yazarlarından Müfit Duru, şöyle yazmıştır:

“ *“Laik devletin resmî ilk okullarında din dersi okutamazsınız.” Bu ses Ankara hukuk Fakültesi profesörlerinden Bülent Nuri Esen’indi. Hatırlayacaksınız canım: “Kakaokrasi” lafını hukuk literatüründen günlük lisana geçirdiği için Maarif Vekili Yardımcı tarafından üniversitedeki kürsüsünden atılan profesör. Profesörleri siyasetle uğraşmaktan meneden kanun çıktı..Yeni Sabah’a “Yeni Sabah” imzalı başmakaleler yazdığını herkesin bildiği, yakası kırmızı güllü, Şükrü Baban aldırmadı ama Ankara’dan Nihat Erim kürsüsünü bırakmakta tereddüt etmedi. Sonra “kakaokrasi” meselesi patlak verdi. “Şimdi de talebe siyasetle uğraşmalı mı, uğraşmamalı mı?” meselesi.. Profesörlerin yasak kararına karşı tıbbiyeliler öyle bir beyanname neşretmişler ki, değme hukukçu ve siyasilerimiz kaleme alamaz. Galiba beylik lâf doğru : “Şu tıbbiye her şey yetiştiriyor ama doktoru biraz güç!””⁷²*

Hükümetin üniversite öğrencileri için uygulamayı tasarladığı siyaset yapma yasağını, hükümetten önce üniversite profesörlerinin kendi öğrencileri için hayata geçirmeye çalıştığını ifade eden Duru, profesörlere siyaset yapma yasağının getirilmesinin ardından görevlerine son verilen profesörlerden de bahsederek, hükümetin

---

tarafından açığa vurulmuş gürültülü sevgi gösterilerine bakarak Demokrat Parti iktidarının memlekette hiç de hoş karşılanmayacak bir yol tutacağına biz ihtimal vermek istemeyiz...”. Bkz. Nadir Nadi, **Atatürk İlkeleri Işığında Uyarılar: Bir İflasın Kronolojisi (1950-1960)**, (İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1961 (?)), 122, 123.

⁷² Müfit Duru, “Ankara’nın Meşgalesi”, **Tef**, c.1,s. 12, (1954): 12.

profesörlere yaptığını, profesörlerin kendi öğrencilerine nasıl yapabildiğini sorgulamıştır. Benzer şekilde B. Ersoy da konu hakkında şu satırları kaleme almıştır: “Üniversite talebesi siyasetle uğraşmalı mı? İşte halli güç meselelerden biri... Hükümet işin içinden çıkamazken, Tıp Fakültesi Profesörler Kurulu meseleyi kökünden hal yoluna gitti: yasak. Hemen arkasından Fakülte Talebe Birliğinin beyannamesi: “Hükümetçe hoş karşılanmayacağına inandığımız bu hukuk dışı teklifin üniversitenin hür havasını bizlerden daha kuvvetle savunduğunu zannettiğimiz hocalarımızdan gelmesi, genç dimağlarımızda derin izler bırakmıştır.”” diyerek profesörlerin eyleminin hukuka uygun olmadığını altını çizmiş olur ve hemen akabinde gelen satırlarla, profesörlerin iktidara ‘çanak tuttuğu’nu ima eder: “Ama profesörlere de hak vermek lazım. Onlar ne de olsa “Padişahım çok yaşa” diyen nesilden...”.⁷³ Üniversitenin açılışında öğrencilere söz hakkı vermeyen profesörleri eleştiren bir karikatür de derginin bu konu hakkındaki görüşünü açıkça ortaya koymuştur.⁷⁴

Şekil 49: Talebeye Söz Hakkı

Tef, c.1, s.15 (1954): 3

Bununla birlikte 1955 senesinin ilk sayısında, yine Duru üniversite muhtariyetine değinerek, siyaset yasaklarının kaldırılmasını “umduğunu” belirtmiştir.⁷⁵

⁷³ Bülent Ersoy, “İtiyat!”, Tef, c. 1, s. 12 (1954): 13.

⁷⁴ Bkz. Şekil 46.

⁷⁵ Müfit Duru, “Keramet”, Tef, c. 1, s. 22 (1955): 5.

Üniversite muhtariyetinin zarar gördüğüne inananların sesi yükseldikçe⁷⁶, durumun sanıldığı gibi olmadığını; iktidarın iyi niyetle hareket ettiğini ve (hocalar ve öğrenciler dâhil olmak üzere) üniversitelerin, sadece “bilim üreten” yerler olarak kalması gerektiğine dair de fikirler ileri sürülmeye başlamıştır. Ancak bu kişilerin, iktidara yakın olduğu bilinen isimler arasında olduğu da söylenebilir. İlerleyen yıllarda Menderes’in yakın çevresinde yer alacak olan, Türkiye Milli Talebe Federasyonu kurucularından ve federasyonun İstanbul Başkanlığı’nı yürüten Orhan Cemal Fersoy, Başbakanın üniversite meselesine önem verdiğini bu yüzden de üniversitelerin yalnızca “bilim üreten kurum” olma vasfının korunabilmesi için, üniversite öğrencilerine getirilmesi planlanan yasağın bu anlamda ne kadar yerinde bir karar olduğunu belirtmiş ve bununla birlikte bu yasaktan sanılanın aksine DP’den ziyade CHP’nin “faydalandığını” iddia etmiştir:

“Günlük politikayı üniversitenin muhteşem kapısının dışında tuttular. Buna mukabil gizli solculuk ve CHP üniversitelerimizin içine girmekten tereddüt etmedi. Gizli sol, Hür Gençlik adıyla teşkilatlanarak açığa çıktı. CHP’de Devrim Ocakları adıyla kuruluşlar yaparak, saçlı sakallı adamları ihtiyar talebeleri, gençliğin arasına salarak kendi politikalarını yayma yolunu tuttular. Sorumsuz ve serazat bir gençlik yaymakta fayda umdular. Üniversitelerde politika yap(a)mayan DP iktidarı bu samimi kanaatin kurbanı oldu!...”⁷⁷

Genel bir değerlendirme yapıldığında, iktidarın ve iktidar yanlılarının üniversite özerkliğine bakış açısını belirleyen iki temel unsurun varlığından söz açmak mümkündür. Bunlardan ilki, açık bir biçimde “tehdit” olarak algılanan üniversiteleri yıldırmaya ilişkindir. Neticede, hem üniversiteler muhalif olma özelliğine sahiptir hem de muhalif seslerin yükselebileceği kurumların başında gelmektedir. Bir diğeri

---

⁷⁶ Menderes dönemini kaleme alan ve dönemin çeşitli bürokratik kademelerinde de fiilen görev almış Nazım Berksan ise: “Kim demiş ki, üniversitelerimiz siyasetle uğraşmamalıdır. Ben şahsen bu kanaatte değilim. Üniversitelerimiz ve üniversitelilerimiz bal gibi siyasetle uğraşmak mecburiyetindedirler. Cumhuriyetimizin büyük yarınlarının çeşitli şubelerinde vazife alacak gençlerimizin, üniversitede çalışan muhterem profesörlerinin nezaretleri altında siyasetle de meşgul olmaları mahzur değil, tersine çok faydalıdır da.” ve devam eder sözlerine: “Hele profesörlerimizin siyasi maksatlarla fikirlerini yazılı olarak yaymaları bilakis teşvik ve teşçi edilmelidir... Evet üniversitelerimiz ve bilhassa tedris heyetleri siyasetle daima meşgul olmalıdırlar...konuşmalıdırlar...yazışmalıdırlar...Sükût...sessizlik daima korkunçtur...bir cemiyette sükût eden ve sessiz duran bir zümreyi mutlaka konuşmaya davet etmeliyiz...Bunlar hele ilim adamlarımız profesörlerimiz olursa...!”. Bkz. Nazım Berksan, **Başvekil**, (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1957), 275. 27 Mayıs’ın ardından kaleme aldığı bir başka metninde ise Adnan Menderes’i yazıları aracılığı ile uyarmış olduğunu fakat kendisini dinlemediğini, “kara cüppeliler” diyerek geri plana ettiği üniversite profesörlerinin yetiştirmiş olduğu öğrencilerin kendisinden 27 Mayıs darbesi ile intikam almış olduklarını ima eder. Bkz. Nazım Berksan, **Tarafsız Konuşuyor: Türk’ün Çilesi**, (y.y.?, y.t.?), 9.

⁷⁷ Orhan Cemal Fersoy, **Bir Devre Adını Veren Başbakan**, (İstanbul: Mayataş Yay., 1971), 258, 259.

ise, “siyaset, sadece siyasetçilerin işidir” görüşüdür. İktidar, siyaset yapma, politika üretme meselesinin kendi tekelinde kalmasını istemekte; üniversitelerin, öğrencilerin ve en genel anlamda halkın, kendi ürettikleri ve üretecekleri siyasete büyük ölçüde itaat etmesini beklemektedir.

5.3. Partiler Arası Münasebetlerde “Bahar Havası” Esiyor

Tek parti iktidarının ardından muhalefet koltuğuna oturmuş olan CHP ve bilhassa İsmet İnönü için demokratik yaşama intibak etmek oldukça güç olmuştu. Demokrat Parti’nin özellikle iktidarının ilk yıllarındaki icraatları hatırlanacak olursa, CHP’nin muhalefet yapmak açısından eli bir hayli zayıftır.⁷⁸ Demokratların halktan büyük destek görmesi ve halkın belleğindeki CHP imajının olumsuzluğu, İnönü’yü zor duruma sokan bir diğer unsurdur.⁷⁹ Daha önce de belirtildiği üzere, 1954 yılının sonlarında filizlenmeye başlayan iktisadî bunalım ve onun görünür etkileri; özgürlüklerin askıya alınmaya başlaması ve muhalefete karşı baskı tedbirlerinin hayata geçirilmesi gibi konular, İnönü’ye görece uzun zamandır beklediği etkili bir muhalefet yürütebilme imkânını sunmuştur.

İki parti arasında neredeyse DP’nin iktidara geldiği günden beri esen “husumet havası” her geçen gün sertleşmiştir. Ancak 1955 yılının ilk ayları, partiler arasındaki münasebetlerin yumuşadığına işaret eder hale gelmiş; Nihat Erim, “evvelce yürüttüğü müfrit muhalefet politikasının hatalı olduğunu” itiraf etmeye ve partiler arasında işbirliği yapılması gerektiğini dile getirmeye başlamıştır.⁸⁰ Birkaç gün içerisinde DP’nin yayın organı **Zafer** gazetesinde CHP’li vekilleri destekler tarzda yazılar yer almıştır.⁸¹ Menderes’in ismini kürsüde dile getirirken hiddetlenen İnönü, ilişkilerin düzelmeye yüz tutması ile birlikte “Başvekil muktedirdir”, “Başvekil

---

⁷⁸ Nadir Nadi, Demokrat Parti’nin kurulması ile birlikte Türkiye’de muhalefetin yaşamasına imkân sunan demokratik bir rejimin kurulmuş olduğunu belirtiyor, CHP’nin iktidarı sırasında Demokrat Parti’ye ancak “teminatsız muhalefet” ‘hakkı tanıdığını’ sözlerine ilave ediyordu. 1954’ün sonunda gelindiğinde demokratik bir rejimin tesisi için halen ümitlerini yitirmiş değildir Nadi: “...İkinci dört yıllık iktidarının birinci yılını tamamlamak üzere olan Demokrat Parti, eğer teminatsız bir muhalefetin ne üzücü bir şey olduğunu unutmadıysa, iktidarda edindiği tecrübelerle de dayanarak, demokratik gelişmemizi bir an önce tamamlamayı daha fazla geciktirmemelidir...” demektedir yılın son gününde. Nadir Nadi, **age**, 128.

⁷⁹ Sinan Yıldırım, “The Mass...”, 130.

⁸⁰ “CHP’de Yumuşama Temayülleri Belirdi”, **Milliyet**, 3 Ocak 1955, 1 ve 7.

⁸¹ “Zafer’in CHP Sözcülerine Cevabı”, **Milliyet**, 4 Ocak 1955, 1 ve 7.

ehliyetlidir” gibi cümleler sarf etmeye başlamıştır.⁸² Adnan Menderes’in de “bahar havasına” dair görüşleri CHP ile aynı doğrultudadır ve onun da konuşmaları giderek yumuşamakta, İnönü için “tecrübeli devlet adamı”, “tarihi şahsiyet” demiştir.⁸³

Menderes, partiler arası gerilimin yumuşadığı hatta “bahar havası”nın yaşandığı 1955’in kış aylarında gücün kendisinde olduğunu unutturmadan “bahar havasını” sürdürmeyi tercih etmiştir. CHP ise yumuşak havayı sertleştiren taraf olmamak için ılımlı kalmayı yeğler görünmüştür. İç politikadaki “bahar havası”nı ara sıra geren tek olay ise CHP’nin yargıç teminatı meselesini gündeme taşıması ve rejimin sağlam hukukî temellerin üzerine oturtulması gerektiğine dair konuşmaları olmuştur.⁸⁴ DP, büyük ölçüde CHP’yi teslim almayı, CHP ise DP’nin teminatı kabul etmesini beklemiştir. “Bahar havası”, açıkça CHP’nin yapılmasını istediklerini ‘yumuşak’ bir ses tonu ile söylemekte olduğunu; DP’nin de aynı ses tonu ile yapmayacaklarını belirttiğini ortaya koymuştur.⁸⁵ Meseleyi bu kadar hafife al(a)mayan kimi gazeteciler ise iktidar tarafından hedef gösterilmiş ve ortamı gerginleştirmekle itham edilmiştir.⁸⁶ Yapılmakta olan zamlar, hayat pahalılığı, Ceza Muhakemeleri Usulüne eklenmesi tartışılan maddeler, vb. yumuşayan siyasî havanın şartlarında gözden kaybolup gitmektedir ve bu durum Tef kadrosunun da dikkatinden kaçmamıştır.⁸⁷

Aşağıdaki satırlarda değinileceği üzere Çetin Altan, Cemal Refik, Selami İzzet Sedes gibi Tef yazarları zamlar ve hayat pahalılığı gibi halkı birebir yakından ilgilendiren toplumsal meselelerin partiler tarafından silikleştirilmeye çalışıldığını ifade etmişler; tüm gündemin sadece siyasî partilerin bilhassa İnönü, Erim ve Menderes arasındaki

---

⁸² Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Politikada 45 Yıl**, 2. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 1984), 230.

⁸³ **Age**, 229.

⁸⁴ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973: DP Yokuş Aşağı**, 2.bs. (Ankara: Bilgi Yayınevi, 1991), 73-82.

⁸⁵ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973: DP’nin Altın Yılları 1950-1954**, 228.

⁸⁶ Demokrat Partili gazeteler ve yazarları CHP’yi ve bilhassa Nihat Erim’i eleştiren yazılardan ötürü suçlanıyor ve aslında ‘geçici’ olduğu herkes tarafından bilinen bu “bahar havası”nın kurbanları oluyorlardı. Hâkimiyet gazetesini çıkartan DP’li Vedat Refioğlu, Zafer gazetesinden Mümtaz Faik Fenik, Nihat Erim hakkında yazdıkları sert eleştiri yazılarından dolayı Mükerrer Sarol’dan “azar” işitiyorlardı. Örneğin Bahadır Dülger Nihat Erim hakkında yazdığı bir yazıdan ötürü Sarol’dan şu sözleri işitmişti: “Nasıl olur, efendim, nasıl olur da siz Nihat Erim’e hücum eder, bize bu kadar faydası dokunan bir adamı iki ateş arasında bırakabilirsiniz? Bu partiye ihanettir. Zavallıya kendi tarafı alabildiğine yükleniyor. Bari biz işini kolaylaştıralım...” (Akt. Metin Toker). O kadar ki bir süre sonra Nihat Erim’e saldırı niteliğindeki yazılar Zafer gazetesinde çıkan bir yazı ile resmen yasaklanacaktı. Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973: DP Yokuş Aşağı**, 84.

⁸⁷ Cemal Refik, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 4; Müfit Duru, “Anlayış Farkı”, **Tef**, c.2, s. 40 (1955): 3.

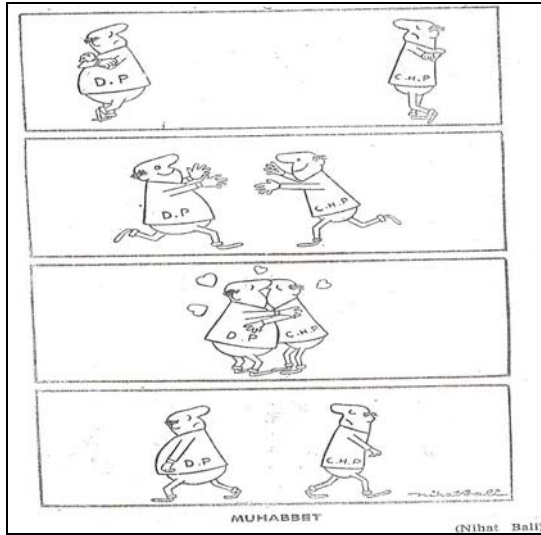
ilişkilerden ibaret kılınmaya çalışılmasını eleştirmişlerdir:

“...Velhasıl siyasi havaların mülayimetinden saadet duymayan yok...Meğer bu havaları karanlık bulutlardan, şimşeklerden, fırtına ve gök gürültülerinden kurtarmak ne de kolaymış...İki kişi birbirlerine biraz mütebessim bir selam verdi mi, siyasi havaların güneşi açıyor...Semalarda bütün iş...İki kişinin kaşı çatıksa bütün memlekette politik bir gerginlik...iki kişi kavgalıysa bütün Türkiye birbirine dargın...Bu memleketi gerçekten seviyor, bu memleketin gerçekten memnun olmasını istiyor musunuz? Gidin uzun tavuk tüyleriyle o iki kişinin burnunu gıcıklayıp, koltuk altlarıyla tabanlarını gıdı gıdı diye gıdıklayın; iki gülücük yapsalar siyasi havalar düzeler...”⁸⁸

Yukarıdaki sözlerin sahibi Çetin Altan, bu defa yumuşak siyasî havanın gündemden düşürdüğü yahut düşürmeye çalıştığı şeyleri de şu şekilde sıralamıştır:

“...Ancak işte Ceza Muhakemeleri usulüne bir çift yeni madde ekleyecek olan kanun tasarısı uzun uzun bir kenarda yatıyor... Olsun ne ziyarı var, havalar iyi ya...Ancak işte vapur ücretleri artıyor, et artıyor, kira artıyor...Artsın, mühim değil...Mühim olan siyasî hava...Havalar güzel gittiği müddetçe istikbalde işleyeceği bir suça mâni olmak için herhangi bir vatandaşın tevkif edilmesinde tehlike yoktur...Havalar güzel gittiği müddetçe bizim bakkal borcu varsın biriksın; varsın dibi gelmeyen iktisadî bir sefaletin içine doğru yıldırım hızıyla düşelim...Siz tevkif sebepleriyle döviz durumuna, rejim davalarıyla, ekonomik kargaşalığa kulak asmayın...İki kişinin arası iyiyse Türkiye iyidir...”⁸⁹

Şekil 50: Muhabbet

Tef, c. 2, s. 30 (1955): 4

⁸⁸ Çetin Altan, “Siyasî Havalar”, Tef, c.2, s. 36 (1955): 4.

⁸⁹ Agm, 4.

Bununla birlikte CHP'nin "muhalefet partisi olma iddiası" masaya yatırılmış ve açıkça CHP'nin 'ılımlı' tavrı eleştirilmiştir.⁹⁰ **Tef** yazar ve çizerlerin gözünde CHP bir "ana muhalefet partisi" değildir; hatta daha da ötesinde muhalefet bile yap(a)mamıştır.⁹¹ "Bahar havası"ndan önceki aylarda CHP'nin muhalefet ettiği konulara şimdi ses çıkarmıyor oluşu ve gidişattan memnun görünmeleri, partinin eleştiri oklarına hedef olmasına neden olmuştur.⁹²

CHP'nin, DP ile yakınlaşmasının ardında CHP'nin iktidar koltuğuna yeniden çıkmak istediği; yeniden iktidar olmanın hayalini kurduğu ima edilmektedir.⁹³ Dergide yer alan yazı ve karikatürlerde, CHP'nin "koltuk sevdası" yüzünden söz konusu tarihlerde tartışma konusu olan profesörlerin siyasetten uzaklaştırılması, Ceza Usulü Kanunu'na yeni eklenmesi düşünülen antidemokratik baskı maddeleri ya da hâkim teminatı gibi konuları⁹⁴ bir tartışma konusu olarak gündeme getirmeyişine göndermeler yapılmıştır: "...Ne olurdu şu iki kişinin selam barometresi biraz da ihtiyar yumurtalığına dönen pörsük keselerle, hâkim teminatına ve kanun tasarılarına tesir etseydi...İnşallah o da bir gün olacak..."⁹⁵

---

⁹⁰ "...Ben de bir sabah gazetelere, mecmualara dikkatli göz gezdirdim, baktım siyaset sahasında muhalif kalmamış...". Selami İzzet Sedes, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 7.

⁹¹ Müfit Duru, "Dönüş", **Tef**, c.2, s. 37 (1955): 6.

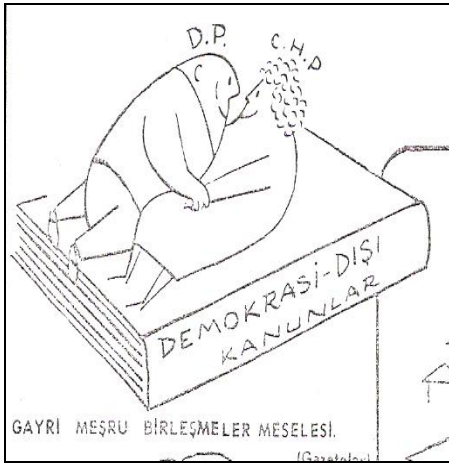
⁹² Dönemin CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, İstanbullu gazetecilerle yaptığı bir görüşmeden sonra Müfit Duru'ya hedef oluyordu: "İki üç ay evvel "Demokrat Parti iktidarının bu tarz gidişi demokratik âlemde itibarımızı sarsmaktadır" diye laflar eden Gülek, şimdi "Amerika'daki itibarımızın çok yüksek" olduğundan bahsetmesin mi? O günden bugüne işin garibi değişen hiçbir şey yok. Aynı kanunlar, aynı hapisane talimatnameleri, aynı zihniyet meriyettedir. Müddetlerini doldurup çıkan politikacılar ve gazetecilerin boş bıraktıkları hapisane koşullarını yenileri doldurmaktadır. Gülek, ya o zaman mübalağa ediyordu, ya şimdi...". Müfit Duru, **agm**, 6.

⁹³ **Tef**, c.2, s.39 (1955): 3.

⁹⁴ Menderes iktidarı zamanında Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan R.S. Burçak, Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Bülent Nuri Esen'in, vekalet emrinin kaldırılarak üniversitedeki görevine başlamış olmasının da tam bu bahar havası ortamında ve bu ortam sayesinde gerçekleştiğini ifade eder. Bkz. Rıfıkı Salim Burçak, **On Yılım Anıları: 1950-1960**, (Ankara: Nuru Matbaacılık, 1998), 261. Ancak her şeye rağmen, Esen'in görevine dönmüş olması, üniversite muhtariyeti meselesinin yeniden gündeme gelmiş olması açısından anlamlıdır. Önceden ateşli bir şekilde üniversite muhtariyeti konusunu meclis sıralarına taşımış olmasına rağmen şimdi CHP'nin muhtariyet 'sorunu' hallolmuş gibi davranması **Tef** kadrosuna, sessiz kalarak iktidara destek verdiği izlenimini uyandırmıştır.

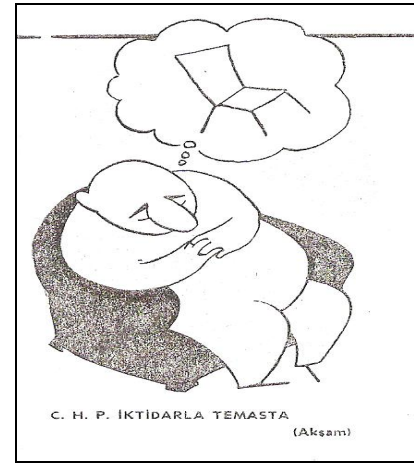
⁹⁵ Çetin Altan, "Siyasî Havalarda", **Tef**, c.2, s. 36 (1955): 4.

Şekil 51: Demokrasi Dışı Kanunlar

Tef, c.2, s.41 (1955): 3

Şekil 52: Temaslar

Tef, c.2, s.39 (1955): 1

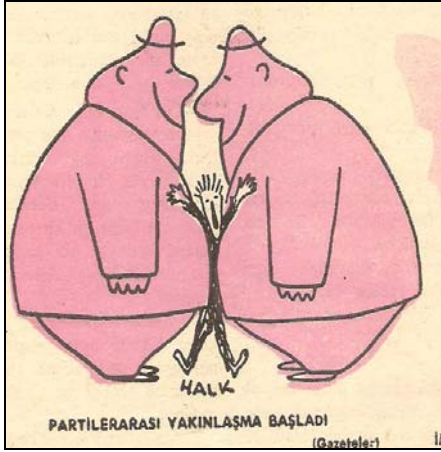
Sürüp giden “bahar havası” çok geçmeden yerini “fırtınaya” bırakmıştır.. 1955 yılının Mayıs (21 Mayıs?) ayında, Meclis toplantısında Menderes alkışlar arasında muhalefeti hedef alarak şunları söylemiştir:

“Münasebetlerimiz insanî, medeni münasebetlerdir. Ama kanun tekliflerini, şunu veya bunu kabul edecek değiliz. Her şeylerine eyvallah demeyeceğiz. 2 Mayıs seçimlerinden sonra çıkarılan kanunlar mükemmeldir. Böyle muhalefete böyle kanunlar lazımdı. Bakınız, hepsi nasıl mum oldu!”⁹⁶

Menderes’in bu konuşması 1954 seçimlerinin ardından partisini “tek güç”, “tek kudret” olarak gördüğünü ve sert uygulamaların ardından gelen “bahar havası”nın, muhalefeti dize getirmiş oldukları inancını pekiştirmesine yaradığını kanıtlar mahiyette olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Tüm bu süreç içerisinde de **Tef** gelişmeleri yakından takip etmiş ve aşağıda yer verilen karikatürlerde de olduğu gibi her ne olursa olsun partiler arasındaki ilişkilerin seyrinin halkın durumunu değiştiremediğini; onların sürekli baskı altında olduklarını ifade etmiştir. Partiler arasındaki sıcak havaya pek de ‘sıcak’ bakmayarak inandırıcı bulmamışlar ve asıl gündem olması gereken meselelerin bu yolla gölgelendiğini iddia etmişlerdir.

⁹⁶ Akt. Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973: DP Yokuş Aşağı**, 92.

Şekil 53: Yakınlaşma

Tef, c.2, s.27 (1955): 3

Şekil 54: Partiler Arası Durum

Tef, c.1, s.22 (1955): 3

5.4. Demokrat Parti ve “İrtica” Meselesi

İktidara gelirken oy aldığı köylü kitlelerin- ki Kemalist inkılâpların yaşayış biçimlerini olumsuz yönde etkilediği büyük kitleler- oy sürekliliğini sağlayabilmek için DP, muhaliflere göre İslam'dan siyasal bir yarar sağlama çabasına girişmiştir. Esasen bu yöntem, Türk siyasal hayatının o döneme kadar olan pratikleri içerisinde ilk defa rastlanan bir durum değildir. Demokrat Parti'nin kurulmasının ardından paniğe kapılan CHP, II. Dünya Savaşı yıllarının sonuna kadar uygulamış olduğu sert laiklik anlayışından yavaş yavaş uzaklaşmaya başlamıştır. İlahiyat Fakültesi kurulmasına izin verilmesi, seçmeli olarak din derslerinin müfredata konulması gibi kimi uygulamalar da CHP'nin iktidar olduğu dönemde hayata geçirilmiş; bu şekilde din özelinde halk ile parti arasındaki gerilim görece giderilmek istenmiştir.⁹⁷

Demokrat Parti ise CHP'den devraldığı bu stratejiyi birkaç adım daha ileriye taşıyarak işe başlamıştır. 13 Haziran 1950'de DP grubunda “*Millete malolmamış, milletin vicdanına bir değirmen taşı ağırlığı ile çökmüş olan bazı tedbirleri ortadan kaldıracamız*” diyen Menderes, ikinci bölümde kısaca anlatıldığı gibi, iktidara gelmesinin üstünden kısa bir süre geçmişken Türkçe dışındaki dillerde ezan okunması yasağını kaldırılmış, bunun akabinde de ezan, hemen hemen her yerde

⁹⁷ Hürriyet Konyar, “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde CHP'nin Lâiklik Politikasındaki Değişim”, *Tarih ve Toplum*, s. 125 (Mayıs 1994): 38-43.

Arapça olarak okunmaya başlamıştır.⁹⁸ Bugün bile Kemalist-laik kesimlerin önemli bir kısmı tarafından DP'nin bu girişimi, Türkiye'de irticaya açılan kapı olarak değerlendirilebilmektedir. Menderes, din konusundaki açıklamalarına devam etmiştir. Örneğin İzmir DP il kongresinde şöyle demiştir: “Türkiye bir Müslüman devletidir ve Müslüman kalacaktır. Müslümanlığın bütün icapları yerine getirilecektir.”⁹⁹

Menderes'in açıklamaları CHP'liler tarafından Kemalist devrimlere “ihamet” olarak okunurken, dönemin Necip Fazıl Kısakürek gibi İslamcı ve/veya milliyetçi-muhafazakâr aydınları, dikkatlerini Başbakanı çevirmiş; “yeni tecelliler” beklemektedirler.¹⁰⁰ Bir yandan CHP'ye ve CHP zihniyetine karşı giriştiği mücadelenin etkisi, diğer yandan da **Büyük Doğu** dergisini çıkarabilmek için Menderes'ten maddi ve manevi destek beklediği ileri sürülen¹⁰¹ ve nihayetinde iddialara göre örtülü ödenekten sağlanan para ile **Büyük Doğu**'yu çıkartmaya başlayan¹⁰² Kısakürek, Menderes için “ilk Müslüman başbakan” tabirini kullanmıştır. **Zafer** gazetesinden Bahadır Dülger de Kısakürek'e bu konuda destek çıkmıştır.¹⁰³ Suçlanmaya başlayan Demokratlar adına Menderes, söylenenlerin tam tersine atılan adımlarla halkın Kemalist devrimlere intibakının kolaylaşacağını savunmaktadır.¹⁰⁴ Ezanın Arapça okunmaya başlamasını takiben, cami inşasının ve dinî içerikli

---

⁹⁸ Demokrat Parti'nin ezanın Türkçe dışındaki dillerde de okunamamasına ilişkin yasağı kaldırması üzerine Nadir Nadi, toplumda meselenin ne şekilde cereyan ettiğine değinerek henüz iktidarı ile yeni tanıştıkları Demokrat Parti'ye bir uyarı mahiyetinde 7 Haziran 1950'de şunları kaleme alır: “Lâiklik konusunu ezan cephesinden ele alan Sayın Menderes, kanaatimce hareket noktasını yanlış seçmiştir. Onun iyi niyetlerinden şüphelenmek için ortada hiçbir sebep yoksa da, bu sözler yeni hükümet aleyhine ileri-geri bir takım propagandalar yapılmasına imkân verecektir. Nitekim bu ezan meselesini ileri sürerek Demokrat Parti'nin yarın fes giyilmesine öbür gün Arap harfleri kullanılmasına müsaade edeceğini söyleyenler şimdiden görülüyor. Buna karşı yeni iktidarın hareketsiz durması, gençlik ve aydın çevreler üzerinde doğuracağı tepki bakımından doğru olmaz. Demokrat Parti memleketimizde bir irtica hareketini desteleyemeyeceğine göre, kendini yanlış tanıtabilecek propagandaları vaktinde önlemesini bilmelidir.” Aynı yazısında Nadi, CHP'yi ise şu sözlerle eleştirmektedir: “Doğrusunu isterseniz son dört yıllık siyasî hayatımızda oy toplamak gayreti ile her iki taraf da laiklikle bağdaşması güç bazı kombinezonlara başvurmak lüzumunu nedense duymuştur. Bu hususta ilk adımı Halk Partisi'nin attığı da maalesef bir gerçektir. İlkokullara din derslerini koyduran, İlâhiyat Fakültesi'ni kuran, türbeleri birer birer açan, hatta seçimlerde tarikat şeyhlerinden yardım isteyen Halk Partisi Hükümetleri değildir de kimdir? Bütün bunları yapanların şimdi “Arapça ezana izin verecekler, eyvah inkılâp elden gidiyor” diye hayıflanmaları biraz gülünç geliyor bize.”. Bkz. Nadir Nadi, **age**, 9 ve 10.

⁹⁹ Akt. Tanıl Bora, **agm**, 496.

¹⁰⁰ **Agm**, 496.

¹⁰¹ Alâattin Karaca, **Necip Fazıl Adnan Menderes İlişkisi**, (Ankara: Lotus Yayınevi, 2009), 20-23.

¹⁰² Bkz. Şemsi Belli, **Bâbü'âli Bâbü'âdi: 1908-1988 Türkiye'de Basın Rezaletleri**, (İstanbul: Kağıt Yayınları, 1988), 207.

¹⁰³ Metin Tokar, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: DP'nin Altın Yılları**, 185.

¹⁰⁴ Jacoby Tim, **Social Power And The Turkish State**, (London: Publishers, 2004), 113.

yayınların gözle görülür bir şekilde çoğalması, radyolardaki dinî yayın yasağının kaldırılması, din adamları yetiştirecek kurumların sayısındaki artış, hukuken tanınmayan cemaat ve tarikatların üzerindeki baskının görece gevşetilmesi ile beraber siyasal olarak İslam, 1923'ten beri ilk kez bu denli kamusal manada 'görülebilir' olmuştur.¹⁰⁵

Menderes dönemindeki dinî faaliyetlerin artışının kısmen anlaşılabilmesi için söz konusu yıllarda hız kazanan "anti-komünizm" propagandasının da bu analize dâhil edilmesi gereklidir. Bilindiği üzere, tek parti döneminde başlayan komünizm ile mücadele davası, DP iktidarı ile hız kazanmıştır. "Gençliği bir hastalık gibi saran kızıl illet komünizm"i yenmenin yolu olarak da İslam, ekseriyetle bir "kale" olarak görülmüş ve tüm güçleriyle İslam'a sarılmışlardır.¹⁰⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı konuyla ilgilenmeleri için vaizlerini görevlendirmiştir. Başkanlığın Müfettiş Vaizlerinden Bursalı Mehmet Metin İrşadî'nin Hacı Bayram'da verdiği vaazın **Zafer**'de yayınlanması ile irtica tartışmaları alevlenmiştir. Vaazda kısaca, "cemiyet olarak" yıllarca Kuran'a kapıların kapatıldığı, bu yüzden gerilemenin başladığı; insanları "komünizm illetinden" ancak İslam'ın kurtarabileceği söylenmiştir. Yayın, pek çok kesimde adeta dehşet uyandırmıştır. Ancak Bayar, asıl bu tip haberleri eleştirenlerin zararlı olduğunu ilan etmiştir.¹⁰⁷

Ahmed Emin Yalman'ın Malatya'da suikasta uğraması büyük yankı uyandırmıştır. Menderes şöyle demiştir: "*Memlekette vicdan hürriyetine tecavüz kimsenin haddi değildir. Malatya olayı, dini türlü maksatlara alet etmek isteyenlerin hatta toplu halde çalışmak hevesinde olduklarını gösteriyor. Bu, kesin şekilde önleneyecektir*".¹⁰⁸ Demokrat Partililerin din meselesindeki politikaları sayesinde ülkedeki bilhassa Sünni Müslümanların inanç ve ibadet özgürlüğünde görece hissedilebilir bir artış yaşanmıştır.¹⁰⁹ CHP iktidarı zamanında tepeden inme usullerle gerçekleştirilen inkılâpların, halkın inanç özgürlüğünü kısıtladığına inanan Menderes, kişilerin diledikleri gibi ibadet edebilmesinin önünü açmayı istediklerini, bu özgürlüğün

---

¹⁰⁵ Tanel Demirel, **agm**, 497.

¹⁰⁶ Sinan Yıldırım, "From 'Imaginary' to 'Real'...", 231-253.

¹⁰⁷ Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: DP'nin Altın Yılları**, 209-211.

¹⁰⁸ Akt. Metin Toker, **age**, 213.

¹⁰⁹ Tanel Demirel, **agm**, 496.

demokrasinin temel taşlarından biri olduğunu vurgulamıştır.¹¹⁰ DP'nin bu atakları zaten CHP karşısında kendisini desteklemekte olan halkın sempatisini bir kat daha pekiştirmiş olsa da, Demokratlar özellikle daha gelenekselci grupların güvenini kazanmıştır.¹¹¹ Bu eksende **Akis** dergisini çıkartan Metin Toker, Demokrat Parti'nin ilk dört yılından bahsederken şunları demiştir: *“1950 ile 1954 arasında İsmet Paşa için iki savaş içinde geçmiştir: 1) Çok partili demokratik rejimin korunması, 2) Laik cumhuriyetin savunulması. Bunların karşısında DP'yi görüyordu. Aynı dönemde Adnan Menderes'in amacı “Türkiye'nin fakirlik zincirini kırmak, onun ekonomik kalkınmasını sağlamak” idi. Bunların karşısında çok partili demokratik rejimi görüyordu. İrtica ona, kitle desteğinin, tehlikesi daima kontrol altında tutulabilecek bir aracı gibi geliyordu.”*¹¹² Bir yandan Said Nursi 1954 genel seçimlerinde, Demokrat Parti'ye destek verdiğini ilân etmiş, diğer taraftan da Demokratlar, Temmuz 1953'te kabul edilen ve dininin siyasal amaçlara alet edilemeyeceğini beyan eden kanuna göndermeler yaparak durumun yasal çerçevenin sınırları içinde olduğunu işaret etmiş ve aslında her iki kesimde yer alan farklı gruplara göz kırpmıştır.¹¹³

Yaşanan gelişmeler karşısında CHP, iktidarı irticaya göz yummakla suçlarken, laiklik-irtica tartışmaları olanca hızıyla dönemin politik atmosferi içerisinde yerini almıştır. Bu çerçevede **Tef** yazarlarından Nemrut, her iki partinin de sadece halktan daha fazla oy toplayabilmek namına “irticaya” kucak açtıklarını iddia etmiştir: *“Bütün partilerimiz 7-8 senedir rey avcılığı için irtica ile flört etmekte olmasalardı, D.P. iktidara gelir gelmez sanki memlekette ele alınacak en mühim mesele buymuş gibi ilk karar diye Arapça ezan iznini çıkarmasaydı, o günden bugüne “hakiki din” kisvesi altında mekteplere din dersleri koymak gibi Kemalizm ile kabili telif olmayan bir sürü geri adım atılmasaydı, şimdi Aytemiz Efendi Meclis kürsüsünden vâz vermek küstahlığını gösteremezdi.”*¹¹⁴ Hem derginin içerisinde yer alan karikatürlerde hem de kaleme alınan çeşitli yazılarda irtica meselesi derginin gündemini uzunca bir süre meşgul etmiştir. Özellikle 1955 senesinde İslâhiye'de gerçekleşen bir olay, dergide büyük yankı uyandırmış ve irtica tartışmalarının

---

¹¹⁰ Tanıl Bora, **agm**, 497.

¹¹¹ **Age**, 113.

¹¹² Metin Toker, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: DP'nin Altın Yılları**, 209.

¹¹³ **Age**, 113, 114.

¹¹⁴(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.31(1955), 13.

alevlenmesine sebebiyet vermiştir. Olay, **Akşam** gazetesinde yer alan bir haberin ardından gerçekleşmiştir. Gazetede çıkan habere göre, Diyanet İşleri Başkanlığı bir tamim yayınlarak, kurum içerisinde çalışan kadınların makyajsız ve başörtülü olarak işe gelmelerini emretmiştir. Diyanet İşleri bir süre sonra böyle bir tamim yayımlanmadığını ilan etmiş olsa da, **Akis** dergisi olayı takip etmiş ve Diyanet İşlerine bağlı çalışan memurelerin işe zaten “boyasız” ve “başörtülü” olarak geldiklerini ileri sürmüştür.¹¹⁵ **Hürriyet** gazetesinde Sururi, **Yeni İstanbul** gazetesinde ise, aynı zamanda **Tef**'te de çizmekte olan Ferruh Doğan'ın konu hakkında iki karikatürü yayınlanmış ve bunun üzerine Diyanet İşleri idaresindeki İslâhiye Müftüsü Mehmet Uyanık iki telgraf çekmiştir. **Tef** sayfalarında yer alan telgraflarda müftü Uyanık şunları söylemiştir: “*Diyanet İşleri hakkındaki kıymetli karikatürünüzü mihraba asalım mı?*” “*Nasıl ki her şahsın yazısı onun miradı edebi ise her gazetenin karikatürü de onun karakter kıstasıdır. Nefretlerimle.*”

Telgrafları üzerine müftünün, **Tef**'in hışmına uğraması çok gecikmez; **Tef** yazarları, “*devrimler Türkiyesi'nde*” Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri'nden bir müftünün bu sözleri söyleyerek “afroz müessesesi yaratmak” isteğinde olduğunu ve Diyanet İşleri'nin bağlı bulunduğu Başbakanlığın bu durum karşısında ne gibi bir yaptırım uygulayacağını bilmek istediklerini ifade etmişler.¹¹⁶ İslâhiye Müftüsünün telgraflarının bir çeşit “irtica tehdidi” olarak görüldüğü açıktır.

Derginin söz konusu sayısında Ferruh Doğan'ın bahsi geçen karikatürü, *Haftanın Hatları* köşesinde yer alırken, bu ve bunu takip eden sayılarında, aşağıda örnekleri görüleceği gibi, irtica meselesini irdeleyen karikatürler yer almıştır.¹¹⁷

Tef kadrosu “irtica” meselesinde oldukça hassastır. **Tef** yazar ve çizerleri, tek parti yönetiminin katı laiklik uygulamalarının ardından, DP dönemindeki ‘gözle görülür’ değişiklikler yaşandıkça ve iktidar, özgürlükler konusundaki vaatlerini unutup baskı uygulamalarını ağırlaştırdıkça tüm bu olu bitenleri ‘geriye dönüş’ olarak

---

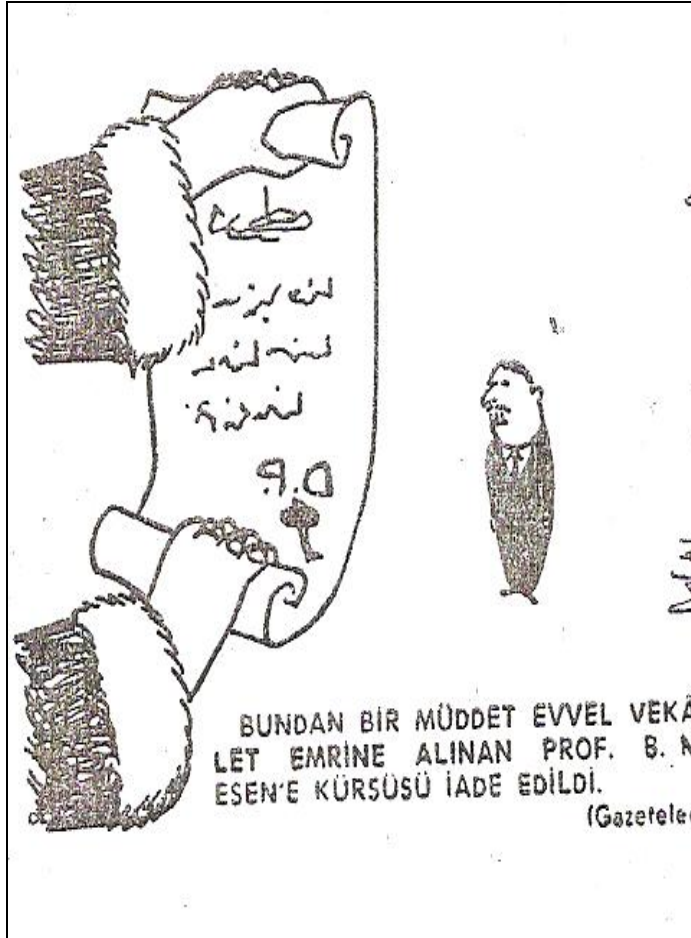
¹¹⁵ **Tef**, c.2, s.37 (1955): 5.

¹¹⁶ **Age**, 5.

¹¹⁷ **Tef**'te irtica konusuna ilişkin yaklaşık yirmi tane karikatür yayınlanmıştır. Etkileyici örnekler için bkz. (haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.37 (1955): 3; **Tef**, c.2,s.37 (1955): 4; (haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 3; **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7

yorumlamaktadır. Prof. Bülent Nuri Esen'in Vekâlet emrinin geri alınmasının ardından kürsüsüne iade edilmesi haberi üzerine¹¹⁸, Vekâlet emrini Arap harfleriyle yazılmış bir ferman olarak tasvir etmek bu hissiyatın açık bir göstergesi olarak algılanabilir. Aşağıda yer alan karikatür bu durumun en belirgin örneklerinden biridir ve dergide irtica meselesine gönderme yapan karikatürden yalnızca birini teşkil etmektedir. Konuyla ilgili en çarpıcı karikatürlerin birkaçına aşağıda yer verilmiştir:

Şekil 55: Bülent Nuri Esen

Tef, c.2, s.30 (1955): 1

¹¹⁸ "Bülent Nuri Esen Derslerine Başhyor", **Milliyet**, 7 Mart 1955, 7.

Şekil 56: “Başımıza Taş Yağacak”

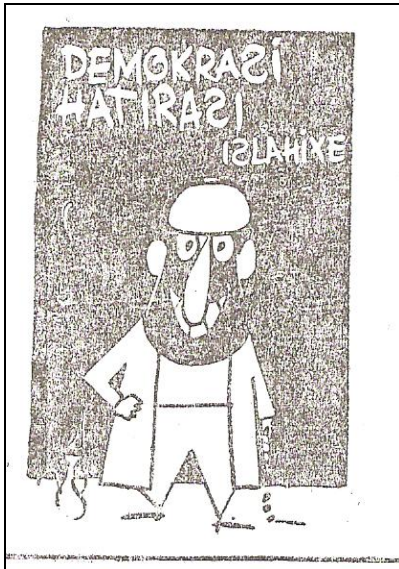
Tef, c.1, s.19 (1954): 1

Şekil 57: “Eskiden Demokrasi Yoktu”

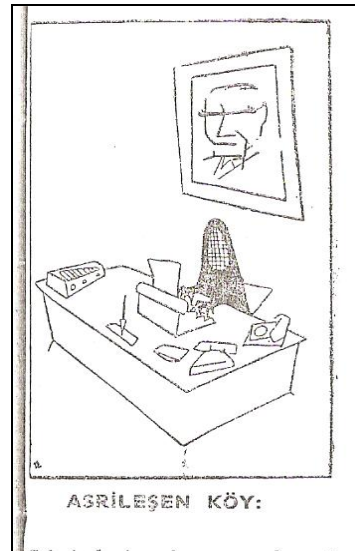
Tef, c.2,s.37 (1955): 4

Şekil 58: Demokrasi Hatırası

Tef, c.2, s.37 (1955): 3. Ferruh Doğan'ın Yeni İstanbul'da yer alan karikatürü.

Şekil 59: Asrileşen Köy

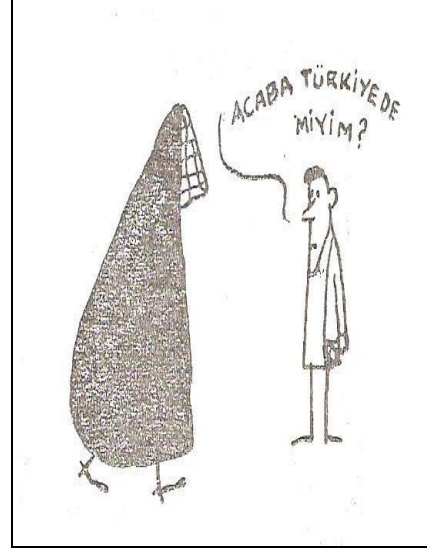
Tef, c.2, s.37 (1955): 5

Şekil 60: Öcü

Tef, c.2, s.39 (1955): 7

Şekil 61: “Acaba Türkiye’de Miyim?”

Tef, c.2, s.52 (1955): 11

Tüm bunlar eşliğinde **Tef** kadrosunun özgürlük meselesine yaklaşımının, onun tüm siyasal duruşunu etkilediğini ve onun belirlenmesinde katkısı olduğu ifade edilebilir. Yalnızca basın özgürlüğü ya da siyasi partilerin özgürlükleri etkilemiş şeklini değil, Demokrat Parti döneminde dile getirilen “irtica” meselesini de genellikle özgürlük konusu içinde tartışmayı yeğlemiştir. Demokrasi karşısında “açık bir tehdit” olarak algıladıkları irticaî faaliyetlerin, özgürlükleri de sonlandıracağı inancına sahip oldukları iddia edilebilir. Derginin elli dört sayılık yayın hayatı içerisinde çıkan yazılar ve karikatürler dikkate alındığında demokrasi ve özgürlük arasında bir özdeşlik kurdukları ve birbirlerinin olmazsa olmazı olarak değerlendirdikleri açıkça görülmektedir. Buna referansla “irtica”yı hem demokrasinin hem de özgürlüğün peşine düşen bir “öcü” olarak değerlendirmiş olmaları anlam kazanmaktadır.

Yayın kadrosunun çoğunluğunun gazeteci olduğu ya da bilfiil gazetelerde çalıştıkları düşünülecek olursa, başta basın ve fikir özgürlüğü olmak üzere, her türlü özgürlüğün kısıtlanmasına karşı sert bir muhalefet yürüttüklerini söyleyebilmek mümkündür. Demokrasinin olmazsa olmazı olarak düşündükleri özgürlük, siyaseti algılayış biçimlerine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Demokrat Parti’nin özgürlükleri kısıtlayıcı politikaları ve önlemleri; CHP’nin mevcut durum karşısında genellikle “sessiz kalışı”, **Tef** yazar ve çizerlerini oldukça düşündüren meselelerin başında gelmektedir. Bu çerçevede denilebilir ki; derginin yayın hayatı müddetince en

teferruatlı şekilde tartışılan konu da “özgürlük” meselesi olmuştur.

Bununla birlikte, (*Tef'te iktidar sorunsalı ve siyasetçi profili* alt başlığında değinilmiş olduğu gibi) onların nazarında siyasi partilerin işlevsellik açısından pek bir önemi kalmamıştır; iktidar içi boşaltılmış bir kavrama dönüşmüş ve siyasiler yalnızca kendi çıkarlarının düşünene, koltuk sevdası ile hareket eden figürlere dönüşmüştür. Dolayısıyla **Tef** yazar ve çizerlerinin gözünde, böyle bir politik atmosferde özgürlükler de siyasetçiler açısından önemini yitirmiş görünmektedir; özgürlüklere ancak kendi hareket alanlarını kısıtlamayacak durumlarda hak tanımaktadırlar. Bir siyasetçinin muhalefet ya da iktidar saflarında yer alıyor olması da pek bir fark yaratmamakta; muhalefet genellikle iktidar partisinin gölgesinde kalmaktadır.

Kısacası, **Tef** kadrosunun temel tartışma alanlarından birini teşkil eden özgürlük teması, derginin siyaseti kavrayış biçimi ile yakından ilişkilidir. Özgürlükleri tehdit ettiğine inandıkları durumlar karşısında vermiş oldukları sert tepkiler ve konuya yaklaşma şekilleri bu bağlamda değerlendirilmelidir.

6. TEF’TE TOPLUMSAL CİNSİYET

DP dönemine ait sınırları belli ve özgül bir kadın politikasının varlığından söz etmek zordur. Ancak DP iktidarında kadınların konumuna dair birkaç saptama yapmak mümkündür. Öncelikle kadınların adeta “rejimin sembolü” olarak algılandığı erken cumhuriyet döneminin¹ politik ve kültürel ikliminden görece uzaklaşıldığı ileri sürülebilir. Örneğin politik sahada DP döneminde meclisteki kadın sayısında bir düşüş olduğu tespit edilmiştir.² Ayrıca DP iktidarı boyunca kadınların sosyal statülerini geliştirmeye yönelik ciddi adımların atılmadığı doğrultusunda bir kanaat söz konusudur.³

II. Dünya Savaşı yıllarının yoksulluk ve sefaletin ardından değişmeye başlayan sosyo-ekonomik koşulların da etkisiyle bireylerin talep ve beklentilerinde de değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. “Batılı bir kimlik” özlemindeki Türkiye, Amerika’nın savaş sonrasında birbirlerini tamamlayan kültürel, askeri, siyasi ve ekonomik propagandasının da etkisiyle Batı ittifakı içine dâhil olmuştur. Özellikle 1945-1960 yılları arasında Amerika’nın çekim alanına dâhil olunması ile beraber Türkiye’deki sosyal yaşamda da bir takım değişimler meydana gelmeye başlamıştır. Magazin ve radyo dergilerinin sayılarında artış olmuş; lüks tüketimin ve naylon çorapların adeta simgesi haline geldiği batı tarzı yeni bir moda anlayışı gündelik yaşamı ve tüketim taleplerini de yavaş yavaş dönüştürmeye başlamıştır.⁴ Kültürel

---

¹ Ayşe Saktanber, “Kemalist Kadın Hakları Söylemi”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce cilt 2: Kemalizm** ed: Ahmet İnsel, 5. bs., (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006), 323-334.

² Dilara Nergishan Koçer, “Demokrat Parti Döneminde Kadın: 1950-1960 Arası Kadın Dergilerinde Kadın İmajı”, (Doktora Tezi, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), 156 ve Canan Tatlı, “Demokrat Parti Döneminde Toplumsal ve Siyasal Hayatta Kadın”, (Yüksek Lisans Tezi, İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2008), 29.

³ Dilara Nergishan Koçer, **age**. 157.

⁴ Sibel Yurtöğren, “Çok Partili Siyasal Hayata Geçişle Yaşanan Siyasal ve Ekonomik Değişimlerin Toplumsal ve Kültürel Yansımaları: Yeni Hayat Tarzı (1945-1960)”, (Yüksek Lisans Tezi, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 1-7 ve Levent Cantek, **Cumhuriyetin Büluğ Çağı**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008).

anlamda ise DP'nin Amerika'ya yönelişinin kadın imgesindeki değişime etki ettiği ifade edilebilir. Bu dönemde özellikle ABD kaynaklı kadın dergilerinde, kadınlar ekseriyetle dışıl, pasif ve ev-merkezli resmedilmiş ve bu eğilim, Türkiye'deki mevcut kadın yayıncılığına da bir ölçüde yansımıştır.⁵ Ayrıca daha önce belirtildiği üzere, 1950'li yıllarda kırdan kente göçle birlikte büyük bir toplumsal değişim ve dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Modernleşme sürecinde kadınların çalışma hayatında daha fazla yer alması ile kadınlar ve akm sorunları görece daha 'görünür' hale gelmiş; kadın örgütlenmelerinin sayısında artış gözlemlenmiştir.⁶ Kadınların 'algılanış' ve 'resmediliş' biçiminde göze çarpan unsurlar belirginlik kazanmıştır. Bahsi geçen belirginleşmenin **Tef** mizah dergisinde kendisine geniş bir yer bulduğunu belirtmek gerekir.

Hem dergi içerisinde yer alan karikatürlerde hem de telif ve çeviri hikâyelerde kadınların tasvir ediliş biçiminde ortak yanlara tesadüf edilmektedir. Dergide, kadınların yanı sıra, erkeklerin konumuna da değinilmekte ve kolektif hafızadaki 'erkek' algısı hakkında önemli ipuçları sunulmaktadır. 1950'li yılların canlı politik ortamına rağmen, **Tef**'te en sık ele alınan mevzu kadın- erkek ilişkileri ve söz konusu ilişkinin farklı algılanış biçimlerine dair olmuştur.

Kadın-erkek ilişkilerinin mizah dergilerinin sayfalarına taşınmasının; bilhassa kapakları, "seksi kadınlar" hakkında çıkan karikatürlerin süslemesinin geçmişle bir devamlılık sağladığını ifade edebiliriz. Kadınların mümkün oldukça seksi ve alımlı çizilmesinin derginin satışlarına büyük bir etkisi olduğunu belirtmek mümkün olsa da⁷ konuya bu kadar sıklıkla yer verilmesinin tek nedeninin tiraj kaygısı olması da beklenemez. Kaldı ki kadın erkek ilişkileri, yıllarca özel alana ve 'mahrem' olana ait olarak değerlendirilmişse de esasen bu mesele üzerine söz söylemek ya da kalem oynatmak da politik bir duruştur. **Tef** yazar ve çizerlerinin kadın-erkek ilişkilerine bakış açılarının bilinçli ve ideolojik bir formasyondan kaynaklandığını kesin bir biçimde dile getiremesek de, toplumsal bir meseleyi dergi sayfalarına taşıyan isimler,

---

⁵ Dilara Nergishan Koçer, **age**. 158.

⁶ DP iktidarı döneminde kurulan kadın dernekleri şunlardır: Türk-Amerikan Kadınları Kültür Derneği (1950),Yoksullara Yardım Derneği (1952), Ankara Çocuk Sağlığı Derneği (1955), Ankara Çocuk Dostları Derneği (1957), Çocuk Hakları Müdafaa Derneği (1958), Çocuk Zekasını Koruma ve Geliştirme Derneği (1958), Çocuk Sevenler Derneği (1958), Türk El Sanatları Tanıtma Derneği (1959), Türk Kadınlar Konseyi Derneği (1959), Türk Anneler Derneği (1959). Bkz. **age**.71.

⁷ Sulhi Dölek, "Gülüp Geçelim Mi?", **Varlık Dergisi**, s.1002 (Mart 1991): 2.

ister bunu bilinçli isterlerse bilinçsizce yapmış olsunlar dönemin ‘kadın’ ve ‘erkek’ algısına dair bize oldukça önemli ipuçları sunmaktadır ve bu durum, konunun detaylıca incelenmesini zaruri kılmaktadır.

6.1. Toplumsal Cinsiyet Kodlamaları ve Tef

Tef mizah mecmuası incelendiğinde, toplumsal tartışmalar bağlamında oldukça önemli bir yer kaplamakta olan toplumsal cinsiyet kodlamaları, başta kadın-erkek ilişkileri ve bu ilişkilerden hareketle aile yaşamı ekseninde ele alındığını söyleyebilmek mümkündür. Kadınlık ve erkeklik rollerinin kurgulanışında birincil öneme sahip olan toplumsal cinsiyet meselesi, dergide yer alan pek çok karikatür⁸, telif ve çeviri hikâyeler ve hatta fıkralar dâhil olmak üzere pek çok bölümde karşımıza çıkmaktadır. Dergi bünyesinde yer alan pek çok isim konuya değinmiş olsa da, cinsiyetçi kodlarla tespit edilen kadın/erkek tasavvurunu doğrudan ‘ahlakçı’ bir bağlamda ele almaktan ziyade; konuyu modernleşme ekseninde değerlendirdikleri ileri sürülebilir. Genel bir ifade ile, ulus devlet inşası ile hız kazanan modernleşme projesinin kimi çelişkilerinin, erken cumhuriyet yıllarının sonlarına kadar görülmediği yahut görülmek istenmediği iddia edilebilir. Lakin 1945 sonrası dönemde, bilhassa 1950’li yıllardan itibaren, iktidarın değişmesinin de etkisi ile politik ortamın izlediği mecrayı değiştirmiş; daha da önemlisi köyden kente göçün yoğunlaşması ile birlikte şehir yaşamının görece daha merkezi bir konuma gelmesine olanak tanımış ve gözler kent hayatına çevrilmiştir. Göçün getirdiği zorlukların ve yaşam pahalılığının etkisi ile çalışmaya başlayan kadınlar, giderek daha ‘görünür’ hale gelmeye başlamıştır. Modernleşme projesinin içinde barındırdığı, fakat 30’lu yıllar boyunca görmezlikten gelinen paradokslardan biri de tam olarak budur: Yeni ulus devlet inşasının seçkinleri bir yandan kadınların kendi çizdikleri ölçüler içerisinde modernleşmesini, “Batılı” görünmelerini arzu etmişler, diğer yandan da söz konusu kadınların, uçacaklarsa erkeklerinin kanatları altında uçmasını istemişlerdir. Ancak, modernleşme yolunda ‘ideal eş’, ‘yoldaş’ ve ‘anne’ olarak algılanan kadınların, dönemin sonlarına gelindiğinde mevcut tek kadın tipi olmadığı anlaşılmıştır. Üstelik savaş sonrası yeni zengin sınıfın oluşması ile birlikte genellikle

---

⁸ **Tef**’in elli dört sayılı yayında kadın-erkek temalı yaklaşık iki yüz kırk beş karikatüre yer verilmiştir. Bunların bir kısmı sekreterler, hizmetçiler gibi çalışan kadınların temsiline ilişkin olmakla beraber çoğunluğu da birbirlerini aldatan eşlere dairdir.

erken cumhuriyetin seçkinlerinin eşlerinden oluşan ‘ideal’ kadınlarına, toplumsal ve sınıfsal tabanı farklı olan yeni bir kadın tipi eklenmiş; hatta neredeyse onların yerini almıştır diyebiliriz. Söz konusu kadınlar genellikle, yaşanan ekonomik krize rağmen eşlerinin paralarıyla Avrupaî bir yaşam tarzını benimsemiş, sırf alışveriş yapmak için yurt dışı seyahatlerine çıkan ‘sonradan görmeler’ olarak tasvir edilmişlerdir. Erken cumhuriyetin seçkinlerinin tahayyül ettiği ‘ideal’ kadınlardan oldukça farklı algılanan yeni kadınlar ve onların toplumsal konumları Türk usulü modernleşme projesinin tasavvurlarının da oldukça uzağına düşmektedir. **Tef** dergisinde resmedilen yahut anlatılmaya çalışılan kadınları da bu bağlamda ele almak gerekmektedir. Derginin yazar ve çizer kadrosundaki isimler, bir anlamda geçmişe duyulan bir özlemi paylaşmaktadır. Aslında geçmiş yıllarda ‘ideal kadınların’ var olup olmadığı, ya da onların azlığı/ çokluğu meselesi bu bağlamda önemini kaybetmekte, peşinden koşulan şey sadece ‘ideal kadının imgesi’ olmaktadır.

Tef kadrosundakiler, modernleşme projesine karşı çıkmamaktadırlar; aksine bir anlamda onun devamlılığını isteyen kimseler olarak değerlendirilebilirler. Çizimlerinde yahut yazılarında yer verdikleri kadınlar, ister ev kadını olsun, isterse plaj eğlencelerine giden bir kadın, arzu edilen modernleşme projesindeki kadınlar değillerdir. Resmedilen kadınlar, ‘batılı’ görünümlü, kentli kadınlardır ve bir şekilde erkekler onların etrafında pervane olmaktadır, bu açıdan da dergi kadrosundaki isimler bu çizimlerden ya da hikâyelerden yola çıkarak, aslında yine kendileri gibi ‘batılı’, ‘modern’, ‘kentli’ erkeklere adeta taş atmaktadır. Esasen modernleşmenin ve bir ölçüde kapitalizmin getirdikleri ile yüzleşmeye başlanmış ve duruma duyulan tepki; hatta bir anlamda hayal kırıklığı da bu şekilde dile getirilmiştir. Kadınların ve gençlerin popüler kültüre, modaya olan düşkünlüğü de yine bu veriler ışığında değerlendirilmelidir. Onların lükse, modaya olan ilgisinin eleştirilmesi ve “doğallığın” yüceltilmesi⁹, aslında kültürel kapitalizme yöneltilmiş bir eleştiri olarak da okunabilmektedir. Daha önce çerçevesi çizilmeye çalışılmış olan ekonomik durum göz önüne alındığında lüks tüketim, moda tutkusu ile Avrupaî ve Amerikan yaşam tarzlarının “taklidi”, hem iktisadî bir olumsuzlama hem de modernleşmenin istenildiği gibi sonuçlanmamış olmasına karşı verilen bir tepkidir.

---

⁹ Örneğin bkz. Adnan Tahir, “Evet Leman.. Hayır Leman..”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 10.

6.2. Tef'te Aile Yaşamı

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, Osmanlı'dan devralınan Batılılaşma arzusu kendisini reformlar biçiminde göstermiş, Cumhuriyetçi kadrolar ve Batılı laik elit sınıf, toplumun mümkün olan en kısa zamanda “muasır medeniyet seviyesi”ne yükselmesi iddiası ile harekete geçmiştir. Ardı ardına yapılan sosyal, siyasal ve ekonomik reformlar ile halkın, “Batılı” bir görünüme kavuşması talep edilmiştir. Erken cumhuriyet döneminin seçkin zümresini teşkil edenler zaten “Batılı” görünüme kavuşmuş erkeklerden müteşekkil olduğundan, yeni kurulan ulus-devletin hem meşruiyetini hem de devamını sağlayabilmesi için kadınlara –“Batılı” görünen kadınlara- ihtiyacı vardır. Modern ulus-devletin olmazsa olmazı, vatan ile aile arasında kurulan özdeşliğin kadınlar üzerinden yapılması da bu bağlamda bir tesadüf değildir. “Ülkenin kalkınması, ilerlemesi ve en önemlisi modernleşmesi, vatanın en küçük “yapı taşı” olan ailenin modernleşmesi ile mümkündür” tezi, cumhuriyetçi eril söylemin başat diskurunu oluşturmaktadır. ‘İdeal’ aile yaşamının nasıl olması gerektiğinin en ince ayrıntısına kadar belirlendiği bu erken dönemde, aile fertlerine düşen görevler de tek tek sayılmaktadır ve “yuvayı dışı kuş yapar” fikriyatı ile görevler ve ödevler pastasından en büyük payı da kadınlar almaktadır.¹⁰

Erken cumhuriyet yılları boyunca vatanın bekasının teminatı olarak düşünülerek, ontolojik düzlemde hayali kurulan ‘ideal aile’ yapısının, 1945’lerden itibaren değişen politik ve sosyo-kültürel atmosfer ile birlikte çökmeye başladığı inancı kimi resmî/yarı resmî kaynaklarda dile getirilmeye başlamıştır. Elbette, içinde yaşanan toplumun nabzını tuttuğunu iddia eden mizah dergilerinin, çöktüğü iddia edilen

---

¹⁰ Yeni ulus-devletin can yoldaşı olan milliyetçi proje kapsamlı bir biçimde ‘yeni’ ve ‘makbul’ kadını yaratmak için oldukça yoğun bir çaba sarf etmiştir. Bu bağlamda kadınlar; bilgili olmak, evine, kocasına, çocuklarına bağlı olmak, eğitilmiş olmak gibi pek çok özellikle tarif edilmeye ve dönemin pek çok neşriyatında kadınların nasıl olması gerektiğinin ana hatları çizilmeye çalışılmıştır. Söz konusu ‘makbul’ kadınların sahip olması gereken erdemlerin başında da “tutumlu” olmak gelmektedir. ‘İyi kadın’, yerli mallarını kullanan, tasarruflu olan, eviyle, kocasıyla, çocuklarıyla ve nihayet kendi kişisel bakımı ile alakadar; moda tutkusu olmayan, giysilerini yerli mallardan tedarik eden (hatta genellikle yerli kumaşlardan kendisi diken), eğitilmiş, kültürlü ve ‘sade’ bir kadındır. ‘Kötü’ kadın ise, bilim ve güzel sanatlardan anlamayan, sadece tüketmeyi bilen, üretken olmayan, lüks düşkünü, müsrif, evi ve ailesi ile alakası bulunmayan kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Milliyetçi kalkınmacı ideolojinin en sevmediği kadın elbette ‘tatlı su frengi’ olarak anılan bu ‘müsrif’ kadındır. Müsriflik ise moda tutkusu ve lüks tüketim ile eş anlamlı kullanılır. Detaylı bilgi için bkz. G. Gürkan Öztan, “1930’ların Türkiye’sinde Milli İktisat Düşüncesi ve Kadın Algısı”, **Eğitim-Bilim-Toplum**, c. 3, s: 12, (Güz 2005). Ayrıca bkz. Ayşe Durakbaşı, “Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve “Münevver Erkekler””, **75 Yılda Kadınlar ve Erkekler**, (İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998): 29-51.

‘ideal’ aile yaşamını mercek altına alması tesadüf değildir. Aile yaşamı, karı koca ve en genel anlamda kadın erkek ilişkileri, mizah dergilerinde de sıklıkla işlenen konulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. **Tef** mizah mecmuası da, ‘Türk usulü’ modernleşme deneyimleri ve II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan yeni konjonktürde şekil değiştiren ‘ideal’ aile meselesine karikatürler ve hikâyeler aracılığı ile kendi bakış açısını yansıtmaya çalışmıştır. Belirtmek gerekir ki, ‘ideal’ ailenin gerçekten var olup olmadığı dönemin yayınları tarafından doğrudan tartışılan bir mesele olmamakla beraber, içinde bulunulan koşullarda bizatihi gözlemlenen ya da gözlemlendiğine inanılan kadın erkek ilişkileri ve bu çerçevede aile kavramı ele alınmaktadır.

Önceki yıllarda resmedilen ‘ideal’ aile yaşamının, tüketim kültürü ve kültürel kapitalizmin etkisi ile yozlaştığı düşüncesi, dergide çıkan yazılar ve karikatürler düşünüldüğünde yapılabilecek ilk tespitlerden biridir. “Evli çiftler birbirlerini sevmezler” fikri, neredeyse dergide çıkan tüm yazılarda ortak noktalardan birini teşkil etmektedir. Kimi zaman açıkça dile getirilen bu düşünceye kimi zaman satır aralarında rastlarız.¹¹ Evliliğin aşkı öldürdüğüne karşı duyulan inanç öylesine kuvvetlidir ki, çiftlerin sevişebilmek için ayrılmaları/boşanmaları beklenir. Yahut evlilik, kimi zaman da, hayatını dolu dolu yaşamış ve artık yapacak başka şeyi kalmamış, “yaşadığı renkli hayattan sıkılan” birinin yapacağı bir şey olarak görülür.¹² Birbiri ile adeta iç içe geçen aldatma/aldatılma, ayrılma/terk edilme temaları neredeyse kadın erkek ilişkilerinin “öz”ünü teşkil eder. Eşlerin birbirlerini aldatmaları – ki genellikle kadınların kocalarını aldatması olarak resmedilir-, ev içindeki geçimsizliklere tatmin edici cevaplar verebilmek için suçlanan, çoğu zaman “taklit” edilen yaşam tarzları, kadınların ‘moda/süs tutkusu’ ve ‘pişkinliği’¹³ olmuştur. Bilindiği üzere, Tanzimat ile hız kazanan Osmanlı modernleşmesi, II. Meşrutiyet ile adeta doruk noktasına ulaşmıştır. Batı’dan alınarak kopya edilen kimi uygulamalar, toplumsal katmanlara tam manası ile nüfuz edememiş; ‘doğu’ ile ‘batı’

---

¹¹ Örneğin “Boksörün Karısı” adlı metinde şu ifadeler geçer: “...Mektep talebeleri gibi sevişiyordunuz... Bu öyle bir sevişmeydi ki sizi görenlerin çoğu karı-koca olduğunuza bile inanmazdı...” Bkz. “Boksörün Karısı”, **Tef**, çev. Adnan Tahir, c. 2, s. 30, (1955): 9.

¹² “Öylesine hoppa bir kadındı ki...genç kızlık devresinde, gezmediği tozmadığı erkek kalmamıştı. Danslar balolar, çaylar dolaşıp durdu. Nihayet yaşadığı bu renkli hayattan bıkmış olacak ki günün birinde zengin bir işadamı ile evleniverdi...”. Bkz. Orhan Boran, “Baba..Baba..”, **Tef**, c. 2, s. 30 (1955): 6.

¹³ Örneğin bkz. Cemil Cahit Cem, “Ağzı kalabalık Bir Adam”, **Tef**, c. 2, s. 31 (1955): 10-11; **Tef**, c. 1, s. 13 (1954): 1.

nev-i şahsına münhasır bir biçimde harmanlanmaya çalışılmıştır. Avrupa'dan gelen kültürel etki, kimi zaman bir kaygıyı ifade etmenin yolu, kimi zaman 'batılılaşmış' olmanın bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Söz konusu kültürel etki, özellikle II. Meşrutiyet'ten itibaren en geniş manası ile de 'moda' başlığı altında dergi ve gazetelerde tartışıla gelmiştir.

Gerçekten de moda, Tanzimat hareketiyle birlikte adeta "toplumsal bir kurum" olarak işlev görmeye başlamış¹⁴; moda taşlamaları, toplumsal düzlemde bazen 'bugün'e dair hoşnutsuzluk ve kaygıların ifadesi, bazen de üstü kapalı ya da çoğu zaman açıkça 'geçmiş'e duyulan özlemin dile getirilmesi şeklinde tecessüm etmiştir. Benzer şekilde Demokrat Parti iktidarı süresince Amerika ile olan yakınlaşma, Amerikan tipi yaşam tarzının da ülke topraklarına girmesine imkân tanımış; Avrupa'nın kültürel etkisinin ardından Amerikan etkisi de tartışmalara dâhil edilmiştir. II. Dünya Savaşı'nın etkisiyle yeni bir zengin sınıfı doğmuş ve Amerika'dan ithal edilen ürünler öncelikle bu yeni sınıfa mensup kimseler tarafından kullanılmaya başlamıştır. Ancak sadece yeni zenginler ile kalmayarak toplumun farklı kesimleri içerisinde de yayılmaya başlamıştır. Sinema salonlarından ve magazin dergilerinden takip edilen Hollywood artistlerinin yaşam biçimleri, kıyafetleri, saç modelleri, ...vb. dönemin modasını belirleyen başlıca etmenler arasında yerini almıştır. Dolayısıyla gazete ve dergilerdeki sosyete haberleri, Avrupa ve Hollywood ünlüleri, sinema camiasının ünlü simalarına dair magazin haberleri ile dolup taşmaktadır. Gazetelerin ve dergilerin sosyete haberleri yeni zengin sınıfın faaliyetleri ile 'renklenmeye' başlamıştır.¹⁵ Bununla birlikte sosyete yaşamı ile özdeş hale gelmeye başlayan kılık-kıyafetler, lüks tüketim, yurt dışı seyahatleri, plaj eğlenceleri gibi tüm konular, genel manada 'moda' kapsamında değerlendirilecek ve söz konusu bu 'yeni' yaşam biçimi mizahi eleştirilere de hedef olmaya başlayacaktır.¹⁶ Erken Cumhuriyet yıllarında arzu edilen 'sosyete' artık mevcuttur,

---

¹⁴ Bkz. Nora Şeni, "19. Yüz Yıl Sonu İstanbul Basımında Moda ve Kadın Kıyafetleri", **1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, der. Şirin Tekeli, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), 58.

¹⁵ Bkz. Kudret Emiroğlu, **Gündelik Hayatımızın Tarihi**, (Ankara: Dost, 2001), 90.

¹⁶ Örneğin Adalet Cimcoz'un "fitne-fücur" takma adı ile yazdığı "Sosyete: Zibidiye Mektuplar" köşesinde moda düşkünü genç bir kadın ile şu şekilde dalga geçilir: "...Sana orada gördüğüm acayip bir şapkayı tarif etmek istiyorum. Etrafta yeni türemeye başlayan küçük hanım var, kuzeni ile nişanlı. Zahir onun cüssesine uysun diye olacak sol kaşına kartal cesametinde bir kuş kondurmuş ve tepeden başlayan tül grek hızını alamamış beline birkaç kez dolandıktan sonra galiba dizlerine kadar da uzanıp gitmiş. Bu küçük hanım böyle bir şapka giymiş. Giyer a ama gel gör ki sol kaşının üzerine inen kartal arada bir havalanma alametleri de gösterdi, kızcağzın bir eli kartalda, bir eli nişanlıda bir eli..."

lakin içeriği değişmiş ve “kültürel yozlaşma”nın simgesi haline gelmiştir.

Özellikle 1950 senesinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinin hemen ardından yaşanan bolluk ve refah artışı, daha önce ifade edilmeye çalışıldığı gibi, 1954'ten itibaren ortadan kaybolmuş; hayat pahalılığı baş göstermiş ve söz konusu ‘moda merakı’ da bu bağlamda iktisadî bir husus olarak ele alınmaya ve eleştirilmeye başlamıştır. DP dönemi toplumsal tartışmaları içinde moda, şüphesiz oldukça geniş bir yer tutmaktadır.

Gerçekten de, özellikle dönemin mizah mecmualarında moda tartışmalarının ve kadın-erkek ilişkilerinin çoğu zaman bir bütünün parçalarıymışçasına beraber ele alındığını görebilmek mümkündür. **Tef** mizah dergisi de söz konusu mizah mecmualarından bir tanesidir. Yayınlandığı süre içerisinde çok yüksek tirajlar elde eden dergide; kadın erkek ilişkileri, genellikle iki sevgili ya da karı-koca arasındaki ilişkiler olarak tasvir edilir. Ekseriyetle iğneleyici bir dille aktarılan mizahî hikâyelerde çarpık aile ilişkileri, sevgililer arasındaki diyaloglar, eşlerini aldatan kadınlar/kocalar temel aktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman da hane içindeki çocukların olaylara bakış açısı da çeşitli karikatürler aracılığıyla okuyucuya aktarılmaktadır. Zaten, söz konusu çocuklar dergide, genellikle küçük ve ‘saf’ ‘ufaklıklardan’ ziyade, ‘bitirim’, ‘büyümüş de küçülmüş’ afacanlar olarak resmedilmişlerdir. Kadın-erkek ilişkilerine, bilhassa ‘cinsi münasebetlere’ ilgi duyan, kadınları ve/veya ‘sevişen çiftleri’ ‘dikizleyen¹⁷’; ‘erkeksi’ gelecek planları yapan¹⁸ ve hatta kimi zaman yetişkin erkeklere bir kadına nasıl yaklaşılması gerektiğine dair ‘erkeklik dersleri’ veren ‘minik karakterler’ olarak karşımıza çıkarlar.¹⁹ Mevcut bu durumun, ‘ideal aile’ algısı ile yakından ilişkili olduğu, kadın-erkek ilişkilerinin ve aile içi yaşamın pratiklerine bakarak geleceğe dair duyulan kaygıların çocuklar üzerinden dışa vurulduğu iddia edilebilir. “Zamane çocukları”, **Tef**’te, aşağıda örnekleri görüleceği üzere, her şeyi kırıp döken, söz dinlemeyen ama büyüklere sözünü rahatlıkla geçirebilen hatta çoğu zaman onlara “ders veren”,

---

Cimcoz moda düşkünlüğü ile ahlâki düşüklüğü bağdaştırdığı yazısında şöyle devam eder: “Yok olmadı buda değil ya bu diyeceksin, bir eli daha olsaydı o da şair dostumuzun kolunda olacaktı. Zaten **bu kızcağız birkaç eli idare edebilecek cinsten.**” (Vurgular bana ait) Bkz. Fitne-Fücur, “Sosyete: Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 13.

¹⁷ Bkz. **Tef**, c.1, s.19 (1954): 13; **Tef**, c.2, s.33 (1955): 1; **Tef**, c.2, s.35 (1955): 1; **Tef**, c.2, s.48 (1955): 1.

¹⁸ **Tef**, c.2, s.31 (1955): 1.

¹⁹ **Tef**, c.1, s.10 (1954): 1.

‘afacan’ tipler olarak tasvir edilirler.²⁰

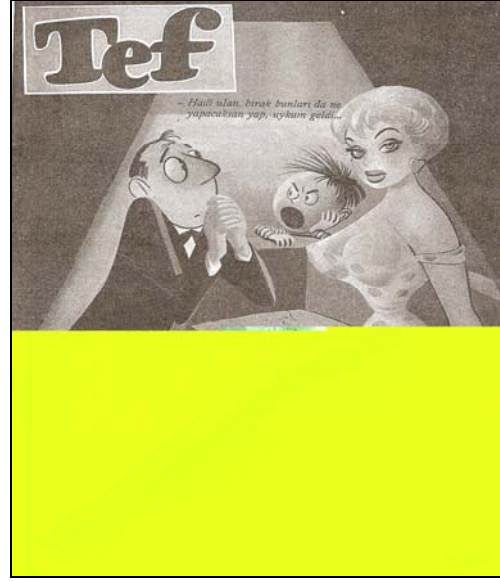
Şekil 62: “Bir Türü Büyüyemedik”

Çocuk: “Canına yandıgım bir türlü büyüyemedik gitti”

Tef, c.1, s.1 (1954): ön kapak karikatürü

Şekil 63: “Uykum Geldi”

Çocuk: “Hadi ulan, bırak bunları da ne yapacaksan yap, uykum geldi...”

Tef, c.1, s.10 (1954): 1

Şekil 64: Küçük Olmanın Faydası

Çocuk: “Küçük olmanın da bu faydası var birader...”

Tef, c.1, s.19 (1954): 15

Şekil 65: Baş Başa

Adam: “Nihayet baş başa kalabildik sevgilim...”

Tef, c.1, s.19 (1954): 13

²⁰ Bülent Oran, “Terbiye”, Tef, c.1, s.25 (1955): 12.

6.3. Tef'te Kadın İmgesi

Derginin sosyo-politik ve kültürel konulara bakışını şekillendiren en önemli unsurlardan birinin kadın-erkek ilişkilerine dair olduğu yukarıdaki satırlarda genel hatlarıyla belirtilmiştir. Modern dünyanın beraberinde getirmiş olduğu 'kaos' ve 'güvensizlik' hali ile baş edebilmek için, dünyadaki seyrine paralel olarak, Türkiye'de de aydınlar, yüzlerini aile mefhumuna çevirmiştir. Bilhassa Türkiye örneğinde görülen Batılılaşma/modernleşme çabası, modernizmin kendisinin değil, ancak uygulanış biçimlerinin ve bu uygulanış şeklinden doğduğuna inanılan 'yanlışlıların', 'eksikliklerin' ve bilhassa 'yozlaşmanın' mahiyetini gösterebilmek için başta edebiyat olmak üzere çeşitli alanlarda aile, aile yaşantısı ve kadının aile içindeki konumuna değinen pek çok satır kaleme alınagelmıştır. Bu eğilimin mizahi bir izdüşümünü **Tef** dergisinde bulmak mümkündür.

Çoğunluğu 'batılı', 'kentli' ve dönemin 'aydın' erkeklerinden müteşekkil olan dergi, Türk modernleşmesinde 'kusurlu' buldukları şeyleri, ekseriyetle aile ilişkileri ve kadın üzerinden dışa vurmuştur. Derginin incelenmesi, söz konusu yazar ve çizerlerin bunu bilinçli, ideolojik bir kaygı ile yapmış olduklarından ziyade, bilinçaltılarında yer alan kimi şeyleri mizahî bir üslup ile ortaya koymuş oldukları inancını yaratmıştır. Ancak, unutmamak gerekir ki, bilinçli yahut bilinçsizce yapılmış olsun, kadın-erkek ilişkilerinin ele alınış biçimi, ailenin algılanış şekli daha önce de belirtildiği gibi bizlere toplumsal cinsiyet kodlarına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Derginin içinde yer alan çeşitli ülkelerden farklı seçme hikâyelerde de kendisine yer bulan kadın-erkek algısının Türkiye'deki ile paralellik gösterdiğinin de altı çizilmelidir.²¹

Tüm bu veriler hatırdaki tutulmak kaydıyla, **Tef**'teki hakim kadın algısının büyük ölçüde 'cinsiyetçi' olarak adlandırılabilir bir perspektif ile şekillendiğini iddia etmek mümkündür. Aktarılan hikâyelere ve karikatürlere göre farklılık göstermekle beraber, genel hatları ile kadınlar; 'paragöz', 'hırslı', 'kibirli'; çoğunlukla 'dış

²¹ Birkaç çarpıcı örnek için bkz. F. Robert, "Felekten Bir Gece", **Tef**, (Belçika mizahından) c.1, s.4 (1954): 16; H. Pikar, "Yeni Hizmetçi", **Tef**, (İsviçre mizahından) c.1, s.8 (1954): 16; Percy Eckstein, "Para Yuvarlaktır", **Tef**, (İsviçre mizahından) c.1, s.14 (1954): 16; Frank Bell, "Mini Mini Daktüüüülo", **Tef**, (İngiliz mizahından) c.1, s.15 (1954): 16; "Kehanet", **Tef**, çev. A. Ülkü Azrak, (İskoç mizahından) c.1, s.23 (1955): 16; Erkek Milleti Değil Mi?", **Tef**, (Fransız mizahından) c.2, s.50 (1955): 16.

görünüşünden başka bir şeyle alakadar olmayan²², kocalarını/sevgililerini ya da diğer erkekleri etraflarında ‘fır döndürmekten keyif alan’, ‘lükse meraklı’ ve ‘modayı takip eden’ tiplerdir. Çoğu zaman Avrupa/Amerika seyahatlerine²³ çıkıp “valizler dolusu” lüks eşyalar ile döner²⁴ ya da bir plaj eğlencesinden diğerine koşar ve bedenini erkeklerin ‘arsız bakışlarına’ sunarlar.²⁵ Dahası, “plaj yosması” olarak adlandırdıkları kadınların para karşılığı plaj kabinlerinde erkeklerle cinsel ilişkiye girdikleri²⁶; yahut sinema salonlarında/localarında kendilerini ‘erkeklerin kollarına bırakarak’ sevişmeye gittikleri iddiası kimi hikayelere konu olur. Aşağıda örnekleri görüleceği üzere kadın bedeni aynı anda birden fazla erkeğin ilgisine ‘açık’ hale gelir; bir erkekle sevişirken başka erkekler onları seyrederek hatta kimi zaman plajlardaki soyunma kabinlerinde onlarca erkek tek bir kadının çıplak vücudunu seyrederken resmedilir.

---

²² Müzeyyen D. ismiyle Nemrut Amca’ya mektup yazan ve yeni düz göğüs modasından şikayetçi olan kadının tasvir ediliş biçimi bu bağlamda oldukça manidardır. İri göğüsleri olduğunu ve bunlarla her fırsatta ne kadar çok övündüğünü anlatan Müzeyyen Hanım, Christian Dior’un başlattığı düz göğüs modası ile büyük bir darbe yediğini, tüm arkadaşlarının ve terzisinin kendisine göğüslerini saklayacak elbiseler diktirmesi gerektiğini söylediğini ifade ederek, ne yapması gerektiğine dair Nemrut Amca’dan nasihat istemektedir. Yazdığı cümlelerden Avrupa modasını yakından takip ettiğini anladığımız ve dış görünüşüne fevkalade önem veren Müzeyyen Hanım’ın tasviri Nemrut’un tavsiyelerini içeren satırlarda nihayete ulaşmıştır. Nemrut Amca, tavsiye bekleyen kadına sadece “beynini saklayacak şapkalar giymesi”ni salık vererek, Müzeyyen Hanım’ın ‘aptal’ bir kadın olduğunu ima etmiş ve ‘kadın-moda-aptallık’ döngüsünü bir kez daha yinelemiştir. (?), Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s.25 (1955): 13.

²³ Amerika seyahatlerine çıkanlar için şöyle der Refik Halid: “*Seyahat denince kafanızın içinde valizler tecessüm ediyor; her yolcu(luk) sizler için boş gidip yenilenerek dolu dönen birer valizdir; daha doğrusu irili ufaklı, hepsi de şişkin valizler serisi!...*”. Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c.1, s.4 (1954): 10, 11.

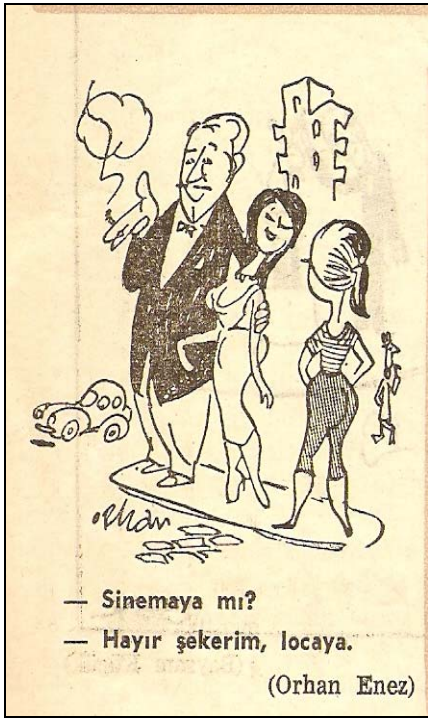
²⁴ Refik Erduran, “Klas Meselesi”, **Tef**, c.1, s.1 (1954): 8, 9; Selma Emiroğlu, “Ev, Kadın, Moda”, **Tef**, c.1, s.3 (1954): 15

²⁵ “Plajda”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 7; **Tef**, c.1, s.3 (1954): 9; Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c.1, s.3 (1954): 10, 11.

²⁶ Bülent Oran, “Delik”, **Tef**, c.1, s.4 (1954): 4.

Şekil 66: Loca

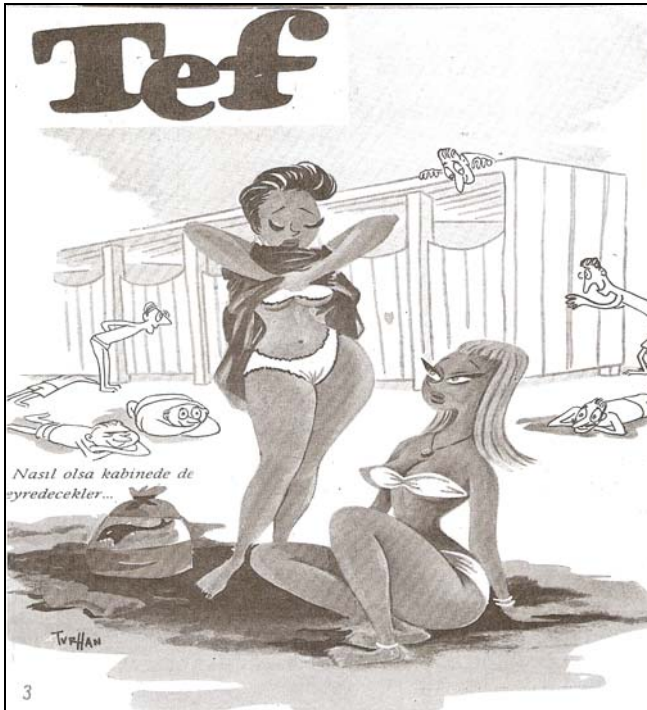
Tef, c.1, s.15 (1954): 6

Şekil 67: Sinema

Adam: "Ne bakıyorsun ulan sinema mı oynuyor?"

Şekil 68: "Kabinde de Seyrecekler"

Soyunan kadın: "Nasıl olsa kabinde de seyrecekler..."
Tef, c.1, s.3 (1954): ön kapak karikatürü

Kadınlar ‘elindekiyle yetinmeyi bilmeyen’ ve çoğu zaman ‘cazgırlık’ yapan karakterler olarak sunulur. Aşağıdaki satırlarda Necdet Rüştü Efe’den bir bölümü aktarılan hikâyede, bir karı-koca, kadının sonsuz istekleri yüzünden sürekli kavga etmekte; adam karısının ‘dırdırından’ bıktığı için bir süre sonra başka “sevdalara yelken açmak” istemekte ama neticede “çoğa tamah ederken, azı bulamayacağını ve Dimyat’a pirince giderken, evdeki bulgurdan olacağını anlayan kadın lüks hayat sevdasından vazgeçip, azıcık aşım, kaygusuz başım diyerek, evini cennet bildi! Erkeğin de ava giderken avlanacağını sezdiği andan itibaren içindeki çapkınlık hevesi söndü, kuzu gibi aile ocağına”²⁷ yuvasına geri dönmektedir. Bahsi geçen hikâyede karşılıklı diyaloglarda birbirleri için kullanmış oldukları tanımlamalar adeta bir madalyonun iki yüzünü çağrıştırmaktadır. Birbirlerinin ötekisi olarak kurgulanan kadın ve erkek ilişkisinde erkek ‘iyi’, ‘erdemli’, ‘itaatkâr’ tarafı simgelerken; kadın genellikle tam tersidir: ‘Arsız’, ‘asi’, ‘paragöz’, “tufeyli”, ‘lüks düşkün’ “tatlı su bayanları”²⁸. “Manzum Mizah” adıyla yayınlanan ve birkaç hafta devam eden bu hikâyeye, derginin de konu hakkındaki görüşünü oldukça net bir biçimde ortaya koyması açısından büyük önem taşımaktadır:

“ (Anlatıcı) “Karı-koca somurtmuş oturuyorlardı. Ekmeğin aslanın ağzında olduğunu bilmeyen kadının aklı hep kaloriferli apartıman dairesinde, otomobillerde ve kürk mantolarda idi!.. saadeti yalnız parada arayan bütün görgüsüz kadınlar gibi; bu tufeyli kadın d, kocasının fakirliğini yüzüne vurdu. Kimse duymasın ama; aralarında şu hazin ve çirkin konuşma geçti:”

Kadın: Ah keşke sen de zengin olaydın; bi apartıman alaydın!..

Adam: Doğruluk sence keder tasadır; çünkü elim kısıdır!.. (adam dürüst, namuslu)

Kadın: O eller uzar fakat, ansızın olur yüzümde tokat!..

Adam: Ne yalan!.. gösterip bir gün öfke, vurdum mu sana fiske?..

Kadın: Hele vur..Billahi tepelerim sanma ki dayak yerim

Adam: Kim vurdu otur yerinde kadın, rezalet mi maksadın?..

Kadın: Ahlaksız! Ben rezilim öyle mi? Ağzını topla emi!..

Adam: Alırsın bayraklarını ele çıkarırsın mesele!..

Kadın: Elbette bayrakları açarım, çok zorlama kaçarım!

Adam: Hoş olur bunu yaparsan eğer. Ah nerede o günler!

Kadın: Öyle mi!. Meramını anladım. Atmam bu evden adım

Adam: Hazmı güç ne çare baş eğeriz; bu lokmayı da yeriz!

Kadın: Yutulmaz yenmez kart tavuk muyum? Bu kadar soğuk muyum?

²⁷ Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c.1, s.4 (1954): 12.

²⁸ Fitne-Fücur, “Sosyete”, **Tef**, c.1, s.6 (1954): 13. Erken Cumhuriyet yıllarının ‘ideal kadın’ tasavvuru dışında kalan kadınları için en sık kullanılan sözcükler arasında yer alan “tufeyli” ve “tatlı su Frenkleri” tabirleri, 1950’li yıllarda Tef mizah dergisinde de tekrarlanmaktadır. Bu durum, örtük bir biçimde dahi olsa kafalarında hala ‘ideal’ ve ‘ideal olmayan’ bir kadın tipinin yattığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

*Adam: Piliç de diyemeyiz ya sana; işte karşında ayna!
Kadın: Eskiden bana “yavru kuş” derdin; kaç saat methederdin!
Adam: O çamlar bardak oldu nafile; artık çekemem çile!
Kadın: Çileyi ben çekiyorum asıl; ağlıyorum muttasıl!
Adam: Köleyiz yanında bunca sene; suçum kabahatim ne?
Kadın: Geç gelmek adet oldu her akşam; ben buna dayanmam!
Adam: İftira!..Ne gün geç geldim söyle? Yalan söyleme böyle!
Kadın: Geciktin bu akşam yarım saat. Bu ne çekilmez hayat!
Adam: Bir aylık verdiler ikramiye; kaldım alayım diye!
Kadın: Aldın mı?.. Şu paraları göster? Bana yarısı yeter!
Adam: Burada işte bütün maaşım. Al da dinlensin başım!
Kadın: Hayatım!.. Bana gücendin demek? Seviyorum seni pek!
Adam: Kadının yalnız çantası dolsun. Para!.. Gözün kör olsun!
(Anlatıcı)Yüzlükleri kıvrınca, hanımın sinirleri yatıştı!.. Para yüzünden darılıp gene para sayesinde barışan karı, koca; sahte bir muhabbetle sulh yaptılar!...”²⁹*

Kadının halet-i ruhiyesini belirleyen tek şeyin para olduğu, zengin ve lüks bir yaşam arzusu ile yanıp tutuştuğu iddiası, **Tef** içinde zaman zaman başka metinlerde de dile getirilmiştir. Karısının lüks merakını tatmin edemeyen bir erkeğin yuvası dağılmaya mahkûmdur.³⁰ Hatta kadınların lükse duyduğu merak (ki bu dönemde ekseriyetle kürk giyme modası ile eşleştirilmiştir) abartılı bir biçimde yansıtılarak mikro düzeyde bir ailenin sonunu getiren, boşanmaya iten, hatta karılarını memnun etmek için kürk kaçakçılığına soyunan erkeklerin mahkûmiyetine sebep olabilecek, makro düzeyde de bir ulusun ahlaki olarak yozlaşmasına ve çökmesine sebebiyet verebilecek bir ‘musibet’ olarak kurgulandığı göze çarpmaktadır.³¹

Tasvir edilen kadınların bir başka ortak özelliği ise güzelliklerine ve dış görünüşlerine aşırı düşkün olmalarıdır; güzellik bir kadının en önemli ‘silahı’ olarak anlatılır. Zira dergide resmedilen kadınların çoğu, güzelliklerini ve kadınlıklarını kullanarak erkekleri adeta birer “oyuncak” haline getirip kendilerine “köle” yapmaktadır. Adnan Tahir’ e göre iki tür kadın vardır:

²⁹ Necdet Rüstü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 12.

³⁰ “...sizler hanımlarınıza kürk giydiremezseniz evinizde dirlik, düzenlik kalmaz. Bunu pencerelerden dışarıya taşan kavga seslerinden öğreniyoruz...Ne yapalım, kadın süse, gösterişe muhtaçtır...”. Bkz. Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi Ki...”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 10.

³¹ Refik Halid Karay, her hafta farklı bir konu hakkında konuştuğu kargasına kürk meselesi ile ilgili şunları söyler: “...Fakat bizim tüylerimizdeki parlaklık sizin hanımlarınızın lutr diye giydikleri tavşan boyaması o öürük kürklerde var mıdır? Sanki! Osmanlı tarihindeki samur kürk düşkünlüğünün nelere mal olduğunu kitaplarınız yazıp duruyor; bakalım sonradan yazılacak eserler bu asırdaki kürk merakını nasıl tahlil edecek? Ne kadar aile geçimsizliğine, boşanmaya, kaçakçılık yüzünden mahkûmiyete, hâтта ırz ve namusa, dolayısıyla ahlâk fesadına ve içtimai felakete sebep oldu? Tarihiniz ikinci bir kürk devri rezaleti kaydediyor, farkında değilsiniz.” . Bkz. Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi Ki...”, **Tef**, c.1, s.3 (1954): 10.

“1- İlk bakışta insanda budala tesiri bırakan kadınlar...ki bunlar hakikaten budaladır. 2- ilk bakışta insanda akıllıymış gibi tesir bırakan kadınlar...ki bunların da ötekilerden zerrece farkı yoktur. Kısacası kadın demek budala demektir. Budala da bence kadın manasına gelir.”

Bir bilim adamının ‘çığır açacak’ keşfini anlatmaya hazırlanan Tahir, erkeklerle dolu salonda profesörün ağzından bizlere naklettiği yukarıdaki cümlelerin duyulmasıyla alkış kopmuştur. Profesör, tüm dünyadaki erkeklerin kadınlar karşısında içinde bulunduğu ‘düşkünlük’ durumunu kısaca özetledikten sonra, kadınlar hakkındaki diğer görüşlerini sıralamaya başlar:

“Durum böyle olduğu halde her kadının kendine göre gizli bir silahı var. Buna, daima üste çıkma, hükmetme kabiliyeti diyebiliriz. Bu korkunç silah sayesinde kadın milleti yavaş yavaş bütün dünyayı hakimiyeti altına alıyor. Biz erkekler farkına bile varmadan kadınların elinde basit birer oyuncak olma yolunu tutmuş bulunuyoruz. Evet, malûm... Kadın eli kadıfeden daha yumuşak, gül yaprağı gibi de narindir. Lakin bu el icabında vahşi bir kuşun pençesi kadar yırtıcı da olabiliyor. Fakat korkmayın... bu tehlike önlenmiştir. Geçmiş yüzyıllarda olduğu gibi gelecek yüzyıllarda da erkek; kuvvetli, üstün ve kadına hakim olmakta devam edecek...”³²

Profesör bundan sonra geleceği hükmü altına alacak olan ‘ideal’ erkeği yaratacak olan özel bir iksir üzerinde çalıştığını ve bir süre sonra bunu herkese açıklayacağını duyurarak konuşmasını bitirir. Aradan bir süre geçer fakat ne profesörden ne de ‘mucizevi’ iksirinden tek bir haber bile yoktur. Oysa ki profesör, laboratuvarının bir köşesinde kendi kendisine şunları söylemektedir:

“Kalktık, ideal bir erkek yaratmak için şu mübareğe kaplanın cesaretini, yılanın çevikliğini, aslanın yırtıcılığını tilkinin de zeka ve kurnazlığını verdik. Bütün bu zahmetlerden sonra onun erkek değil, kadın olacağı kimin aklına gelirdi?... Ulu Tanrım sen bana yardım et...”³³

Profesörün tespiti, dergideki ortak kadın imajı ile büyük ölçüde örtüşmektedir: ‘Kurnaz’, istediğini elde etmesini bilen ‘yırtıcı’ bir kadın. “Söz yetkisine sahip”, tahminlerin ötesinde “kuvvetli”, ‘zeki’ bir erkek “kahraman” yaratma hayalindeki profesör, netice itibariyle erkeklere ‘hükmeden’ bir kadın karaktere ulaşmaktadır. **Tef** yazar ve çizerleri, bir anlamda kendi bakış açılarını yansıttıkları bu öykülerde, etraflarında rastladıkları ya da rastladıklarına inandıkları belki de bir ölçüde kendileri gibi olan ‘modern’ erkeklere bir gönderme yapmaktadır. Kadınlar tarafından kontrol edildiklerini düşünen erkekler ve bahsi geçen erkeğin hafızalardaki izdüşümü de

³² Adnan Tahir, “Yapılan Adam”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 7.

³³ **Agm**, 7.

dergi satırlarına bu şekilde yansımaktadır.

“Zeki”, “kurnaz”, “uyanık”³⁴, “hükmetmeyi seven” kadınların bir başka ortak özelliği de dış görünüşlerinin tasvirinden hareketle, ‘modern kadın’ın sınırlarını belirliyor oluşlarıdır. İnce belli, dolgun kalçalı “modern kadın”³⁵ makyaj yapmak, süslenmek, pahalı mücevherler takmak, “gösterişli olmak” ister; kilo verip güzel görünebilmek için yapmayacakları şey yoktur.³⁶ Örneğin Adalet Cimcoz “Fitne-Fücur” takma adıyla şöyle yazar: “...*Doktor ahbabımdır, daldım içeri, bir de ne göreyim, Lamia’cığma bir semer takmışlar, dur yanlış anlama bu semer elektrik semeri, içinde binlerce ampul yanıyor ve adamı şırl şırl terletiyor. Oradan çıkıyorsun acaip bir makinelere takılmış kemerler kalçalarını yoğuruyorlar, derken bir duş sonra masaja giriyorsun. Hal kalırsa akşama kendini sokakta bulabiliyorsun. Bir haftada tam yedi kilo veren Lamia halinden şikayet etmiyor değil, fakat yedi kilo da dile kolay, değil semer takmak, yulara bile razı olacak şişmanlarımız...*”.³⁷ Kadınlar, güzelleşmek uğruna her şeyi göze alabilmektedir ancak **Tef**’in bu konuda durduğu yer çok açıktır; onlar “kadının en güzel halinin doğal hali olduğu”na inanırlar ve kadınların kendileriyle oynayıp durmalarından rahatsız olmaktadır. Kadınlar sürekli saç kestirip boyatmamalı, makyaj yapmamalıdır. Örneğin R. H. Karay’a göre:

*“onlara tabiat süslerin en güzelini vermiş; fakat kıymetini anlamıyorlar, kesip atıyorlar, güdük kalıyorlar; üstelik bununla da övünüyorlar. Çektikleri çile, harcadıkları para da cabası!...Saç! bizlerin kadınlarda en hoş bulduğumuz gıpta ile baktığımız süs saçtı, uzun saçlar, uzun bıraktıkça gelişip güzelleşen , fakat kestikçe, berber elinde yanıp kavruldukça, zehirli eczalarla boyandıkça feyzi de, bereketi de, letafeti de mahvolan saçlar! Sen Allah vergisi öyle bir süsü makasla, yak kavur, kıtığa çevir, ense kökünden buda...”*³⁸

³⁴ Pek çok hikayede ‘kurnaz’, ‘uyanık’ tipler olarak tasvir edilen “tablo gibi enfes bir parça”yı andıran güzel kadınlar, istediklerini elde edebilmek uğruna şantaj dahi yapabilecek ‘yoz’, ‘kişisiz’ karakterler olarak lanse edilirler. Bu konuda çarpıcı bir örnek için bkz. Birisi, “2 Cambaz 1 İpte Oynamaz, **Tef**, c.2, s.45 (1955): 14

³⁵ Adalet Cimcoz, dönemin ruhunu taşıyan kadınlardan kimi zaman “modern kadın” deyimini kullanarak bahseder. Bkz. Fitne-Fücur, “Sosyete”, **Tef**, c.1, s.16 (1954): 13.

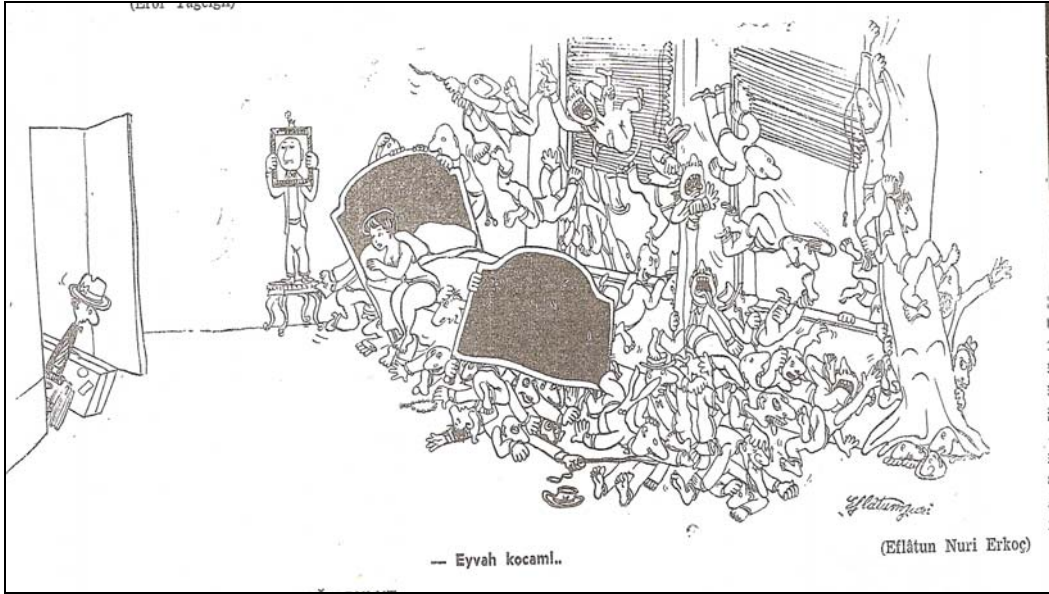
³⁶ Her daim ‘bakımlı’, ‘güzel’, ‘alımlı’ görünmek isteyen bayanların alaya alındığı, ev ve moda hakkında pratik tavsiyeler veren (!) yazar Selma Emiroğlu, ‘moda’ kıyafetler ile dalga geçerek kadın okurlara ‘absürd’ kostüm dikimi hakkında tüyolar verir. Bkz. Selma Emiroğlu, “Ev, Kadın, Moda”, **Tef**, c.1, s.1 (1954): 15; Selma Emiroğlu, “Ev, Kadın, Moda”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 15 .

³⁷ Fitne-Fücur, “Sosyete”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 13.

³⁸ Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi Ki...”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 10, 11. Karay’ınki ile benzer bir yorumu, sosyetik bir kadın olan Nermin’in sık sık saç boyatması, kestirmesi ve sonunda saçının ‘azizliği’ne uğrayarak kel kalmasından bahseden Fitne-Fücur’da da görmekteyiz. Bkz. Fitne-Fücur, “Sosyete”, **Tef**, c.1, s. 9 (1954): 13.

Mizah yazılarının hem de karikatürlerin ana teması, eşlerin özellikle de kadınların kocalarını aldatmalarıdır. **Tef**'te kadınlar, genelde “doğaları” itibari ile aldatmaya meyyal varlıklar olarak resmedilir.³⁹ Kadının kocasını aldatabilmesi için çok güzel, bakımlı, alımlı, vb. olmasına gerek yoktur. Kadınlar için aldatmak adeta zaruretten mülhemdir.⁴⁰

Şekil 69: “Eyvah Kocam!..”

Tef, c.1, s.9 (1954): 9

Aşağıda örnekleri görüleceği üzere daha evlendiği gece, üzerindeki gelinliği bile çıkartmadan eşlerini aldatan kadınlar hakkındaki karikatürler derginin kapaklarını süslemektedir. Kimi zaman en yakın arkadaşlarıyla dahi aldatılmış olsalar, ‘uysal’ kocalar, tıpkı iyi bir matadorun boğaları teker teker dize getirdiği gibi, eşlerinin

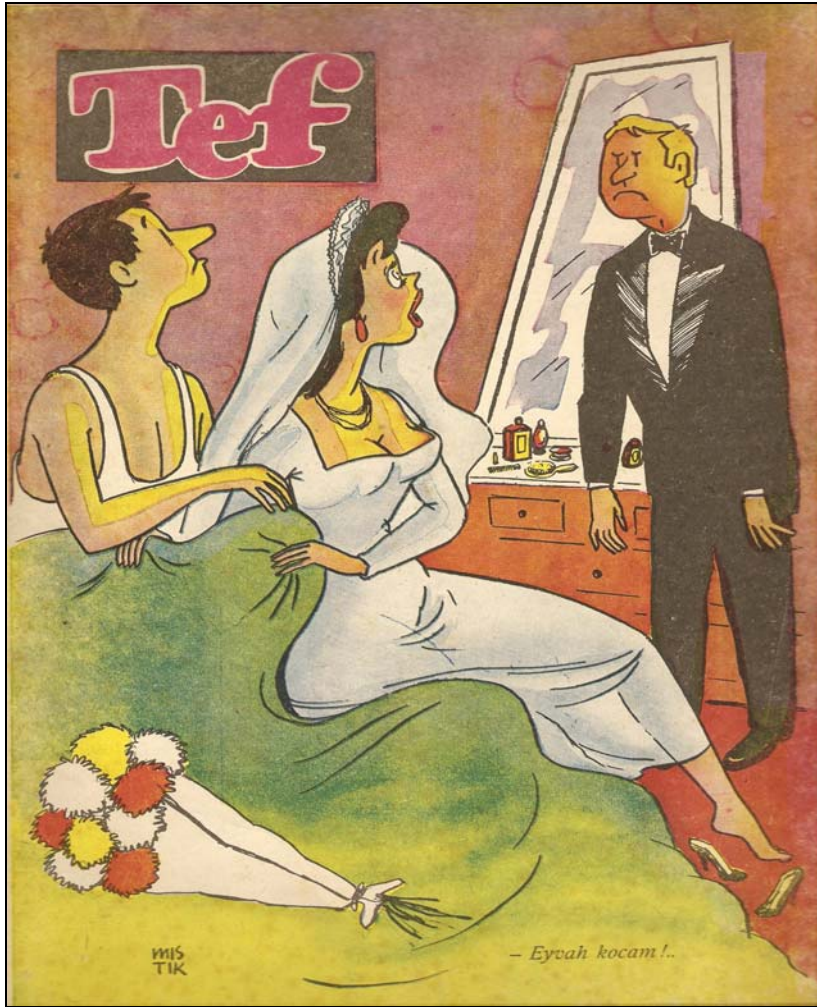
³⁹ Bülent Oran’ın (B.O) bir denizkızı ile yaptığı hayali röportajda şu diyaloglar geçer; Denizkızı: “Ahlak telakkilerim, diğer yarısı da insan olan kadınlara benzemez.” B.O: “Ne gibi?”, Denizkızı: “Kocamı aldatmam.” B.O Bunun üzerine “Tanrının kocaları kadınlar tarafından aldatılmak için yaratıldığını düşünerek” neden diye sorar. Denizkızı, “Bir kocam yok da ondan” der. Bkz. Bülent Oran, “Denizkızı”, **Tef**, c.1, s.3, (1954): 4. Benzer bir örnek için bkz. Adnan Tahir, “O Adam Benim!”, **Tef**, c.1, s.25 (1955): 9.

⁴⁰ Alman mizahından çevrilen Hitler isimli hikâyede, Arthur Hitler isimli bir adamın şişmanlığına rağmen(!) çok sevdiği ve düşkün olduğu karısı tarafından aldatılışı konu edilir. Kendisini terk etmesin diye (!) çalışıp para kazanmak durumunda olan ve bu sebeple bol bol seyahate çıkan Arthur, “karısının onun yokluğuna dayanıp dayanamayacağını, kocasını aldatmayı bir zaruret sayıp saymayacağını” merak etmektedir. Hikâyenin ilk kısmında adam aldatıldığına dair bir rüya görür ve korkuyla uyanır, karısının yanında uyuduğunu görünce sevinir ve eşini öper koklar. Sonrasında hazırlanır ve trene binmek için evden çıkar ve o sırada aslında bunları rüyasında görmüş olduğunu anımsayarak tekrar eve döner ve gerçekten de rüyasındaki gibi karısının kendisini bir adamla aldatıldığını görür. (?), “Hitler”, **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 8.

önünde dize gelirler.⁴¹ Bunun dışında kadınların eşlerini aldatmalarının pek çok sebebi vardır (süs sevdası, ilgisizlik, maddi menfaat vs.) ancak bu sebepler okuyucuya genellikle aldatan kadınların dilinden aktarılan görece sudan sebeplerdir ve içten içe okuyucunun, Necdet Rüştü'nün daha önce değinilmiş olan “Manzum Mizah”ında olduğu gibi erkeğin tarafını tutması beklenir. Erkeğin bulaşıklarını yıkamaması bile kadın için bir aldatma sebebi olarak okuyucuya sunulur.

Şekil 70: Eyvah Kocam (2)

Kadın: “Eyvah kocam!...”

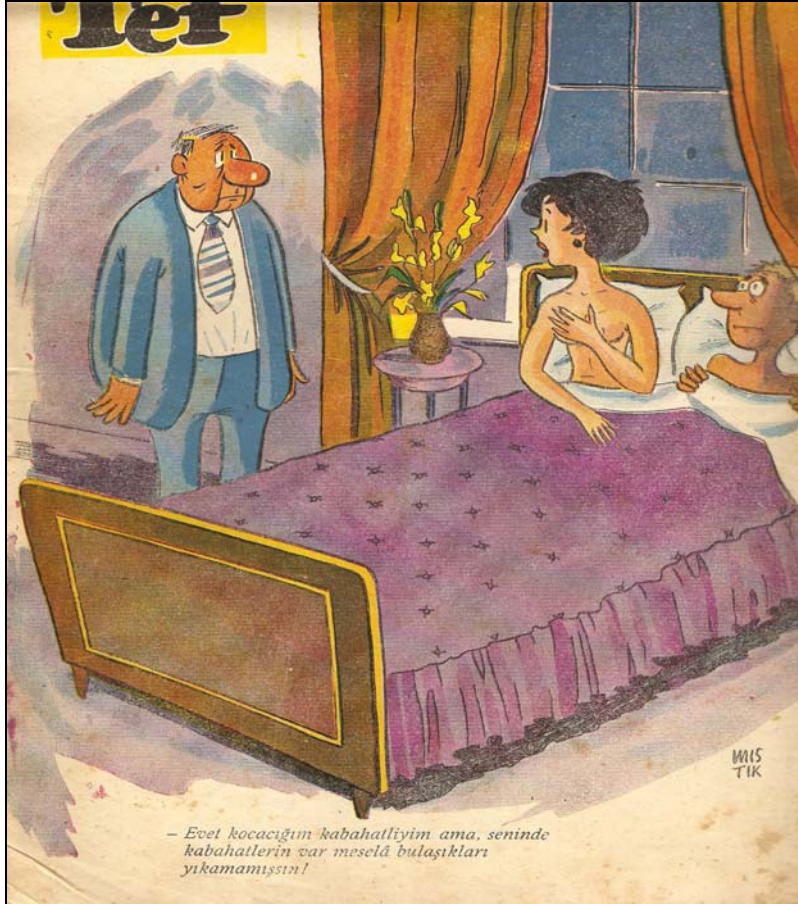
Tef, c. 2, s. 27 (1955): Arka kapak

Erkeklerin, eşlerinin ‘sonsuz’ tüketim isteklerini karşılayamaması, kadınların ‘mazbut’ bir hayat ile yetinmek istememesi; her gün yeni kıyafetler, makyaj malzemeleri isteyen kadınların, kendilerinin bu taleplerini karşılayabilecek başka

⁴¹ (?), “Soğuk Duş”, **Tef**, çev. Şehbal Aygen, c.2, s.32 (1955): 9.

erkeklerle birlikte olmak için kocalarını aldatmaları yahut erkeklerin kadınların bu “dıldırından” bıkmısından dolayı eşlerini aldatmaları, çoğu zaman **Tef** okuyucularına evlilikleri bitiren başlıca sebepler olarak sunulur.⁴²

Şekil 71: Kabahat

– Evet kocacığım kabahatliyim ama, sende kabahatlerin var meselâ bulaşıkları yıkamamışsın!

Kadın: “Evet kocacığım kabahatliyim ama, sende kabahatlerin var meselâ bulaşıkları yıkamamışsın!”

Tef, c.1, s.7 (1954): Ön kapak karikatürü⁴³

Kadınların ‘karakteristik’ özelliklerinin evliliklerin bitmesinde neredeyse başat rol oynadığı vurgusunun yanı sıra kadınların iş hayatında giderek artan rolleri de aile yaşamını yozlaştıran unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Hem hane içi hem de hane dışı işlerde çalışan kadınlar ya kendi evlerinden uzaklaştıkları gerekçesi ile ya

⁴² Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c.1, s.2 (1954): 12; Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c.1, s. 3 (1954): 12 ve Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c.1, s. 4 (1954): 12.

⁴³ Kocasını aldatan ‘pişkin’ kadının bu cevabında, ataerkil hane-içi iş bölümünün bir yansıması da görülmektedir. Ev ile ‘alakadar’ olması, eve, özel alana ait olarak düşünülen kadının bulaşıkları yıkaması ‘doğal işbölümü’nün bir parçası olarak görülür. Ancak bu karikatürlerde resmedilen ‘dominant’ kadınlar, aslında ‘kendilerine ait olan’ ev işlerini kocalarının yapmasını beklemekte; erkek eşler bu ‘görevi’ yerine getir(e)mediği takdirde de aldatılmaktadırlar.

da çalıştıkları işlerde genellikle kendi işverenleri olan erkekler ile girdikleri ilişkilerden ötürü aile yaşantısını tehdit eden bireyler olarak görülmektedir.

6.3.1. Çalışan Kadınların Temsili

6.3.1.1. Bir ‘Tehdit’ Unsuru Olarak Sekreterler

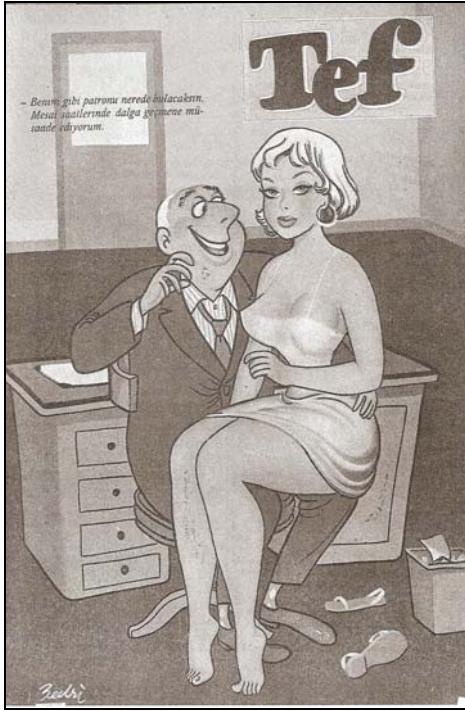
Tef, mizah mecmuasında evliliklerin, karı-koca münasebetlerinin irdelenerek evlilik yaşamının konu edildiği hikâye ve karikatürlerin yanı sıra; çalışan kadınların ele alındığı hikâyelere yahut çizimlere de sıklıkla rastlamak mümkündür. Sekreterlik, hizmetçilik gibi işlerle meşgul olan, çalışan şehirli kadınlar, çizgilerde genellikle ön plana çıkmaktadır. Derginin iç kısımlardaki karikatürler de dâhil olmak üzere, arka ve ön kapaklarında resmedilen kadın figürlerinde bilhassa sekreter ve hizmetçileri ‘hedef alan’ ve hatta ‘aşağılayan’ imalara rastlamak mümkündür.

Yukarıdaki satırlarda da değinildiği üzere, sekreterler, çalışan şehirli kadınların temsilinde ilk etapta ele alınmaktadır. **Tef**'te sekreterlik yapan kadınlar konusundaki hâkim görüş oldukça açıktır: Neredeyse okuma-yazma bile bilmeyen⁴⁴, ‘boş kafalı’, ‘cahil’ kimseler olarak tasvir edilen sekreterler, işe girebilmek için daima ‘kadınlıklarını’ kullanırlar. Bahsi geçen kadınların hemen hepsi fiziksel özelliklerinden, dış görünüşlerinden ve ‘dişilikleri’nden faydalanarak işveren konumundaki erkekleri (bilhassa da evli olanları) ‘ayartan’ hafif meşrep kadınlar olarak resmedilmişlerdir. İşverenleri olan erkekler ise, çoğunlukla sekreterleri ile birlikte olabilmek için her şeyi yapabilecek erkekler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.⁴⁵ Dergide yer alan çizimlere bakıldığında sekreterlerin hemen hepsi “aynı tornadan çıkmış” gibilerdir; dış görünüm itibariyle birbirlerinin adeta kopyalarıdır. Aşağıda örnekleri görüleceği üzere, kısık bakan şuh gözler, her daim özenle yapılmış saçlar, makyajlı bir yüz ile sekreterlerin ‘kandıramayacakları’ patron yoktur (!). Kombinezon benzeri, ‘açık saçık’ dekolte kıyafetler giyer ve iş verenleri ile ‘cilveleşmeyi’ ihmal etmezler (!).

⁴⁴ Örneğin bkz. **Tef**, c.1, s. 13, (1954): 15.

⁴⁵ Örneğin bkz. **Tef**, c.1, s. 27, (1955): 9.

Şekil 72: Sekreter

Erkek: “Benim gibi patronu nerde bulacaksın. Mesai saatlerinde dalga geçmene müsaade ediyorum.”

Şekil 73: İşe Kabul Edildim

Kadın: “Müjde anneciğim nihayet işe kabul edildim.”
Tef, c. 1, s. 5, (1954): 10

‘Çalışmayan’, ‘iş bilmeyen’, ortalıkta ‘açık saçık’ kıyafetlerle salınarak gezinen sekreterler, gerçek meslek eğitimi almış, düzgün konuşmasını bilen, ‘işinin ehli’ olan, orijinal tabirle pek çok kalifiye ‘daktilo’ bayanın mesleğini de ellerinden almakta ve hiç hak etmedikleri halde onların işsiz kalmalarına sebep olmaktadır.⁴⁶ Bu durum, dergide sadece toplumsal temelli bir eleştiri olarak kalmayıp iktisadî açıdan da tenkit edilmektedir. İşleri ellerinden alınan sekreterlik mesleğinin ‘gerçek sahibi’ daktiloların, **Tef** çizerlerinin nazarında resmedilen ‘işveli’ kadınlar karşısında pek şansları yoktur. Bakımsız, makyajsız, çoğu zaman ‘çelimsiz’, hatta ‘asıklı suratlı’ bu kadınların tasvirinde dergi, sadelikten yana tavır aldığı izlenimini vermektedir. ‘Muteber’ ve ‘kalifiye’ olan daktilolar, ekseriyetle Bedri Koraman’ın aşağıda yer alan karikatüründeki gibi giydikleri uzun etek/elbiselerle ‘kadınlıklarından arındırılmış’ ya da feminen tavırları törpülenmiş olarak resmedilirler.

⁴⁶ Tef, c.2, s.34 (1955): 18.

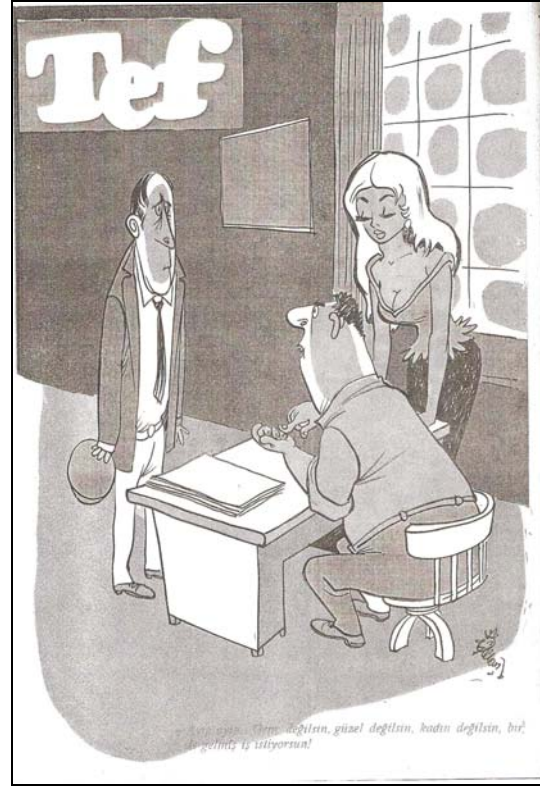
Şekil 74: Sürat Kraliçesi

Kadın: “Çok talihsiz kızsın, daktilo sür’at kraliçesi ol da bir iş bulama!..”

Tef, c. 1, s. 5, (1954): 10.

Şekil 75: Genç Değilsin...

Patron: Ayı ayıp... Genç değilsin, güzel değilsin, kadın değilsin, bir de gelmiş iş istiyorsun!

Tef, c. 2, s. 45, (1955), arka kapak karikatürü

Bahsi geçen ilk kategorideki ‘iş bilmeyen’ sekreterler dergide yer alan hikâyelerde ve/veya konu ile ilgili karikatürlerde ‘namussuz’ kadınlar şeklinde resmedilirken; ikinci kategoriye giren sekreterlerin ‘namus sahibi’ olduğu izlenimi verilmek istenir. Bu bağlamda da esasen, sekreterlik meslek olarak yadsınmamakta ya da bu mesleğin doğasının ‘ahlâksız’ olduğu ileri sürülmemektedir; sekreterlik sadece aldığı biçim açısından eleştirilmektedir. Fiziğinden başka güvenecek hiçbir şeyi olmadığı ima edilen ve iş sahibi olabilmek için, patronuyla cinsel ilişkiye girmek dâhil her şeyi göze alabilecek olan kadınların varlığı mesleğin itibarını zayıflatmaktadır.

Kimi zaman “ırz düşmanı” patronu ile beraber olmayı kabul etmediği için işinden kovulan, güzel, “namuslu” sekreterlerin konu edildiği hikâyelere yer verilmiş olsa da⁴⁷, sekreterler hakkındaki dergideki genel kanı bu yöndedir.

⁴⁷ Adnan Tahir, “Ufak Hesap”, Tef, c. 1, s. 22, (1954), 11.

Şekil 76: Daktilo

* Bedri Koraman, “Ah Şu Daktilolar!...”,
Tef, c. 1, s. 5, (1954): 10

Şekil 77: Ders...

* Bedri Koraman, “Ah Şu Daktilolar!...”,
Tef, c. 1, s. 5, (1954): 11

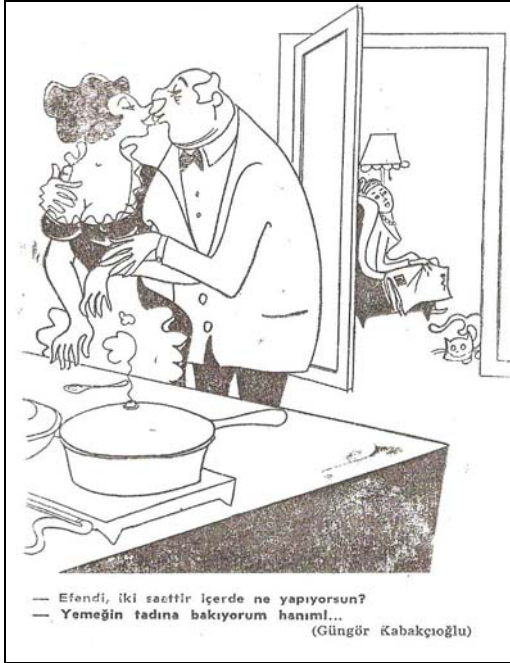
6.3.1.2. ‘Aile Hayatını Tehdit Eden Kadınlar’ Olarak Hizmetçiler

Sekreterlerin yahut diğer bir deyişle “daktilo”ların ardından, ikinci çalışan kadın grubunu teşkil edenler ise hizmetçilerdir. Kimi zaman evin beslemesi olan kadınlar⁴⁸, Tef’te genellikle mizahî öğeler içeren ucuz aşk hikâyelerinin başkahramanları olarak karşımıza çıkarlar.⁴⁹ Genellikle evin erkeği ile cinsel birliktelikleri olan hizmetçiler, fiziksel olarak tıpkı sekreterler gibi tasvir edilirler: dolgun dudaklar ve göğüsler, ince bel, uzun zayıf bacaklar, diri kalçalar...metalaştırılan tüm bu kadınlar hep aynı şekilde resmedilirler; iş yerinde patronunu ‘ayartan’ daktilonun yerini, bu defa evin beyini ‘ayartan’ hizmetçi alır. Aşağıda örnekleri görüleceği gibi, “kalçalarının çimdiklenmesine ses çıkartmayan” hizmetçiler, mutfakta, salonda, ‘evin hanımı’ndan gizli, adeta köşe kapmaca oynarcasına ‘evin beyi’ ile “oynaşmakta”dır.

⁴⁸ Örneğin bkz. “Nemruttan Nasihatler”, Tef, c. 2, s. 35, (1955): 13

⁴⁹ Orhan Boran, “Dikkat”, Tef, c.2, s. 43, (1955): 14.

Şekil 78: Yemeğin Tadı

Evin Hanımı: “Efendi, iki saattir içerde ne yapıyorsunuz?”

Adam: “Yemeğin tadına bakıyorum hanım!...”

Şekil 79: “Kocanız bizi aldatıyor!”

Hizmetçi: “Felaket hanımefendi! Kocanız bizi aldatıyor!”

Tef, c. 1, s. 12, (1954): 9

Tef, c. 2, s. 54, (1955): 12

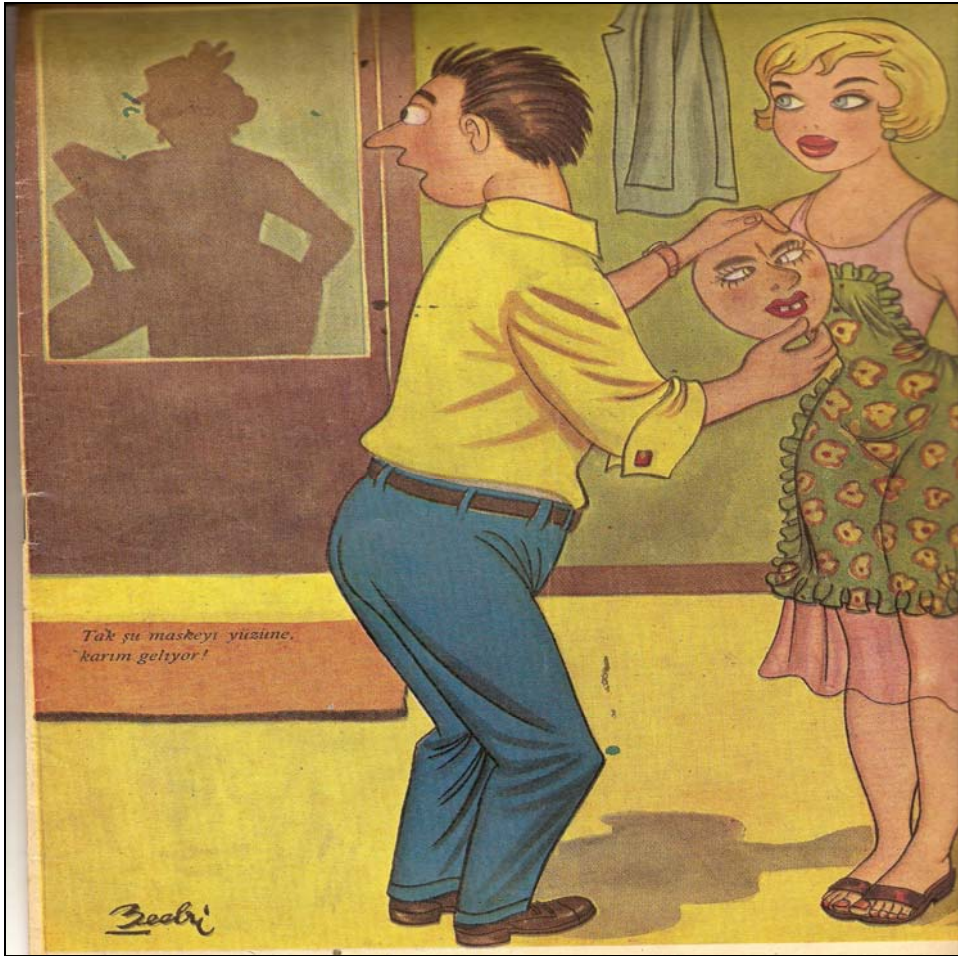
Tef'te çoğu zaman kendini evin sahibesi ile rekabet içinde hisseden hatta onunla yarışan hizmetçi profillerine rastlanır. Örneğin Adnan Tahir'in bir hikâyesinde, ev sahibi erkek ile (“evin körpecik fıkır fıkır”) hizmetçisinin evin hanımı hakkında şu şekilde konuştukları anlatılır. Hizmetçi kız şunları söyler: “Hanımım iyidir hoştur ama burnu kaf dağında... Aynanın karşısına geçtiği zaman kendini dünyanın en güzel kadını zannediyor... Kendini beğenmiş kadınlardan korkmalı... Sütyenini hem bana bağlatır... Çorap çizgilerini de ben düzeltirim.. Bacakları, göğsü fena değil... Fakat kalçaları çok geniş... Bunu kendisi de pek ala bildiği için korse takıyor... Halbuki kalça dediniz mi benimki gibi olmalı, minyon ve yusuvarlak... Bakın... Gördünüz mü?”.⁵⁰ Kendisini evin hanımı ile kıyaslayan hizmetçinin ‘küstahlığı’nın iki nedeni vardır: Biri hanımından daha ‘güzel’ ve ‘alımlı’ olması; diğeri ise evin hanımın kendi başına giyinmeyi dahi beceremeyecek kadar kabiliyetsiz olmasıdır (!)⁵¹ Hal böyle olunca, hem fiziğiyle hem de ‘iş bilirliliği’ ile evin erkeğini ‘hak etme’

⁵⁰ Bkz. Adnan Tahir, “Evet Leman.. Hayır Leman..”, Tef, c. 1, s. 23, (1955): 10.

⁵¹ Hizmetçi imgesi, yalnızca karikatürlerin değil, bir anlamda temellerinin dayandığı Fransız modern romanlarından etkilenen Türk romanının da bir parçası olduğunu hatırd tutmak gerekir. 50’lerde bu

payesi ve buna bağılı olarak onu ‘baştan çıkartma’ özgürlüğü de hizmetçinin olur. “Kaşla göz arasında ayartılabilen”⁵² hizmetçiler, bir çok hikâye ve karikatürde, erkeklerin adeta paralarını yemekte, kendilerine türlü hediyeler aldirmakta ve bunu yaparken de fiziksel özelliklerinden yararlanmaktadır. Hizmetçiler hakkında yayımlanan karikatürlerde, bu bölümdeki çeşitli örneklerden de anlaşılacağı üzere, onların fiziksel özelliklerini vurgulamak, karikatürün etkileyiciliği açısından oldukça önemlidir.

Şekil 80: Maske

Adam: “Tak şu maskeyi yüzüne karım geliyor!”

Tef, c. 2 s.28 (1955): Ön kapak karikatürü

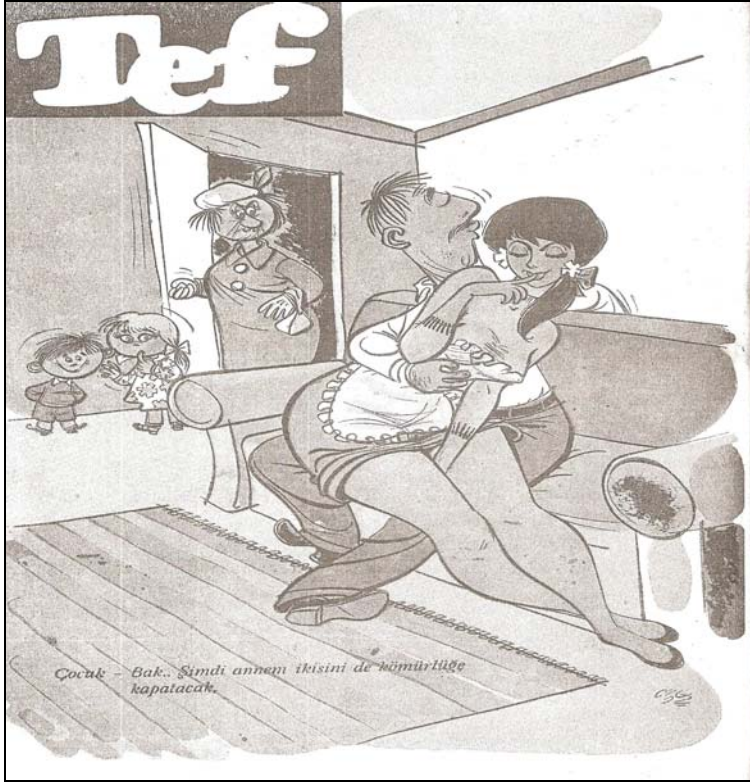
karikatürlerde tasvir edilen ‘küstah’ hizmetçi imgesinin işlevi ise romanlardakinden farklıdır. Çiçek Öztekin de belirtmiş olduğu gibi modern Fransız romanı ve bir ölçüde ilk dönem modern Türk romanlarında tasvir edilen hizmetçiler, ‘efendi’lerini tamamlar; onların güzelliklerini, bilgeliklerini vurgulamakla görevlidir. Unutmamak gerekir ki, söz konusu romanların yazarları da kendi dönemlerinin ‘aydınları’, ‘efendileri’dirler ve belleklerdeki ‘hizmetçi’ imgesi böyle bir işlevle yüklüdür. Detaylı bilgi için bkz. Çiçek Öztekin, “Türk Romanında Efendiler ve Hizmetçiler”, **Toplum Bilim**, s.92 (Bahar 2002): 205.

⁵² “Ev Sahibim..”, **Tef**, Çağlayan Yayınevi, c. 2, s. 37, (1955): 9.

Genellikle bu tip karikatürlerin arka planında evin hanımı da yer alır ve okuyucuya iki kadın arasında ‘kıyaslama yapma’ imkânı verir(!). Bu karikatürlerde ‘bakımsız’, ‘şişman’, hatta oldukça ‘çirkin’ resmedilen eşlerine karşın, seksi hizmetçinin etrafında pervane olan erkek ise neredeyse sıradan bir portre olarak karşımıza çıkar.

Şekil 81: Kömürlük

Çocuk: “Bak şimdi annem ikisini de kömürlüğe kapayacak”
Tef, c. 2, s. 33, (1955), ön kapak

6.4. Tef’te Erkek İmgesi

Tef dergisinde, erkekler, genellikle aldatan “hovarda” kocalar olarak, yahut aldatılan, ev işi yapan, karısının sözünden çık(a)mayan ‘pısırık’ adamlar olmak üzere iki düzlemde ele alınmıştır. Öyle ki, karısından dayak yiyen, bulaşık yıkayan⁵³, çocuklara bakan bir erkek, karısının “sınırsız istekleri” karşısında çoğu zaman ne yapacağını bilemez.⁵⁴ Ancak Tef’te her iki grubun da kendi içinde istisnaları bulunmaktadır. Koca, kimi zaman eşinin kendisini aldattığının farkında ve fakat karısının birlikte olduğu adamlar ile iş bağlantıları kurarak söz konusu durumu

⁵³ Bkz. Tef, c. 1, s. 5, (1954): 6.

⁵⁴ Bkz. “Kolye”, nakleden Mete Şar, Tef, c.1, s. 24 (1955): 16; Orhan Boran, “Dikkat”, Tef, c. 2, s. 43 (1955): 14 ve İçinizden Biri, “Beterin..”, Tef, Çağlayan Yayınevi, c. 2, s. 45 (1955): 3.

menfaatleri için araçsallaştırmayı bilen bir erkek olarak da karşımıza çıkar.⁵⁵ Hatta bazen kadın ve erkek, kadının ‘feminenliğini’ kullanmak sureti ile ortak menfaatler için birlikte plan yapıp uygularlar.⁵⁶

Aldatılan kocaların büyük çoğunluğu karikatürlerde şehirli, modern görünümlü, iyi giyimli, lakin ekseriyetle ‘pısrık’ ve ‘aciz’ olarak tasvir edilir. Dergideki erkekler, kimi zaman göbekli⁵⁷, bakımsız, yaşlı fakat zengin olarak karşımıza çıksalar dahi istisnalar kaideyi bozmamaktadır.⁵⁸ Aynı zamanda bu yaşlı, şişman ve zengin erkeklerin ‘servet’leri sayesinde kimi zaman birden çok kadınla beraber olabileceği vurgusu da dergide kendisine yer edinmiştir. Karısı dışında başka kadınlarla beraber olan adamların, eşlerinin yaşlı ve çirkin olarak kurgulanması, buna mukabil birlikte olduğu kadınların (hizmetçisi, sekreteri vb. olabilir) alımlı birer ‘dişi’ karakter olarak resmedilmesi de tesadüf değildir. Şeriat uygulamalarını anımsatacak şekilde ‘dört kadın alma’; ‘dört farklı kadın ile birlikte olma durumu ve bunun ‘modern’ dünyada kendisine yer bulması, “asri yobaz” erkek tipinin doğmasına sebebiyet vermiştir.

---

⁵⁵ Bkz. **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 14.

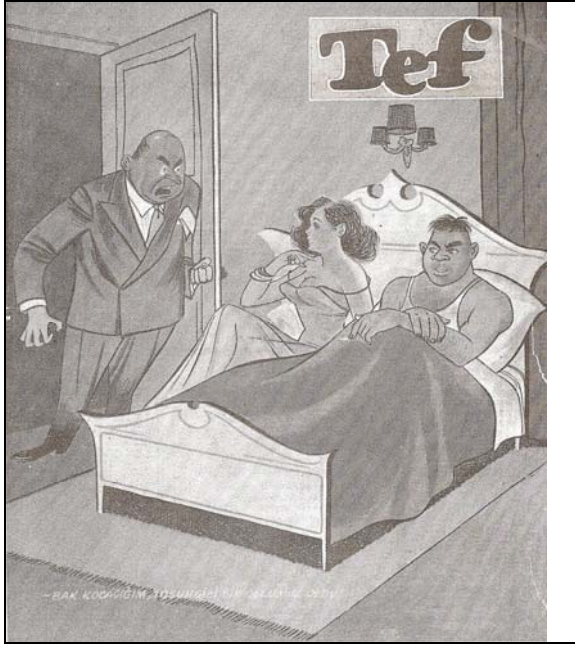
⁵⁶ Örneğin Adnan Tahir’in “İleri... Daha İleri” adlı hikâyesinde, Leyla adlı şuh bir kadının beyaz eşya dükkanı sahibi Avnullah beyi işve ile kandırması anlatılır. Hikâyenin sonunda Leyla ile kocasının birlikte plan yaparak hem mobilyacıyı hem de beyaz eşyacıyı Leyla’nın kadınlığı ile kandırdığı anlaşılır. Leyla’nın kocası şunları söyler: “Bu da oldu sevgilim... Dün mobilyacıyı hallettik bugün bu enayi plakisini... Yarın da apartman sahibi senelik kira için gelecek... Elbise değiştirmek için yatak odasına girmeden evvel kontrat imzalanmış olmalıdır... Hayatta daima emin adımlarla ilerlemeliyiz sevgilim... İleri... Daima daha ileri” Bkz. Adnan Tahir, “İleri... Daha İleri”, **Tef**, c. 1, s. 24 (1955): 10. benzer bir hakiye için bkz. Refik Erduran, “Klas Meselesi”, **Tef**, c.1, s.1 (1954): 8, 9.

⁵⁷ **Tef**, c. 2, s. 39 (1955): 18.

⁵⁸ Fitne Fücur, zamane kızlarının artık erkeklerin fiziksel ya da ruhi güzelliklerine aldırış etmediklerini, erkeklerin sadece sahip oldukları arabaların markaları ile ilgilendiklerini iddia etmektedir: “... *Celal’de bu mavi Cadillac, bu dökülmüş saçlar ve göbek varken oltasına daima bir semiz balık takılacaktır, çaresiz! Asrımızın kızları saça, göbeğe değil, otomobilin markasına ehemmiyet veriyor...*”. Fitne Fücur, “Sosyete”, **Tef**, c. 1, s. 6 (1954): 13.

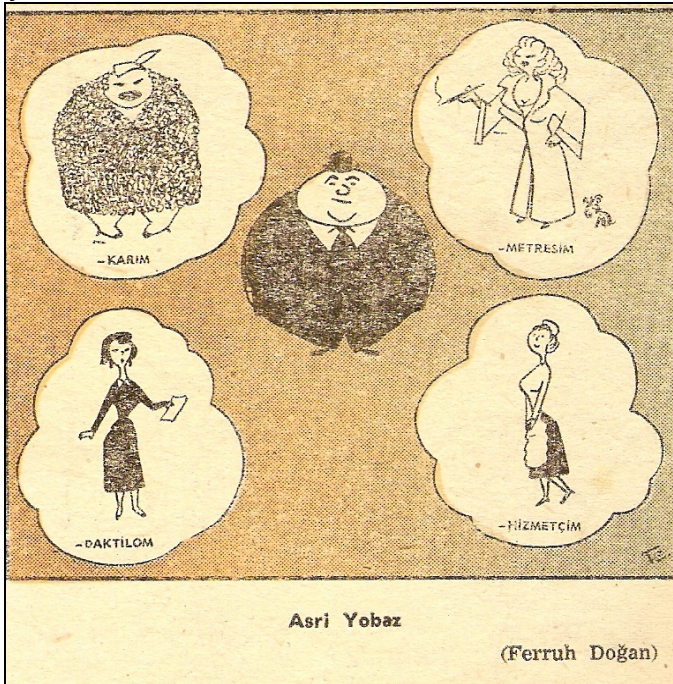
Şekil 82: Tosun Gibi

Kadın: “Bak kocacığım, tosun gibi bir oğlumuz oldu!..”

Tef, c.1, s.12 (1954): Arka kapak karikatürü

Şekil 83: Asri Yobaz

Tef, c.2, s.27 (1955): 13

Tef’te anlatılan erkekler büyük ölçüde eşlerinin her istediğine “evet” diyen/demek zorunda kalan, kadınların aşkından “eriyip biten”, “gözü aşık olduğu kadından başkasını görmeyen” ve kadınların her isteğini yerine getiren, onların moda ve lüks

tutkusu karşısında aşırı harcamalar yapmalarına müsamaha gösteren ‘iradesiz’ erkeklerdir.⁵⁹ ‘Evin direği’ vasfıyla ‘çelimsiz’, ‘pısırik’ kocaların eşlerinin her türlü isteğine boyun eğmesinin arkasındaki neden, çoğu zaman aileyi bir arada tutma arzusudur. Kimi zaman “güvenilir ve güçlü bir erkek olduğunu ispatlamak” sevdasındaki koca, para karşılığında kendisinden dayak yiyecek bir erkek bulmanın derdine düşer.⁶⁰ **Tef**’teki bazı kocalar ise karısının “dırdırından bıkmış”; gizli gizli ondan kurtulmanın planlarını yapmaktadır. Fırsatını bulunca da bu durumun keyfini sürerler.⁶¹ Ya da dırdırcı eşler, erkeklerin kendilerini aldatması için bir kapı açmış olurlar(!).

Erkeklerin resmedilişi ya da erkeklik üzerine söylenen sözler genellikle kadının aldığı konuma göre belirlenmiştir: Kimi zaman mutfak önlüğü takarak ev işi yapan bir erkek, kimi zaman kendisini aldatan eşine aldırış etmeyen bir adama dönüşmüş, çoğu zaman da kadınlar tarafından adeta büyülenmiş ve kadının ‘uçsuz bucaksız’ isteklerine ‘boyun eğen’ bir erkek olarak tasvir edilmiştir. Fakat tüm bunların dışında erkek modelleri de söz konusudur. Kendisini ‘kurnaz’ zanneden kadınlar, bazen kendilerinden daha ‘kurnaz’ erkekler tarafından aldatılabilirler; ‘paranın gücüne’ kanan kadınların bu ‘zaafının’ farkında olan bazı ‘zeki’ erkekler, onları aldatıp elde etmenin yolunu kolayca bulabilirler. Bir hikayesinde kahramanına, *“Dünya üzerinde para sarfetmeğe degen hiçbir kadın yoktur. Çünkü kadınların ciğerlerini bilirim ben. Hiç biri beş metelik etmez...Bir aşkta en dikkate alınacak şey kadını ucuz getirmektir...”*, dedirten Bülent Oran’ın bu sözleri durumu özetler niteliktedir. “Peder Bey” adlı hikayede geçen bu satırlar, kadınların da erkekler tarafından kandırılabilir olduğu düşüncesini; *“çünkü her kadın, en yontulmamış olanı bile kendini romantik sanar”* ve iki çift güzel söz ile aldanabileceklerini söyleyerek

⁵⁹ Adnan Tahir, “Aşk Öğretmeni”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 9.

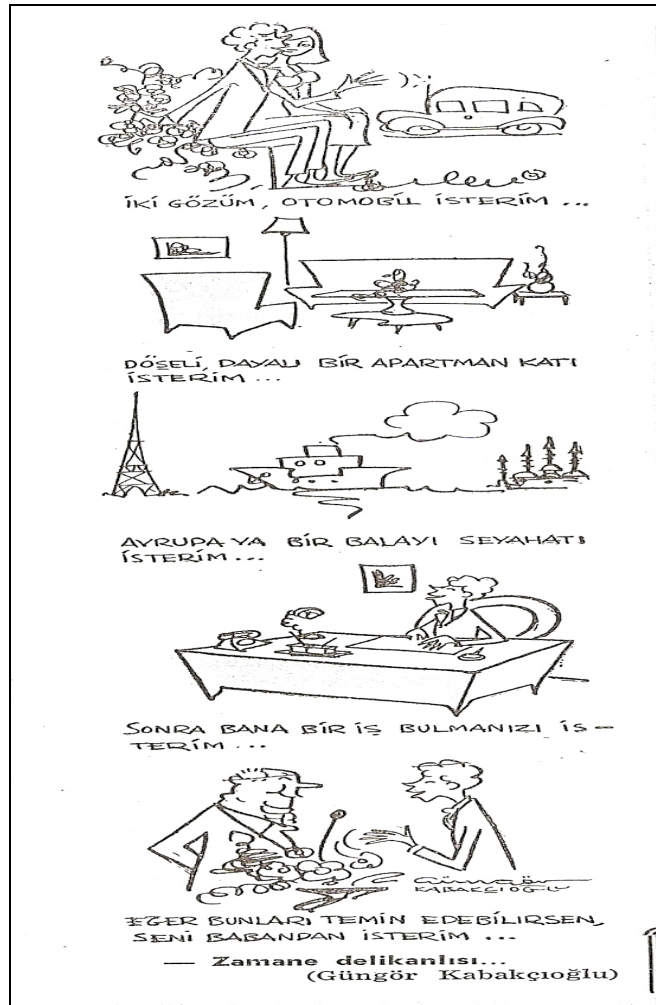
⁶⁰ Bülent Oran’ın kaleme aldığı bir hikâyede, biri evli diğeri bekar iki erkeğin arasındaki bir konuşma okurlara aktarılır. Bekar olan erkek “sultanlığı bırakmayı göze alıp evlenen”, “kıt zeka”lı arkadaşının evliliğin sonuçlarına katlanması gerektiğini salık verir. Evli adamın derdi açıktır, ‘ufak, tefek’ bi adam olduğundan karısı kendisinin erkekliğinden ‘şüphe etmekte’ ve ona güvenmemektedir, “zavallı adam” da arkadaşıyla, kendisinden para karşılığında dayak yemesi için pazarlık yapmaktadır. Dayak atma hadisesinin neticesinde karısının kahramanı haline dönüşeceğine inanan koca, evliliğini kurtarmış ve erkekliğini ispatlamış olmanın vereceği huzura kavuşacaktır. Uzun bir pazarlığın neticesinde *“kadınlar erkeğin kahramanlığından ziyade kesesine bakarlar”* felsefesini benimsemiş olan bekar arkadaşını dayak yemeye razı etmeyi başarır. Bkz. Bülent Oran, “Vur Gözünün Üstüne”, **Tef**, c.2, s.27 (1955), 12.

⁶¹ Örneğin bkz. Adnan Tahir, “Bedava Hürriyet”, **Tef**, c. 2, s. 27 (1955): 9.

pekiştirir.⁶²

Öyle ki bazı hikâyelerde kadınlar üzerinden kolay para kazanma sevdasına kapılmış “jigolo erkekler” de mevcuttur.⁶³ Başka iş tutamayan jigololar, gençlikleri ile zengin kadın avına çıkarlar.⁶⁴ Genç erkeklerin aktarıış biçimi ise genellikle genç bayanların çizildiği gibidir: Toy erkekler (ki bunlar da kadınlar konusunda oldukça cahildir⁶⁵) bir yana bırakılırsa, “zamane delikanlısı”, otomobil meraklısı, hiçbir işten anlamayan, tüm vaktini dış görünüşüne harcayan, Avrupa seyahatleri arzulayan bir tiptir. Dolayısıyla tıpkı genç kızlar gibi “zamane delikanlıları” da eleştiriye tabidir.

Şekil 84: Zamane Delikanlısı

Tef, c.1, s.16 (1954): 18

⁶² Bülent Oran, “Peder Bey”, Tef, c.2, s.34 (1955): 12.

⁶³ Tef, c.1, s.10 (1954): 8.

⁶⁴ Örneğin bkz. Bülent Oran, “Vıy Mösyö”, Tef, c. 2, s. 43, (1955): 4.

⁶⁵ Örneğin bkz. Fitne-Fücur, “Sosyete”, Tef, c. 2, s. 28 (1955): 15.

7. SONUÇ

Mizahın, Antik Yunan dünyasından günümüze kadar olan seyri, bizlere politika ve mizahın çoğu zaman iç içe geçtiğini; kimi zaman bir başkaldırı aracı, kimi zaman ise mevcut rejimi meşrulaştırmaya yarayan bir işlevle yüklü olabileceğini göstermiştir. Bu tez çalışmasında, bahsi geçen varsayımdan hareketle, Türkiye'nin sosyo-politik, iktisadî ve kültürel yaşamında büyük bir etkisi olan Demokrat Parti Dönemi'nin bir kesidi, mizah-politika ilişkisi çerçevesinden yararlanarak irdelenmeye çalışılmıştır. Demokrat Parti'nin iktidar yılları içerisinde yayın hayatına başlamış olan **Tef** siyasi mizah gazetesi, çalışmanın çıkış noktasını teşkil etmekle beraber, dönemin siyasî, iktisadî ve kültürel ortamına ışık tuttuğuna inanılan çeşitli kaynaklardan ve gazetelerden de yararlanılmıştır.

Tezin inceleme konusu olan **Tef**'in yayın süreci içerisinde başta dönemin iktisadî problemleri olmak üzere toplumsal ve siyasal pek çok konuya değindiğini söyleyebilmek mümkündür. Demokrat Parti iktidarını konu alan çalışmaların çoğunda yer alan, iktisadî buhranın ancak iktidarının ikinci döneminden sonra, etkisini gözle görülür bir biçimde hissettirdiği iddiasının, aslında daha erken bir dönemde **Tef** yazar ve çizerleri tarafından tespit edilmiş ve 1954 senesinin neredeyse ilk aylarından itibaren dile getirilmiş olduğunun altını çizmek gerekir. Derginin elli dört sayılık yayın hayatı boyunca üzerinde sıklıkla durduğu hayat pahalılığı, iktisadî yokluklar, tefecilik ve karaborsacılık gibi meselelerin ve toplumsal hayatı derinden etkileyen diğer ekonomik problemlerin, iktidar koltuğunda oturan DP ve muhalefet partisi CHP'nin sebebiyet verdiği ortak bir 'yönetememe' halinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, çeşitli yazı ve karikatürlerle iktidar kavramını sorunsallaştırma çabasına girerek, mevcut iktisadî/siyasî sorunların iktidarda olan partilerden değil, 'iktidarın' kendisinden; iktidar olmaktan

kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Benzer şekilde iktidar/muhalefet kavramlarını da bu sorunsalın merkezine oturarak, dönemin ana muhalefet damarını teşkil eden CHP'nin 'muhalefet' yapamadığını, sadece boş sözler ve çoğu temelsiz argümanlarla iktidar partisini eleştirmekte olduğunu, kendi iktidarları döneminde benzer uygulamaları hayata geçirdiklerini ve bu noktadan hareketle aslında her iki partinin de yönetim 'zihniyetleri'nin aynı olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Söz konusu dönemde mecliste sınırlı da olsa sandalyeye sahip Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP)'nin ise, neredeyse adı dahi dergide telaffuz edilmemektedir; partinin yürütmekte olduğu siyasi politikaların 'muhalefet' olarak kabul görmediği gerekçesi ile kendisine **Tef** bünyesinde yer bulamamış olduğu ileri sürülebilir.

Çalışmada gösterildiği gibi iç politikayı yakından alakadar eden iktisadî buhran, basın özgürlüğü, irtica sorunu gibi pek çok mesele derginin yer verdiği temel konular arasında yer alırken; dış politikaya dair hiçbir haber, karikatür yahut taşlamaya yer verilmemiştir. **Tef**'in çıkarıldığı 1954-1955 yıllarının siyasi konjonktürü göz önünde bulundurulacak olursa dış politikada derin kırılmaların olmadığı; ülke içinde de Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin dış politika konusundaki görüş birliğinin mevcudiyetinden ötürü, dergi sayfalarına dış politika meselelerinin geçmediği düşünülebilir. Yine bununla birlikte, Türkiye'nin politik tarihinde derin izleri olan Kore'ye asker gönderme ve NATO üyeliğinin, derginin yayın hayatına başlamasından önce gerçekleşmesi ve yayına başladıktan sonra ülkenin siyasi/iktisadî ve toplumsal atmosferini tayin edecek önemde dış politikayı içine alan yeni olayların cereyan etmemiş olması da, **Tef** kadrosunun dış politika hakkında sessiz kalmasının sebebi olarak düşünülebilir.

Derginin, tez çalışmasına konu olan döneminde belki de en çarpıcı mesele, 'özgürlükler' konusundaki tartışmalardır. Öyle ki, neredeyse her sayıda ele alınan 'özgürlük' meselesi pek çok farklı boyutu ile karşımıza çıkmaktadır. Demokrat Parti'nin baskı uygulamalarını yoğunlaştırmaya başlaması ile beraber gazetecilerin cezalandırılmaya başlaması, özellikle **Tef** kadrosunda yer alan Bedii Faik gibi kimi yazarların da içerisinde bulunduğu bazı gazetecilerin tevkifata uğraması, basın özgürlüğünün geniş bir biçimde ele alınmasını

sağlamıştır. Dergideki çizer ve yazarların aynı dönemde başta **Dünya** ve **Cumhuriyet** gazeteleri olmak üzere çeşitli yayın organlarında çalışıyor olması, basın özgürlüğü tartışmalarına olan yakın ilginin sebeplerinden biri olarak da düşünülebilir. Bununla birlikte söz konusu dönemin ‘aydınları’ içerisinde değerlendirilebilecek olan Burhan Felek, Bedii Faik, Refik Halid Karay, Çetin Altan, vb. isimlerin üniversite özerkliği, hakim teminatı, üniversite profesörlerine ve öğrencilerine getirilen siyaset yasağı veyahut yükselişe geçtiğine inanılan “irticaî faaliyetleri” sıkça dillendirmelerini sadece onların politik duruşları ile açıklamak yeterli değildir. Politik kimliklerinin yanı sıra, sınırları büyük ölçüde cumhuriyet rejiminin idealize ettiği ‘aydın kimliğinin’ etkisi ile şekillenen tavır alışların da bu yönelimde etkili olduğu ifade edilebilir.

Tef mizah dergisini bu çalışma açısından değerli kılan bir diğer unsur ise, ister iktisadî ister politik meseleler olsun, değindikleri konuları birbiri ile ilişkili farklı bakış açılarından ele alan, çok sesli muhalif bir dergi oluşudur. Yayın kadrosu açısından da oldukça zengin bir dergi olan **Tef**’in, toplumu yakından alakadar eden her türlü meseleyi, ‘yanlış’ ve/veya ‘kusurlu’ olduğuna inandıkları her türlü konuyu/kişiyi hedef tahtasına oturtmaktan çekinmemiş olmalarıdır. 1955 senesinin ilk aylarında yaşanan siyasî partiler arasındaki yumuşama döneminde dahi, dergi muhalefet etme pratiğini bir kenara koymamış, sorgulayıcı ve eleştirel davranmaya devam ederek “rehavete kapılmamak” gerektiğini vurgulamışlardır. Bu tavrın kimi zaman politik kutuplaşma eğilimlerini besleme potansiyelini içinde barındırdığı unutulmamalıdır. Laiklik, kentleşme gibi başlıklarda siyasal muhalefetin tezlerine benzer argümanlar öne sürseler de kendilerinden önce yayın hayatına atılmış olan pek çok mizah dergisine göre, çok daha politik ancak ‘partici’ ya da ‘partili’ bir dergi olmamıştır. Fakat bu durum **Tef** kadrosunun özellikle bahis konusu olan bu başlıklarda modernist bir diskur içinden konuştuğu gerçeğini örtmemektedir.

Derginin politik duruşu sadece yaşanan güncel siyasal meselelerle de sınırlı değildir. Toplum ile ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda **Tef** yaşayan bir dergidir; toplumun nabzını tutabilmekte ve onun ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Yüksek tiraja sahip başarılı bir yayının olmasının nedenlerinden

biri de, içinde yaşadıkları toplumun ‘farkında olmalarından’ kaynaklanmaktadır.

Söz konusu dergi, çalışma süresince ‘yaşayan’ ve toplumun gerçeklerini/çelişkilerini yansıttığına inanılan bir dergi olarak ele alınmıştır. Bu varsayımdan hareketle, çalışmanın son bölümünde, dönemin hâkim kadın-erkek ilişkileri, aile anlayışı, kadın ve erkek kimliklerinin kurgulanış ve algılanış biçimlerinin nasıl ve hangi argümanlara dayanarak şekillendiğinin de **Tef** dergisi üzerinden analizi yapılmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler ışığında ‘eril’ bir üsluba sahip olduğu tespit edilen derginin, kadın-erkek ilişkilerine bakışının, onların moderniteye bakışları ile yakından ilişkili olduğu kanaatine varılmıştır. Modern yaşamın yaratmış olduğu ‘kaos’ ve kafa karışıklığının bir izdüşümü olarak ailenin, kadın-erkek münasebetlerinin yozlaştığı inancı; çalışan kadınların çoğu zaman ‘iffetsiz’ kadınlar olarak tasvir edilmesi ya da eşlerin birbirlerini aldatması gibi meseleler bu bağlamda ele alınmıştır. Derginin yazar ve çizer kadrosunun söz konusu ilişkilere bakış ve onları algılayış biçiminin ideolojik/politik bir formasyona dayandığını iddia etmekten ziyade, bunu bilinçsiz bir biçimde kolektif hafızada yer etmiş ‘ideal kadın’, ‘ideal aile yaşamı’, ‘ideal erkek’ gibi kimi toplumsal cinsiyet kodları üzerinden yaptıklarını düşünebiliriz.

Demokrat Parti Dönemi’nin belirli bir kesitinin **Tef** mizah dergisi üzerinden ele alınıp incelenmeye çalışıldığı bu tez çalışmasında, toplumsal tabanda yankı bulan her türlü iktisadî, siyasal, sosyo-kültürel meselenin farklı veçhelerinin, dönemin nabzını tuttuğuna inanılan bir mizah dergisinin derinlemesine irdelenmesiyle mevcut bilgilerin ötesinde gündeliğe ilişkin daha kapsamlı analizlere kapı açacak bir zeminin varlığı gösterilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Feroz, Bedia Turgay Ahmad. Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1976.
- Ahmad, Feroz. **Demokrasi Sürecinde Türkiye**. çev. Ahmet Fethi. İstanbul: Hil Yayın,1992.
- _____. **The Making Of Modern Turkey**. (London: Routledge, 1996), <http://gigapedia.com/items/164411/the-making-of-modern-turkey--the-making-of-the-middle-east-series->, [10.03.2008].
- Akman, M. Ayhan. “Modernist National Identity and Its Demise: Politics and Cartoons in Turkey (1930-Present)”. Doktora Tezi. The University of Chicago Department of Political Science, 1999.
- Albayrak, Mustafa. **Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)**. Ankara: Phoenix, 2004.
- Alemdar, Korkmaz. “Demokrat Parti ve Basın”. **Tarih ve Toplum**. s.53 (Mayıs 1988): 275- 279.
- Arcayürek, Cüneyt. **Yeni İktidar Yeni Dönem 1951-1954**. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1983.
- _____. **Bir İktidar Bir İhtilal 1955- 1960**. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1984.
- Arık, Bilal M. **Değişen Toplum Değişen Karikatür**. İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1998.
- Ataoğlu,Ergün. **Adnan Menderes**. İstanbul: Nokta Kitap, 2008.
- Avcı, Artun. “Toplumsal Eleştiri Söylemi Olarak Mizah ve Gülmece”. **Birikim Dergisi**. s.166 (Şubat 2003): 80-96.
- Balcıoğlu, Semih. “Dergilerin Gençlere Tanıdığı Olanaklar”. **Hürriyet Gösteri**. s.34 (eylül 1983): 80, 81.
- _____. **Önce Çizdim Sonra Yazdım**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- _____. **Memleketimden Karikatürcü Manzaraları**. İstanbul: Can Yayınları,

2003.

“Basın ve Muhalefet Üzerinde DP Baskısı”. **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 292.

Baytal, Yaşar. “Demokrat Parti Dönemi Ekonomi Politikaları (1950-1957)”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, s.40 (Kasım 2007): 545-567.

“Belediye Seçimleri”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005:165.

Belli, Şemsi. **Bâbîâli Bâbîâdi: 1908-1988 Türkiye’de Basın Rezaletleri**. İstanbul: Kağnı Yayınları, 1988.

Berksan, Nazım. **Başvekil**. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1957.

_____. **Tarafsız Konuşuyor: Türk’ün Çilesi**. y.e.(?), y.t.(?).

Bora, Tanıl. “Adnan Menderes”. **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce cilt:7/ Liberalizm**. ed. Murat Yılmaz. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005: 483-507.

Boratav, Korkut. “İktisat Tarihi 1908-1980”. **Yakınçağ Türkiye Tarihi 1**. İstanbul: Milliyet Yayınları, y.t.(?): 265-354 .

Bölükbaşı, Deniz. **Türk Siyaseti’nde Anadolu Fırtınası Osman Bölükbaşı**. 3.bs. İstanbul: Doğan Kitap, 2008.

Burçak, Rıfki Salim. **On Yılın Anıları: 1950-1960**. Ankara: Nurol Matbaacılık, 1998.

Cantek, Levent. **Markopaşa Bir Mizah ve Muhalefet Efsanesi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2001.

_____. **Cumhuriyetin Büluğ Çağı**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.

Cantek, Levent, Funda Şenol Cantek. “Siyasi Muhalefetin Bir Biçimi Olarak Tahkir: Erken Cumhuriyet Dönemi Politik Mizahında Kadınlık Halleri Ve Kadınsı Erkekler”. **Toplum ve Bilim**. s.116 (2009): 55-83.

Celal Bayar: Başvekilim Adnan Menderes. der. İsmet Bozdağ, İstanbul: Baha Matbaası, y.t.(?).

“CHP Militan Laikliği Terk Ediyor”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005:134.

“CHP Seçimi Kaybetti, DP İktidarda”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 165.

Coşar, Nevin. “Demokrat Parti Dönemi Maliye Politikası”. **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**. s. 60: 1 (2005): 29-59.

- Çağlar, Derya. **Hayali Komünizm – Soğuk Savaş'ın Türkiye Söylemleri**. İstanbul: Berfin Yayınları, 2008.
- Demirel, Tanel. “Demokrat Parti”. Modern **Türkiye’de Siyasi Düşünce cilt:7/ Liberalizm**. ed. Murat Yılmaz. İstanbul: İletişim Yayınları, 2005: 481-530.
- Dikilitaş, Osman Sait. “Demokrat Parti Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)”. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Dölek, Sulhi. “Gülüp Geçelim Mi?”. **Varlık Dergisi**. s.1002 (Mart 1991): 2.
- “DP ‘Sine-i Millet’e Dönme Kararı Aldı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005:114.
- “DTCF’de Cadı Kazanı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 121.
- Durakbaşa, Ayşe. “Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve “Münevver Erkekler””. **75 Yılda Kadınlar ve Erkekler**. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998: 29-51.
- Eroğul, Cem. **Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi**. 4. bs. Ankara: İmge Kitabevi, 1990.
- _____. “Çok Partili Düzenin Kuruluşu: 1945-1971”. **Geçiş Sürecinde Türkiye**. ed. Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak. İstanbul: Belge Yayınları, 1990: 112-158.
- Emiroğlu, Kudret. **Gündelik Hayatımızın Tarihi**. Ankara: Dost Yayınları, 2001.
- Ergün, Mehmet. **Sahte Markopaşa Bir Provakasyonun Öyküsü**. İstanbul: Papirüs Yayınevi, 2003.
- Evliyazade, Mehmet, Ö. **Onları Anlatıyorum**. İstanbul: Yeni Doğu Matbaası, 1960.
- Faik, Bedii. **Matbuat Basın Derkeen...Medya**. c.2. 2.bs. İstanbul: Doğan Yayıncılık, 2003.
- _____. **Matbuat Basın Derkeen...Medya**. c.3. 2.bs. İstanbul: Doğan Yayıncılık, 2003.
- Fantazyaya Çok Para Yok Karikatürlerle Bir Borç Ekonomisinin Tarihi (1874-1954)**. ed. Behiç Ak, Tan Oral, İstanbul, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2003.
- Fersoy, Orhan Cemal. **Bir Devre Adımı Veren Başbakan**. İstanbul: Mayataş Yay., 1971.

- Gevgilili, Ali. **Yükseliş ve Düşüş**. 2.bs. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1987.
- Gönenç, Levent ve L. Cantek, “Karikatürün Sosyal ve Siyasal Olayları Etkileme Gücü Üzerine”, **Toplumsal Tarih**, s.193 (Ocak 2010): 26-36.
- Güngör, Süleyman. **Muhalefette CHP**. Ankara: Alternatif Yayınları, 2004.
- “Hilton Oteli ve Mimaride Uluslar arası Üslup”. **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 277, 278.
- “İktidar DP’yi Solculukla Suçluyor”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 115.
- “İlk Büyük Devalüasyon”. **Cumhuriyet Ansiklopedisi 1941-1960**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 95.
- İnan, Süleyman. **Muhalefet Yıllarında Adnan Menderes**. Ankara: Liberte Yayınları, 2006.
- İncioğlu, N. Kara. “Türkiye’de Çok Partili Sisteme Geçiş ve Demokrasi Sorunları”. **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim**. ed. Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay. İstanbul: Der Yayınları, 1995: 265-277.
- “İstanbul’da Deprem Gibi İmar”. **Cumhuriyet Ansiklopedisi 1941-1960**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 295-298.
- Jacoby, Tim. **Social Power And The Turkish State**. Publishers, London and Newyork, 2004.
- Kabacalı, Alpay. **Türkiye’de Basın Sansürü: Başlangıcından Günümüze**. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayını, 1990.
- _____. **Türk Basınında Demokrasi**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994.
- Kaçmazoğlu, Bayram. **Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları**. İstanbul: Birey Yayıncılık, 1988.
- Karaca, Alâattin. **Necip Fazıl Adnan Menderes İlişkisi**. Ankara: Lotus Yayınevi, 2009.
- Karaca, Emin. **Türk Basınında Kalem Kavgaları**. İstanbul: Gendaş, 1998.
- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. **Politikada 45 Yıl**. 2. bs., İstanbul: İletişim Yayınları, 1984.
- Karaömerlioğlu, M. Asım. “Bir Tepeden Reform Denemesi: Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun Hikayesi”, **Birikim**, s. 107 (Mart 1998): 31-47.

- Karpat, Kemal. **Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller)**. İstanbul: İstanbul Matbaası, 1967.
- Kaya, İbrahim. **Social Theory and Later Modernities The Turkish Experience**. Liverpool: Liverpool University Press, 2004.
- Kayış, Yasin. **Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür (1950-1960)**. İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, 2009.
- Keyder, Çağlar. “Türkiye Demokrasisinin Ekonomi Politikası”. **Geçiş Sürecinde Türkiye**. ed. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak. İstanbul: Belge Yayınları, 1998.
- _____. **Türkiye’de Devlet ve Sınıflar**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.
- Koçer, Dilara Nergishan. “Demokrat Parti Döneminde Kadın: 1950-1960 Arası Kadın Dergilerinde Kadın İmaji”. Doktora Tezi. MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Koestler, Arthur. **Mizah Yaratma Eylemi**, çev. Sevinç Kabakçioğlu, İstanbul: İris Yayıncılık, 1997.
- Koloğlu, Orhan. **Türkiye Karikatür Tarihi**. İstanbul: Bileşim Yayınları, 2005.
- Konyar, Hürriyet. “Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde CHP’nin Lâiklik Politikasındaki Değişim”, **Tarih ve Toplum**, s. 125 (Mayıs 1994): 38-43.
- Margulies Ronnie, Ergin Yıldızoğlu. “Tarımsal Değişim. 1923-70”. **Geçiş Sürecinde Türkiye**. ed. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak. İstanbul: Belge Yayınları, 1998: 301, 302.
- Nadi, Nadir. **Atatürk İlkeleri Işığında Uyarmalar: Bir İflâsın Kronolojisi 1950-1960**. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, 1961(?).
- Nesin, Aziz. “Cumhuriyet Dönemi’nde Gülmeceye Baskı: Markopaşa Örneği”. **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**. c. 6. İstanbul: İletişim Yayınları, 1983.
- Oral, Tan. **Yaza Çize**, İstanbul: İris Yayıncılık, 1998.
- Öngören, Ferit. **Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.
- Öymen, Altan. **Değişim Yılları**. 4. bs. İstanbul: Doğan Kitap, 2004.
- _____. **Öfkeli Yıllar**. 8. bs. İstanbul: Doğan Kitap, 2009.
- Özer, Atilla. **İletişimin Çizgi Dili Karikatür**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994.
- Özkan, Fulya. “1950’lerin Popülizm Açısından Bir İncelemesi”. Journal of

- Historical Studies. 2 (2004): 32-47.
- Öztan, G. Gürkan. “1930’ların Türkiye’inde Milli İktisat Düşüncesi ve Kadın Algısı”. **Eğitim-Bilim-Toplum**, c.3. s.12 (Güz 2005): 4-20.
- Öztek, Çiçek. “Türk Romanında Efendiler ve Hizmetçiler”. **Toplum Bilim**. s.92 (Bahar 2002): 204-209.
- Saktanber, Ayşe. “Kemalist Kadın Hakları Söylemi”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce cilt:2/ Kemalizm**. ed: Ahmet İnel. 5. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2006: 323-334.
- Saydur, Mehmet. **Markopaşa Gerçeği**. İstanbul: Çınar Yayınları, 2001.
- Schick, İ. Cemil, Ahmet E. Tonak. “Uluslar arası Boyut: Ticaret, Yardım ve Borçlanma”. **Geçiş Sürecinde Türkiye**. ed. İrvin Cemil Schick, Ertuğrul Ahmet Tonak. İstanbul: Belge Yayınları, 1998.
- Selçuk Turhan. “Kapalı Dönemler Üzerine”. **Varlık** (Mizah ve Karikatür Özel Sayısı). s. 953 (Şubat 1987): 16.
- _____. **Grafik Mizah**. İstanbul: İris Yayıncılık, 1998.
- Singer, Morris. **The Economic Advance of Turkey 1938-1960**. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1977.
- Sipahioğlu, Ahmet. **Türk Grafik Mizahı 1923-1980**. İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 1999.
- “Siyasal Bilgiler’de Hükümete Tepki”. **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**. c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 294.
- “Sol Basına Gözdağı”, **Cumhuriyet Ansiklopedisi (1941-1960)**, c.2. 5.bs. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005: 101.
- Sükan, Faruk. **Başbakan Adnan Menderes’in Meclis Konuşmaları TBMM 1950-1960**. Ankara: Kültür Ofset Limited Şirketi, 1991.
- Şahhüseyinoğlu, H. N. **Dünden Bugüne Düşünceye ve Basma Sansür**. Ankara: Paragraf Yayınları, 2005.
- Şapolyo, Enver Behnan. **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü İle Basın**. Ankara: Güven Matbaası, 1971.
- Şeni, Nora. “19.Yüz Yıl Sonu İstanbul Basınında Moda ve Kadın Kıyafetleri”. **1980’ler Türkiye’inde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**. ed. Şirin Tekeli. İstanbul: İletişim Yayınları, 1995.
- Şenyapılı, Önder. **Neyi, Neden Nasıl Anlatıyor, Karikatür Kim Niye Çiziyor!?**. Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2003.

- Tarım, Emre. "Political Economy During The Democrat Party Era and Turkey's Development Efforts". Yüksek Lisans Tezi. MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- Tatlı, Canan. "Demokrat Parti Döneminde Toplumsal ve Siyasal Hayatta Kadın". Yüksek Lisans Tezi. İÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2008.
- Tef Kitapları Serisi: **Tef Karikatüristleri Albümü**. İstanbul: Çağlayan Yayınevi, 1955.
- Toker, Metin. **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: Tek Partiden Çok Partiye (1944-1950)**. 3. Bs. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990.
- _____. **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları: DP'nin Altın yılları (1950-1954)**. 2. bs. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1990.
- _____. **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973: DP Yokuş Aşağı (1954-1957)**. 2. bs. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1991.
- Tokmak, Mustafa. "Basın-İktidar İlişkileri Çerçevesinde Demokrat Parti ve Ankara Radyosu". Yüksek Lisans Tezi. HÜ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2007.
- Toprak, Zafer. "Popülizm ve Türkiye'deki Boyutları". **Tarih ve Demokrasi: Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1992: 41-65.
- Topuz, Hıfzı. **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2003.
- Tuna, Taşkın. **Adnan Menderes'in Günlüğü**. Ankara: Şule Yayınları, 2002.
- Tunaya, Tarık Zafer. **Hürriyetin İlanı: II.Meşrutiyetin Siyasî Hayatına Bakışlar**. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Yalman, Ahmed Emin. **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim 2 (1922-1971)**. İstanbul: Pera Turizm ve Ticaret A.Ş., 1997.
- Yetkin, Çetin. **Siyasal İktidar Sanata Karşı**. Ankara: Bilgi Yayınevi, 1970.
- Yıldırım, Sinan. "The Mass Mobilization in the Elections of Democrat Party Period". Yüksek Lisans Tezi. BOÜ Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, 2002.
- Yıldırım, Sinan. "From "Imaginary" To "Real": A Social History Of The Peasantry In Turkey (1945-1960)". Doktora tezi. BOÜ Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, 2009.
- Yılmaz, Ensar. **Türkiye'nin Demokrasiye Geçiş Yılları (1946-1950)**. İstanbul: Birey Yayıncılık, 2008.

Yurtöğren, Sibel. “Çok Partili Siyasal Hayata Geçişle Yaşanan Siyasal ve Ekonomik Değişimlerin Toplumsal ve Kültürel Yansımaları: Yeni Hayat Tarzı (1945-1960)”.Yüksek Lisans Tezi. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

Yücel, Yonca Güneş. “Aslında Don Quixote Kendisine Hiç Gül(dür)medi!”. **Birikim Dergisi**. s. 238 (Şubat 2009): 106-112.

Zürcher, Erick Jan. **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, 8.bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.

Gazete ve Süreli Yayınlar:

Dünya Gazetesi (1954-1955)

Milliyet Gazetesi (1950-1956)

Tef Mizah Dergisi (1954-1955)

Ek 1. Tef Yazarları

Adalet Cimcoz

1910 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Adalet Cimcoz, **Yeditepe, Varlık, Yeni Ufuklar** gibi edebiyat dergilerinde şiir, öykü ve kitap tanıtım yazıları kaleme almıştır. Türkiye'nin ilk dedikodu yazarı olan Cimcoz, Fitne-Fücur takma adıyla **Hafta, Salon, Tasvir, Aydede, Akşam** gibi pek çok ve dergi ve gazetede magazin ve dedikodu yazıları yazmıştır. Ayrıca Almanca'dan dilimize çeviriler yapmış ve 1970 senesinde vefatına dek dublaj sanatçılığı da yapmıştır. **Tef**'te de Fitne-Fücur takma adıyla *Zibidiye Mektuplar...* köşesini yazmıştır.

Adnan Tahir

Tef'te kadın-erkek ilişkilerine değinen mizahi hikâyeler kaleme almış ve Pitigrilli gibi mizah yazarlarının hikâyelerini Türkçeye tercüme etmiştir. Adnan Tahir, senaryo yazarlığı da yapmıştır.

[Ahmet] Refik Erduran

1928'de İstanbul'da dünyaya gelmiş olan Erduran, ilk önce Robert Kolej'de öğrenim görmüş; 1947'de Tiyatro Tarihi ve Dram Bölümünde yüksek lisans için Cornell Üniversitesi'ne gitmiştir. Hayranı olduğu Nazım hikmet'in cezaevinde hastalandığını öğrenince onunla tanışma arzusuyla 1949'da Türkiye'ye dönmüştür. Askerliğini Kore'de yapan Erduran döndüğünde Ertem Eğilmez ve Haldun Sel ile beraber **Tef**'in yayınlandığı Çağlayan Yayınevini kurmuştur. 1954-1955 yıllarında **Tef**'i yönetmiştir. Refik Erduran, yayıncılık dışında oyun yazarlığı, gazetecilik ve tv yapımcılığı gibi alanlarda da faaliyet göstermiştir.

Altan Erbulak

1929 Erzurum doğumlu olan Altan Erbulak, Güzel Sanatlar Akademisini tamamlamadan ayrılmış, 1948'de ilk karikatürünü yayınlamıştır. Günlük karikatürler de neşreden Erbulak, **Tef**'te *Izdirabın Gölgesinde* isimli bant karikatür köşesini çizmiş ve kısa hikâyeler de kaleme almıştır. Karikatüristliğinin yanı sıra tiyatrocusu da olan Altan Erbulak, 1988 yılında vefat etmiştir.

Bedii Faik [Akın]

1921 yılında Bandırma'da doğmuştur. Bir süre İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören Bedii Faik **Tasvir** gazetesinde fıkra yazarlığına başlamış **Tan, Milliyet, Yeni İstanbul, Ulus** gazetelerinde çalışmıştır. 1952 yılında Falih Rıfkı Atay ile **Dünya** gazetesini kurmuş ve DP'ye muhalefet etmiştir. **Tef**'te siyasi gündeme ilişkin eleştiri yazıları kaleme almıştır.

Burhan Felek

1889 doğumlu olan Burhan Felek, İstanbul Hukuk Mektebi'nde öğrenim görmüş Ticaret Vekâleti'nde hukuk müşavirliği, avukatlık ve liselerde öğretmenlik yapmıştır. Donanma dergisi ile basın dünyasına giren Felek, **Vakit**, **Millet**, **Yeni Ses**, **Milliyet** ve **Tan** gibi gazetelerde fıkra ve mizahi hikâyeler yazmış, 29 yıl **Cumhuriyet** gazetesi ve 1969 yılından ölümüne kadar da (1982) **Milliyet** gazetesinde yazıları yayınlanmıştır. Burhan Felek'in, **Tef**'te *Kuruntular* köşesinde siyasi yazıları yayınlanmıştır.

Bülent Oran

1924 senesinde İstanbul'da doğan Oran, hukuk fakültesine gitmiştir. Müretteplik (dizgicilik), klişe ressamlığı, öğretmenlik ve mizah yazarlığı yapmıştır. 1950 yılında Yeşilçam'a giren Bülent Oran oyunculuğunun yanı sıra senaristlik de yapmıştır. **Tef**'te kadın-erkek ilişkilerini konu alan mizahi yazılarının yanı sıra kimi zaman da mizahi bir üslupla siyasi yazılar kaleme almış olan Oran, 2004 yılında vefat etmiştir.

Cemal Refik [Delibaş]

1905 yılında Şebinkarahisar'da dünyaya gelen Cemal Refik, tahsilini İstanbul'da tamamladıktan sonra 1927 senesinde **Politika** gazetesi ile gazeteciliğe başlamıştır. 32 yıllık gazetecilik yaşamında **Akşam**, **Milliyet** ve **Dünya** gibi gazetelerde çalışmış; İstanbul Gazeteciler Sendikası ve Türkiye Gazeteciler Sendikaları Federasyonu başkanlıkları da yapmıştır. Yayın hayatı süresi içerisinde **Tef** siyasi mizah gazetesinde *İstanbuldan* adlı köşesinde güncel siyasetle alakalı eleştiri yazıları da yazan Cemal Refik 30 Eylül 1959 tarihinde vefat etmiştir.

Çetin Altan

1927 senesinde İstanbul'da doğmuştur. Önce Galatasaray Lisesi ve ardından da Ankara Hukuk Fakültesi'nde eğitim alan Altan, **Ulus** gazetesi ile gazetecilik yaşamına başlamıştır. **Halkçı**, **Tan**, **Akşam**, **Milliyet**, **Yeni Ortam**, **Hürriyet**, **Güneş** gibi pek çok gazetede ve dergide yazıları ve fıkraları yayınlanan Çetin Altan, **Tef**'te de *Ankaradan* isimli köşesinde güncel politika ile ilgili yazılar kaleme almıştır. 1965'te TİP'ten meclise girerek milletvekilliği yapmıştır.

Doğan Nadi [Abalıoğlu]

1913 İstanbul doğumlu olan Doğan Nadi, önce Galatasaray Lisesine ardından da Lozan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine giderek öğrenimini tamamlamıştır. Türkiye'ye döndükten sonra Yunus Nadi'nin **Cumhuriyet** gazetesinde çalışmaya başlamıştır. Abalıoğlu, günlük fıkraları ile tanınmıştır. Bir süre **Tasvir**'de de çalışan D. Nadi, ölümüne dek (1969) **Cumhuriyet** gazetesinde yazmıştır.

Fikret Arıt

1918 yılında Zonguldak'ın Ereğli ilçesinde doğan Fikret Arıt, Robert Kolej'in orta

kısmını bitirdikten sonra banka memurluğu, kömür ticareti, film işlerinde çevirmenlik gibi çeşitli işler yapmıştır. Daha sonra basın alanına geçen Arıt, bir süre gazetecilik yapmış ve daha sonra serbest yazar olarak çalışmıştır. Daha çok çocuk kitapları yazmış olan Fikret Arıt, **Tef**'te Refik Halid Karay, dergiden ayrıldıktan sonra onun yazmış olduğu sayfalarda çeşitli mizahi hikâyeler kaleme almıştır.

İlhan Engin

1925'te Çorlu'da dünyaya gelen Engin, Tıp Faültesi ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Türkoloji bölümlerinde okumuştur. 1953'de gazeteciliğe başlamış, köşe yazarlığı yapmıştır. Güncel politika yazıları da yazan İlhan Engin, Kim ve Sır gibi haftalık siyasi içerikli dergiler çıkartmıştır. *Göç Yolları Tıkadı* ve *Çingir* gibi köy romanları yayınlanmış ve öyküler yazmıştır. Güncel politika yazılarının dışında mizah yazıları da kaleme alan Engin, **Tef** bünyesinde de çeşitli mizah hikâyeleri yazmış ve 1991 senesinde vefat etmiştir.

Melih Cevdet Anday

1915 İstanbul doğumlu olan Anday, lise arkadaşları olan Orhan Veli ve Oktay Rıfat ile ortaya çıkartmış oldukları *Garip* akımı ile Türk şiirindeki yenilenmeyi başlatmıştır. Şairliğinin yanı sıra roman, tiyatro, deneme ve makale yazarlığı da yapmıştır. 1953-1954 yılları arasında **Akşam** Gazetesi'nin edebiyat ve sanat sayfasını hazırlamış ancak siyasi fikirleri sebebiyle işten çıkarılmıştır. Daha sonra Doğan Kardeş Yayınları'na geçerek çeviriler yapmış. Buradaki görevinden de aynı sebeple ayrılmak zorunda kalmıştır. 1958'den itibaren **Tercüman**, **Büyük Gazete**, **Yeni Tanin** ve **İkdam**'da kendi adıyla ve çeşitli takma adlarla denemeler ve makaleler yazmış, tefrika romanlar yayınlamıştır. 1960'ta Nadir Nadi'nin desteğiyle **Cumhuriyet**'te köşe yazıları yazmaya başlamış ve bu gazetede yazılarını 1997'ye kadar sürdürmüştür. M.C. Anday 2002 yılında vefat etmiştir.

Müfit Duru

Tef'te güncel siyasal ve ekonomik konulara dair eleştiri yazıları kaleme alan Müfit Duru, **Dünya** gazetesinde de çalışmıştır.

Necdet Rüştü Efe

1900'de İstanbul doğan Efe, özellikle mizah dergilerindeki yazı ve şiirleriyle tanınmıştır. Bir süre Tıp Fakültesi'nde okuduktan sonra sigortacılık ve bankacılık yaparak yaşamını sürdürmüştür. Manzum roman, hikâye ve mizahi yazılar yazmış olan N.Rüştü, **Tef**'te de mizahi hikâyeler kaleme almış; Türk nüktecilerinin nükte ve fıkralarını *Türk Nüktecileri* adıyla kitaplaştırmış ve 24 Eylül 1969'da İstanbul'da vefat etmiştir.

Orhan Kemal

Asıl adı Mehmet Raşit Ögütçü olan Orhan Kemal, 1914'te doğmuştur. Uzun bir süre Adana'da yaşayan ve çalışan Orhan Kemal'in buradaki birikimi ilerde romanlarına hayat vermiştir. 1938 senesinde askerliğini yaparken "Maksim Gorki ve Nazım Hikmet okumak" ve "yabancı rejimler lehinde propaganda ve isyana muharrik"

suçundan 5 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 1940'ta, Bursa Cezaevi'nde tanıştığı Nazım Hikmet'in toplumcu görüşlerinden etkilenmiş; kendisinden Fransızca, felsefe ve siyaset dersleri almıştır. Orhan Kemal'i şiir yerine roman ve öykü yazmaya teşvik eden de Nazım Hikmet olmuştur. 1950'de ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşmiş ve ölümüne kadar yaşamını makale ve kitap yazarak geçirmiştir. 1966'da "hücre çalışması ve komünizm propagandası" yaptıkları gerekçesi ile iki arkadaşı ile birlikte tutuklanmış; "suç teşkil eden bir cihet bulunmadığı" yolundaki bilirkişi raporu üzerine bir ay sonra serbest bırakılmıştır. **Tef**'te *Babil Kulesi* isimli hikâyelerini yazan Kemal, 1970 yılında Sofya'da tedavi gördüğü hastanede vefat etmiştir.

Peyami Safa [Server Bedi]

1899'da İstanbul'da dünyaya gelen Peyami Safa, öğretmenlik yapmış; ağabeyi İlhamî Safa ile birlikte çıkardıkları **20. Asır** adlı akşam gazetesinde *Asrın Hikâyeleri* başlığı altında yazdığı öykülerle gazetecilik yaşamına başlamıştır. İmzasız olarak yazdığı bu hikâyelerin tutulması üzerine Server Bedi takma adını kullanmaya başlayan Peyami Safa, daha sonra 1921'de **Son Telgraf** gazetesinde yazmış, oradan da **Tasvir-i Efkâr**'a geçmiştir. Daha sonra **Cumhuriyet** gazetesinde çalışmaya başlamış, 1940 yılına kadar bu gazetede fıkra ve makalelerinin yanı sıra, roman da tefrika etmiştir. 1960'lı yıllara kadar başta **Milliyet** olmak üzere birçok gazete ve dergide yazan Peyami Safa 27 Mayıs'tan sonra **Son Havadis** gazetesinde yazmaya başlamıştır (1961). **Tef**'in ilk sayısında derginin yazar kadrosu içerisinde sayılan Safa, özellikle 1950'li yıllarda komünizm aleyhtarlığı ile derginin eleştiri oklarını üzerine çekmiştir.

Refik Halid Karay

1888'de dünyaya gelen Karay, Galatasaray Sultanisi 'nde ve Hukuk Mektebi 'nde okumuştur. Maliye Nezaretinde memur olarak çalışmış; II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gazetecilik ile uğraşmaya başlamıştır. **Tercüman-ı Hakikat** 'de mütercimlik ve muhabirlik yapan Karay, yazıları yüzünden ilk önce Sinop'a daha sonra Çorum, Ankara ve Bilecik'e sürgün olarak gönderilmiştir. İstanbul'a dönünce bir süre Türkçe öğretmenliği yapmış ve sonra PTT (Posta Telefon Telgraf) Genel Müdürlüğü'ne getirilmiştir. Bu sırada Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na üye olmuş ve İstiklâl Savaşı aleyhine yazdığı yazılarından ötürü vatan hainliği suçuyla yüz ellilikler listesine girerek Beyrut ve Halep'te sürgün hayatı yaşamıştır. Atatürk'e yazdığı şiir ve mektuplarla 150'likler listesindekilerin affedilmesinde çok büyük rol oynamış; af kanunu ile yurda dönmüş ve daha önceden çıkardığı **Aydede** adlı mizah dergisini tekrar yayınlamaya başlamıştır. **Tef**'te de bir süre *Karga Bana Dedi Ki...* isimli köşesinde eleştiri yazıları yazmış ve Türk edebiyatına pek çok eser kazandırmıştır.

Reşat Ekrem Koçu

1905'te İstanbul'da doğan Koçu, Bursa Erkek Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nü (1931) bitirmiş; aynı fakültede asistan olmuş, ancak, 1933 üniversite reformunda hocası Ahmet Refik Altınay'la beraber üniversiteden ayrılmıştır. Kuleli, Pertevniyal ve Vefa liselerinde tarih öğretmenliği yapmıştır. Tarihi konularda yazdığı fıkra, roman, hikâye ve incelemeleriyle ve en önemli yapıtı İstanbul Ansiklopedisi'yle tanınmaktadır. Öğretmenliği sırasında çeşitli dergi ve gazetelerde

şiiir, hikâye ve çocuk romanları, Osmanlı döneminin ilginç olaylarını ve kişilerini öyküleştirdiği kitaplar yazmıştır. **Tef**'te de Geçmiş Gülelim köşesinde tarihi fıkralar ve öyküler kaleme almıştır. Reşat Ekrem Koçu 6 Temmuz 1975'te İstanbul'da ölmüştür.

Reşat Nuri Güntekin

Türk Edebiyatında öykücü, romancı ve oyun yazarı olarak büyük bir öneme sahip olan Güntekin 1889 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. 1927 senesine kadar çeşitli okullarda Fransızca ve Türkçe öğretmenlikleri ile müdürlük yapmış olan Güntekin, 1927'de maarif müfettişi olmuş ve bu arada Dil Heyeti'yle birlikte bazı çalışmalarda bulunmuştur. 1939'da ise Çanakkale milletvekili olarak TBMM'ye girmiş ve bu görevini 1946'ya kadar sürdürmüştür. 1947'de, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ankara'da yayımlanan **Ulus** gazetesinin İstanbul kolu olan **Memleket** gazetesini çıkarmış olan Güntekin daha sonra müfettişlik görevine geri dönmüş ve 1950'de Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Türkiye temsilciliği ve öğrenci müfettişliği görevleriyle Paris'e gitmiştir. Paris kültür ataşeliği yapmış; 1954'te ise yaşından dolayı bu görevden ayrılmak zorunda kalmıştır. Emekliliğinden bir süre sonra edebi heyeti üyeliği yapmış ve 1956'da Londra'da vefat etmiştir.

Selami İzzet Sedes

1896 İstanbul doğumlu Sedes Galatasaray Lisesinde okuduktan sonra, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yapmakta olduğu öğrenimini bırakıp basın yaşamına atılmıştır. 46 yıllık gazetecilik yaşamı boyunca şiirler, öyküler, fıkralar, tiyatro yazıları yazdı, çeviriler yaptı. Detektif romanı klâsiklerini, Arsen Lüpen, Şerlok Holmes dizisini Türkçeye çevirdi. 20 tane roman, 1 tane de oyun yazmıştır. 1964 senesinde vefat eden Sedes, **Tef** siyasi mizah gazetesinde de gündeme ilişkin siyasi yazılar kaleme almıştır.

Selma Emiroğlu

İlk kadın karikatürçümüz olan Selma Emiroğlu, 1927 yılında İstanbul'da doğmuştur. Cemal Nadir'in teşviki ile karikatüristliğe başlayan Emiroğlu, **Tef**'te *Ev, Kadın, Moda* köşesinde mizahi bir üslupla kadınlara moda ile ilgili tavsiyeler vermiş ve çizgisiyle de köşesini renklendirmiştir. Mizahçı kimliğinin yanı sıra ses sanatçılığı da yapmıştır.

Suavi Süalp

1926'da İstanbul'da doğan Süalp, Haydarpaşa Lisesi'nden sonra İDGSA'da afiş bölümüne gitmiş, ancak akademi bitirmeden askere gitmiştir. Döndükten sonra karagözcülük, Babiali'de grafikerlik, müzisyenlik gibi çeşitli meslek kollarında çalıştıktan sonra 1954'te **Tef**'e girmiştir. **Tef**'te yazdığı kadın-erkek ilişkilerini temel alan mizahi hikâyelerle tanınmıştır. **Tef** kapandıktan sonra **Dolmuş, Gölge, Karakedi, Taş, Pardon, Akbaba** dergilerinde yer almış, 1972'de **Salata** dergisini çıkarmış; **Gırgır, Çarşaf** ve **Atmaca** dergilerinde çalışmıştır. Bununla birlikte pek çok tiyatro oyunu ve film senaryosu da yazmış olan Süalp, Türkiye'de absürd mizahın öncüsü olmuştur. Suavi Süalp 1981 senesinde vefat etmiştir.

Yaşar Kemal

Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli olan Yaşar Kemal, 1923'te Adana Osmaniye'de dünyaya gelmiştir. Henüz ortaokuldayken çırçırılık yapmaya başlayan Kemal, ırgat kâtipliği, ırgatbaşı, pamuk tarlalarında ırgatlık, traktör sürücülüğü yapmıştır. Adana'da tanık olduğu olaylar daha sonra romanlarının da temel kaynağını oluşturmuştur. İstanbul'a geldikten sonra ise **Cumhuriyet** gazetesinde başladığı röportaj yazarlığının ardından fıkra yazarlığı ve yurt haberleri serisi ile gazetecilik yaşamına devam etmiştir. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde Genel Yönetim Kurulu üyesi, Propaganda Komitesi başkanlığı ve Merkez Yürütme Kurulu üyesi yapmıştır. 1963'te ayrıldığı gazetecilikten sonra kendini bütünüyle roman yazma uğraşına vermiş; 1967'de haftalık dergi **Ant**'in kurucuları arasında yer almıştır. Sorumlusu olduğu bu derginin yayınları arasında çıkan *Marksizmin Temel Kitabı* adlı yapıttan dolayı 18 ay hüküm giymiş; bu karar Yargıtay tarafından bozulmuştur. Ant dergisindeki yazılarından dolayı çeşitli kovuşturmalara uğramıştır. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katılmış ve 1974-75 yıllarında ilk genel başkanlığını üstlenmiştir. 1995'te **Der Spiegel**'de çıkan bir yazısı dolayısıyla İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılanmış, 20 ay hapis cezasına çarptırılmış ve cezası ertelenmiştir. Yaşar Kemal, PEN Yazarlar Birliği üyesi olup İstanbul'da yaşamaktadır.

Zahir Güvemli

1913'te Edirne'de dünyaya gelen Güvemli, Edirne Lisesi'ndeki öğrenim yaşamını, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü ile tamamlamıştır. Edebiyat öğretmenliği ve sanat danışmanlığı da yapmıştır. Zahir Güvemli, edebiyat ve güzel sanatlara ilişkin yazılar yazmıştır. **Tef**'te de mizahi öğeleri öne çıkan hikâyeler kaleme almıştır.

Ek 2. Tef Makaleleri Bibliyografyası

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi (1954-55)

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 1 (7Ağustos 1954)

- Burhan Felek, “Sert-Mülâyim”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.1, (1954): 3
Bülent Oran, “Röportaj Hakkında”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 4
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 5
Bedii Faik, “Besmele”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 5
Çetin Altan, “Şehrin Yeni Sâkinleri”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 6
Cemal Refik, “Pire Tozu”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 6
Refik Erduran, “Klâs Meselesi”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 8, 9
Selami İzzet Sedes, “Çare”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 10, 11
Necdet Rüştü Efe, “Karı ve Metres”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 13
Müfit Duru, “Yardımcı!”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 14
Reşat Ekrem Koçu, “Kazaz Ali Çelebi”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 15
Selma Emiroğlu, “Ev-Kadın-Moda”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 15
N. Brunnel, “Zozot’un Kocası”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 1, (1954): 18

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 2 (14 Ağustos 1954)

- Burhan Felek, “Adam ve Eşek!”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.2, (1954): 3
Bülent Oran, “Daktilo”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 4
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 5
Bedii Faik, “Fedakâr İktidar!”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 5
Tef Kurcuları, “Sayın İstanbul Halkına Bir Açıklama”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 5
Çetin Altan, “Hokkabazın Külâhı”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 6
Cemal Refik, “Ağam Eğleniyor”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 6
Mark Twain, “Teksasta Gazetecilik”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 8, 9
Selami İzzet Sedes, “Kürdili Hicazkâr”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 10, 11

Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 13
(?) “Seçme Sözcükler”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 13
Müfit Duru, “Hayal”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 14
Reşat Ekrem Koçu, “Bursalı Hüseyin Can”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 15
Selma Emiroğlu, “Ev-Kadın-Moda”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 15
Bülent Oran, “Muhtar”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 2, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 3 (21 Ağustos 1954)

Burhan Felek, “Ateş”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.3, (1954): 3
Bülent Oran, “Deniz Kızı”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 4
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 5
Bedii Faik, “Alamet-i Farika”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 5
Selami İzzet Sedes, “Geriliyor muyuz?”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 6
Çetin Altan, “Akşam Sefası”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 6
Cemal Refik, “Kavak Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 6
Rhys Davies, “Elizanın Namusu”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 8, 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 10, 11
Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 13
Müfit Duru, “Made in Turkey”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 14
Reşat Ekrem Koçu, “Ahmet Vefik Paşa”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 15
Selma Emiroğlu, “Ev-Kadın-Moda”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 15
Refik Erduran, “İt Dişi, Domuz Derisi”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 16
Bülent Oran, “Muhtar”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 3, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 4 (28 Ağustos 1954)

Tef Kurucuları, “Aziz Okuyucular!”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 1
Bedii Faik, “Müstehcen”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 2
Reşat Nuri Güntekin, “Medeni Ayıp”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 2
Burhan Felek, “Gözümüz Toprakta”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.4, (1954): 3
Bülent Oran, “Delik”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 4
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 4 (1954): 5
Bedii Faik, “Belki Düzelir!”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 5
Çetin Altan, “Nice Kıyılarından Notlar”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 6
Cemal Refik, “Deve kuşu!”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 6
Refik Erduran, “Canavar Masalı”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 8, 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 10, 11
Necdet Rüştü Efe, “Manzum Mizah”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 13

(?) “Seçme Sözlür”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 13
Müfit Duru, “Uzmanlar”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmiş Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 14
Reşat Ekrem Koçu, “Kethüdazâde Mehmet Arif Efendi”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 15
Selma Emiroğlu, “Görgü”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 15
F. Robert, “Felektan Bir Gece”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 17
Cemal Refik, “Kalemin ve Fırçanın Günahı”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 19
Refik Erduran, “Kamış”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 19
Burhan Felek, “Toplama”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 19
Müfit Duru, “Esbab-ı Mucibe”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 19
Selami İzzet Sedes, “Müstehcen”, **Tef**, c. 1, s. 4, (1954): 20

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 5 (4 Eylül 1954)

Burhan Felek, “Hayvanlar ve İnsanlar”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.5, (1954): 3
Bülent Oran, “Farecik”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954):4
Altan [Erbulak], “Izdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 5
Bedii Faik, “Atatürk Filmi”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 5
Çetin Altan, “Avrupa’dan”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 6
Cemal Refik, “Şimşir Tarak!”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 6
H. Zetterström, “Kugelstein Alçağı”, **Tef**, çev. Cemil Cahit Cem, c.1, s.5, (1954):8
Refik Erduran, “Ev Aranıyor”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 10, 11
Necdet Rüşti Efe, “Cennetteki Köşk”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmiş Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 14
Melih Cevdet Anday, “Bir Hatıra Fotoğrafı”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 5, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 6 (11 Eylül 1954)

Burhan Felek, “Yeni Köşklüler”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.6, (1954): 3
Bülent Oran, “Barbaros’un Kılıcı”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 4
Altan[Erbulak], “Izdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 5
Selami İzzet Sedes, “Vatandaşın Hürriyeti”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 5
Çetin Altan, “Çizgiler”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 6
Cemal Refik, “Akıl Defteri”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 6
Erwin Lang, “Bürokrasi”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 8, 9
Selami İzzet Sedes, “Zihniyet”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 5
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 10, 11
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 13
(?) “Seçme Sözlür”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmiş Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 15
Selma Emiroğlu, “Evleniyoruz”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 15
Bülent Oran, “Çıktık Açık Alınla”, **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 16

Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 6, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 7 (18 Eylül 1954)

Burhan Felek, "Bekleyen Bekleyene!", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.7, (1954): 3
Altan [Erbulak], "Adam Aranıyor", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 4
Bedii Faik, "Eşek Evde Yok!", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 5
Çetin Altan, "Ankara'dan", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 6
Cemal Refik, "Afiyet Olsun", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 6
Refik Erduran, "Bir Gogoist Facia", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 8
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 14
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954): 15
M. Lüerssen, "Kötü Bir Telgraf", **Tef**, çev. Cemil Cahit Cem, c. 1, s. 7, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 7, (1954):17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 8 (25 Eylül 1954)

Burhan Felek, "Açlığa, Tokluğa Dair", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.8, (1954): 3
Bülent Oran, "Sinek Meselesi", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 4
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 5
Bedii Faik, "İsabet!", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 5
Çetin Altan, "Mematî Dâvâlar", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 6
Cemal Refik, "Şaşkınlık Devri", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 6
Fikret Arıt, "Yabancı Sermaye Meselesi", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 8
Selami İzzet Sedes, "O Anda...", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 9
Selami İzzet Sedes, "Diş Kirası", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 9
Refik Halid Karay, "Karga Bana Dedi ki", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 10, 11
Refik Erduran, "Fuardan", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 14
İlhan Engin, "Yollarını Şaşırınlar", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 15
H. Pikar, "Yeni Hizmetçi", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 8, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 9 (2 Ekim 1954)

Burhan Felek, "Zımpara Kâğıdı", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.9, (1954): 3
Bülent Oran, "Vestepoliya Filenpos", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 4
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 5
Bedii Faik, "Arı Bu!", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 5
Çetin Altan, "Kara Bahtlılar..", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 6
Cemal Refik, "Emniyet Tedbiri!", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 6
Zahir Güvemli, "Pierette'in Çilesi", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 8
Selami İzzet Sedes, "Susmak Babında", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 9
Refik Erduran, "Göç", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 9
Refik Halid Karay, "Karga Bana Dedi ki", **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 10, 11

(?), “İdeal Bir Koca mısınız?”, **Tef**, c.1, s.9 (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954):13
Bülent Ersoy, “Ticari Muvazene”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 15
Zahir Güvemli ve Altan Erbulak, “Paris’te Neler Görmedim?”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954):
15
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 9, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 10 (9 Ekim 1954)

Burhan Felek, “Kömüre Dair...”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.10, (1954): 3
Bülent Oran, “Fatih Bağırıyordu”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 4
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 5
Bedii Faik, “İyimser”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 5
Çetin Altan, “Ankara’dan”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 6
Cemal Refik, “Başarılarımız”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 6
Pitigrilli, “Fıkracılar”, **Tef**, çev. Adnan Tahir, c. 1, s. 10, (1954): 8
Çetin Altan, “İki Şamar, Bir Fiske”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 9
Selami İzzet Sedes, “Soğuğa Dair”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 10, 11
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 13
Bülent Ersoy, “Mapusane Çeşmesi”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 15
Selma Emiroğlu (?), “Rüküş Beyler”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 15
İlhan Engin, “Yumruk”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954):16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 10, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 11 (16 Ekim 1954)

Burhan Felek, “Malihülya”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.11, (1954): 3
Bülent Oran, “Altı İdam”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 4
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 5
Bedii Faik, “Halis Demokrasi!”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 5
Çetin Altan, “Sezon Açılıyor”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 6
Cemal Refik, “Şakşakçılar!”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 6
Cemil Cahit Cem, “Stajyer”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 8
Selami İzzet Sedes, “Sara Bernar’a Dair”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 10, 11
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 13
Bülent Ersoy, “Hisse!”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 14
Suavi Süalp, “Mürüvvet”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 15

Sassino Bretti, “Tekinsiz Ev”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 11, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 12 (23 Ekim 1954)

Burhan Felek, “Ya Kim Yapıyor Bunları!”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.12, (1954): 3
Bülent Oran, “Dokuzuncu”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 4
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 5
Bedii Faik, “Bir Nasihatçı!”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 5
Çetin Altan, “Son Yıllar Hakkında”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 6
Cemal Refik, “Radyofonik Temsil”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 6
Cemil Cahit Cem, “Bir Çapkınlık Hikâyesi”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 8
Selami İzzet Sedes, “Kıbrıs”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 10, 11
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 12
Müfit Duru, “Ankara’nın Meşgalesi”, c. 1, s. 12, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 13
Bülent Ersoy, “İtiyat!”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 14
(?), “Sinema-Tiyatro Mevsimi Başladı!..”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 15
John Peters, “Sinirleri Sağlam Bir Adam”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 12, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 13 (30 Ekim 1954)

Burhan Felek, “Açılıyor Efendim, Açılıyor!”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.13, (1954): 3
Bülent Oran, “Cadillac Hüsnü”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 4
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 5
Selami İzzet Sedes “Nerede Eğlenirler?”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 5
Çetin Altan, “Bu Balık Başka Balık”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 6
Cemal Refik, “Tencere Dibin Kara”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 6
Cemil Cahit Cem, “Emsalsiz Bir Enayi”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 8
Selami İzzet Sedes, “Sayın Menderes ve Ben”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 10, 11
Altan [Erbulak], “Bir Artistin 24 Saati Nasıl Geçer?” **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 12
(?), “Bunları kimseye Sormadan Yapabilirsiniz”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 13
Bülent Ersoy, “İtiyat!”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 15
Kit Royston, “Medeniyet”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 13, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 14 (6 Kasım 1954)

- Burhan Felek, “Hocanın Kedisi”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.14, (1954): 3
Bülent Oran, “Otel Değilmiş”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 4
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 5
Selami İzzet Sedes, “Tesamuh”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 5
Çetin Altan, “Kör Kör Parmağım Gözüne”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 6
Cemal Refik, “Gaip Aranıyor”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 6
Cemil Cahit Cem, “Cemizm”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 8
(?), “Güzellik Müsabakası”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 10, 11
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu,” Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 14
Nakleden Mete Şar, “Gestapo!”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 15
Percy Eckstein, “Para Yuvarlaktır”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 14, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 15 (13 Kasım 1954)

- Burhan Felek, “Asansörden Çıkalım...”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954):3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.15, (1954): 3
Bülent Oran, “Donjuanlığın Sırrı”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 4
Selami İzzet Sedes, “Az Gittik Uz Gittik”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 5
Çetin Altan, “Dertleşme”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 6
Cemal Refik, “Ha Gayret”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 6
Cemil Cahit Cem, “Öpüşmek Yasak”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 8
(?), “Güzellik Müsabakası”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 9
Bülent Oran, “Azı Dişi”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 9
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 10, 11
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu,” Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 14
Selami İzzet Sedes, “Ekmek...”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 15
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 15
F. Bell, “Minimini Daktiiiiilo”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 15, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 16 (20 Kasım 1954)

- Burhan Felek, “Hayali Muhtarla Mülakat”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.16, (1954): 3
Bülent Oran, “Kombinezon”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 4
Bedii Faik, “Nalıncı Keseri!”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 5
Çetin Altan, “En Sağlam Usul”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 6
Cemal Refik, “Kör Kuyu”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 6
İlhan Engin, “Üç Sıkı Zampara”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 8
Refik Halid Karay, “Karga Bana Dedi ki”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 10, 11
(?), “Güzellik Müsabakası”, **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 12

Adnan Tahir, "Nuhun Gemisi", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954):13
(?) "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu," Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 14
Selami İzzet Sedes, "Politikada Samimilik", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 15
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 15
(?), (Nakleden Mete Şar), "Bir Fikir", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 16, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 17 (27 Kasım 1954)

Burhan Felek, "Kuruntular", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.17, (1954): 3
Bülent Oran, "İstatistik", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 4
Bedii Faik, "Ah Şu Münekkitler!", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 5
Altan [Erbulak], "İzdirabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 5
Çetin Altan, "Fantazi", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 6
Cemal Refik, "Foya!", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 6
Adnan Tahir, "1+1=4", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 8
Refik Halid Karay, "Karga Bana Dedi ki", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 10, 11
(?), "Güzellik Müsabakası", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 12
A. T. [Adnan Tahir], "İmdaaaaat!", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954):13
(?) "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 13
Çetin Altan, "Seviye", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954):13
Reşat Ekrem Koçu," Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 14
Selami İzzet Sedes, "Amin", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 15
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 15
(?), "Ayıp Yahu", **Tef**, çev. Mete Şar, c. 1, s. 17, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 17, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 18 (4 Aralık 1954)

Burhan Felek, "Bir Hayır Sahibi Çıksa!.", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.18, (1954): 3
Bülent Oran, "Tayyar", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 4
Müfit Duru, "'Bir Katre" Bedii'yi Beklerken...", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 5
Altan [Erbulak], "İzdirabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 5
Çetin Altan, "Sekiz Derecede", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 6
Cemal Refik, "Şahın Sarayı", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 6
Adnan Tahir, "Yataklı Vagon", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 8
Fikret Arıt, "Gel de Ölme", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954):10, 11
(?), "Güzellik Müsabakası", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 12
A. T. [Adnan Tahir], "İzdivaç Teklifi", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954):13
(?) "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu," Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 14
Selami İzzet Sedes, "Sen de Yemişsin...", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 15
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 15
(?), (Nakleden. Mete Şar), "Uyku İlacı", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 16

Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 18, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 19 (11 Aralık 1954)

Burhan Felek, "Masa Taklidi", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.19, (1954): 3
Bülent Oran, "Bir Hırsıza Açık Mektup", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 4
Z. Tefçi, "Nuri'ye Mektup", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 5
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 5
Çetin Altan, "Şuradan Buradan", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 6
Cemal Refik, "Vay Arkam", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 6
Bülent Oran, "Naamus", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 8
S. Osman [Suavi Süalp], "Mektup Örnekleri", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 9
Adnan Tahir, "Gençlik İksiri", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954):11
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954):13
(?) "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 14
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 15
Selami İzzet Sedes, "Mirasım-1", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 15
Mark Twain, "Son Parça", **Tef**, çev. Mete Şar, c. 1, s. 19, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 19, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 20 (18 Aralık 1954)

Burhan Felek, "Dil Yâresi..", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.20, (1954): 3
Bülent Oran, "Jigolo Ahmet", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 4, 5
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 5
Çetin Altan, "Ne Yazabiliriz ki?", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 6
Adnan Tahir, "O Kadını Unutmak İsteyen Adam", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 8
Doğan Nadi, "Akli Başında Bir Deli", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 9
Şerafettin Özkurtutur [Suavi Süalp], "Mektup Örnekleri", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 9
Fikret Arıt, "Huy Canın Altındadır", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 10, 11
(?), "Nemrut'tan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 12
Selami İzzet Sedes, "Mirasım-2", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954):13
(?) "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 14
(?), "Zil", **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 1, s. 20, (1954): 16
Orhan Kemal, "Babil Kulesi", **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 21 (25 Aralık 1954)

Burhan Felek, "Hükûmet Yasağı", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.21, (1954): 3
Bülent Oran, "Dedem Bunadı", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 4
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 5
Burhan Felek, "Üç Gözde!", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 5
Çetin Altan, "Hayır", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 6
Cemal Refik, "Bir Hikâyecik", **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 6

Adnan Tahir, “Aman... Aman...”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 8
Cemil Cahit Cem, “Sıkı Kontrol”, **Tef**, c. 1, s. 20, (1954): 10
Elektrikçi Muzaffer [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 1, s. 21 (1954): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954):13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 13
Reşat Ekrem Koçu,” Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 14
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 15
Suavi Süalp, “Tarihte Bu Hafta”, **Tef**, c. 1, s. 21 (1954): 15
(?), “Centilmenlik”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 1, s. 21, (1954): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 21, (1954): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 22 (1 Ocak 1955)

Burhan Felek, “Can Havli!”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.22, (1954): 3
Bülent Oran, “Tavsiye”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 4
Müfit Duru, “Keramet”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 5
Çetin Altan, “Balo”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 6
Cemal Refik, “Refahiye”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 6
Cemil Cahit Cem, “Gel! Bendensin”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 8
Adnan Tahir, “Ufak Hesap”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 11
(?), “Oldu-Olacak..”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 13
Reşat Ekrem Koçu,” Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 14
Suavi Süalp, “Tarihte Bu Hafta”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 15
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 15
(?), “Davet”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 1, s. 22, (1955): 16
Orhan Kemal, “Babil Kulesi”, **Tef**, c. 1, s. 22, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 23 (8 Ocak 1955)

Burhan Felek, “Lâf Kılığında”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.1, s.23, (1954): 3
Bülent Oran, “Makas”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 4
Müfit Duru, “Melek ve Şeytan”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 5
Çetin Altan, “Komisyon Müzakereleri”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 6
Cemal Refik, “Onlar ve Biz”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 6
Cemil Cahit Cem, “Matmazel Jövuzen”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 8
Adnan Tahir, “Evet Leman.. Hayır Leman”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 10, 11
(?), “Lejyon Donör”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 12
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 13
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 13
Reşat Ekrem Koçu,” Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 14
Selami İzzet Sedes “Elbirliği...”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 15
(?), “Kehanet”, **Tef**, çev. A. Ülkü Azrak c. 1, s. 23, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 1, s. 23, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 24 (15 Ocak 1955)

- Burhan Felek, "Pardon!", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.24, (1954): 3
Bülent Oran, "Senaryo", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 4
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 5
Çetin Altan, "Böyle Gelmiş Böyle Gider..", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 6
Cemal Refik, "Talih Zebun!", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 6
Baba Firuz, "Tamir", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 8
Adnan Tahir, "İleri... Daha İleri", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 10, 11
(?), "Oyun", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 12
Nejat Figür [Suavi Süalp], "Mektup Örnekleri", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 12
Fitne-Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 13
(?), "Seçme Sözler", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 13
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 14
(?), "Nemruttan Nasihatler", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 15
Selami İzzet Sedes "Molla Olmalıyım!", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 15
(?), "Kolye", **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 1, s. 24, (1955): 16
Bülent Oran, "Üç Silahşörler", **Tef**, c. 1, s. 24, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 25 (22 Ocak 1955)

- Burhan Felek, "Deniz Bitince!..", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 3
Çetin Altan, "Hezeyan", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 4
Cemal Refik, "Erbabı Bilir!", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 4
Müfit Duru, "Dedikodu", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 5
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 25, (1955): 5
(?), "Dedektif Olabilir Misiniz?", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 6
Orhan Boran, "Domuz", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, "Geçmişe Gülelim", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 7
(?), "Hitler", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 8
(?), "Bulmaca", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 8
Adnan Tahir, "O Adam Benim!", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 9
Cemil Cahit Cem, "İntikam", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 10, 11
Bülent Oran, "Terbiye", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 12
(?), "Nemruttan Nasihatler", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 13
Fitne- Fücur, "Zibidiye Mektuplar", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 15
(?), "Seçme Sözler", **Tef**, c.1, s. 25 (1955): 15
(?), "Hediye", **Tef**, çev. A. Ülkü Azrak, c.1, s. 25 (1955): 16
Bülent Oran, "Üç Silahşörler", **Tef**, c.1, s.25 (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 26 (29 Ocak 1955)

- Burhan Felek, "Arap Aklı!", **Tef**, c.1, s.26 (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, "Haftanın Hatları", **Tef**, c.1, s.26 (1955): 3
Çetin Altan, "O Günler..", **Tef**, c.1, s.26 (1955): 4
Cemal Refik, "Hepsi Haklı!", **Tef**, c.1, s.26 (1955): 4
Tef, "Bas Düğmeye", **Tef**, c.1, s.26 (1955): 5
Altan [Erbulak], "Izdırabın Gölgesinde", **Tef**, c. 1, s. 26 (1955): 5

(?), “Pratik Adam”, **Tef**, c.1, s.26 (1955): 6
Orhan Boran, “Ne Yedin?”, **Tef**, c.1, s.26 (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 7
(?), “Temizlikçi”, **Tef**, çev. Söylemez Yüksel), c.1, s. 26 (1955): 8
(?), “Bilmece”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 8
Adnan Tahir, “Aşk Öğretmeni”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 9
Cemil Cahit Cem, “Lâf, Lâfi Açar”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 10
Bülent Oran, “Cellât!”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 13
Fitne- Fücür, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 15
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c.1, s. 26 (1955): 15
(?), “O da Cabadan Gitsin”, **Tef**, çev. Mete Şar, c.1, s. 26 (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.1, s.26 (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 27 (5 Şubat 1955)

Burhan Felek ,“Acaba Mı?”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.27, (1954): 3
Çetin Altan, “Üç Nasihat!..”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 4
Cemal Refik, “Fasit Daire”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 4
Müfit Duru, “Üniversite Seferberliği”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 5
Akıl Hocaları, “Akıl Dağıtıyoruz”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 6
Orhan Boran, “Kanun... Kanundur...”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 7.
(?), “Tık Mütéhassısı”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 8.
Adnan Tahir, “Bedava Hürriyet”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 9
Cemil Cahit Cem, “Tıpkı Hikâye Gibi”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 10, 11
Bülent Oran, “Vur Gözünün Üstüne”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 13.
Çetin Altan, “İltibas”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 13
Fitne- Fücür, “Sosyete Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 15.
Tefçi, “Bolca Harçlık”, **Tef**, c.2, s. 27 (1955): 15
(?), “Eniştem”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c.2, s.27 (1955): 16.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s.27 (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 28 (12 Şubat 1955)

Burhan Felek ,“İki Hasta”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.28, (1954): 3
Çetin Altan, “Bir Köşe”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 4
Cemal Refik, “Keskin Sirke!”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 4
Müfit Duru, “İhmaller”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 5
Orhan Boran, “Eğlencelik”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 7.
Adnan Tahir, “Yapılan Adam”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 8
Zafer Sülek, “Amerikalı”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 9
Cemil Cahit Cem, “Beni Öldürecekler”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 10, 11
Bülent Oran, “Dolandırıcılık”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 12
(?), “Dul”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 13.
Fitne- Fücür, “Sosyete Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 15.

(?), “Bilmece”, **Tef**, c.2, s. 28 (1955): 15
(?), “Bir Kere Daha”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c.2, s.28 (1955): 16.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s.28 (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Sayı: 29 (19 Şubat 1955)

Tefçi, “Nakarat”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 3.
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.29, (1954): 3
Burhan Felek, “Pembe Gözlük”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 5.
Nurettin Atalay, “ Bu Hafta Ne Yiyelim”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 6.
Orhan Boran, “ Eski Toprak”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 6.
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 7.
(?), “Allah Bilir”, **Tef**, çev. Birisi, c.2, s.29 (1955): 8.
(?), “Tecrübe”, **Tef**, çev. Birisi, c.2, s.29 (1955): 8.
Adnan Tahir, “Müjde Necla Müjde!”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 9.
Cemil Cahid Cem, “İbrahim Pehlivan”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 10.
(?), “Keşifler ve İcadlar”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 11.
Bülent Oran, “Bu Çürük Başka Çürük”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 12.
(?), “İnsanlar ve İnsanlar”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 12.
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 13.
Fitne- Fücur, “Sosyete Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 15.
(?), “Bilmece”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 15.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 16.
Mete Şar, “Erkeklik Öldü Mü”, **Tef**, c.2, s.29 (1955): 17.

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 30 (26 Şubat 1955)

Burhan Felek, “Sandıktaki Elmaslar”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.30, (1954): 3
Çetin Altan, “Otomobil, Nişanlı, Tavşan, Şüphe Vesaire”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 4
Cemal Refik, “Büyük Başarı”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 4
(?), “Çare”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 5
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 5
Orhan Boran “Baba.. Baba..”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 6
Kıtkanaat Şaban Usta, “Bu Hafta Ne Yiyelim”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 7
(?), “Lokantadaki Adam”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 8
(?), “Boksörün Karısı”, **Tef**, çev. Adnan Tahir, c. 2, s. 30, (1955): 9
Cemil Cahit Cem, “Böyle Hikâye Olu Mu?”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 10, 11
Bülent Oran, “Yarın Çekiliyor”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 12
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 13
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 15
(?), “Bilmece”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 15
(?), “Dostum Watson”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 30, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 30, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 31 (5 Mart 1955)

Burhan Felek, “El El Üstünde..”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.31, (1954): 3

Çetin Altan, “Bir İstanbul Günü”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 4
Cemal Refik, “Kifayet Meselesi”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 4
Tef Ailesi, “Cemal Nadir Güler”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 5
Orhan Boran “Masal Masal Matilos”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 6
Kıtkanaat Şaban Usta, “Bu Hafta Ne Yiyelim”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 7
(?), “Bir Gecelik Arkadaş”, **Tef**, çev. Birisi, c. 2, s. 31, (1955): 8
E. Çokbilmiş, “Kasdî Hata”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 8
Cevad Tevfik Enson, “Zoraki İşbirliği”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 10
Cemil Cahit Cem, “Ağzı Kalabalık Bir Adam”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 10, 11
A. Kâmil Suveren, “Hırsız Vaaar!”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 12
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 13
Tef, “Turhan Selçuk”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 13
Çetin Altan, “İstedğin Kadar”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 13
Köşklü, “Münasebetsiz Mehmet Efendi..”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 13
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 15
(?), “Bilmece”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 15
(?), “Çanta”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 31, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 32 (12 Mart 1955)

Burhan Felek, “Sıçrama”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.32, (1954): 3
Çetin Altan, “Tef Yüzünden”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 4
Cemal Refik, “Hasanın Böreği”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 4
Müfit Duru, “Zor Şey”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 5
(?), “Medeniyet”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 6
(?), “Toptan”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 6
(?), “Burun”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 6
(?), “Çara”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 6
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 7
(?), Çev. Birisi, “Aaat... Martini”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 8
(?), “Çocuk Arabası”, **Tef**, c. 2, s. 31, (1955): 8
(?), “Soğuk Duş”, **Tef**, çev. Şehbal Aygen c. 2, s. 32, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 10
Cemil Cahit Cem, “Aman Allaaaaah!!”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 10, 11
(?), “Üşenmiş”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 11
Bülent Oran, “Askeri Müze”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 12
(?), “Arslana Bak Be Heeeyt!”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 13
Köşklü, “Yengeç, Yalan, Kızaran Su”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 13
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 15
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 15
(?), “Hoşuma Gitmez”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 33 (19 Mart 1955)

- Tef, “Kağıt Meselemiz”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.33, (1954): 3
Çetin Altan, “Parklar!”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 4
Cemal Refik, “Toplantısız Olsa!”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 4
Burhan Felek, “Hoca ve Ailesi”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 5
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 6
Çağlayan, “Belediyenin Çalışması”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 7
(?), “C.H.P’de Buhran”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 7
(?), “Sarol’a Kur!”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 7
(?), “Yakışır”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955):7
(?), “Celep Mantiği”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 7
Şehbal Aygen, “Kafesteki Kuş”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 8
Nakleden Mete Şar, “Hayalet”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 10
Cemil Cahit Cem, “Bir de Sonu Olmasa”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 10, 11
Bülent Oran, “Dö Komen!”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 12
Köşklü, “Çıldırır Ya..”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 13
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 13
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 15
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 15
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 33, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 34 (26 Mart 1955)

- Burhan Felek, “Alış Veriş”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.34, (1954): 3
Çetin Altan, “Kazık Babında”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 4
Ankaralı, “Bir Kokteyl Dedikodusu”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 4
Refik Erduran, “Öcü”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 5
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 5
Cemal Refik, “Mühim Bir Keşif”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 6
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 6
Köşklü, “Bizim Çocuk Bina Okur...”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 7
(?), “Az Gittik... Uz Gittik...”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 7
(?), “Bilmece”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 8
Tef Kurucuları, “Tef’in Çektikleri”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
Tef, “Okuyucularımıza”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
(?), “Altan Kuarteti”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
(?), “Parise Giriş”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
(?), “Temas”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
(?), “Yasak İsteği”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 10
Cemil Cahit Cem, “Baloda”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 10
(?), “Skoç Fıkraları”, **Tef**, c. 2, s. 32, (1955): 11
Bülent Oran, “Peder Bey”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 12
(?), “Keşfedilen Kadın”, **Tef**, çev. Mete Şar, c. 2, s. 34, (1955): 13

(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 13
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 15
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 15
Şehbal Aygen, “Körpe Cariye”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 34, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 35 (2 Nisan 1955)

Çetin Altan, “Açık Mektup: Sayın Mükerrerem Sarol,” **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.35, (1954): 3
Çetin Altan, “Böcek, Bahar ve Kasap”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 4
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 4
Burhan Felek, “Akıl Hocalığı”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 5
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 5
Cemal Refik, “Kart Yosma”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 6
(?), “Son Sürpriz”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 6
Köşklü, “Attım, Attın, Attı...”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 7
(?), “Kim de Can Kaldı?”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 7
(?), “Cennet ve Cehennem”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 7
(?), “...Kılıç Kuşananın”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
(?), “Muhafazakârlık”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
(?), “Prensip”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
(?), “Dalgınlık” **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
(?), “Demokrasi”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
Müfit Duru, “Kafile”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 8
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 9
Orhan Boran, “Oldu Olacak”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 10
(?), “Bir Aşk Hikâyesi”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 10,11
(?), “Akıl”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 11
Bülent Oran, “Liraya Hüsnihâl”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 12
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 13
(?), “Şoför”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 13
(?), “İhtiyatsızlık”. **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 13
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 15
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 15
(?), “Kuru Gürültü”, **Tef**, çev. Mete Şar, c. 2, s. 35, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 35, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 36 (9 Nisan 1955)

Burhan Felek, “Vapurlar ve Ücretler”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 3.
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.36, (1954): 3
Çetin Altan, “Siyasi Havalalar”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 4.
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 4.
Müfit Duru, “İki Ucu..”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 5.
(?), “Düşmez Kalkmaz Bir Allah”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 5.
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 5.
Cemal Refik, “Kalkınma Tılsımı”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 6.
Çetin Altan, “Kuzum Yapmayın”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 6.

Köşklü, “Keşmekeş”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 7.
Tef Kurucuları, “Tef’i Kapatmıyoruz”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 7.
(?), “Eskimiş!”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 7.
(?), “Numara”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 8.
Reşat Ertem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 9.
Orhan Boran, “İska”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 9.
(?), “Kurak”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 9.
(?), “Adam Olacak Eşek”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 10.
Kamertan, “Çanaktutan”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 11.
Kamertan, “Fitne Fücür’a Mektup”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 11.
Bülent Oran, “Hizmetçi Ahmet”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 12.
Zaman Mefhumu, “Seçme Sözler”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 15.
Fitne-Fücür, “Sosyete Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 15.
Mete Şar, “Mayk Hammer”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 16.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s.36 (1955): 17.

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 37 (16 Nisan 1955)

Burhan Felek, “İdman Ediyorum!”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.37, (1954): 3
Çetin Altan, “Balkabağı!”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 4
(?), “İslah”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 4
Tef, *Başlıksız Yazı*, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 5
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 5
Cemal Refik, “Hele Bir Gelsin!”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 6
Müfit Duru, “Dönüş”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 6
(?), “Müjde”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 6
(?), “Sürek Avı”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 6
Köşklü, “Biraz Gebe Dediği Gibi..”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 7
(?), “Yerin kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 7
Orhan Boran, “Remzi Amca”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 8
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 8
(?), “Ev Sahibim..”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 10
(?), “O Zamandan Beri..”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 10,11
Bülent Oran, “Çıplak Model”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 12
(?), “Bilmece”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 13
(?), “Anladın mı?”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 13
Fitne-Fücür, “Zibidiye Mektuplar”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 15
(?) “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 15
Mete Şar, “Cins Köpek”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 37, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 38 (23 Nisan 1955)

Burhan Felek, “Can Kurtaran!”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 3.
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.38, (1954): 3
Çetin Altan, “Radyo, Deli, Tımarhane Falan..”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 4.
(?), “Yerin Kulağı Var!”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 4.
Tef Ailesi, “Açık Teşekkür”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 5.

Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 5.
Cemal Refik, “İstanbul Artık Sis Basılmıyacak”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 6.
André Prévot, “Sözlük”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 7.
Sis, “Ramazaniyelik”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 8.
Tef, “Balkabağı Çıktı...”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 8.
Müfit Duru, “İtiraf Mı?”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 8.
Tef, “Demokrasi-Dışı Kanunlar Karşısında Karikatür”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 9.
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 9.
Kamertan, “Bir Ümit İçin...”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 10.
Mete Şar, “Kaçan Balık”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 10.
(?), “Geçim”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 11.
Bülent Oran, “Yıldız”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 12.
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 13.
(?), “Kovboy”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 14.
Tepegöz, “Oğlan”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 16.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s.38 (1955): 17.

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 39 (30 Nisan 1955)

Burhan Felek, “Sen de Bizim Gibisin...”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 3.
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.39, (1954): 3
Müfit Duru, “Bir Kokteylden..”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 4.
Çetin Altan, “Yağmur, Aşk ve Öküz Üstüne...”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 4.
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 5.
(?), “İkram”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 5.
(?), “Reklâm”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 5.
(?), “Telefon”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 5.
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 6.
Ce.Re. [Cemal Refik], “Neden Olmasın?”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 6.
Selami İzzet Sedes, “Neden Sustum? Neden Söylüyorum?”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7.
SİS [Selami İzzet Sedes], “Rica”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7.
Köşklü, “Havadis”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7.
Albért Pirénot, “Sözlük”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 7.
Kâtip Rıza, “Işığı Gören”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 8.
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c.2, s.39 (1955): 9
Orhan Boran, “Vazife”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 9
Orhan Boran, “İdare-i Maslahat”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 10
Mete Şar, “Acaip Yem”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 11
Bülent Oran, “Anca Beraber..”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 13.
Dördüncü Adam, “Esnaf”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 15
Birisi, “Yediler..”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c.2, s. 39 (1955): 17.

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 40 (7 Mayıs 1955)

Müfit Duru, “Anlayış Farkı”, **Tef**, c.2, s.40 (1955): 3.
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.40, (1954): 3
Bülent Oran, “Kral Faruk’a Mektup”, **Tef**, c.2, s.40 (1955): 4.

Tef, “Kaza”, **Tef**, c.2, s.40 (1955): 4.
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 5.
(?), “Yerin Kulağı Var” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 5.
Çetin Altan, “Büyük İstirap” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 6.
Ce.Re. [Cemal Refik], “Yağlı Kuyruk” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 6.
Albért Prévot, “Sözlük” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 8.
Dördüncü Adam, “Şerlok Holmesin Oğlu” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 8.
(?), “Malın Gözü” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 9.
Mete Şar, “Oyun Aceminindir” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 10,11
(?), “Bunu Duydunuz Mu?” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 11.
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 12.
(?), “Mektup Örnekleri” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 12.
(?), “Nemruttan Nasihatler” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 13.
Müfit Duru, “Emir Kulları” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 13.
Suavi Süalp, “Bedbin Bir İnsan Mısınız?” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 13.
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 14.
Orhan Boran, “Kılavuz” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 14.
Fitne – Fücür, “Sosyete Zibidiye Mektuplar” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 15.
(?), “Hayvanat Bahçesi” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 16.
Bülent Oran, “Üç Silahşörler” ,**Tef**, c.2, s.40 (1955): 17.

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 41 (14 Mayıs 1955)

Burhan Felek, “Sağır Fıkraları” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları” ,**Tef**, c.2, s.41, (1954): 3
Bülent Oran, “Kapatma” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 4.
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 5.
(?), “Ev Doktoru” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 5
Çetin Altan, “Olur Böyle Şeyler.” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 6
Albért Prévot, “Sözlük” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 6
Ce.Re. [Cemal Refik], “Bir Parti Kuralım Dedik?” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 8
(?), “Maşallah” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 8
(?), Nakleden Mete Şar “Kemankeş” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 10
(?), “Korkusuz Mayk!” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 10, 11
(?), “Lâf Ola!” **Tef**, c. 2, s. 41 (1955): 11
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili” ,**Tef**, c.2, s. 41 (1955): 12
(?), “Bunu Duydunuz Mu?” ,**Tef**, c. 2, s. 41 (1955): 12
(?), “Sportmen Bir İnsan Mısınız?” ,**Tef**, c. 2, s. 41 (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler” ,**Tef**, c. 2, s. 41 (1955): 13
[Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955):13
Orhan Boran, “Telaş” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955):14
Orhan Boran, “O Biçim” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955):14
Fitne-Fücür, “Zibidiye Mektuplar...” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955): 15
(?), “Seçme Sözler” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955): 15
(?), “Mükâfat” ,**Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 41, (1955): 16
Reşat Ekrem Koçu, “Geçmişe Gülelim” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler” ,**Tef**, c. 2, s. 41, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 42 (21 Mayıs 1955)

- İçinizden Biri, “Seni Seviyorum”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.42, (1954): 3
Bülent Oran, “Yaz Bekârı”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):4
Altan[Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):5
Oksijen Fahri, “Ev Doktoru”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 5
Çetin Altan, “Ölüm Fikri”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):6
(?), “Yaşamak Gülünç”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 6
Ce. Re. [Cemal Refik], “Biçilmiş Kaftan!”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):8
Birisi, “Aile Babası”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 9
Dördüncü Adam, “Talebe”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 10
Zafer Sülek, “Sülâle”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 11
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):12
(?), “Kılavuz”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 12
(?), “Sigaradaki Mektup”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 12
(?), “İpin Ucundaki Ne?”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 12
Balarısı, “Keller İçin”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 13
[Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955):13
Orhan Boran, “Vefat”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 14
Orhan Boran, “Nöbet”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 14
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 15
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 42, (1955): 16

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 43 (28 Mayıs 1955)

- İçinizden Biri, “Bir Mucize”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.43, (1954): 3
Bülent Oran, “Vıy Mösyö”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 4
Altan [Erbulak], “Izdırabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 5
Çetin Altan, “Bir Polis Hikâyesi”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 6
Orhan Doğu, “Bir Karikatürist”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 8, 9
(?), “Deli Deli Kulakları Küpeli”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 10
(?), “Hakkı Var”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 11
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955):12
Şaban [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 13
Balarısı, “Top Çeken Beygirler”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 13
Orhan Boran, “Çıplak”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 14
Orhan Boran, “Dikkat”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 14
Fitne-Fücur, “Zibidiye Mektuplar...”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 15
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 15
(?), “Gaipten Sesler”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 43, (1955): 16
(?), “Kim O?”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 43, (1955): 16
(?), “Düğme”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 43, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 44 (4 Haziran 1955)

- İçinizden Biri, “Git, Birini Sev!”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 3

(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.44, (1954): 3
Bülent Oran, “Devlet Kuşu”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 4
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 5
(?), “..Spor..”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 5
Çetin Altan, “Gardiyan ve Ötesi...”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 6
Ce-Re [Cemal Refik] “Yumurtanın Sarısı”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 8
Mete Şar, “Bir Dost”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 9
Kamertan, “Kamıştan Tüfek”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 10
(?), “Bilmece”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 11
(?), “Araççılık”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 44, (1955): 11
(?), “Vefakâr Bir İnsan Mısınız?”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 12
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955):12
(?), “Bunu Duydunuz Mu?”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 12
Acayip Bir Dost, [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 13
Dördüncü Adam, “Kes Sesini!”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 13
Orhan Boran, “III üncü”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 14
Mete Şar, “Karada Balık”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 15
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 15
Birisi, “Radyom ve Ben”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 44, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 45 (11 Haziran 1955)

İçinizden Biri, “Beterin..”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.45, (1954): 3
(?), “Makine Adam”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 4
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 5
(?), “Polis’te”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 5
F. Ö., “Zamkinos”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 6
Ce-Re [Cemal Refik] “Bana Caka Sökmez!”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 8
Dördüncü Adam, “Son Gülen”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 9
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 9
Erol Kandiyar, “Frigidaire”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 10
(?), “Mantık Oyunları”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 10, 11
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955):12
(?), “Hangi Meslekte Muvaffak Olabilirsiniz?”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 12
(?), “Bunu Duydunuz Mu?”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 12
Mazideki Kalan Kız [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 13
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 13
Birisi, “İki Cambaz Bir İpte Oynamaz!...”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 14
(?), “Gel Turist, Gel! Gel!”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 15
(?), “Kâr Yılı”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 15
(?), “Rezalet”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 16
(?), “Kurtar Beni Co!”, **Tef**, nakleden Mete Şar, c. 2, s. 45, (1955): 16
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 45, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 46 (18 Haziran 1955)

İçinizden Biri, “Neymiş!”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.46, (1954): 3

Ortağın Hacı Mihoğlu, “Floryadan”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 4
(?), “Nasıl Harcandın Doğunz?”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 4
(?), “Yemek”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 5
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 5
(?), “Spor Spordur”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 6
(?), “Böyle Tesadüfün...”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 8
(?), “Son Çare”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 9
(?), “Kibire Dair!”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 9
(?), “Lüzum Kalmamış!”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 9
(?), “Zehir”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 9
(?), “Kaza...”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 10
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955):12
(?), “İyi Bir Okuyucu Musunuz?”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 12
(?), “Duydunuz Mu?”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 13
Hasan Kerizci [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 13
(?), “Şaşkın Ördek”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 14
(?), “Sebepler”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 15
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 15
Bülent Oran, “Üç Silahşörler”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 16
Ta-Ka, “Yaşasın Kısraklar”, **Tef**, c. 2, s. 46, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 47 (25 Haziran 1955)

İçinizden Biri, “Bu Şehr-i İstanbul”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.47, (1954): 3
(?), “Erkeklik”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 4
(?), “Yemek”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 5
(?), “Giriş Kapısı”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955):5
(?), “Hilton da Hilton!...”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 6
(?), İki Sosyete Kadını Arasında”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 6
(?), “Üç Zengin ile Bir Banka Memuru Arasında”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955):6
(?), “Holivud’tan Son Haberler”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 6
(?), “Geriyeye Tepen Silah”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 8, 9
(?), “Benzettik”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 9
(?), “Sefiller”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 10
(?), “İmtihan”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 10, 11
(?), “Artist”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 11
(?), “Bunu Duydunuz Mu?”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 12
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955):12
(?), “Nemrut’tan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 13
Suavi Süalp, “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 13
(?), “Rehin”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 14
(?), “Dişçide”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 14
(?), “Madeniyet”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 14
(?), “Gönüllü”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 14
(?), “İstemem”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 14
(?), “Adnan’la Senden konuştuk”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 15
(?), “Bomba”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 16
Ta-Ka, “Yaşasın Kısraklar”, **Tef**, c. 2, s. 47, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 48 (2 Temmuz 1955)

- İçinizden Biri, “Alışmış...”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.48, (1954): 3
(?), “Bir İspanyol Hikâyesi: Üçüncü Adam!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 4, 5
Altan [Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 5
Ta-Ka, “Dünyada Basmam”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 6
Dalgın Recep, “Dalgınlık Enayiliktir”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 8,9
(?), “Yukarı Kattaymış!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 9
(?), “Melun Oğlan”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 10
(?), “Unutulur mu?”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 10
(?), “Bilmezmiş Ama...”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 10
(?), “Basit Hakikatler”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 10
(?), “Kabahat Kocalarda Değil”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 10, 11
(?), “Nasılmış?”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 11
(?), “Falcıda!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 11
(?), “Zanaatı Neymiş?”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 11
(?), “Bu da Bir Fikir!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 11
Ürolog Süavi [Suavi Süalp], “İdrardan Karakter Tahlili”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 12
(?), “Kısmet Ne İse O Olur”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 12
Erkek Arkadaşımız [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 13
(?), “İstanbul Eğleniyor”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 13
(?), “Şans Nedir?”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 14
(?), “Yandaki Masada”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 14
(?), “İşlemeyen Saat'ta İşe Yarar!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 14
(?), “İmtihan”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 14
(?), “Ah Şu Erkekler”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 14
(?), “Çenen Tutulsun!”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 15
Ta-Ka, “Yaşasın Kısraklar”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 49 (9 Temmuz 1955)

- Tef, “İsmi Üstünde”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.49, (1954): 3
(?), “Turist Gezdirdim!”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 4
(?), “Medeni Terbiye”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 5
Gıcırılı Ali, “Ver Elini Büyükköy”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 6
Altan[Erbulak], “İzdirabın Gölgesinde”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 7
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 7
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 7
(?), “Gaipten Sesler”, **Tef**, çev. Bülbül, c. 2, s. 49, (1955): 8
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 9
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 9
(?), “Üstad Gazeteci”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 11
Suavi Süalp, “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 12
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 12
(?), “Ne İstiyorsunuz?”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 12
Suavi Süalp, “Geçim”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 13
(?), “Horoz Üzerine”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 13
(?), “Günlük Gazetelerden İlhamlar”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 15

- (?), “Son Buluşlar”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 15
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 16
Ta-Ka, “Yaşamın Kısraklar”, **Tef**, c. 2, s. 48, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 50 (16 Temmuz 1955)

- Tef, “Kara Pazarcılar!”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.50, (1954): 3
(?), “Her Münasebetsizliğe Birşeyler Uydurdum Ama, Vapurdaki Gürültüye Bir Kulp Takamadım”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 4
Bizim Kâhya “Anca Beraber..”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 5
Gıncırlı Ali, “Sungurlu’dan Kükürt Hasan”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 6
(?), “Erkek Milleti Değil Mi?”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 8
(?), “Radyodan İllallah!”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 9
(?), “Yerin Kulağı Var!”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 9
(?), “Yüz Dolara Var Mısın?”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 10
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 10, 11
(?), “Ne İstiyorsunuz?”, **Tef**, c. 2, s. 49, (1955): 11
Suavi Süalp, “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 12
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 12
(?), “Kaldır Ulan Ayağını”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 13
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 14
Süavi [Süalp], “Robenson Hüsni”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 14
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 14
Suavi Süalp, “Umumi Arzu Üzerine”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 15
(?), “Son Buluşlar”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 15
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 16
(?), “Aman Karter, Sıkı Bas!”, **Tef**, çev. EM.İ., c. 2, s. 50, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 51 (23 Temmuz 1955)

- Tef, “Soytarı, Dalkavuk, Dalburun”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 3
(?), “Uç Babatorik”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 4
[Bülent Oran], “Dolmuş Belâsı”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 5
Gıncırlı Ali, “Halil Ağa”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 6
(?), “Fakat...”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 8
[Bedii Faik], “Terbiye İstiyor”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 8
[Bedii Faik], “Denemiş”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 8
Suavi Süalp, “Umumi Arzu Üzerine”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 8
Mete Şar, “Kokteyl Parti”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 9
(?), “Son Buluşlar”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 9
(?), “Neden Yahu?”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 9
(?), “Bu Ne Biçim İş?”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 9
(?), “Günlük Gazetelerden İlhamlar...”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 10, 11
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 12
Cabir [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 12
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 12
(?), “Ne İstiyorsunuz?”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 13
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 13

Süavi [Süalp], “Robenson Hüsni”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 14
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 14
(?), “Profesörler İmtihani”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 15
Pire Nuri, “Bu Bir Şiirdir”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 15
(?), “İş Adamı”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 15
(?), “Dedektif Olabilir misiniz?”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 15
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 16
(?), “Spor”, **Tef**, c. 2, s. 51, (1955): 16
(?), “Aman Karter, Sıkı Bas!”, **Tef**, çev. EM.İ.,c. 2, s. 51, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 52 (30 Temmuz 1955)

Tef, “?”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.2, s.52, (1954): 3
(?), “Çifte Silindirli”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 4
(?), “Sebebi Ne?”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 5
(?), “Bir Ümid...”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 5
(?), “Sırası Mı?”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 5
(?), “Seyyah Gezdiriyorum”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 5
(?), “Ne İstiyorsunuz?”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 6
 Mete Şar, “Minik Hikâye”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 6
Gıcırılı Ali, “Aşçı İsmail”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 8
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 8
(?), “Tarih Tarihtir”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 9
(?), “Günlük Gazetelerden İlhâmlar”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 10, 11
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 11
(?), “Bekir Efendi'nin Esrarı”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 13
Tef, “Fakat...”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 13
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 14
Süavi [Süalp], “Robenson Hüsni”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 14
(?), “Dedektif Olabilir misiniz?”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 15
Orhan Küçükkuşsever [Suavi Süalp], “Mektup Örnekleri”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 15
[Suavi Süalp], “Umumi Arzu Üzerine”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 16
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 2, s. 52, (1955): 16
(?), “Aman Karter, Sıkı Bas!”, **Tef**, çev. EM.İ.,c. 2, s. 52, (1955): 17
Suavi Süalp “Burgu”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 18
(?), “Yerin Kulağı Var”, **Tef**, c. 2, s. 50, (1955): 18

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 53 (6 Ağustos 1955)

(?), “Kestiler ve Kesildiler”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 3
(haz.) Ferruh Doğan, “Haftanın Hatları”, **Tef**, c.3, s.53, (1954): 3
Tef, “Armağan İçin...”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 4
(?), Turfanda, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 4
(?), “Birincilerden Yaşar Kemal”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 4
Süavi [Süalp], “Robenson Hüsni”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 6
Yazan Yazmış, “Gördün mü Kabadayı?”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 8
Gıcırılı Ali, “Trencilerin İşleri”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 9
(?), “Günlük Gazetelerden İlhâmlar”, **Tef**, c.3, s. 53, (1955): 10, 11

- (?), “Birisi”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 12
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 13
Suavi Süalp, “Umumi Arzu Üzerine”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 14
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 14
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 14
(?), “Spor”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 15
(?), “Henüz Okumamış”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 15
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 16
(?), “Kibar Adam”, **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 16
(?), “Aman Karter, Sıkı Bas!”, çev. E.M.İ., **Tef**, c. 3, s. 53, (1955): 17

Tef Haftalık Siyasi Mizah Gazetesi, Sayı: 54 (13 Ağustos 1955)

- Tef, “?”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 3
(?), “Neşriyatımıza Ara Vermek Zorunda Kaldık”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 3
(?), “Spor”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 4
(?), “Sinema”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 4
(?), “Seçme Sözler”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 5
(?), “Haftanın Hadiselerinden İlhâmlar...”, **Tef**, c.3, s. 54, (1955): 6, 7
(?), “Gazinolarda Nasıl Eğleniyoruz?”, **Tef**, c.3, s. 54, (1955): 7
(?), “Belediye Evlerinde Kimler Oturuyor”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 7
(?), “Fıkralar”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 8
Süavi [Süalp], “Robenson Hüsni”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 8
(?), “Altın Saçlar”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 9
Mete Şar, “Bir Ama Bir”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 9
(?), “Üç Papağan Fıkrası”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 10
Tepegöz, “Konuşuyorlar”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 10
(?), “Aman Karter, Sıkı Bas!”, çev. E.M.İ., **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 11
(?), “Nemruttan Nasihatler”, **Tef**, c. 3, s. 54, (1955): 12

ÖZGEÇMİŞ

Tebessüm Yılmaz 1985 Bursa doğumludur. Lise öğrenimini 2003 senesinde Bursa Şükrü Şankaya Anadolu Lisesi'nde tamamlamış olup, aynı yıl İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünde öğrenim görmeye başlamıştır. 2007 senesinde lisans öğrenimini tamamlayan Yılmaz, yine aynı tarihte Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslar Arası İlişkiler bölümünde yüksek lisans eğitime başlamıştır. Çeşitli dergilerde yazıları yayınlanmakta olup, Türk Siyasal Hayatı, Türkiye Düşünce Tarihi, Milliyetçilik ve Popüler Kültür gibi alanlarda çalışmalar yapmaktadır.